JOHANN DIETZ

KÖY

Bir Eğitim topluluğu olması bakımından

ÇEVİREN: M. ALİ AKADEMİR

Dietz, Johann Friedrich:

KÖY

Bir eğitim topluluğu olması bakımından.

Tam bası

Çıkaran:

M. Ali AKADEMİR

SİNAN MATBAASI VE NEŞRİYAT EVİ
İSTANBUL
1946

Müellifin müsaadesi ile Almancadan çeviren: M. Ali Akademir
Kapağı tasarlayan ve uygulayan: Emin Barın

Eserin aslının ismi:

Das Dorf als Erziehungsgemeinde
2. Aufl.

Forschungen und Werke zur Erziehungswissenschaft

Herausgegeben von Prof. Dr. Petersen, Jena
Siebenter Band

Weimar 1931
Hermann Böhlaus Nachfolger

Birinci basılışın önsözü

Bu eser, bütün köy dâvasını eğitim bakımından incelemek için yapılmış bir denectir. Bu denecin birçok eksiklikleri olduğunu yazan pek iyi bilmektedir. Buna rağmen, bu etüdü okuyuculara sunması ilgili insanların tamamlanmamış bir şekilde de ondan istifade edebileceklerini, şevk ve hevese gelerek bilgili tenkidlerile burada ele alınmış olan meselelerin çözülmesine hizmet edeceklerini ummasından ileri gelmiştir. Bizim yayın alanına koyduğumuz bu kitab gibi bir eser, ancak birçok insanlardan birleşik büyük bir kurulun çalışması ile vücuda geldiği, yani bir «beraberce çalışma» işi olduğu takdirde tamamlanabilir. Önümüzdeki etüd de bir bakıma, böyle bir eserdir: ve burada soruşturmalara cevap vermek suretile ve diğer şekillerde yardımlarda bulunarak, bu işin temeltaşlarını vermiş olanlara teşekkür etmek, benim için en tatlı bir ödevdir.

İkinci basılışın önsözü

Birinci basımın çıkış ve yayınlanışmdanberi köy problemine ve bilhassa Köy eğitimi konusuna ait birçok değerli yazılar çıkmıştır. Kitabı yazan, bu yayınların en önemli verimlerini, ve aynı zamanda kendi tecrübelerini yeni basılışta kıymetlendirmiştir. Bu suretle kitabın bilhassa son kısmı esaslı surette değişti ve büyüdü, fakat kuruluşunun eski dizi ve düzeni olduğu gibi bırakıldı. Kitabın bu yeni basılışının da Köy eğitimi çalışmalarına ve köylü halka yaramasını dilerim.

Oberlenningen, 1931 Johann Dietz.

Çevirenin önsözü

Dietz'in köy ve köyeğitimi konusunu bir bütün olarak ele alan bu eserini 1931 yılında çıkan 2. basılışından 1935 yılı yazında dilimize çevirmiş ve bunu Ülkü'de çıkan (Eylül ve Ekim 1935) iki parça ile bildirmiştim. Kitabın ancak ilk yarısını 1939 yılı başında yayınlayabildim. İkinci yarısı ise 1943-1944 yıllarında İlk Öğretim gazetesinin 121. - 156. sayılarında bölünerek yayınlandı.

İlk defa 1927 senesinde yayınlanan bu kitap, son 15 - 20 yıl içinde çıkan köyeğitimi literatürü üzerinde feyizli bir surette müessir olmuş ve bugün de değerinden birşey kaybetmemiştir.

Halkokulu eğitim ve yönetiminin her ödevinde çalışmış olan müellif, filosofi, pedagoji, sosyoloji, okul ve ekonomi politikası alanlarına ait görüş ve düşünüşlerinde A. Fischer, H. Freyer, W. Hellpach, G. Kerschensteiner, G. Kessler, E. Krieck, P. Petersen ve E. Spranger gibi son bir çeyrek asırlık Alman fikir dünyasının yolaçıcı şahsiyetlerinden feyiz ve ilham almaktadır.

Bu eserdeki tedkik, tahlil ve teklifler yalnız Alman köyü, köylüsü ve köyokulları gözönünde tutularak yapılmış olmakla beraber, içinde bulunduğu şartları tanıyan, yaşaması ve yaşatması için gereken herşeyi bu Halk'da ve bu Toprakta arayan ve bulmaya çalışan Türk aydınları bunlardan faydalanabilir.

Burada eserin dilimize çevrilmesini kıvançla karşılayan müellife teşekkürü bir borç bilirim.

Bugün kültür dünyasının her ülkesinde genel kalkınma ve millî eğitim işlerinin yeniden şekilalmasına köyden ve onun bir uzvu olan köyokulundan başlamak gerektiği takdir edilmiş ve bu alanda yapılan işler meyva vermeğe bile başlamıştır. Çok şükür ki Türk ulusu da bu zarureti kavramış ve gereken her tedbiri almaya azmetmiş kültür milletleri arasındadır. Bu amacı gerçekleştirme işinde faydalı olur ve bir karşılaştırma imkânını vererek çalışma ve yarışma çabamızı kamçılar ümidiyle kitabın bibliyografya bölümü yeniden işlenmiştir. Eksikliği çok olan bu bibliyografya, uluslararası kültür alışverişlerindeki paymızın gelişmesine yararsa veya en küçük bir ipucu görevini yaparsa, emek değerlendirilmiş, yerine harcanmış olacak ve süreklendirilecektir. Bilhassa bu alandaki en küçük ilgi ve irşadı minnet ve şükran ile karşılarım.

Ocak 1946 Akademir

Ankara - Cebeci İnönü Bulvarı 234

İçindekiler

ÖNSÖZ III
Çevirenin önsözü IV
İÇİNDEKİLER ..... V—VIII
GİRİŞ ..... 1—3
A. KÖY ACUNU ..... 4—11
I. İÇİNDE YAŞANILAN YURD ..... 4—7
1. Muhit ve unsurları ..... 4—6
2. Muhit realitesi ..... 6—7
3. Köysel muhit ..... 7—11
II. KÖYSEL TOPLU - YAŞAYIŞ ..... 11—32
1. Köysel toplu yaşayışın değişik oluşu ..... 11—12
2. Topluluk şekilleri ..... 12—33
a) Köylü aile ..... 12—26
b) Akrabalık 26
c) Komşuluk ..... 26—28
d) Yaşdaşlık 28
e) Köy topluluğu ..... 28—32
III. KÖY KÜLTÜRÜ ..... 33—62
1. Mahiyet ve menşei ..... 33—38
a) Kültür ve sivilizasyon ..... 33—36
b) Halk kültürünün özel bir şekli olması bakımından köy kültürü ..... 36—37
c) Köy kültürünün unsurları ..... 37—39
2. Köy kültürünün en önemli alanları ..... 39—58
a) İktisat ..... 39—49
a. İktisadî gelişmenin ana çizgileri ..... 39—43
1. Tek-işletmenin toplu-işletmeden ayrılması 39—43
2. Sırf tarımsal bir işletmenin meydana çıkışı ... 43
3. Ortaklıklar kurmak ..... 42—43
b. Tarımsal üretim olayı ..... 43—45
c. Tarım işlerinde makina ..... 45—46
d. Küçükçiftci işletmesi ..... 46—48

b) Din ..... 49—52
a. Dini yaşayışın görünüşleri ..... 49—50
b. Köylü (Çiftci) dini ..... 50—51
c. Dinî toplu yaşayış ..... 51—52
c) Âdet ve ahlâk ..... 52—57
a. Âdetin mahiyeti ..... 52—55
b. Köylüsel ahlâk ..... 55—57
3. Köy kültürünün değişmesi ..... 57—62
a) Sebepleri ..... 57—58
b) Görünüşleri ..... 58—61
c) Umduklarımız ..... 61—62
3. KÖYSEL İNSAN ..... 63—98
I. ERGİNLER ..... 63—80
1. Köylü (Çiftci) ..... 63—77
a) Genel karakteristik ..... 63—68
b) Köylüsel kıymet hayatı ..... 69—71
c) Ruhî kendinegörelik ..... 71—72
d) Köylü ve tabiat ..... 72—74
e) Köylü ve devlet 74 75
f) Köylü ve eğitim ..... 75—77
2. Köy esnafı ..... 77—78
3. Köy işyarları ..... 78—80
II. KOY ÇOCUĞU ..... 80—91
1. Çocuğun köysel acun içine girip büyümesi ... 80—85
2. Köy çocuğunun ruhî kendinegöreliği ..... 85—89
3. Köy çocuğunun ahlâkî gelişimi ..... 89—91
4. Köy çocuğunun dindarlığı 91
III. KÖYDE GENC ..... 91—97
1. Genel gelişim ..... 91—95
2. Cinsî hayat ve köy gençliği ..... 95—97

C. Köysel Eğitim İşleri = Köysel Eğitim Kurum ve Örgütleri ..... 98—194
I. Pek gerekli oluşu ve ödevleri ..... 98—111
1. Doğrudan doğruya köyhayatı ile olan eğitim ve bunun tamamlanmaya muhtac oluşu ..... 98—101
2. Köysel eğitim kurum ve örgütlerinin genel ödevleri ..... 101—111
a) Genel olarak belirleme ..... 101—105
b) Kapsamını, madde ve müfredatını belirleme 105—110
c) Mânevî _ fikrî şekil verişi belirleme ..... 110—111
II. Atalardan kalma köy öğretim ve yetiştirme kurum ve örgütleri ..... 111—137
1. Eski Köyokulu ..... 111—134
a) Psikolojik temeli ..... 111—112
b) Pedagojik şekillendirilmesi ..... 112—118
a) Azderslikli okul olması bakımından köyokulu ..... 113—117
b) Yeniden şekilverme teklifleri 117
c) Okulun köy karşısındaki durumu (davranışı) ..... 118—120
d) Eski köyöğretmeni ..... 120—130
a) Yetişmesi ..... 120—121
b) Sosyolojik şartların etkisi altında kalması 121—122
c) Köyöğretmeni tipleri ..... 122—125
d) Öğretmenlerin köylerden kaçmaları ..... 125—130
e) Eski köyokulunun eksiklikleri ..... 130—134
2. Köykiliselerinin eğitsel çalışması ..... 134—136
3. Köysel genclik bakımı 136
4. Köysel erginler - eğitimi ..... 136—137
III. Yeni Köy _ eğitim kurum ve örgütlerinin anahatları ..... 138—194
1. Yeni köyokulu ..... 138—179
a) Bir bütün olarak - Yeni okulun anaşekli... 138—143
a) Psikolojik önşartlar ..... 138—140
b) Yeni okulun pedagojik şekilalışı ..... 140—143
b) Köyokulu reformunun başdâvası ..... 144—146

c) Köyokuluna yeni şekilverme işinin diğer meseleleri ..... 146—179
a) Köyün kendi özmalı olan okulda öğretim... 146—159
aa) «Şekilverici_eğitici değer»i olan tabiat ve kültür eserleri (öğretim maddeleri)... 146—151
bb) Öğretimin başlıca şekilleri ..... 151—153
cc) Öğretimin örgütleri (öğretim teşkilâtı) . 153—155
dd) Köyokulunda yer (ve yerleşme) meselesi 155—156
ee) Köyokulunun çalışma araçları ..... 156—158
b) Köysel (okultopluluğu) okulderneği ..... 158—159
c) Köyokulunun organizasyon (maksada ve içinde bulunduğu şartlara en elverişli şekilde örgütlenme) şekilleri ..... 159—168
aa) Azderslikli, köyün özmalı ayrı-okul ..... 159—162
bb) Merkezi _ okul ..... 162—164
cc) Paçalanarak dağıtılmış okul 165
dd) İlkokul, köyün kendi okulu; yukarı sınıflar bir merkezde toplanmış ..... 165—168
ee) Köyokulları Birliği ..... 166—179
d) Yeni köyöğretmeni ..... 168—179
2. Köy(sel) ertikokulu ..... 179—181
3. Köy kilisesinin durumunu değiştirmesi ..... 181—183
4. Okul ve kilise çalışmalarının genişletilmesi ... 183—185
5. Köy kitablığı ..... 186—190
6. Köylerde Halk-yüksekokulu ..... 190—192
7. Köylerde çalışan eğiticiler için hazırlayıcı kurslar ..... 192—194
SONSÖZ ..... 194—196
D. BİBLİYOGRAFYA ..... 197—230
I. Alman dil ve kültür sahasında basılan eserler 197—204
II. Amerika Birleşik Devletlerinde basılan eserler 204—211
III. İngiltere'de basılan eserler ..... 211—215
IV. Fransız dil ve kültür sahasında basılan eserler 216—219
V. Kuzey-Avrupa Devletlerinde basılan eserler... 219—223
VI. Türkiye'de basılan eserler ..... 223—229
VII. Öbür ülkelerde basılan eserler ..... 229—230

GİRİŞ

Eski bilimsel Pedagoji, eğitim sözünden «kültürmülkünün ana baba neslinden ardıl nesle iletimi için yapılan» tasarlanıp düzenlenmiş bir gerçekleştirme etkinliğini anlardı. Ona göre eğitim, «olgun insanların olacakların gelişmesi üzerinde, - aile ve ulus gibi - hayatbirliklerini kuran - ve başlıca sahaları dil, din, güzelsanatlar, bilim, hukuk, âdet ve ahlâk, iktisad, teknik, eğitim ve devlet düzeni olan - mülklerden paylarını vermek için yapılan tasalanıp esirgeyici, yolgösterici ve bir ülküye göre şekilverici etkidir.»

Modern Eğitbilim, eğitim kavrammı çok geniş ve derin olarak tasarlayor. O eğitici çalışmayı "bir olumsal taraf; tabiat, toplum ve kültür gibi gerçek olan herşey'in kendi varlığını belirtme ve etkinlikşekli„ (A. Fischer) olarak tanıyor. Ona göre eğitim, hiçbir zaman yalnız "basit, bilinçli eğitme niyet ve kasdından doğan, birtaraflı bir eğiticinin birtaraflı bir eğitilen - hattâ eğitmen grup veya nesillerinin eğitilecek bütün insan grupları veya nesilleri - üzerine uyguladığı bir birtaraflı yukarıdan aşağıya doğru akış değildir.„ Eğitim tam bunun tersine "insandan insana olan şekilverici karşılıklı etki; oluşu, biçim ve kılıkalışı gerektiren veya bunlar üzerinde değişiklik yapan hertürlü mânevi etki altında bulunduruş'dur„. (E. Krieck). O, heryerde ve bütün insanlık içinde herzaman işleyen ve olan mânevi bir Ür-görevdir, "Hertürlü mânevi varoluş ve büyüyüşün ana şartıdır„ (Krieck) «herhangibir toplum içindeki hayatın doğrudan doğruya yaptığı etki ve eylemdir„ (P. Natorp), gerçeğin ve bir mânevi hayatın kendikendini gösterip duyurması olgusu gibi bir canlanma ve ruhlanmaya yarayan, insanlarda insan olma, asilleşme olgusu gibi, insanın mânen yükselmesi süreci gibi insanlıktaki mânevi varlığın kendini göstermesine hizmet eden bir gerçeklik görevidir„ ve bu yüzden o, uyma'nın, içine girip bir hayatı yaşamanın, daha doğrusu toplum içindeki içine-girilip-yaşanmış-olmanın genel bir edimi; toplumsal benzeşim ve sindirim

aracıyla bir canlı uzuv görevini kazandıran bir oluş„ (P. Petersen) halinde görünür.

Bu kadar derin ve geniş bir görüşün yanında bilinçli eğitim çalışması, eğitsel olgunun yalnız bir bölümü, hem de diğer birlikte eğiticilerin çokluğu, dinçliği, gönüle ve en içe kadar işleyişi karşısında etkisi çokkez göze görünmiyecek kadar küçülen ve ödevi bilinçsiz olarak işliyen eğitici etmenlerin işini ele alıp düzeltmek ve sürelendirmek olan bir parçasıdır. Ve bu parça iş de ancak eğitici, içinde yaşadığı çevrenin insana biçim ve kılık veren etmenlerini bizzat iyi tanıdığı takdirde başarılı olabilir. Işte bu noktada eğitbilim, eğitimgerçekliğini iyiden iyiye araştırarak göz önüne sermek suretiyle herbir öğretmene çevresinin eğitici ve bozucu etmenlerini inceden inceye gözlemek ve iyi tanımak için üzerinde yürüyeceği yolları aydınlatarak yardım etmelidir.

Çoğu müellifin eğitsel bilgi ve görgülerinden doğmuş ve meydana gelmiş olan bu irdeleme şehirler dışında çalışan eğiticiler için böyle bir yardımda bulunmak istiyor. Köytopluluğu içine nasıl girilip onun canlı bir uzvu olarak yaşaya - ve yaşanabileceğini, bu olayın nasıl geliştiğini, köyde hangi şekil verici ve yoğurup oldurucu güclerin bu işleri başardığını köysel eğitim kurum ve örgütleri için köyhayatından hangi ödevlerin çıktığını birer birer belirterek mevcut eğitme ve yetiştirme kurumlarının bu ödevleri nasıl ve ne dereceye kadar yapmakta veya neden yapamamakta olduğunu araştırarak köysel eğitim çalışmasına bugünkü köyhayatının yüklemekte olduğu istekleri hakkiyle karşılayabilmesi için, maksada en uygun şeklin nasıl verilebileceğini açıklayarak göstermek istiyor.

"Köy„ sözü ile biz, bir ağaç gibi toprağa köksalmış, yani ahalisinin geçimini yalnız veya büyük çoklukla tarımda ve tarımsal elsanatlarında bulduğu, şehirdışı yerleşmeleri adlandırıyoruz. Bu kavramın arkasında muhtevanın büyük çeşitliliği gizlidir. Çünkü hemen her köyün tarihine, arazi ve toprağının çeşidine, yerleşme ve mülkedinme durumlarına, işletme ve çalışma şekline, halkının doğal gelişimine, diline, karakterine, âdet ve alışkanlığına göre çokkez keskin çizgilerle belirgin bir kendinegöreliği vardır. Önümüzdeki bu irdeleme, bütün bu coğrafi doğal bölgeciğe ve bulunulan

yere göre değişen ayrılıkları göz önünde tutamaz. O birinci plânda özel durumları olan belli bir yöreyi, yani Almanyanın güneybatısındaki schwäbisch fränkisches Unterland'ın Heilbronn, Marbach, Ellwangen ve Mergentheim şehirlerini birleştiren çizgilerle sınırlanan bir bölgesinin küçükçiftçi köylerini gözönünde bulundurmaktadır. Bu bölge ahalisinin bir kısmı Cermenlerin Schwab'lar, diğer kısmı Frank'lar soyundandır. İktisatlarının ağırlık merkezi bağcılık, tarla ziraatı ve hayvan yetiştirme üzerinde durur. Köylerin çoğunda çiftçi ocağının ve toprağının bölünmeden bir kişiye geçmesi, diğerlerinde de bir kayda bağlı olmadan mirasın bölüşülmesi yürürlüktedir. İklim, arazi mülkiyet ve tasarrufu durumları oldukça karışıktır. Bir küçükçiftçinin sahibolduğu arazinin büyüklüğü 2-10 hektar arasında alçalıp yükselir. Köylerin çoğu artık salt çiftçi köyü olmaktan çıkarak geçimlerini yakın şehirlerde ücretle çalışarak sağlayan işçilerle dolmuştur. Fakat biz tipik çiftçi köylrine önplânda yer vererek onlar üzerinde duracağız. Toplumsal bakımdan değişik öğelerden bileşik toplulukları gerektiği ve uygun düştüğü zaman gözden geçireceğiz.

Bu eserin temelini teşkil eden malzemenin çoğunu uzun yıllar süren inceleme ve araştırmalarımla kendim derledim, gerikalanını ise gönderdiğim anketleri cevapsız bırakmayan, bana öğrenci yazma konuları ve resimleri gönderen, gözlemlerini bildirerek şevkimi artıran ve eksiklerimi azaltan köy öğretmenlerine borçluyum. Bu irdeleme üzerinde başlıca ve gerekli etken müellifin köyhayatı ile içlidışlı kaynaşmış olmasıdır. Köytopluluğunu doğru tanıyıp öğrenmek isteyen, sürekli olarak onun içinde yaşamalı, sevinç ve tasayı köylülerle paylaşmalı ve bu suretle yavaş yavaş onun inanç ve güvencini kazanmalıdır. Bunu sağlarsa âdetlerinin, geleneklerinin ve yaşayış tarzlarının mânasını kavramış ve ancak bundan sonra o, bütün köyün ve özellikle köysel eğitim kurum ve örgütlerin yapmak yükümünde olduğu ödev ve görevleri de tanımış olur.

A. KÖY ACUNU

I. İÇİNDE YAŞANILAN YURD

1. İnsan için, içinde yaşadığı yeryüzü parçası, hayatı süresince onu kucaklayan âlem, büyük bir önemi haizdir. Çünkü bu acun devamlı olacak şekil ve canverme suretiyle onun üzerinde müessir olur. İçinde yaşanılan acundan gelen tesirler gerek bedenî ve gerekse fikrî ruhi gelişme için mutlaka lâzımdır. Muhit ve gelişme uyarı ve etkileri olmadıkça bir insanın kabiliyetlerinin açılıp büyümesi, gürelmesi mümkün olamaz.

En önemli muhit unsurlarından biri olan tabiatın dört görünüş şekli vardır ki bunlar da: Hava, iklim, toprak ve coğrafi vaziyettir. Bunlar, kısmen uzviyetin ruhu taşıyan nesicleri üzerinde müessir olmak ve bu suretle onda ruhi durum değişiklikleri husule getirmek ve kısmen de duyular tarafından öğrenilmek ve bu suretle duyuş ve yaşayışının tepkilerini doğurmaları itibariyle insanı etkileri altında bulundururlar. Ve bu gibi geopsihik tesirler insanın haricî şekil ve endamı üzerinde bile müessir olur. Profesör W. Hellpach Alman halksoylarının fizyonomisi üzerine yaptığı araştırmalarda yüz ve kafatası ölçü nisbetlerinin, içinde yaşanılan mekân coğrafi muhit tarafından da tesbit ve tayin edildiğine, yani yaşanılan yerin değişmesi göç ile de değiştiklerine dayanarak bunların birer içinde yaşanılan yer funksiyonu olduklarını tesbit etmiştir. Tabiatın birçok ince ruhî tesirlerin anası olduğu malûmdur. "Tabiatın insan üzerinde olan tesiri yaratıcıdır. İnsan, insan olmak için onunla birlikte uyanır, onunla uğraşmak ve duyarak onun içinde yaşamakla, insan, insanlığını zenginleştirir, insanlık ancak bu suretle kemale erer ve yeni, ancak onunla beraber

yaşamaktan doğar.,, Tabiat, insan hayatı için hususi şartlar arzetmesi; toprağın hal ve keyfiyeti, ve iklim dolayısiyle insanı muayyen yaşayış ve çalışış tarzlarına bağlanmağa mecbur kılar ki bunlar da tekrar vücud ve ruh üzerinde kuvvetle tesir icra ederler, bu suretle tabiat, doğrudan doğruya da insan üzerinde müessir olur.

Diğer bir muhit unsuru da insanlar tarafından yaratılmış olan kültür - mülkleridir. Bunlar bizim maddî hayat ve refahımız için olduğu kadar, fikrî ve ruhî sağlık ve saadetimiz için de büyük bir önemi haizdir. Bu eşya içinde = bu nesnelerde objektive olmuş-müşahhaslaşmış olan **fikir** her zaman ve daima insanın içine akar ve insanın hayatı için çok önemlidir.

İnsanın gelişmesi için, belki de en önemli olan, muhitinin sosyal unsurudur. Denebilir ki ferdin, cemiyetin yüksek tabakalarında hüküm süren görüş kavrayış şekilleri ile yaptığı mukayese, açıklama ve yorum netice ne olursa olsun, ister bu şerh ve tefsir bir şuurlanma, yahut bir uyma, bir tepki, bir şekil değiştirme, bir atlama ve yenme ile neticelensin, onun fikrî mânevi talihinin özünü teşkil eder.

Uymanın ve alnıyazısına **boyun eğmenin** yarıaydınlığı içinde içimize sinmiş olan saikler, bilinçli hayatımızın alt veya geriplânında, hatırı sayılacak bir tesir ve faaliyet kazanarak, itiraf edilmeyen bir önhüküm, düşüncesizce bir itiyad, tanınmayan, hiç değilse kritik olarak şuurlanmamış, bir fikrî görüş alanının darlığı şeklinde görünürler. Muhitin tesiri, büyük çokluğu ile tasvir ettiğimiz neviden olaylar vasıtasiyle olur. Bu tesir, insan neye uğradığını hakkiyle bilmeden ona tâbi olduğu için, âdeta alın yazısı şeklinde ve kanırtıcıdır.

Bu sahada da Hellpach'ın mizac gibi şahsi olan bir şeyin bile sosyal tesirler vasıtasiyle şekil değiştirdiğini gösteren araştırmaları çok ilgilendiricidir. Misal olarak Allemann'ların oturdukları sahalara göçmüş olan Frank çocuklarını ele alalım. Bunlar zamanın geçmesile Allemannların sokulgan olan mizac ve hallerini almaktadırlar. "Allemann sahasında büyümekte olan, orada hâkim olan gösteriş motoriğine uyarak, doğrudan doğruya bir azhareketlilik, bağlılık ve ağır, geç iş görmek içinde yetişmiş oluyor. Keza henüz donma-

mış, işlenme ve yeni şekiller alma kabiliyetini kaybetmemiş her insan da muhitinin kendinegöreliğini «teslim olmak» sureti ile benimsemektedir. Fakat, eğer ferdin mizacı buna karşı gelirse çarpışma vaki olur, ve o, yontuluncaya, girinti ve çıkıntıları kaybolduncaya kadar sürtünür; yahut gösteriş derecesini, aşağı yukarı mevzii mizac ile aynı seviyeye gelinceye kadar, bilerek veya bilmeyerek ölçüye vurur. Aynı şey Frank sahasında yetişenler için de vâriddir. Burada ise sessiz ve toy istihzaya maruz kalır, horlanır, hırpalanır ve bu suretle daha canlı olan gösteriş şekillerine uymaya mecbur olur.

2. Muhitin tesirleri, devamları ne kadar uzun olursa okadar kuvvetli olur. Bu tesirler modern göçebelere = büyük şehirli, memur.. gibi kâh şurada, kâh burada oturanlara nazaran hayatını bir mahdud yeryüzü parçası üzerinde, atalarının torunu ve torunlarının atası olarak geçiren bir köylü üzerinde çok kuvvetle müessirdir. Onda köksüz olan, bir yere bağlı olmayan kültür insanının kaybettiği, o özenilmeğe, kıskanılmağa değer yurd sevgisi, etnologların bildikleri, köytopluluğunun yüzyıllarca zamandanberi oturduğu toprakla kaynaşmasından doğan bu mistik bağlılığa dayanır. Bu mistik anlamdaki yerlileşme ile devri - daimin büyük başlangıçları: Evlenme (dölleme), doğum ve ölüm sembolik serpinti ve döküntülerini her toprağa bağlı halk kütlesinde gördüğümüz din ve âdette o metafizik sihir ve füsunu kazanırlar. Bu itibarla yurd, köylü için daimî bir alışma ile tanınan bir yeryüzü parçası olmaktan çok daha fazla bir kıymeti haizdir. Köylü için o, mistik ve kutsal bir acundur; öyle bir zemindir ki köylü ona varlığının bütün bağları ile köksalmıştır. Ve en derin, en yüksek her şeyi onun bağrından almaktadır. Bu «tümbağlılık» bu bir küçük yeryüzü alanı ile iç içe kaynaşma ve ondan doğan herşey: Bu acuna bedence ve ruhca uymuş, alışmış olmak, aynı talihi, aynı hayatı paylaşmaktan ileri gelen üzerinde yaşayan insanlara olan bağlılık, ve bu suretle taşıyan, besleyen tabiî ve mânevî vahdete - bütünlüğe karşı duyulan ödevlenme ve minnet duygusu, köylünün karakteristik vasıflarıdır. O bir özyurd insanıdır, ve içinde yetiştiği, içinde yaşadığı a c u n tanınmadıkça anlaşılmaz.

Hiç şüphe yok ki, bir yabancı, bir dışta duran için, köylünün

bu yurd acununa girmek pek kolay olamaz. Çünkü köy ve köy sınırı içindeki yeryüzü onun için, içinde büyüyenler için olduğundan büsbütün başka bir muhit gerçeğidir. Özyurd karakterinin temeltaşı olan toprakla insan arasındaki sayısı çok bağlar, eşyaya veya yurd parçalarına ilişik olan ve bu yüzden onlara bir fevkalâdelik, bir hususi kıymet ve önem verdiren hatıralar, ancak bu acun içinde yetişenler için mevcuddur. Başka birşeye de gözatalım. Eğer biz bir köylü ile, kendimiz için olduğu kadar onun için de yabancı olan bir köyün tarla ve bahçeleri arasından geçecek olursak, bizde hasıl olan muhitgerçekliği onda hasıl olandan büsbütün başkadır. Çünkü muhit, Max Scheler'in gösterdiği gibi, her insan için aynı olan birşey değildir. Bilâkis büsbütün nisbî olan, her insanın düşünüşüne ve ahlâki görüşüne göre değişen birşeydir. Muhit bir insanın hitabedebilmesine ve fikrî cevvalliğine, onda mevcut olan hazırlığa ve alâka istikametlerine göre değişir. İnsanlar, kendileri ile birlikte muhitlerinin yapısını da taşırlar. Meselâ, bir köylü kendi ekin tarlasını bir ressama, bir tabiat tetkikcisine nazaran büsbütün başka gözlerle görür. Şu halde iyice bilmeliyiz ki biz eşya ve olayları başka kıymet - tevcih - edişlerle görüyoruz ve bittabi köy acununu da, köylünün gördüğünden büsbütün başka türlü görüyoruz.

3. Köy yurdunun merkez noktasını **babaevi** teşkil eder. Her köylü ailenin çok defa yüzyıllar boyunca içinde oturduğu ve oturacağı bir kendi evi vardır. Bizim burada tipik şekli ile gözden geçireceğimiz Schwab - Frank küçükçiftçi evinin çok defa hayatı ve mutfağı ile birlikte hiç değilse iki odası vardır. Birçok evlerde büyükbaba ve büyükannenin oturdukları, bir veya iki odalı bir de ihtiyarlar kısmı bulunur.

Oturma odası hemen daima büyük ve ferahtır. Zemin sathı 40-50 metre kare olanlar nadir değildir. Odanın takımları son yıllarda şehrin tesiri altında çok değişmiştir. Buna rağmen aşağıda tasvir ettiğimiz vaziyet bugün için de tipik olarak kabul edilebilir. Ortada bir ağır masa, etrafında sandalyeler ve kanapeler, bir koltuk, bir dolap, bir komodin veya köylü kadının içinde kıymetli eşyasını muhafaza ve teşhir ettiği bir camekân, üzerinde surahi ve bardakların bulunduğu bir küçük masa, bir büyük soba, köylü evinin en mühim mobilyasıdır. Duvarlar, çok defa ucuz duvar kâğıtları ile kap-

lanmıştır, nadiren de badana edilmiş veya yağlı boya ile boyanmıştır. Üzerlerinde yakınların fotografları, okul ve askerlik zamanına ait hâtıralar, dinî resimler ve yazı levhaları asılıdır. Pencere önlüklerinde köylü kadının ve çocuklarının sevgi ile baktıkları sardunyalar, küpeçiçekleri ve diğer çelikleme bitkiler bulunur.

Köylü odası bir şehirliye ne kadar sade ve iptidai olarak görünürse görünsün, içinde yetişen ve yaşayanlar için o kadar canlı ve ferahtır. Döşemesindeki bütün yarıkların, duvarlarındaki leke ve çatlakların onca bir hayatı ve bir önemi vardır. Hemen her eşyada onun için kıymetli anılar saklıdır. Yalnız oturma odası değil, aynı zamanda çocuklar odası, kabul salonu çalışma ve tören yeri, mutfak, fırın, ve çokdefa da yatak odası olarak kullanılan bu yuvanın havası kendine göre bir sihir ve füsun ile meşbudur.

Asıl yatak odası - kamara - çok defa biraz darcadır. 6-8 kişi, 3-4 yatakta yatarak onun içinde gecelerler. Uyku meselesi çok çocuklu evlerde, bilhassa pencerelerin sımsıkı kapatıldığı köylerde nadiren tatmin edici bir şekilde halledilmiştir. Köylerde diğer yaşayış şartlarının sıhhî olmasına rağmen, nisbeten sık olarak akciğerverreminin başgöstermesi, bu fena uyku uyuma durumu ile ilgili olsa gerektir. Kendi görüşlerime göre, köy çocuklarının çoğunun, okulu bitirinceye kadar ve hattâ ondan sonra bile kendilerine mahsus bir yatağı yoktur. Köyün birinde yaptığım bir sayıma göre okul çocuklarının % 50 si ikişer % 20 si üçer olarak ve gerisi de yalnızbaşlarına bir yatakta yatmaktadır. Yaşı ilerlemiş çocuklar, çokkez çatırarasında yatarlar.

Mutfak; tencereleri, sahanları, tabakları, kazan ve bakraçları, tavaları, kepçe ve kaşıkları, güğüm ve kovaları ile başıbaşına bir acundur. Burada her çocuk, hattâ en küçük bile iş yapmak ve görmek için fazlasiyle imkân ve fırsat bulur. Fakat çocuklar için daha çekici olan, içine kışlık yiyeceklerin konduğu kiler ve depo ile, yağmurlu havalarda çocukların, eski sandıklar ve dolaplar arasında vakit geçirdiği bodrum katlarıdır. Çocuk burada herşeyi karıştırır, eski zamandan kalma kitapları, mektupları okur, türlü âlet ve avadanlıkları kullanır, fikri bu suretle zengin azık ile beslenmiş olur.

Ahır, anbar ve samanlık ta köylü evinin bir kısmı sayılır. Çocuk ahırda atlar, inekler, öküzler, ve buzağılar, koyun ve keçilerle; kümeste tavuklar, ördekler ve kazlarla, anbarda çift âletleri, makinalar ve araba ile tanışır ve fena havalarda yarı karanlık köşelerde arkadaşları ile saklanbaç oynar.

Köylü evinin yakınında meyva ağaç ve ağaççıkları, sebze ve çiçek tarhları ile bahçe bulunur. Burası, daha ziyade ev kadınının ve çocuklarının çalışma alanıdır. Ve okadar büyüktür ki, içinde her çocuğun sevgi ve ilgi ile çiçekler ve sebzeler yetiştirdiği, bir küçücük bahçesi vardır.

Evin içindeki ve yanıbaşındaki bu küçük ve fakat zengin acun çocuğun içinde yetişdiği ilk çevredir ki, çocuk tedricen yoklar, araştırır, elleri, gözleri ve kulakları, ağız ve burnu ile fetheder, muhayyilesi ile canlandırır ve buradan başlayarak, ona daha pek çok şeyler gösteren köy acununa atılır.

Çiftci köyü, genel olarak şehirden daha geniş ve serbest bir zemin üzerine kurulmuştur. Ayrı ayrı mütalâa edildikleri takdirde köylerin kuruluş şekilleri çok değişiktir. Seyrek ve hiçbir düzene uymadan kurulmuş yığın - küme köyleri olduğu gibi, aynı istikamette uzayan, yanyana sıralanmış evlerden bileşik yol - veya dizi köyleri, ortasında bir göl veya çayırlık meydan bulunan yuvarlak köyler, toplu ve bir tek kütle teşkil eden köyler bulunduğu gibi, birkaç mahalle veya çiftlikden meydana gelen dağınık köyler; evlerin eklentileri ile birlikte caddeye karşı bir duvarla çevrildiği konaklardan teşekküleden (Franken ve Thüringen'de) köyler bulunduğu gibi, evleri açık ve serbest olarak caddeye bakan köyler de vardır. Bütün bu yerleşme şekillerindeki değişiklikler, köydeki toplu yaşayış ve bilhassa çocukların yaşayışı için büyük bir önemi haizdirler.

Württemberg'te geniş bir saha üzerine kurulmuş olan küme şeklindeki toplu köyler çokluk teşkil ederler. Köyün dıştan görünüşü, hemen daima, kulesi, köy evleri arasından yükselerek dışarıya taşan kilise ile belli edilmiş olur. Köy kilisesi, köylüye ait herşey gibi, çok sade ve basit, ihtiyaca ancak yetecek ve kolaylıkla kavranarak sonradan hayalde canlandırılabilecek bir şekil ve bü-

yüklüktedir, ve çokdefa içinde bulunduğu tabiî muhit ile içden uyuşmuş ve kaynaşmıştır. O, köy yurdunun hususiyeti haiz bir parçasıdır. Hatıra ve efsaneler onun etrafına ağlarını örmüşlerdir, ve her köylünün hayatı onunla sıkı bir surette bağlanmıştır. Çanlarının çınlayışı, köyde oturanlara, ömürlerinin sonuna kadar yoldaşlık eder, içinde bütün köy halkı, bir tek vücud gibi sevinç veya yası paylaşmak, beraberce yaşamak için toplanır. Tanrının evinin çevresinde fakat çok defa köyün dışında, kendisinden önce tarlasını sürmüş olan atalarının gömüldükleri ve bir gün gelip onun da bütün dünya tasalarından kurtularak göçeceği **mezarlık** bulunur. Kilisenin yanında çokkez okul yapısı bulunur ki, daha dışgörünüşünden, bunun köyün kendi bünyesine uymayan, yabancı bir kurağ olduğu sezilir. Büyükce köylerde, bunlardan başka umumî bina olarak bir köyodası veya uray vardır. Köy kilisesinin önünde, köy gençlerinin toplanıp oyun oynadıkları, yarış ve güreş yaptıkları bir büyükce, serbest meydan vardır. Köy gençliği için bundan başka, genişce yollarda, ve bazı evlerin önündeki avlularda da yetecek kadar kımıldanma ve çalışarak, eğlenerek vakit geçirme yeri vardır.

Köyün çevresince sık bir çelenk şeklinde meyva bahçeleri, ve bunlardan sonra da tarla ve çayırlar, ıssız yolları, çiçekler açan otlakları, çitleri ve ulu ağaçları ile köy alanı yer alır.

Bağlar yamaçlara doğru yükselirler ve daha yüksekleri de ormanlar kaplar. Yüksek sırtlardan bakıldığı zaman, göz mavi uzaklara kadar uzanır, fakat en çok, türlü renkleriyle, tarlalar çayırlar ve bahçeler arasından kıvranarak akan, etrafı söğütler ve karaağaçlarla kuşatılmış Çay ve Yurdköyü üzerinde durakar.

İşte bu, köylünün acunudur. O burada işler ve burada yaşar. O, bu mekânı orada bir gezinti yapan oradan gelip geçen bir insana nazaran, çok derin olarak duyar, yaşar, ve içinde yaşatır. Daha gökyüzünde yıldızlar parlarken, üzerindeki çiğler uçmadan çayır biçmeğe giderken, temmuz güneşi öğle vakti bütün ağırlığı ile ortalığı bunaltırken, yahut ikindiüstü mavi gök sessizlik içinde kalan yeryüzünü kucaklarken, akşamüstü batmakta olan güneş, son ışıklarını altın tarlalar üzerine saçarken, ve biraz sonra, çay ve çayırlardan çıkan sis, yamaçlara doğru yükselirken, fırtına bulut-

ları ortalığı kararturken, ilkyazın bereketli yağmuru bitkilerin canına can katarken, bütün tabiat kış uykusundan uyanırken ve karla buzun her yeri örttüğü zamanda, velhasıl günün ve yılın her deminde bu acun ona göz ve gönülahcı, ferahlık ve sıkıntı verici taraflarını gösterir. Köylü tabiat içindeki gizli oluş ve yaşayışları tanır, bir şehirli gözünün hemen hiç göremeyeceği çok samimi şeyler onun gözleri önünde olurlar.

Baba _ evi, köyün içi ve buradan görülebilen, köyün içinde bulunduğu yeryüzü parçası, köylünün dünyasıdır. O, pek seyrek olarak, bu sahanın dışına çıkar. Ve zaten buna ihtiyac ta duymaz, çünkü bu acun, dar ve küçük bile olsa, bitmez tükenmez derecede derin ve zengindir. Geçmiş günlerin anıları ve her göze görünmeyen nice hârikalarla doludur.

II. KÖYSEL TOPLU YAŞAYIŞ

1. Bir köyde oturan insanlar, kendi nevine has, bir topluluk ve bağlılık teşkil ederler. Ekonomik bağlar ve akrabalık, komşuluk ve dostluk bağları ferdleri birbirlerine bağlar ve bu suretle köytopluluğu içinde fevkalâde zengin ve karışık bir münasebet teessüs eder ki bu, dışda duran bir insan için, görülüp kavranması güç bir sosyolojik teşekküldür. Ve her köye, köyün içinde bulunduğu, coğrafî bütünlüğün özelliğine göre büsbütün değişik şekiller alır. Köysel sosyal şekiller, köyün içinde oturanların kendine_göreliğine, geçiniş ve yaşayış tarzlarına, tarihine, arazi ve toprak şekline, köy yerleşmesinin nevine, vaziyet ve mevkiine bağlıdır. Bu şekiller Aşağı Saksonya'da başka, Thüringende gene başka, Westphalen'de bir türlü, Schwab ilinde başka türlüdür. Toplu bir kolonide başka; dağınık mahallelerden bileşik bir köyde başka, cadde ve dizi köylerinde, küme ve yuvarlak köylerdekinden; büyük köylerde, küçük köylerdekinden, eski kuruluşlarda yeni kuruluşlardakinden, şehre yakın köylerde ücra köylerdekinden büsbütün başkadır. Küçükçiftcilerin köyü, sosyolojik bünyesi bakımından, içinde büyükçiftcilerin oturduğu köyden, bağcı ve bahçıvan köyü, ekinci, çoban veya ormancı tahtacı köyünden ayrılır. Mülkün, varisler arasında bölündüğü yerde içtimaî hayat, mülkün bir tek kişiye kaldığı yerlerdekinden, rasyonal = bilgiye ve işleyen kafaya uy-

gun tarım yapılan yerde, tarlaların babalardan görüldüğü gibi işlendiği yerden başka bir şekil alır.

Tarlaların karmakarışık birbiri içinde bulunduğu yerlerde, köylünün bütün mülkünü bir tek parça halinde biraraya toplamış olduğu yerlerdekinden; köy halkının uzun yıllar bir ağaya bir beye, bir papaza tâbi olduğu yerlerde, serbest köylülerin yaşadıkları yerlerdekinden büsbütün başka türlüdür. Büyük bir konak veya beylik çiftliğin olduğu yerde, yalnız köylülerin oturduğu yerdekinden, birçok elsanatı erbabının veya fabrikaların bulunduğu köyde, hemen yalnız ekincilik yapılan köydekinden başka türlü sosyal münasebetler teessüs eder.

2. Aşağıda Schwab Frank küçükçiftçi köyünün toplum şekillerini, anaçizgileriyle göstermeğe çalışacağız. Köysel toplum şekilleri hakkında en kesin ve açık bir fikir elde etmek için a i l e y i hareket noktası olarak ele almak doğrudur. Aile, köytopluluğunun kendisinden her tarafa canlı münasebetler fışkıran bir hücresini teşkil eder.

a) Köylü aile, belirgin ekonomik karakteri haiz bir yaşama birliğidir. Bu hal evlenme esnasında çok iyi görünür. "Köylü aşk ve sevgi ile evlenmez. Bu hususta o, çok gerçekcidir. O, evine, çiftine çubuğuna en uygun olan ile evlenir, daha doğrusu o evlenmez, anası babası onu evlendirirler.„ Bu gibi mülâhazaları sıksık duyuyoruz ve herhalde bunlarda hakikattan bir parça gizlidir. Fakat herşeye rağmen burada meseleyi şehirli gözüyle görmek ve köylü hakkında ağır bir yanlış hüküm vermek doğru değildir. Bir köylünün evlenmesi, şehirdeki bir memurun bir elsanatısahibinin veya işçinin evlenmesine hiç benzemez ve köylü pek yerinde olarak kadından büsbütün başka vasıfları haiz olmasını ister. Köylü kadın yalnız bir ev idarecisi, bir eğitmen ve bir anne değildir. O aynı zamanda, bilhassa küçükçiftçi ailesinde vücuduna mutlak bir ihtiyac duyulan bir birlikteçalışıcı, bir işçidir. Onun becerikliliği, tutumluluğu ve emeği son derecede çok önemi haizdir. Bu itibarla pek tabiidir ki hayatının ekonomik cephesi, diğer insanlarınkine nazaran çok daha fazla meydanda olan köylü, hayat arkadşını seçerken, herşeyden önce onun ekonomik üretim kabiliyetine bakar ve onun sapasağlam

ve çalışabilecek bir halde olmasını ister. Halkın sağlığı bakımından bu seçim prensibi, çok yerindedir ve takdir edilmeğe değer. Ve küçükçiftçi halkın sağlamlığı, metaneti ve mukavemeti, yaşama kudreti azımsanmayacak derecede bu esastan ilerigelir. Zayıf veya hastalıklı köylü kızlar, eğer bir memur, bir esnaf veya bir işçi ile evlenmezlerse, kocasız kalırlar. Köylü evlenmelerinde iktisadî prensip, daha başka bir suretle de hüküm sürer. Köylü hayat arkadaşını seçerken onun mülküne ve servetine de bakar. İzdivac bir kalbleri birleştirme işi olmaktan ziyade bir mülkleri birleştirmedir. Bu da kısmen hayatî bir zarurete dayanmaktadır: Kardaşlarının hisselerini peşin para ile ödemek mecburiyetinde olan varis yüklendiği borçların hiç değilse bir kısmını ödeyebilmek için karısının para getirmesini ister. Mülkler, varisler arasında sayılamıyacak parçalara bölündüğü takdirde, bir kişinin hissesine düşen pay o kadar küçüktür ki bir ailenin ağırlığını taşıyacak bir zemin teşkiline yetmez. Bu itibarla burada da bir katmtı olarak kadının servetine ihtiyac vardır. Zevk ve heveslerini tatmin edecek bir hayat sürmek için değil, bilâkis yalnız bir aile hayatının temelini pekinleştirmek için, köylü evlenirken paraya bakmaktadır. Köylü evlenmelerinde aile ve ebeveynin, şehir insanlarında olduğundan daha büyük bir rol oynaması, köylülerde ailenin bir mevkii ve kıymeti olduğuna, köylünün kendisini bu tabiî topluluğun nizamlarına bağlı saydığına ve burada gördüğümüz eski bağları yıkmadığına bir delil olarak kabul edilebilir. Anababanın oğulları üzerinde haddinden fazla tazyik icra etmeleri, hiç şüphesiz arada sırada vaki olmaktadır. Fakat benim görüşlerime nazaran bu hal, köylü romanlarında, hakikatta olduğundan; bir tek kişinin mülke sahibolduğu yerlerde, mirasın serbestçe bölündüğü yerlerde olduğundan daha çok vâki'dir.

Genel olarak diyebiliriz ki ebeveyn ve akraba evlenmeğe hevesli bir adamı, işin bilhassa iktisadî cephesi hakkında tenvir ve irşad etmektedirler. Köyde evleneceklerin, hele değişik köylerden olurlarsa, birbirlerini doğrudürüst tanımamaları nadir olarak tesadüf edilen hallerden değildir. Onlar, akraba veya dostların delâleti ile birbirlerini tanımış ve bulmuşlar, karşılıklı ziyaretler ve görüp konuşmalar sonunda «mesele», yani tarlalar ve mülk, ni-

şanlının çeyizi görülmüş ve sağlam bir içgüdü ile iki tarafın birbirine uyduklarına hükmedilmiş, ve bunu müteakib, aşk ve muhabbetten bahsa vakit kalmadan, evlenilmeğe karar verilmiştir. Bu kadar şey'i - maksada uygun olarak akdedilen izdivaclar, çokdefa, iyi ve devamlıdır. Fena izdivaclar nadiren, boşanmalar ise ender olarak vâkidir. Bu hususta kocaların ihtirassız durumları ve sâde yaşayışları, her iki tarafın, kendini diğer tarafa uydurmak ve uzlaşmak, talihine razı olmak ve sabrederek taşınmak iradesi müessir olmaktadır. Hergünkü hayatın istekleri ve icabları, iktisadî tasalar ve zaruretler, çocukları için mülkü muhafaza ve hattâ artırmak hususundaki müşterek gayret ve istek, insanların içyüzlerini de birbirine yaklaştırır.

Köylülerde, bilhassa dışarıya karşı, gösteriş mahiyetinde fazla incelik ve heyecan yoktur. Fakat, derin görmek için fırsat ve imkân bulmuş olanlar pek iyi bilirler ki harici kabalıkların ve zahiri sertliklerin arkasında çok defa gözyaşları akıtıcı bir sevgi, ince bir ihtimam gizlidir. Buna rağmen bilhassa bazı köylerde pek de nadir olmayan öyle haller vardır ki, hayatın bütün sertliği, zaruret ve tasalar, insanların gözlerini karartmış ve onları haşinleştirmiştir. Böyle yerlerde birlikte yaşamanın darlığı, eğer kalın bir deri, birçok tesirlere karşı insanı duygusuz yapmazsa, çekilmez bir azâb olur.

Küçükçiftcinin en ağır, en sıkıntılı olan zamanı evlenmeyi takibeden yıllardır. Borçlar ve faizler, ezici bir yük gibi genç çiftin üzerine çöker. Ancak büyük bir tutum, yorulmak nedir bilmeyen bir çalışma, bu yükten kurtulma imkânını verir. Bu yıllarda doğumlarla vücudu kuvvetten düşmüş, çalışma kudreti, bilhassa çocukların bakımına hasredilmekte olan kadın çokdefa inanılmayacak derecede üreticidir. Köylü, tarım işlerinde onun birlikte çalışmasını ister ve buna bilhassa kıymet verir. Çokdefa bu işbölümü şu şekilde olur: Kadın evişleri ve çocukbakımından başka bahçe işlerini ve tarla işlerinin bir kısmını üzerine alır. Fakat işin pek çok olduğu zamanlarda, köylü kadın bütün işlere, hattâ ot ve ekinbiçmek gibi en ağır işlere de iştirâk eder. Kadının işbölümündeki hissesinin [illegible] veya çok olmasını tarımsal işletmenin yaygın veya dergin oluşu tayin eder. Kadın mesaisinin bilhassa kıymetli ve

mutlak surette lâzım olduğu yer dergin = teknik usullerin uygulandığı devamlı ve azimli çalışmayı isteyen, işletmelerdir: Bağcılıkta olduğu gibi. Kadının keyfiyet itibariyle yüksek olan çalışması olmasa, küçük mikyasta bağcılık mümkün olmazdı. Bilhassa bağcılık yapılan sahalarda, bu bakımdan kadının payına düşen işyükü fevkalâde büyük ve ağırdır. Buralarda kadın mart başından kasımın sonuna kadar, gündüzleri yalnız yağmurlu havalarda ve öğle vakitleri, evdedir.

Maria Bidlingmaier, Genel Savaştan önce yaptığı bir soruşturmada: 113 köylü kadından, 77 sinin vakitlerinin tamamen iş ile dolu olduğunu buldu. Tamamen meşgul olmayan 36 kadından 24 ü hayvanı olmıyan, dar geçimli yaşlı kadınlar, 8 i hastalıklı ve 4 ü birkaç tane küçük çocuğu olan kadınlardır. Tam mânasiyle işlemekte olan bu 77 kadın sıkıntılı yaz ayları olan haziran, temmuz ve ağustosta ortalama günde 14 saat çalışıyorlar. En kısa iş süresi 10, en uzun çalışma süresi 17 saattir. Tarla işlerinden önce ve sonra ayrıca ev ve ahırdaki işlerin başarılması, çocukların giydirilip soyulması, bakılması gibi işler de görülür. Bunlar da hesaba katılırsa bu aylardaki bütün iş vakti günde 17-18 saati bulur. En kısası 15, en uzunu 19 saattir. Bu 77 kadın saat 4 ile 5 arasında kalkmakta ve büyük bir ekseriyeti saat 10,30 ile 11,30 arasında yatmaktadır. "Bu sayılarda kadınların sayısız gizli iççekişleri, iniltileri, çok defalar, yiğitcesine, o kadar zaruri olan yatak istirahatinden fedakârlık, defalarca tozlu yollarda taşınıp dönmek, kızgın güneşin sıcaklığı altında dökülmüş ter damlaları, bir ödev yerinde olan işde sadâkatla dişsıkıp sonuna kadar dayanmaları, talihin sertliğine, haşinliğine karşı çok dişbileme ve acıduyma, çok mecâlsizlik ve dişsıkılarak, sezdirilmeden katlanılan kadın ıstırap ve ağrıları gizlenmektedir. Çünkü bu işlerin yapıldığı esnada annelik ve sayısı çok olan çocukların bakımı işi de ihmal edilmemektedir. Kadının bu durup dinlenmek bilmeden çalışmasının bir sonucu - ki ben M. Bidlingmaier'in anlattığı kuvvette bizzat tesbit edebildim, köylü hayatı - görüş ve kavrayışının ağırlığı, karalığı ve hayat üzerine çok hassas oluş, köylüler arasında muayyen bir yaşayış tarzının eksikliği ve bunun neticesi olarak da köylü kızla-

rın bir köylü genc ile evlenmekten çekinmeleri ve köyden kaçmalarıdır.

Ev dışındaki geçim temini işlerinin artması yüzünden, çok defa asıl evkadınına ait olan işler, bilhassa köylünün bu işlerin önemini kavrayamadığı yerlerde, geriplâna atılıp ihmal edilmektedir. Köysel yaşayışın birçok noksanlarının ve bilhassa çocukların yetiştirilmesindeki az alâkanın sebeblerini bu nokta ile izah edebiliriz. Ailenin yiyecek ve çeceği kayıt ve tasası, kadının üzerine yüklenmiştir. Burada biz kadının kabiliyet ve becerikliliğine ve iktisadî vaziyete tâbi olan mutfak dolabının doluluğu ve zenginliği bakımından her türlü birbirine uymayan şekilleri bulabiliriz. Yemeklerin hazırlanması ve tertibi çokdefa sade ve iyidir. Yalnız, bilhassa yaz mevsiminde pek az değişiklik gösterir. İşçi köylerinde ve şehirde yapmış olduğum araştırmalar bana gösterdi ki Württembergli bir küçükçiftci, ortalama, bir fabrika işçisinden, daha sade ve daha kanaatkârane bir hayat geçirmektedir. Köylü aile, aynı de recede kalabalık bir işçi ailesine nazaran daha az et, yumurta, tereyağ ve şeker istihlâk etmektedir.

Bilhassa çok çocuklu ise, köylü kadının elbiselerin onarılması için çok vakte ihtiyacı vardır. Hernekadar bazı işler güze ve kışa bırakılabilirse de, en lüzumlu olanların, yazın da yapılması zaruridir. Bu yüzden çok defa köylü kadın, ağır tarla işinden döndükten sonra, evin içindekilerin uykuya daldıkları bir zamanda, yırtılmış elbiseleri eline alarak onarmak zorundadır. Bu iş esnasında yorgunluktan gözlerinin kapandığı, uykuya daldığı çokdefa vakidir.

Küçükçiftci aileleri aynı zamanda heryerde çocuk zenginliği ile temayüz ederler. Schwab Frank Aşağı ülkesinde normal bir küçükçiftçi ailesi, 5-6 çocuk yetiştirir. M. Bidlingmaier'in tetkik ettiği iki köyde, doğurma çağını aşmış olan her kadın başına bir köyde 8, diğerinde 6,7, doğum kaydedilmiştir. Bu, kadının üzerine aldığı çalışma yükü ile birlikte çok muazzam, bir faaliyettir. Vücud, ağır işin zoru ile hiçbir vakit dinlenemez, doğacak çocuğun hayatının başlaması ile, bu katmerli yük altında kalan vücud kendi kendini yer. Bir zamanlar terü taze olan kızcağız, daha ilk evlilik yıllarını müteakib, derinleşmiş, keskin çizgiler ve

yaşlılaşmış bir yüz gösterir. İlkevlilik yıllarının bu ağır yükleri altında kadın, kendi talihine _ alınmın karayazısına ses çıkarmadan boyun eğer.

Doğumdan biraz önceye kadar kadın, ağır olan işini görmekten geri kalmaz. Kadının doğurmazdan yarım saat, bir saat önceye kadar ağır iş, hattâ tarla işi yaptığı birçok vak'aları biliyorum. Bununla beraber, bu fazla çaba neticesi, vaktinden önce veya ölü olarak doğurmalara oldukça sık rastlanır. Çokdefa doğumdan 1-2, kaideten 3-8 gün sonra kadın tekrar evini idare etmeğe bağlar. Çünkü bu zaman için ücretle bir yardımcı almaktan çekinilmektedir. Hemen daima komşular, bu meşakkatli günler geçinceye kadar nöbetle yardım ederler. Kadın tekrar tam olarak eski çalışma kabiliyetini kazandığı zaman, meme emen çocuğunun bakımını, diğer işlerin gidişine uydurmak lâzımdır ki bu da oldukça güç bir iştir.

Çokdefa gerek çocuk ve gerekse annesi, bu vaziyetin sıkıntı ve acısını çekerler, birçok eğitim yanlışlık ve eksiklikleri bu yüzden ilerigelir, çünkü küçük çocukların hemen bütün bakım ve terbiyesi yalnız annelerinin elindedir.

Köylü kadın ile mukayese edilecek olursa, köylü erkeğin işi daha hafiftir. Çünkü o ahırdaki işini de bitirdikten sonra çubuğunu yakar, keyfine bakar. O, dışarıya karşı aileyi temsil eder. Çocuklar için en son otoritedir ki, icabettikçe anneleri onu bu otoritenin istimaline davet eder. Hakikatta erkek ve kadın tamamen birbirine eşitdir. İşletme işlerini ve iktisadî meseleleri de köylü tekbaşına halletmez. Bilâkis her işde, her kararda kadın da reyini verir, fikrini söyler. Bir Schwab atasözünün ifade ettiği gibi: Erkek baş ise kadın da onu çeviren boyundur.

İhtiyarlar: Büyükanne ve büyükbaba da köylü ailesine mensubdur. Bunlar, çokkez ihtiyarlara mahsus kısımda yaşarlar, veya yatmak için kendilerine mahsus bir odaları vardır. Diğer zamanlarda her suretle ailenin hayatına samimî olarak iştirak ederler, ellerinden geldiği müddetce beraber çalışır, sözle ve işle yardım ederler. Bilhassa çocuklarla alâkadar olurlar, ve onlar çocuklar için hakikaten iyi bir koruyucu ve bakıcıdırlar. Büyükanne ve büyükbaba, küçükler ile birlikte birdefa daha gencleşmiş olurlar, ve birçok eski hikâyeler, masallar, türküler ve atasözleri onlar vası_

tasiyle genclere intikal eder. Bu yaşlılar geleneğin asıl taşıyıcısıdırlar. Köylü evinin, bütün sıcaklığı ile içinde 3 ve hattâ 4 nesli yaşatması, hayat için misli bulunmayan bir okul demektir. Burada yaşlılar tarafından başıboş kalmaktan korunmuş bir genclik ve gencler vasıtası ile, işsizlikten, avârelikten kurtulmuş bir ihtiyarlık vardır. Hiç şüphe yok ki bu münasebet, daima karşılıklı bir feyz ve saadet kaynağı değildir. Nesiller arasındaki zıddiyet köylü evinde de mevcuddur. Ve bilhassa son yılların getirdiği, çok süratli iktisadî gelişme, işletmelerde birçok değişmeleri ve ıslahatı icabettirdiği cihetle; yaşlıların çocuklarına artık günün isteklerine uymayan akıl - öğretmeğe kalkışmaları birçok geçimsizliklere sebebiyet vermektedir. Bu gibi hallerden sonra artık yaşlılar büsbütün fuzûlî hissedilmekte ve bu görüş, çok fazla açığa vurulmaktadır. Çiğlik ve kabalıktan bir parça, meseleye önplânda yer vermek suretile, şahsı geriye ve gölgeye atmak, ki köylülüğün birer karakteristik vasfıdır, burada kendini gösterir.

Eğer küçükçiftcinin, kadın veya erkek hizmetcisi varsa, bunlar da aile hayatına iştirak ederler. Bunlar çok defa fakir veya orta halli çiftci ailelerine mensubdur. Hem yabancı bir işletmede çalışarak bilgi ve görgülerini artırmak ve hem de, biraz para kazanmak isterler. Bunlar çocukların hususi dostlarıdır ve aile hayatının bütün iyi ve kötü günlerini paylaşırlar. Yaşlı ve tecrübeli hizmetciler, işlerin yönetimi hakkında rey sahibidir. Hizmetten ayrıldıktan sonra da uzun yıllar ve hattâ hayat süresince, samimî münasebetin devam ettiği vâkidir. Fakat birçok yanaşmaların bulunduğu mülkün bir tek şahsa intikal ettiği sahalarda bu gibi münasebetler enderdir. Bu gibi yerlerde hizmetciler, işalıcıdırlar. Hernekadar aile ile birlikte yemek yerlerse de, bütün hizmet ve ücretleri bir tarife ile tesbit edilmiştir. Başkaca hususî bukuk, her iki tarafca da tanınmaz. Böyle bir vaziyette hizmetciler, artık kendilerini ailenin bir ferdi gibi bilmezler. Geceleri geç vakitlere kadar, sokaklarda veya meyhanelerde eğlenirler, ve her zaman pek de kusursuz ve temiz olmayan bir hayat sürerler. Böyle yanaşmalardan çok defa çocuklar kötü tesirler alır. Her iki tarafın faydası bakımından, aradaki münasebetlerin iyileşmesi ve asilleşmesi temenni edilmeğe değer.

Köylünün hayatı herşeyden önce bir iş ve çalışma hayatıdır. Onun vaziyeti, Rosenstock'un modern işçi hakkında söylediği gibi, "o, çalışdığı yerde yaşamaz. Asıl hayatı, işin dışında ve arkasında yaşar,, değildir. Bilâkis köylü nerede çalışırsa orada yaşar. O her cephesinden ve varlığının bütün bağları ile mesleği tarafından kavranır ve işinin kalıbını, şeklini alır. Aile hayatı da bir işbirliğidir, ve köylü ailesi bir çalışmabirliğidir: Erkekler, kadınlar, çocuklar hep birlikte çalışırlar. Bu esnada erkeklere çok defa ağır, beden kuvvetini istilzam eden işler teveccüh eder. Kadınlar ise daha hafif ve bilhasa, hususi bir becerikliliği icabettiren işleri yaparlar. Çocuklar, yardım ve sunma işleri, fakat çokdefa da, hemen tamamile büyüklerin yaptıkları işi yaparlar. Çokdefa aile, muhtelif uzuvlardan bileşik bir iş grupu teşkil eder. Her uzvun, kendisine mahsus bir görevi vardır. Meselâ ekin biçme esnasında bir çocuk, bağlık sap verir, anneleri ve kardaşları demet olacak sapları taşırlar ve babaları da demetleri bağlar. Arabaya yükletirken: Bir çocuk atların başında bulunur, babaları, demetleri arabanın üstüne verir, anneleri veya yaşlıca bir çocuk, demetleri alır, arabaya yerleştirir ve diğer çocuklar da sonra demetleri anbara yığarlar. Bu beraberce çalışma, diğer ailelere nazaran, köylü ailesinin başlıca karakteristik vasfıdır. Ve bu suretle, hiçbir yerde eşi olmayan bir şekilde, çocukların, ana ve babalarının meslekleri içine girerek yetişmelerini temin eder. Çünkü hiçbir kimse, böyle bir beraberce çalışmada olduğu kadar kendini işe veremez. Fırsat düştükçe çalışma esnasında konuşulur, derdleşilir, türküler söylenir. Günün olayları, havadurumu, komşunun ne yaptığı, yakın gelecekte yapılacak işler, bu konuşmaların mevzuunu teşkil der, her vakit aynı derecede önem ve köklülükle didiklenir ve işlenirler. Bu çalışmalar esnasında, kendilerine göre işler görmekte olan çocuklar, bilhassa bu konuşmalar vasıtası ile erginlerin hayatına karışmış ve girmiş olur, köyün geçmişini, ana ve babalarının, köylülerinin hayatını, nebatları, hayvanları, hava durumunun alacağı şekli, Tanrının işlerini dinlerler. Ve köylünün hayat hakkındaki düşünüş ve inanışlarından mühim bir kısmını, bu suretle kendilerine maletmiş olurlar. Çocuklar da kendi başlarından geçenlerin, okulda olup biten işlerin güzel ve çekici olanlarını anlatırlar.

Aile içinde, işin yanında topluca vakit geçiriş ve eğleniş çok geri plânda kalır. Yazın, yalnız pazar günleri buna hasredilir. Pazar, köylü için birkaç saat daha fazla uyku uyuyarak dinlenebileceği, ahır ve mutfaktaki işlerini, keyifle, istekle yapabileceği, işgünlerinde doğrudürüst bakmak için vakit bulamadığı kendi vücudünü iyicene temizleyebileceği tek gündür. Pazar günü kıyafeti ile köylü, büsbütün başka bir adam gibi görünür, ve kilisede geçen bir saatlik bir zaman için de olsa işgünlerinin tasa ve kaygılarını unutur. Bu günün öğleyemeği biraz iyidir, ve rahat yemek yimek için de, yetecek kadar serbest zaman vardır. Yemekten sonra herkes bir tarafa savuşur. Şehir ve kasabadaki burjuva ailelerinde ise, vaziyet bunun tam aksinedir. Orada pazar günleri, aile efradının bir araya gelebileceği, haftanın biricik günüdür. Yetişkin köylü çocukları, arkadaşlariyle birlikte kırlarda, bayırlarda dolaşırlar, küçük çocuklar ise tercihan babalariyle beraber, dışarıya çıkarak gezerler. Baba, pazar gününü, tatil günlerine mahsus bir neşe içinde, tarlalar arasında dolaşarak geçirir. Ve bu esnada gelecek hafta içinde yapacağı işler için lâzım olan faydalı bilgileri, gözlemlerinden alır. Onun gözleri, bu ekonomik durum dışındaki şeyleri de görür: Yonca tarlası kenarında takla atan tavşan yavrusu, dallar arasındaki bir yuva, çayır üzerinde uçuşlar yapan atmaca, yol kenarlarında açan çiçekler, hasılı hiçbirşey onun gözünden kaçmaz. Bu gün çocukları ile de uğraşmaya vakti vardır. Onlara sevinç ve neşe verecek şeyleri bulup gösterir, sorgularına tatmin edici cevablar verir.

Ana, bir haftanın ağır işleri yüzünden yorgundur. Evin boşalmasından ve en küçük yavrusu ile yalnızbaşına evde kalmasından memnundur. Mutfaktaki işlerini bitirdikten sonra, sofa üzerine uzanır, pazar gazetesini veya herhangibir kitabı okur. Belki de yabanda bulunan bir çocuğuna mektup yazar, köydeki bir hastayı ziyaret eder veyahut, diğer günlerde, pek vakit bulamadığı için, ana ve babasını görmeğe gider. Akşam olunca aile efradı, gene evde toplanırlar, diğer iş günlerindekinden daha erken, yatağa girerek, bir haftalık ağır iş için vücudlarını hazırlarlar. Okulu bitirmiş olan çocuklar bilhassa kızlar, çokdefa ortalık kararmadan eve dönmüşlerdir. Kışın iş günlerinde de, hiç değilse hizmet bittikten son-

ra, topluca eğlenilir. Büyük masa etrafına toplanılır, eller örer, aylıklar veya dikiş dikerken, kuaklar babanın bir gazete veya kitabdan okuduğu parçayı dinler, birlikte bir oyun oynanır veya türkü söylenir. Küçükler odanın döşemesi üzerinde oturur ve kendilerine has şekillerde eğlenirler. Bu manzara, sadeliğin ve saadetin bir tablosudur. Fakat, şüphesiz, pek nadir rastlanamayacağı veçhile, aynı zamanda bir mânevi yoksulluğun ifadesidir.

Köysel hayatın iç yüzünün boşluğu bütün çıplaklık ve korkunçluğu ile bayram ve düğün günlerinde, bilhassa Milâd günlerinde kendini gösterir. Bu günlerde yapılan bütün iş, yeyip içmekten ve sızmaktan ibarettir. Eskiden bayramlara bir üslûb, bir şekil vermekte olan o, güzelim âdetler ve usuller, hemen tamamen ortadan kalkmıştır. Artık başkalarına sevinç ve neşe vermek bilinmiyor, lüzumundan fazla iktisadi düşünülüyor. Hernekadar bayramlarda küçük çocuklara birer oyuncak veriliyorsa da, okul çağında olan çocuklara, hemen yalnız pratik hediyeler kullanma eşyası veriliyor. Milâd bayramının köysel ailelerde kutlanışı, bize çokvakit, bugün köylü halkın ruhca nekadar fakirleşmiş olduğunu, işin ağırlığının, ekonomik zaruret ve tasaların, daima ön plânda yer almakta ve diğer bütün ince ve içten gelen kıymetleri kırıp geçirmekte olduğunu gösterir. Bunu başka sahalarda da müşahede edebiliriz. Meselâ, benim tanıdığım, aileleri efradının doğum günlerini kutlayan çiftçi aileler pek nadirdir. Belki çocuklarda bu, hatırlanıyor ve onlara o gün bir yumurta veriliyor; fakat yaşlılarda işin gücün çokluğundan, bu gibi şeyler, kimsenin hatırına bile gelmiyor, hattâ, eğer papas hatırlatmazsa gümüş ve altın evlenme günleri bile, çokdefa unutulmaktadır. İktisat, hayatın her sahasına hâkim olmakta ve herşey onun arkasında yer almaktadır. Bu hal, kendisini aile içindeki eğitimde de göstermektedir. Köysel ev derneği içindeki küçük çocuğun dış görünüşü, üstüne başına gösterilen özen ve bakım bile, bu sahada, daha nekadar çok yapılacak iş olduğunu gösterir. Anaların üstüne yığılan işlerin çokluğu, hernekadar gönlü bu hale razı olmak istemese de, ona çocuğu ile kâfi derecede uğraşmak imkânını vermez. Eğer küçüğü göz altında bulunduracak yaşlı bir kimse yoksa, ve iktisadî vaziyet de, çocukbakıcı olarak, çokdefa okul çağındaki bir kızcağızın tutulmasına imkân vermiyorsa, bu takdirde

anne, hiç değilse yağmursuz ve güzel havalarda çocuğunu birlikte tarlaya götürür. Eğer, daha büyük çocuklar varsa, bunlar daha pek erkenden, küçük kardaşlarına bakmak mesuliyetini üzerlerine almak zorundadırlar. Küçük kardaşcıklarına bakmağa savaşan, onlarla meşgul olan, 3 yaşındaki yavrulara bile rasgelinir: Temizlik hususunda pek okadar titiz davranılmaz. Yalnız doğumdan sonraki ilk haftalarda çocuğun bütün vücudu, hergün, ondan sonra bir müddet, yalnız pazar günleri yıkanır. İlk yılın sonuna doğru ise bu temizleme, yalnız baş, yüz ve ellere münhasır kalır. Memedeki çocuğun beslenmesi de, eğer, doğrudan doğruya anası emzirmiyorsa, ekseriya çok fenadır. Herşeyden önce çocuğun maması kâfi derecede itina ile hazırlanmaz. Sonra mama verme vakitlerinde de hiç nizam ve intizama riayet edilmez. Bu hataların bir kısmı annelerin çok iş yüklenmelerinden ilerigelir. Fakat çokdefa, buna sebeb, annelerin bu hususta en lüzumlu bilgilere bile sahib olmamalarıdır. Bütün meme çocuğu bakımı işi tamamile göreneğe dayanmaktadır. Şu veya bu tedbirin, hakiki mahiyet ve gayesini kavramak ve buna eğitim bakımından önem vermek yoktur. Bölge hemşirelerinin, son yıllarda kadınlar arasındaki uyandırma çalışmaları oldukça büyük faydalar temin etmiştir. Yapılmakta olan bütün yanlışlık ve eksikliklere rağmen, meme çağındaki çocukların vaziyeti, bir bütün olarak köylerde iyidir. Bunu bize, meme emme çağı çocukları arasındaki ölüm nisbetleri de gösterir. Bütün Almanyada, 1919-1924, yılları arasındaki zamanda meme çocuklarının % 13,2 si ölmüştür. Köylerdeki ölümler daima bu nisbetin altında kalmaktadır. 1919-1925 yılları arasında, bir bahçıvan köyünde ölen meme çağındaki çocukların nisbeti % 8 olarak tesbit edilmiştir. Başka bir köyde ortalama, % 10 bulunmuştur. Bu rakamlar gösteriyor ki, yapılacak daha pek çok iş vardır. Bir köyde 1900 yılı ile 1925 yılı arasında doğan 216 çocuktan 58 tanesi yani takriben % 20 si birinci yaş içinde ölmüşlerdir, 1900 senesinde doğan 8 çocuktan yedisi, 1913 yılında, 6 çocuktan üçü, 1914 te, 13 ten beşi; 1915 te, 7 den altısı, 1926 yılının ilk yarısında, 4 çocuktan üçü ölmüşlerdir. Eğer çocuklar birinci yaşı aşarlarsa tehlikenin çoğu atlatılmış demektir. Bu çağda artık zaruret varsa onları yalnız başına da bırakmak mümkündür. Onlar, evin içinde ve-

ya avluda emekleyip, sürünüp dururlar ve günün birinde kendiliklerinden, sıkıntısızca yürümeğe başlarlar. Heryerde ve her işte kendi kendilerine deneme ve smamalar yapar, baba ve analarının işlerini ve çalışışlarını görür, yardıma yeltenirler, kardaşları veya komşularının çocukları ile avlunun bir köşesinde veya kenarında oturarak oynarlar. İyi havalarda tarlaya gider ve burada canlarının çektiği gibi, ana ve babalarının gözü önünde yuvarlanır, kımıldanır dururlar. Eğer köyde küçük çocukları alıp bakacak bir yuva Anne okulu yoksa fena havalarda, çokdefa evde kendi başlarına kalırlar. Birinci yaşı doldurduktan sonra, hususî bir bakım ve itina görmezler, ve bu andan itibaren, hemen yetişkinlerin yedikleri yemeklerden yemeğe, ve işin fenası, onların içtikleri ispirtolu içkilerden de içmeğe başlarlar. Bu suretle çocuklar sütün ve sade çocuk yiyeceklerinin tadını unutmuş olurlar. Henüz uzviyetleri, erginlerin ağır olan yiyeceklerini, tam olarak sindirecek durumda olmadığı için, hemen herkesin nazarı dikkatini çekmekte olan, köy çocuklarının eksik beslenmesi, husule gelir. Hal ve vaziyetleri oldukca iyi olan bazı köylerde, Maarif sağlık doktorlarının elile hazırlanan ve yaptıkları muayeneler sonuçlarını gösteren sağlık cüzdanlarından çocukların % 10.30 unun, iyi beslenmemiş, bir okuldaki çocukların ise, % 20 sinin raşitik, ve % 20 sinin de veremli; bir dersaneli bir okulda ise, 18 çocuktan, 16 sının raşitik olduklarını öğrendim. Memleketin diğer sahalarında da vaziyetin aynı olduğu haber verilmektedir. Sağlık müfettişi Dr. Zindars, köylerdeki okul çocuklarının sağlık durumu üzerine yazdığı bir betkede, "Belgard ilcesine bağlı köylerdeki, okul çocuklarının sağlık durumu, büyük şehirlerdeki fakir halk çocuklarının durumundan pek farklı ve daha iyi değildir„ diyor. Pommern'in kare kilometre başına 43 insan düşen bir ilcesinde, "bütün ilcedeki okul çocuklarının üçte birinin ağırlık, büyüklük ve bünye itibariyle normal sağlık durumunun gerisinde„ oldukları bildiriliyor. Temizlik meselesi, dilek ve isteklerimizin çoğunu karşılayacak bir durumda değildir. Ve bu, öyle bir noktadır ki köylü aile bu bakımdan çok ıstırap çeker ve zarar görür. Çokdefa, pek de temiz olmayan iş, temizlik duygusunu körletmektedir. Vücud ve sağlık bakımı hemen tamamen, günlük el, yüz yıkamağa münhasırdır. Bu iş için lâzım olan herşey, bütün aile

efradı tarafından, müştereken kullanılır. Sabun, genel olarak, yalnız pazar günleri kullanılır. Dişleri temizlemek, köylü ailelerin çoğunda, itiyad edinilmiş değildir. Beden eğitimi gibi, asıl eğitim de, pek fazla hususî tedbirlere baş vurmayı gerektirmeden vukubulmaktadır. Köylü çocuğu şuurlu olarak yetiştirilmez dense yeridir. O, daha fazla yetişkinlerin hayatı ve bütün bir yaşayış birliği olması itibariyle, ferdlerini saran, köylü aile içinde büyür. Evin mânevi hüviyeti, bilhassa anneden gelen ve kendine göre bir tesiri haiz olan ruh ve kuvvet, kendi anahatlarını ve şeklini çocuğa verir. Yorulmak ve dinlenmek bilmeden çalışan, didinen anne çocuk ocununun güneşidir. Ve o, bu âlemi sevgi ve şefkat ışığı ile nurlandırır, besler. Gücünün yettiği ve diğer işlerden başalabildiği kadar, iyi olarak çocuğuna bakar, sevinc verecek imkânlar hazırlar, canı acıdığı, rahatsız veya hasta olduğu zaman ona bakar, teselli verir ve günün sıkıntı ve zaruretlerini nasıl karşılamak ve atlatmak lâzım geldiğini öğretir. Bu suretle onunla çocuk arasında kuvvetli duygulardan kök alan bağlar teşekkül eder. Öyle bağlar ki, bütün hayat müddetince gevşemek, kopmak bilmezler, ve çokdefa mukadderat üzerinde müessir olacak bir önemi haizdirler. Ana sevgi ve şefkatının yanı başında, onun da tâbi olduğu, babanın otoritesi vardır. Ana ve babanın müşterek dileği, iradesi ki, atalardan görüldüğü şekilde, âdet ve geleneğe uygun olan, basit ve sabit kaidelerdir, çocuğun hayatına şekil verirler. Çocuk bu sağ nizama uymasını öğrenir. Âdet, onun için, gelecek günlerini, muhkem ve ârızasız yollara koyan, sabit bir ölçü, içgüdü gibi emin bir mülk olur. Âdet, din tarafından desteklenir. Tanrı, ana ve babanın gönül ile boyun eğdikleri, önünde diz çöktükleri, bir gerçek, bir otoritedir. Dinî bir ruh, köylü evini doldurur, ve onun içinde yaşamakta olan çocuğu kuşatır. Çocuk, yalnız yaşlılarla birlikte ellerini bükmesini ve dualar mırıldanmasını değil, kutsal şeyleri saymasını bilerek, ve belki de tanrısal ve ebedî olan kıymetleri sezerek, ruhunu bunlarla besler.

Ana ve babası, büyükanası ve büyükbabası, kardaşları, işçileri ile münasebette bulunarak çocuk, cemiyet içinde nasıl hareket edeceğini, buyrukları yerine getirmeği ve buyurmayı, yardım

etmeği ve çalışmayı, başkalarının tasa ve sevinclerini paylaşmayı, haddini bilmeyi ve affetmeği öğrenir.

Gerçekcilik ile kulaklarımızda çınlayan romantiğin, anne nüktesi ile tektaraflı dar görüşün, geniş ve derin kavrayış ile tasviri kabil olmayacak derecede bilgisizliğin, kurnazlık ile ahmakcasına namusluluğun, cezrilik ile aklı evvel oluşun, hazırcevablık ile samutluğun, mizâh ile sünepeliğin, dindarlık ile her türlü bağlardan sıyrılış ve serbest düşünüşün garip ve hayret edilmeğe yaraşır, bir halîtası olan ailesinin, ana ve babasının ruhu, köylü çocuğuna nüfuz ve hulûl ederek, onun varlığının özünü teşkil ederler.„

Asıl eğitim ameliyesi, eğer böyle bir şeyden bahsetmek yerinde ve caiz ise, primitif öğretim ve öğüt verişin, otoritatif = kendini saydıran ve dinleten anlatış ve buyuruşun usulüdür. Çocuğun payına düşen ödev, itaat etmek, söz dinlemek ve taklid etmektir.

Bu suretle çocuk, meselâ iş için eğitilir. Fakat bu esnada, çokdefa pek fazla ileri gidilir, çocuğun çocuk olduğu unutulur. Onun kendine göreliğine, güç ve kuvvetinin yetip yetmeyeceğine bakılmaz. Henüz okulçağına girmemiş çocuk, yapılması icabeden hemen her işe iştirake davet edilir. Öyle okul çocukları vardır ki, arkadaşları ile oyun oynamak, gezmek için, boş hiçbir vakitleri yoktur. Köylü çocuğunun; bilhassa yaptığı işleri bir türlü beğendiremeyen, daima tenkid, muaheze ve itab gören, söğülüp sayılan, hiçbir zaman beğenilmeyen, takdir görmeyen çocukların müstakil olamamaları, kendi kendilerine karar verip, kendilerini idare edememeleri, nefislerine olan itimadın ve benlik duygularının kıtlığı bu otoritatif eğitimin bir sonucudur. Bu sebebler dolayısı ile çocuk yıldırılmakta ve kendi içine kıvrılıp kapanmaktadır. Çünkü çocuğun gelişmesi, gürelmesi ve yiğitleşmesi için muhtac olduğu hürlük, tatlı ve iyi ses ve söz, neşe ve güleryüz yoktur. Bununla beraber, içinde çocukların gülmek ve neş'eli olmak nedir bilmedikleri, asık yüzlü, çatık kaşlı, ağızları ile zehir saçan yaşlıların bulunduğu aileler, çok şükür ki, köylerde nâdirdir.

Köysel eğitimin, çok sık rastlanan bir hatâsı da çocuğa keyf ve hâleti ruhiyeye göre, rasgele muamele yapmaktan sarfınazar, ittiradsızlık, sertlik ile pek fazla yumuşaklık, katî ve mutlak bir

disiplin ile haddinden fazla serbestlik arasında sallanmaktır. Anne ve baba arasındaki anlaşmazlık ve dar düşünüş bu durumun başlıca sebebidir. Aynı vaziyet karşısında baba azarlarken anne beğenir ve sever. Onlar bu şekildeki hareketlerinin âkibetini müdrik değildirler. Her iki taraf da doğru yapmasını ister, fakat yanlış yapar. Kendi eğitilmemiş olduğu için doğru olarak eğitemez. Bu itibarla köysel aile, bütün eğitici kuvvetlerine rağmen, dolması, tamamlanması icabeden birçok boşluklar ve eksiklikler gösterir. Özü ve mayası iyidir. Yapılacak iş, onda uyuklamakta olan kuvvet ve kabiliyetleri uyandırmak, içinde hür ve neşeli bir hayatın gelişebileceği, içinde gençliğin büyüyüp yükselebileceği şekillere vardırmaktır.

b) Aile ile en sıkı münasebette bulunanlar, akrabalar veya köylünün kendi tabiri vechile, eşler dostlardır. Çokdefa bunlar, sık raslanan soyadlarından da tanınacağı vechile, köyün yarısını teşkil ederler. Yakın akrabalar, vakit vakit buluşurlar. Pazar günleri ve kış geceleri, birbirlerine giderler ve bu esnada herşeyi konuşurlar. Makinaları, hayvanları ve işçileri ile de birbirlerine yardım ederler. Çocuklar, istekle onlara giderler. Ve bu suretle, diğer ailelerin içyüzünü görmüş ve diğer insanları tanımış olurlar. Çocuklar için, bilhassa önemli olan, daima yakın akraba arasından seçilmekte olan isim babalarıdır. Köylerde herkes, bu sağdıcığı, bir ödev, boynuna borc bilir. Hayatın bütün önemli işlerinde, meslek seçiminde, evlenmede, bunlar sağladıkları çocuk için hiçbir fedakârlıktan çekinmezler.

c) Köysel ailenin önemli bir bütünleyicisini, komşular teşkil ederler. Komşuluk andiçilmemiş olmakla bereber, kutsal bir kardaşlıktır. Ve atalardan görüldüğü vechile tek'in topluluğa, mutlak surette yardımda bulunmasını, bir evin yaşayış sahası içinde olup biten: Hastaya bakmak, ölünün başında beklemek, yası paylaşmak gibi, bugün bile hemen dinî sayılabilecek bir karakter taşıyan işlere iştiraki mecburî kılar.

Köyde beraber yaşamaktan doğan komşuluk, insanların her zaman sıkı bir surette birbirlerile temasta bulunmalarını, karşılıklı olarak birbirlerine alışmalarını, birbirlerini samimî olarak tanı-

malarını mucib olur. O, birbirine yakın oturan insanların, karşılıklı olarak, birbirlerine muhtac oluşlarının bir ifadesidir. "Komşu, tipik bir karagün dostudur. Ve bu sebeble, komşuluk kelimesinin sâde, her türlü his ve heyecandan âri mânası ile, bilhassa iktisadi anlamda kardaşlığın tam bir ifadesidir.,, Komşuluk içinde yaşayan ailelerin, karşılıklı ödevlenmelerinin nev'i ve münasebetlerinin şekli, köyüne göre değişir. Köylü ruhunun hâkim olduğu heryerde, çiftcilik hayatının ve bilhassa az insan kullanan, küçükçiftci işletmelerinin gerektirdiği, karşılıklı olarak çift öküzleri, arabası, sabanı, avadanlıkları ile çalışmak, harman, veya âfat: dolu, sel, fırtına zamanında, ahırlarda bulaşıcı hastalık olduğu veya ineklerin doğurduğu zamanda, insan kolu ile yardıma koşmak, herkesin yapılmasını pek tabiî ve zarurî bulduğu işlerdir. Günün her vaktinde ve hattâ, gerektiği takdirde, gecenin ortasında, kayıtsız ve şartsız, bu yardım ifa edilir. Komşuluk, aile arasındaki olay ve olgulara, iştirak suretinde de tezahür eder: Eğer icabediyorsa, doğum zamanında, loğusa ayağa kalkıncaya kadar, komşu kadınlar nöbetle evin işlerini çevirirler. Her türlü hastalık halinde, sözle ve işle yardım edilir. Ölüm halinde, komşuların özel ödevlenmeleri vardır: En yakın komşu ölümü, köyün her bucağına haber verir, yayar ve komşuları gömme törenine çağırır. Diğer komşular, ölüyü mezarlığa taşırlar. Ad koyma, düğün, doğum ve bayramlardaki tören ve şölenlere en yakın akraba ile birlikte komşular da iştirak ederler veya payları evlerine gönderilir.

Ev komşularından başka, çiftlik: Tarla, bahçe, otlak, yaylâ ve ağıl komşuları da vardır ki, bunlar arasında çokdefa, karşılıklı ödevlenmeler ve samimî münasebetler akdedilir. Ve yıllarca beraber ve yanyana çalışmak suretile pekinleştirilir. Şüphesiz ki, dar bir sahada birlikte oturmak ve yanyana çalışmak, bazı gürültü ve kavgalara da vesile teşkil eder. Ve bu suretle komşular arasında, etkileri genclerde de görülen, komşu düşmanlıkları meydan alırlar. Bir öğretmen bana köyünden şu satırları yazıyor: "İki komşunun dost ve ahbab olmaları, iyi geçinmeleri, burada nadir tesadüf edilen bir haldir.,, Fakat, çokdefa eski örf ve âdetlere göre komşunun ifasına mecbur olduğu bir hizmet çıktığı zamanda, bu düşmanlık geri

plânda kalır veya büsbütün kalkar. Son onyılların gidişi, komşuluk münasebetleri üzerine önemli bir tesir yapmış değildir. Herne kadar bazı tarımsal işletmeler, kendi istiklâllerini kazanmışlarsa da, buna rağmen, bazı hâllerde diğerlerine bağlı kalmak zarureti bâkidir. Ve bu karşılıklı birbirine muhtac oluş, komşuluğun temelini teşkil eder. Bazı şahıslar, iktisadî düşüncelere tâbi olarak, ödevlerini istemiyerek yapsalar, çokdefa komşuluk yalnız mütekabiliyet esasına dayanan bir haricî münasebet olsa bile, birçok köylerde, öyle komşuluklar vardır ki, bunlarda komşuluk, hakikaten yaşayan bir beraberliktir. Ve buralarda komşu oluşun hakiki ruhu, bugün de mevcuddur.

d) Komşu çocukları oldukca az olan serbest zamanlarında, birlikte oyun oynamak için toplanırlar. Oyun birliği, okul çağında okul ve sınıf arkadaşlığına, ve sonra da akran - emsâl dediğimiz ve hemen bütün köyün aynı yaştaki çocuklarının topluluğu yaşıtlığa müntehi olur. Erkeklerde beraberce yapılan askerlik ödevi ile kuvvetlenen bu arkadaşlıklar, bütün hayat süresince baki kalırlar. Sıksık buluşulur, toplanılır ve eski hâtıralar canlandırılır, mühimce bir sıkıntıya duçar olan, başı sıkılan okul arkadaşına koşar ve yardım görür, hastalık halinde birbirini ziyaret eder ve ölen yaşdaşlarına mezara kadar yol arkadaşlığı eder.

e) 15. yüzyıla kadar köy, ortaklardan bileşik bir yaşayış topluluğu idi. Ve büyük halk kütlesinin bir uzvu olması itibariyle, büyük siyasal önemi haizdi. "İçyüzü itibariyle o, barışçı ve hukukî bir ortaklık idi. Meclislerindeki konuşmalarda, hiçbir zaman arazi sınırı meselelerine münhasır kalmayan muamelelerinde, daima köylü hikmet ve adaletine göre kararlar verilirdi. Bu köy meclisi, zaman geçtikce gelişerek, köy işlerinde bir mahkeme durumunu aldı. Birçok küçük uyuşmazlıklar ve ceza işleri onun salâhiyeti dahilinde idi. Topluluk içinde asayiş ve huzuru o temin eder, cumhura ait meselelerde âmme hukukunun korunmasını temin için, istişare ve müracaatlarda bulunur, emir ve talimat isdar ederdi. Bütün mensubları için, o dinî ve ahlâkî bir birlik teşkil eder ve azalarını, çok geniş mikyasta mütekabil yardım ve müzaherete çağırırdı. Köy halkından herbirinin hukuk ve vazifeleri, mahkemede şâ-

hid ve yemin yardımcısı olarak bulunmak, çağırana yardıma koşmak ödevi, arkadaşını veya bütün köyü, haksız bir tecavüz veya baskına karşı korumak, hasta veya fakir düşen arkadaşın hâl ve hatırını sormak, ölüm halinde bile bulunsa ondan ayrılmamak, onu yalnız bırakmamak, onu yaraşan törenle kaldırıp gömmek, işte bütün bunlar, kökleri itibarile, topluluğun bütün ferdlerini birbirine sıkıca kenetliyen bağlarının en eski ve öz sonuçlarıdır. Köy birliği, daha 15. yüzyılda ve birçok yerlerde ise daha önce kısmen harici müdahaleler tesirile (köy ortaklığına ait mer'a, çayır, koru ve sairenin, ağa ve beylerin, hanedanın eline geçmesi mahkeme salâhiyetlerinin ilgası..) kısmen de içten yıkılmak ve bozulmak suretiyle gevşedi ve tamamen kayboldu. 18. ve 19. yüzyıllarda, bütün köye ait işler, tedricen mahallî devlet umuru ve cemaatlar da devlet _ yönetim birliği sayıldılar. Yukardan gelen buyrultular, yeni bir, büsbütün siyasal köy cemaatı yarattılar. Siyasal köy cemaatının bu, daha ziyade kendi dışından gelen etkin kuvvetler aracı ile meydana çıkması da anlatır ki, o ilkönce okadar istiklâlsiz, okadar cansız bir şekilde idi ki, bir kendikendine yeten, kendikendini yaşatan ortaklık uzviyeti olarak değil, devlet tarafından beslenen bir müessese gibi yaratıldı ve yaşatıldı. Ve o bu yapma çıkağının ayırdedici vasıflarını, hâlâ muhafaza etmektedir.„ Çokdefa siyasal cemaat, herbir yurddaş ile devlet arasına sokulmuş ve ihtiyarî olarak bina edilmiş idarî bir mekanizmadır. Cemaatı temsil eden adamların arkasında bütün cemaatı bir bütünlük olarak değil, bilâkis ayrı gruplar ve partiler halinde görürsünüz. Sırf köylülerden mürekkeb olan cemaatlar hâlâ da bir dereceye kadar vahdetlerini muhafaza etmişlerdir ki, bunun sebebini, daha ziyade onların, dışardan gelen herşeyi, müttehit bir cephe teşkil ederek, kabulden kaçınmalarında ve son derece de pasif karakterde olmalarında aramalıyız. Çokdefa sırf çiftçilerden bileşik köylerde de sebeb ve menşeleri daha ziyade iktisadî sahalardan gelen ayrılıklar başgöstermektedir. Bu zıddiyetler, bilhassa sosyal bakımdan karışık olan köylerde, yâni sâkinleri arasında çiftçiler, işçiler ve diğer sınıfların bulunduğu yerlerde çok şiddetlidir. Bu gibi topluluklar, daha ziyade mirasın serbestce bölünmesi usulünün tatbik edildiği sahalardadır. Mükerrer bölünmeler yüzünden arazi okadar küçülmüştür ki,

artık geçinmek için hiç de kâfi gelmez. Bu yüzden pek çok köylü çocukları, başka geçim imkânları araştırmak mecburiyetindedir. Bunlar eğer köyün vaziyeti müsaade ediyorsa, şehire çalışmağa gider, fabrika işçisi olurlar. Ruhî yapılışlarına nazaran bunlar, şehirli meslekdaşlarından çok ayrılırlar. Karıları ve çocukları ile birlikte işledikleri veya kiraya verdikleri bir parça mülkleri olmasına rağmen artık, köylü de değildirler. Yaşayışlarının ağırlık merkezi artık köyde ve tarımsal çalışmada değildir. Bunlar içyüzleri itibarile tedricen köy topluluğundan ayrılırlar: Âdetlere riayet etmezler, kiliseye gitmezler, bütün cemaatın gücenmesini mucib olacak işler yaparlar. Meselâ pazar günlerinde de çalışırlar ve şehirlilerin yaşayış tarzlarını kabul ederler. Bunlarla köylüler arasındaki karşıtlık, bilhassa Genel Savaştan sonra, büsbütün hâd bir şekil almıştır. Köyün mes'ul başaları: Öğretmen, papas, muhtar çokdefa yanlış anlaşılmış bir tarafsızlık veya korku dolayısiyle hareket ve faaliyete geçmemişler ve köyün uyanmasını, siyasal işler hakkında aydınlanmasını yabancılara, şehirli ajanlara bırakmışlardır. İşte münhasıran bu yüzden siyasal yüksek gerginlikler devrinde, öyle vaziyetler olmuştur ki, çocukluklarını beraber geçirenler, 7 yıl aynı okulun aynı sırasında yanyana oturanlar ve ayrıca yıllarca, aynı siperlerde sırt sırta yatmış olanlar, birbirine düşman olarak cephe almışlardı. Ve onları, harbde ölenler için yapılacak bir yıldönümü törenine toplamak mümkün olamamıştı. Bugün bu gerginlik biraz tavsamıştır. Fakat sosyal bakımdan karışık topluluklar, bilhassa haricten gelen işçilerin de katıldığı yerlerde, artık bir birlik ve bütünlük olmaktan çıkmışdır. Köyün ve köy kültürünün inkişafı bakımından politika mücaleleelerinin zehirleyici tesirlerinin önüne geçmek gerekir. Köylüleri, çocukluklarından ve gençliklerinden beri birbirine bağlayan büyük beraberlikler ve bağlılıklar dolayısı ile, bütün ayrılık ve değişikliklere rağmen, bunu sağlamak, okadar güç bir iş değildir. Sosyal bakımdan karışık toplulukların, mutlak surette sosyal bikkmlık ve bozguna uğramış cemaatlar olması icabetmez.

Köy topluluğu için, köysel birlikler, büyük bir önemi haizdir. Şehirde bir birlik kurmak, bir ictimaileştirme işidir. Dağınık ferdlerin, kendileri için önemli olan belli bir maksadı elde etmek, onu

tahakkuk ettirmek üzere bir araya gelmeleri demektir. Halbuki, köyde bir cemiyet kurmak, iktisadî, ictimaî, siyasî, dinî neviden bir hususî maksadı gerçekleştirmek için, topluluk dışına çıkmak, ondan ayrılmak demektir. Şu halde, bir köysel birlik, köy toplu_luğu içinde bir ayrılık, bir azlıktır. Bu, ayrı toplanış, eğer bir tek şahsa değil de, kara kurultuya hizmet ediyor ve köy üzerin_de uyandırıcı ve canlandırıcı bir tesir icra ediyorsa, çok kıymetli_dir. Yok eğer, çok kuvvetli bir kendi başına yaşayış istikametini güder ve bizatihi gaye olursa, ferdleri tabiî birliklerden ayırırsa köy hayatını tahrib etmek tehlikesini gösterir. Meselâ bir mü_zik birliği, eğer kışın her akşam, aile reislerini kendi evlerinden ayırır ise ve yaz mevsiminde de onları, hemen her pazar, bir şarkı bayramından, diğer bir şarkı bayramına sürüklerse, bu tesiri yapar. Bu gibi dernekler son yıllarda köylerde pek fazla çoğalmışlardır. (800 nüfuslu, sosyal bakımdan karışık bir köyde, 2 korobirliği bir mü_zik birliği, bir kilise korosu, bir jimnastik ve bir de spor derneği, bir genç erkekler ve bir de genç kızlar birliği var.) Bunun sebebini biraz da, bu insanların artık ailelerinde ve köy cemaati için_de tatmin edilememelerinde, ve köyün cemiyet ve eğlence hayatı_nın artık çoraklaşmış olmasında aramalıyız. Eskiden olduğu gibi aileler arasında toplantı ve eğlentilerin yapıldığı, gençlerin birbir_lerini görmek ve yakından tanımak imkânını buldukları yerlere, çokdefa köyün yabancısı olan şahıslar, veya meyhane işletenler ta_rafından kurulan dernekler girememektedir. Bu çeşit, eski toplan_tı şekilleri, önceleri, iplik eğirme odası ve saya âlemleri idi. Ak_raba ve komşular, çokdefa, hemen köyün yarısı, akşamları, bir köylü evinde toplanırlar, hem çalışır elsanatı işleri yapar, hem de konuşur, eğlenirlerdi. Şarkılar söylenir, muzika veya armonika ça_lınır, toplulukla oynanan oyunlar oynanıp hikâyeler, nükteler, ma_sallar anlatılırdı. Bu toplanma şekilleri, yapılması için toplanılan işin, artık yapılmaması yüzünden, ortadan kalkmışlardır. Çeşit çe_şit sui'istimaller dolayısı ile bu eğlenti ve toplantılar kilise veya hü_kümet tarafından menedildiler. Fakat bunların ortadan kalkmasın_da en mühim âmil, ferdlerin vakit geçirme ve eğlenme ihtiyaçlarını başka bir şekilde, yâni kitab, dergi ve gazete ile tatmin etmeleridir.

Önceleri, köy halkını birbirine bağlayan kuvvetli bağ, kilise idi. Eski zamanlarda cemaat, onun etrafına toplanırdı, o köyden

sayılanlar, hep birlikte onun içinde otururlardı, onun içinde ad konulur, nişanlanılır, nikâhlanılır ve onun yanındaki mezarlığa gömülünürdü. Kilise âdetleri, köysel hayatı tanzim eder ve hiç kimse bunların hükmünden kendisini kurtarmayı, aklına bile getirmezdi. Bugün vaziyet değişmiştir. Dinî tefrikanın ruhu köye de girmiştir. Daha Genel Savaşdan önce, dağılma ve parçalanma işi başlamıştı. Köy içinde teşekkül eden ve dinî hayatın zenginleşmesine hizmet eden eski dindar cemaatların yanında, birçok tarikatlar, köylere nüfuz etmeğe başladılar. Bunların içinde hattâ, kiliseden çıkmayı şart koşanlar da vardı. Hernekadar bunlara kapılanlar az ise de, bugün bile, birçok köylerde, kiliseye bağlı olanların yanı başında yürüyen ve daha iyiyi, daha yükseği arayan ve isteyenler ve buna inananlar vardır. Birkaç yüz nüfuslu köylerde, çokdefa dört, beş tarikat ve dinî cemaat vardır. Bunların tesiri altında, köylerin vahdeti çok müteessir olmakta ve zarar görmektedir.

Bütün politik ve dinî ayrılgalara rağmen, köy sâkinleri genel olarak bugün de bir vahdet teşkil etmektedirler. Çünkü köyde, hiçbir ev yoktur ki, diğer evle herhangibir suretle münasebet ve alâkası olmasın. Yanyana oturmaktan, beraberce çalışmaktan, iktisadî bağlılıklardan ve ictimaî münasebetlerden, bir samimiyet havası doğar. Köy, hemen hemen büyük bir aile bir hayat ve talih, iş ve tasa, saadet ve felâket beraberliği halini alır. Bir kişinin başına gelen, herkes duyar ve birlikte yaşar. Köyde hiç kimse yabancı ve ferd; hiçbir kimse yalnız ve kimsesiz değildir. Saadet ve felâkette, derd ve tasada, zaruret ve ölümde etrafında, hukukunun zayi olmasına meydan vermeyen, talihine iştirak eden, kendisine yardım eden, müzaherette bulunan, kendisini seven ve sayan, kendisinden nefret eden ve korkan, hakkında hükümler ve cezalar veren insanlar bulur.

Hernekadar köy topluluğunun bağlayıcı kuvveti, çok tavsamış ve gevşemiş ise de henüz tamamile kaybolmuş değildir ve kaybolmayacaktır da. Çiftci köyündeki hayat daima az veya çok kuvvetli, bir beraberce yaşayış olacak ve böyle kalacaktır.

III. KÖY KÜLTÜRÜ

1. Mahiyet ve menşei

a) Toplu olarak yaşadıkları heryerde insanlar, muhitleri vasıtası ile sevk ve teşvik edilerek, benliklerinde gizli kendine göredikten hız ve kuvvet alarak, birçok işler, resimler, âletler ve ictimaî şekiller vücuda getirmişlerdir ki, bunlar insan hayatını, bütün tabiat hayatına zıt bir durumda bırakırlar. Hep birden objektif kültür, ayrı ayrı şekil ve heyetlerine de *Kültür Mülkleri*, adını verdiğimiz, bu birçok nesillerin, toplum bağlarından, toplu yaşayışın feyzlerinden cür'et alarak yarattığı eşya ile, insan zihin ve zekâsı, kendini ifade ve tasvir etmekte ve eşyalaştırmaktadır. Bunlar, kültür ameliyesi neticesinde, kendilerini vücude getirenlerden ayrılmışlar ve bir parça şekil olmuş ruhi enerji; bir fikir doldurulmuş madde şeklinde, başlıbaşına bir değer kazanmışlardır. Onlarda objektive olan, maddeleşen enerjiler, hayat gerilmeleri kaybolmuş değildir. Bilâkis kültür mülklerinin yeniden işlenmesinde, daima subjektif olan ruhiyet tarafından geri alınmışlar, yutulmuşlar ve subjektif duyuş ve yaşayışa münkalib olmuşlardır. Bu suretle bir ferd olması itibarile insan, yaşayışında bir feyz, bir yükseliş duyar, büyür, gelişir, aydınlanır. Ruhi hayatının bütünü, daha verimli, daha çokcepheli, bizatihi insan, bir parça objektif düşünüş olur. İşte bu, insanın kıymeti haiz, düşünen ve hükümler veren bir varlık oluşu, kültürün subjektif tarafıdır. Biz geniş anlamda kültür sözü ile, üç şeyi kasdederiz: Birincisi, kültürü yaratmak ve çoğaltmak (kültür ameliyesi), ikincisi vücuda getirilen kültür eserlerinin genel toplamı, (objektif kültür) ve üçüncü olarak da, kültür yaratma ve çoğaltma sureti ile teşekkül eden insanın şekil alması, (subjektif kültür, şahsi kültür) dür. Tam anlamda kültür sözünü, biz ancak bu saydığımız üç noktanın toplu olarak bulunduğu yerde, subjektif ruhi enerjilerin bir objektif, yaratıcı yaşayış ameliyesinden mutlak surette ayrı ve müstakil bir şekil kazandıkları ve bu şeklin, onlar tarafından tekrar merkezî varlıklarının tam bir kemâline vasıl olmak üzere subjektif hayat olayları içine alındıkları yerde kullanacağız.

Bu kültür realitesinin üstünde "en yüksek bir gaye mânasını ifade eden, insanın fikrî - ahlâkî hayatına hakim olan, onu kuvvetlerinin hepsini geliştirmeğe; hür ve müstakil olarak hareket eden bir mantıkî varlık olmağa sevk ve cebreden Ülkü„ yeralır. İnsanın bu kültürleşmesi ile muhitin kültürleşmesi, aynı zamanda el ele vererek, yürümelidir. Bu takdirde kültür yaratmanın gayesi iki kattır. Birincisi, bir insanda ve insan topluluğunda, sükûn, halinde bulunan kabiliyetleri işleterek, en son tekâmül haddine eriştirmek, ikincisi de insanı kuşatan durumlara, en mükemmel, en yüksek şeklini vermektir.

Bu ödevin gerçekleşmesine, Kültür'ün mahiyetinden kök alan bir hâdise karşı gelir. Kültür yaratma sureti ile elde edilen eserler, meydana konmaları iş ve ameliyesinden ayrı olarak, başlıbaşına bir değer kazanır ve bu suretle elden ele geçerek, hayat için lâzım birer eşya olurlar. Tam mânasile canlı bir kültürde bunlar daimi surette çoğaltılır, yeniden imal edilirler. Ve bu suretle onların, hâiz oldukları ruh ve mâna, çopcepheli hayat münasebetleri ile her bakımdan canlı olarak tutulur. Hayatın ana durumu ile hayat şeklinin mânası arasında hiçbir ziddiyet yoktur. Burada subjektif ve objektif kültür, tamamile tetabuk ederler. Bir kültür nekadar fazla ayrımlar gösterirse ve nekadar çok mülkler onda birikti-rilmiş olurlarsa, eskilerden miras kalan şekillerin, devamlı olarak canlı tutulması da okadar güçtür. Bu yüzdendir ki, çokdefa tevarüs edilmekte olan şekillerle iktifa edilir.„ Burada büyük bir tehlike başgöstermektedir, çünkü insanın içinin birlikte çalışması durmuş, hiç değilse en aşağı hadde indirilmiştir. Tevarüs edilen şey, gönlü kendine çekmez, ve bütün insanı kavrayıp geliştirmez, bilâkis tıpkı bir elbise gibi yalnız, dışı gösterir.„ Tedricen içten gelen hertürlü kendikendini eğitme ve kendine göre serbest şekilalış durakalar. İnsan, tabii olan fikrî inkişaftan feragat eder, ölünceye kadar istikrazda bulunarak yaşar. Kendikendini duymadan, kendikendinin farkına varmadan kültür; ruhunu, elâstikiyet ve canlılığını kaybederek, içinde şekillerin içyaşayışa hâkim oldukları, alelâde sivilizasyon menzilesine düşer. Artık objektif kültür mülklerinin, insanla, esaslı bir münasebeti kalmaz. Bunlar artık, insanın bütün ruhî

varlığına hitabetmeyerek yalnız akıl ve muhakemesi üzerinde müessir olurlar.

Sivilizasyon, yalnız bir kültürün ilerlemiş, tehalüf ve tenevvular göstermiş oluşunun neticesi değildir. O, ferdlerinin bilhassa kuvvetle, iyi örneğe, geleneğe, otoriteye ve telkine tâbi oldukları, az inkişaf etmiş kültürlerde de doğabilir. Kültür mülklerinin bir nesilden diğer bir nesle intikalinde, ne derin köklerile onları taşımakta olan duygular, ve ne de bunların bağlı oldukları nazarî esaslar ele alınmayıp, yalnız ve herşeye tercihan, hareket tarzları tatbik edilir. Genc insanlar kültür mülklerine, muaşeret şekillerine alışırlar. Bu alışma, bir makinalaşmayı mucibolur. Alışılmış olan hareket tarzları, tesirleri itibarile bâki kalırlar. Buna mukabil, iradî faaliyet ve bilhassa hissî ameliyeler ve bunlardan daha ziyade zihin olguları azalırlar. Bütün ruhi bünye bu suretle tesire maruz kalır: "Çabuk karar verip kendiliğinden harekete geçmek, ilk adımı atmak, teşebbüs ve cür'et, başkasından öğüt ve yardım beklememek gibi zaten az olan kabiliyetler; istidadların ancak devamlı olarak kullanılmaları hâlinde gelişebilmeleri ve bu imkân yoksa dumura uğramaları prensipi gereğince daha çok azalır.,,

Sivilizasyonun bu olamı, bu kaskatı kesiliş, böyle az gelişmiş bir kültürün, yüksek bir kültürle temasa gelerek ondan kültür mülkleri iktibas etmesi takdirinde, çok daha kuvvet ve süratla vukubulur. Bu gibi hallerde, hemen daima yalnız haricî şeklin alınıp benimsenmesi ile iktifa edilir. Bu şekil, büsbütün başka bir ruhiyet tarafından meydana getirilmiş olduğundan, yeni hâmiline uymaz ve yakışmaz. Eğer o, (iktibas edici) kâfi derecede mânevi kuvvetlere sahib ise, o şekli değiştirerek kendine uydurur, o kalıbı kendi ruhu ile doldurur. Fakat çokdefa bu tahavvül vâki olmayarak, doğrudan doğruya iktibasla iktifâ edilir. Bir toplum, hariçten nekadar fazla âriyet _ mülk alırsa, uzuvlarının kendi başlarına bir iş yaratmaları için zarûri ve elzem olan, tesir ve imkânları da okadar azaltmış, onların yaratıcı kuvvetlerini o nisbette dumûra uğratmış, onların hayatını o kadar çok ruhsuz, mânasız ve sığ bir hale getirmiş olur. Kültür yaratmadaki tutukluk ve verimsizliğin, her iki şeklini de, aşağıda mütalâa edeceğimiz Çiftiköyünün kültüründe açıkca görebiliriz.

b) Köykültürü, bizim halkkültürümüzün ayrılmış bir şeklidir. Bu, öyle bir ayrılmadır ki, köyün az veya çok münferid ve tecrid edilmiş bir vaziyette oluşuna göre, ve köysel yaşayışın kendinegöreliğinden, tabiat içinde ve tabiat ile, ve aynı cinsten insanların topluluğu içindeki bir yaşayış olması itibariyle şekil alır. İş ile yoğurulmuş olmak, tabiata bağlı kalmak, cemaatın ayrılmaz bir uzvu olmak ve dışacunla, hemen hemen büsbütün ilişiği kesmiş olmak, köysel yaşayışın karakteristik vasıflarıdır. Ancak bu dörtkatlı şartları gözönünde tuttuğumuz takdirde, köylü kültürünü anlayıp kavrayabiliriz.

Köysel yaşayışın tam ortasında, tabiata bağlı ve tabiatla meşrut, iş=çalışma yeralır. Ve köklerini, bu çalışmadan alarak, bir taraftan köysel iktisad şekillerinde ve diğer taraftan köylü dininde bilhassa göze çarpan, göğdesi itibarile köylüsel bir kültür gelişmiştir. İşin ve tabiatın yanbaşında, onlardan daha ziyâde, köylüsel hayatı ve köysel kültürü tayin eden topluluk vardır. Köylüyaşayışı topluca, beraberce yaşayıştır. Köyde kendi nevinden insanlarla birlikte oturmak ta, köykültürüne kendine hâs bir haricî şekil vrir. Bu topluca yaşayıştan kökalarak, köysel âdetler doğmuş ve gelişmişlerdir. İktisâd, din ve âdetler, köykültürünün bellibaşlı unsurları ve mayalarıdırlar. Bunların karşısında bütün diğer âmiller, ikinci derecede önemli bir yer alarak ve bir dış - iş sayılarak, geriplâna çekilirler. Bu üç kültür sahası, gâyet sıkı bir bağlılıkla, birbiri ile münasebetdârdır. Bir kültürün bütün ana mülkleri gibi bunlarda da, çiftci köyünün, eski devirlerde çok daha büyük olan, dünyadan ayrı olarak, kendi başına yaşaması ile takviye edilmiş olan, çok kuvvetli bir istikrar ve atalet kabiliyeti vardır.

Köy diğer halkkültürü ile çok az münasebetdar idi. Bu itibarla o, bir kültür adası teşkil ediyordu. Bu hal, köylü kültürünün gelişmesinde büyük bir önemi haizdi. Bir defa, nisbeten gayet az kültür mülkleri, dışardan köye giriyordu. Fakat bunlar bir defa kabul edilip köyle kaynaşınca uzun zaman muhafaza ediliyorlardı. Bu durumda, köy için, yeni kültür mülklerinin yaratılmasına yarayan haricî muharrik ve saikler yoktu. Çok yeni şey görülmediği için, alışılmış olan şeylerle yetiniliyordu. Köykültürünün değişik ken-

dinegöreliklerini bu dışacun ile olan alâka ve irtibat azlığı ile izah etmek mümkündür:

Kültür muhtevası itibarı ile o, tecrid edilmemiş olan kültür bölgelerine nazaran fakirdir. Fakat bir bütünlük ve bircinstenlik, çok defa da kendine mahsus bir şekil ve o yere mahsus mahallî bir renk gösterir. Hemen her köyün kendine mahsus bir şivesi, lehce şekli, hususî örf ve âdetleri, tekerlemeleri, türküleri, çocuk oyunları, masalları ve çalışma şekilleri vardır.

c) Köylü kültürü, mahallî ve mevzîî ayrılıklardan sarfı nazar edilirse, köyün sekenesi gibi, bircepheli ve mütecanis bir tezahür olmayıp, birçok muhtelif nevi unsurlardan mürekkebdir.

Halkbilgisinin bize öğrettiklerine göre, köylüsel kültürün en eski şekilleri, tarım devrinden önceki bir iptidai cemiyet kültüründen kökalmaktadır. Bu primitif topluluk mülkleri, bugün de birçok ilkel çizgiler taşıyan köylünün ruhuna göre ölçülmüş, biçilmiş oldukları ve bir defa kabul edilmiş olan herşeyin gayet sağlam olarak yaşayıp gitmesi gibi, benimsenip köylülükte kalmışlardır. Herşeyden önce örf, âdet ve inanışlarda, keza köyde ağızdan ağıza dolaşan masal, bilmece ve efsanelerde, bu primitif kültürün hâlâ birçok döküntü ve serpintileri yaşamaktadır.

Asıl köylüsel kültür mülkü, köylüsel iş ile münasebetdar olarak teşekkül etmiştir. Köylüsel âlet - ve avadanlıklar, köylüevi ve çiftcilik ile birlikte inkişaf etmiş olan örf, âdet ve teamüller, bayram ve törenler, bu sahaya girerler. Bunları, çokvakit primitif çizgiler taşıdıkları cihetle, köylülüktem önceki devrin mülklerinden ayırmak, cidden müşküldür. Bu sebebledir ki Hans Naumann, köylüsel kültür mülklerini, yalnız iki grupa ayırmakta, ve menşei itibariyle, köylü mülkünü de primitif kültür mülklerinden saymaktadır. G. Koch, çok haklı olarak, buna itiraz etmektedir. "Köylü işinden, mutlak surette köylüsel bir kültür yükselmiştir. Ve bu kültür, tam mânasiyle müstakil olarak, primitif insanın yaşayış şekli ile şehir kültürününki arasında, ortada bir yer almaktadır. Eğer onu, biz bütün çevresi ile primitif cemiyet kültür mülkü ile, batmış, demode olmuş kültür mülkünden birini tercih etmeğe varan, o formülün içine zorla sokmağa kalkışacak olursak, köylünün, kendine hâs bir gürlükteki, bütün ruhî ve mânevi mülklerini tanı-

mamış ve hiçe saymış oluruz. Köylülük, tarladan ve tarlasındaki çalışmasından hız alarak kendi kültürünü yaratmıştır. Ve bu kültür, mahiyeti itibarile, primitif kültür ve şehir kültürü kadar müstakildir. Ona hiç şüphe yok ki göreneğe uyarak köylü kültürü saydığımız şeylerin büyük bir kısmı: Köylü kıyafetleri, ev eşyası, oyun ve eğlenceler, halk türküleri ve dansları, halkın yukarı tabakaları tarafından vücuda getirilmiş, fakat sonradan, aşağıya inmiş kültür mülkleridir. Meselâ köylü kıyafetleri, aydın yukarı tabakanın moda kıyafetinin, tahsîl görmemiş olan köylü aşağı tabakanın kavrayabildiği şekilde, yani eski moda kıyafetinin çok gecikmiş olarak, tekrar kullanılmasıdır ve tarihsel bakımdan mütalâa edilmelidir. Köylü kıyafetinin herbir kısmı için, eski kıyafet parçalarından bir örnek, bir anaşekil aramak, doğru bir hareket olur.

Halkbilgisinden öğreniyoruz ki, "Halk, muayyen bir zaman için, aydınların zevki peşine takılır, her ne pahasına olursa olsun onu kendisine maletmek ister. Çünkü bu zevk, ona daima ve mutlak olarak, en akıllıca, en zarif görünür. Kültürün değişmesi ve insanın ebedî ihtiyacı olan, iyi, temiz ve güzel görünmek, üstüne başına bakmak isteği gibi tesirler altında, moda kılığı değiştikce değişiyor ve bu suretle hazırlanmış olan yol üzerinde, yalnız birkaç onyıl gecikmiş olarak, köylü kıyafeti de değişmiş oluyor. Eski zamanlarda, ona hiç şüphe yok ki, yukarı tabaka mülklerinin yalnız iktibası ile iktifa edilmedi. Bunlar az veya çok tadillere, tağyirlere uğradı. Ve bu, halk ruhunun biricik yaratıcı faaliyeti idi.

Naumann, bu işin alâmetlerini, üniformacılıkta, muayyen bir cemaat içinde kıyafetin tevhid edilmiş olmasında, ve ayrıca, kumaşların, renklerin, teferrüatın ve tezyinatın, hep bilinen esas ve kaidelere bağlanması, süs ve heybete, gözalıcı renklere çok fazla yer verilmesi surtile, şahsî zevke ve ayrılığa müsamaha edilmemiş olmasında görüyor. Bugün elbise ve ev eşyası itibarile köylü de kendisini şehirliye benzetmiştir. Bu hal, diğer yaşayış sahalarında da; eskiden olduğundan, çok çabuk olarak vâki olmaktadır. Köy modernleşiyor ve modayı takibediyor. Köylü ev eşyası ve kıyafetler, sahiblerinin kıymet bilmemeleri yüzünden, ortadan kalkıyor. İşin garibi, bu hal karşısında köylünün omuz silkmesi ve tamamile alâkasız, heyecansız kalmasıdır.

2. Köy kültürünün en önemli sahaları

a) İktisad

a. İktisadî hayat, çiftçi köyüne, kendine hâs bir hüviyet verir. Ve o bu suretle gerek şehirden ve şehir yakınındaki işçi köylerinden ve gerekse dağlık bölgelerdeki indüstri köylerinden ve diğer yerleşmelerden ayrılır. Köysel iktisad ve iş hayatının bugünkü şekilleri, uzun bir inkişafın neticesidir. Eğer biz, çok değişik olan, ve coğrafi birliklere göre de çok ayrılıklar gösteren Alman köy ve köylülerinden sarfınazar edersek, bu takdirde, köyün inkişafında, 3 ana hattın bilhassa göze battığını görürüz. İlk olarak, münferid iktisadın, köyün umumî iktisadından sıyrılıp ayrılması, sonra katışsız, salt tarımsal işletmenin belirmesi ve üçüncü olarak da, son yıllarda feyizli tesirlerini gördüğümüz, kooperatifler teşkilidir.

Köylerdeki en önemli iktisadî hâdiselerden birisi, münferid iktisâdın, köyün toplu iktisâdından sıyrılıp ayrılmasıdır. Bir köye ait olan ve en eski zamanlarda bütün köyün malı olan saha; işlenmekte sürülüp ekilmekte olan tarlalarla, sürülüp ekilmeyen ve bütün köylünün müşterek malı olan orman, çayır ve kırları ihtiva ederdi. Her köylünün bu umuma ait sahadan muayyen surette istifade etmek hakkı vardı. Tarlalar ise toprağın cinsine ve mevkilere göre ayrı ayrı sahalara ve her saha da, tekrar köyde bulunan ortakların sayısınca parçalara bölünürdü. Herkese, her tarla semtinden, bir tarla parçası muayyen bir müddet için istifade etmek üzere ihâle edilirdi. Bu müddet bitince bu tarlalar, yeni baştan ve çokdefa, kur'a çekmek suretile paylaşılırdı. Zaman geçtikçe, ortaklar bu tarlaları kendi hususî mülkleri saymağa başladılar. Fakat buna rağmen istifade ve intifa tarzını tayin ve tesbit, ortakların heyeti umumiyesine ait bir mesele idi. Birbirini takibeden yıllarda münavebe suretile tarlaya ne gibi tohumlar ekileceği, hangi semtin nadas bırakılıp, hangisinin işleneceği, çift sürme, tohum saçma, ekin biçme ve mahsul alma zamanları, hep cemaat tarafından tayin edilirdi. Bu kayıdlara lüzum da vardı. Çünkü başkalarına ait tarlalar ortasında bulunan bir tarlaya giden ayrı bir yol yoktu. 18. asrın sonlarında ve 19. asırda Almanyada birçok bölgelerde arazi tasfiyeleri yapılmış ve tarlalar, yeni baştan makul bir şekilde bölünmüş-

tür. Bu suretle her köylü, hir avuç içi kadar birçok parçalardan bileşik arazisini birkaç büyük tarlada topladı veyahut, her tarlanın yanında sahiblerinin serbestce gidip gelecekleri yollar ayrıldı. Bu ayrılışın ruhi sebebi köylünün topluluk ve beraberlik hâleti ruhiyesinden ayrılıp individualizme=ferdiyetciliğe ermesi idi. Mülkünün küçük ve dağınık parçalara ayrılmış olması, onun için artık tahammül edilmez bir işkence hâlini almıştı. Onun modern duygu ve düşünceleri cemaatın, komşuların başı olmayan ve sonu gelmeyen kontrollarına, diğer kayıd ve mecburiyetlere katlanamıyordu. Württemberg'de arazinin tasfiyesi işi henüz yapılmış değildir. Arazi tasfiyesi, kendi menfaatlarına uyduğu halde, köylü buna karşı ayak direyor ve ancak tedricen yola geliyor.

Bugün bile birçok yerlerde tarla ve bağ işlerinin, bilhassa mahsul alma işinin, günün muayyen saatlerinde yapılması ve bu saatlerden önce ve sonra kimsenin o bölge içinde bulunmaması, tatbik edilir. Bunun kalıntılarına çokdefa rastlanılır. Meselâ bağcılık yapılan köylerde üzümlerin olmasından birkaç hafta önce, bağlara giden bütün yollar kapanır, ve bağ bozumunun başladığı zamanda, muayyen saatler içinde açık bulundurulur. Kuzey Almanyada ayrılma işinin başladığı zamanda çokdefa ortaklar arasında paylaşılmış olan cemaata ait arazi; Orta ve Güney Almanyada bugüne kadar kısmen muhafaza edilmiştir. Fakat çokdefa hususî bir şekilde işletilir. Tek başlarına, köylülerin istifade etmelerine müsaade edilmiş olsa bile, bu münferid iktisad için, pek az önemi haizdir. Bugün köylü ve hattâ küçükköylü, istiklâline sahib ve topluluğa bağlı olmayan bir iktisadcıdır

Ortaçağın ortalarına kadar, köylü ailesi bir kendi içine kapanmış ev ekonomisi idi. İstihsal ve istihlâkin bütün safhaları ev ve aile içinde tamamlanırdı. Bütün hayatî ihtiyaçlar aile içinde yapılan iş ile temin ve tatmin edilirdi. Çiftcilik ve elsanatı işi bir tek ailede toplanırdı. Bu iktisad şekli, aradan uzun zamanlar geçtikten sonra kemalini bulan içtimaî işbölümünün, bir başlangıç noktası idi. Almanyada bu başlangıç, derebeyleri konakları ile manastırlarda başlamış ve şehirlerde tekâmül etmiştir. Bilâhara şehrin tesir ve nüfuzu altında, köysel iktisad da aynı istihâleyi geçirdi. Dışarıya karşı kapalı ve kendikendine yeter olmaktan, yavaş yavaş

kurtularak, daimî surette tekâmül etmekte olan işbölümünün faydalarından istifadeye başladı. Şehir pazarı, tarımsal mahsulleri alıyor ve bu suretle de köylünün cebi para yüzü görüyordu. Paralanan köylüler, daha ince bir zevkin mahsulü olan, elsanatı - eserlerini satın alıyor ve evlerinde kullanıyorlardı. Bizzat köylere el sanatı erbabı gelip yerleşiyor ve yaptıkları işleri, eşyayı veya hizmetleri, para veya ayniyat=tarım ürünleri mukabilinde satıyorlardı. Bu suretle tedricen ev içinde el sanatı ile uğraşılmamağa başlanarak bütün çalışmalar tarım işleri üzerinde teksif edildi ve ziraat ile birlikte hayvan yetiştirmek köylünün başlıca işi olmağa başladı. Ziraat ve elsanatı, karma işletmesinden, katgısız bir sırf tarımsal işletmeye doğru gidildi. 19. asrın ilk üçte birinde, bu temizleme emeliyesi okadar ilerlemişti ki "köylü artık deri ayakkabısının, pazar günleri giydiği elbisenin, sandalye, masa ve dolaplarının, yatak takımlarının, gerdelinin, maden ve toprak kablarının, bıçak, balta ve çekiçlerinin, araba, saban, tırmık, kürek ve kazmasının ve diğer bütün avadanlıklarının, bina inşaat ve techizatının imâl ve icrasını, çoğu bir meslek tahsili görmüş olan, köylü veya şehirli elsanatı erbabına bırakıyordu. Büyüksanayiin ve taşıma araclarının gelişmesi, iş veriminin daha çok artmasını mucib oldu. Çiftci, çok çabuk büyüyen indüstri - şehirlerinde, kendi ürünleri için, satılma kabiliyeti fazla bir pazar bulduğu cihetle, tarlasını teknik usullerle, daha derin ve daha içten işlemeğe başladı. Artık onun elsanatı işleri için hiç vakti kalmamıştı. Çünkü o, Heimindustrie - evlerde yapılan elsanatı mamullerini, daha ucuz ve iyi olarak satılabiliyordu. Bu suretle gün geçtikce köysel elsanatı ortadan kalktı. Ona hiç şüphe yok ki, henüz köylü iktisadı, tam anlamda yalnız tarım işletmesi, sadece ham - maddeleri yetiştirme yeri olmuş değildir. Kendi evinde kullanacağı ekmeği, peyniri, tereyağını yapmak, bugün de köylü - iktisadı içinde yapılmaktadır. Ev kasablığı da henüz kalkmış değildir. Bununla beraber birçok köylerde, köylü işletmesini uzvî mahsuller elde etmeğe hasrederek, doğrudan doğruya evde kullanılacak olan müstesna, mahsullerin işlenmesini, sanat erbabına bırakmak veya tercihan ortaklığın kuracağı imalâthanelerde işlemek için kuvvetli bir kımıldanma vardır. Eski elsanatı faaliyetinin kalıntılarını, bugün biz yalnız köylünün onar-

ma işlerinde ve yapıları, takım ve koşumları, arabayı, kullanılabilecek bir halde bulundurmak için yapılması gereken işlerde görürüz. Bilhassa küçükçiftci bugün de elsanatı işlerinin büyük bir kısmını bizzat yapar. O, hernekadar artık, üniversal=her işi yapan bir işci değilse bile, bir üniversal _ onarıcıdır. Büyükce işlerin icrasını, köy ekonomisinin lüzumlu bir uzvu olan köy elsanatı erbabı deruhde ederler.

Bilhassa zamanımızda olduğu gibi, köylünün eskisinden çok daha fazla olarak, muhtac olduğu takımları şehirden satın aldığı zamanlarda ve köy elsanatı erbabı daha ziyade tamirlerle uğraştığı için, yalnız elsanatı ile geçinmek mümkün olmayacağından, bunlar aynı zamanda çiftcilik yaparlar. Bu sebepden dolayı bunlar az ve en basit makinalar kullanırlar. Bununla beraber, müsaid vaziyetlerin, büyük bir sürüm temin ettiği yerlerde, köysel elsanatı işletmesi, şehirlerde gördüğümüz modern şekilleri almış ve bu suretle eski küçük elsanatıerbabını, rekabet edemiyecek bir hale getirerek, ortadan kaldırmıştır.

İstihsal sahasının daralması, köylüsel işletmenin, asıl zirai produksiyon üzerinde teksif edilmesi, köylü işletmesinden, geçmiş günlerin istiklâlini ve kendikendine yeterliğini almış ve onu piyasanın pazarın esiri yapmıştır. Bu suretle o, yavaş yavaş kapitalist emtia iktisadiyatının örümcek ağı içine düşmüş, bir tecim eri olmuştur. Hernekadar, bu değişiş, kısmen uzun bir zamanda olmuşsa da, çiftciye, bilhassa kredi ve para işlerinde tecrübesiz olan küçük adamlara, büyük zararlar vermiştir. Çok defalar, küçük çiftci, kendisini insaf ve merhamet bilmeksizin soyan haris tüccarların eline düşmüş ve sömürülmüştür. Bu durumun önüne geçmeyi, kooperatif hareketi kendine gaye ittihaz etti. Zirai kooperatifler, herşeyden evvel, ön ve son hazırlık işi idarehaneleridir. İstihsal vasıtalarını ihzar, elde edilmiş olan mahsulü işlemek ve kıymetlendirmek, daha doğrusu tarımsal işletmenin ticari bir kalıb ve kılığa sokulması bunlara aitdir. Eski biçimdeki, dünyadan haberi olmayan ve tek başına yaşayan tarımsal işletme, bu vasıta ile bir ortaklık sistemine katılmaktadır ki, bu hem işletme içindeki durumların ilerleme yoluna girmesini zaruri kılar, hem de işletme dışındaki münasebetle-

rin, ulusal ve uluslararası iktisadın bütünlüğü ile, her cepheden rasyonal olarak tanzimini mümkünleştirir.

Bilhassa önemli olan tarımsal kredi teşkilâtı _ ödünç para verme kasalarıdır. Bu kasalara köylü, parasını yatırabileceği gibi, köylüleri arasındaki itibarına dayanarak az faizle, uzun müddetli sermaye de alabilir. Tarımsal satış işlerinin ortaklaştırılması da büyük önemi haizdir. Ürününü satabilmek meselesi köylü için, ağır bir yüktür. Ve piyasa hareketlerini daimi surette takibedemediği için, çokdefa onun zarar etmesini mucibolur. Tarımsal sürüm şirketleri, bu uygunsuzluğun önüne geçmek maksadı ile teşekkül etmişlerdir. Onlar en önemli tarım ürünlerinin satışı ile uğraşırlar ve çiftçiden çok daha iyi olarak, piyasa vaziyetlerinden istifade etmesini bilirler. Aynı faydaları, köylünün muhtac olduğu hayvanyemi, gübre, çifthayvanı, tohumluk gibi şeyleri tedârik etmek için kurulan Satmalma şirketleri de temin ederler. Tarımsal mahsullerin işlenmesi için kurulan ortaklıklar da mühimdir. Bunların en eskisi, tereyağ ve peynir imalâthanelerinde, sütün ortaklaşa işlenmesidir. Bu suretle köylü kadın önemli bir yükten kurtulur. Çünkü tereyağı, peynir yapmak ve satmak tasası ortadan kalkar. Bağlık sahalarda aynı önemi haiz olan, bağcılık kooperatifleri ortak mal olan ve uzmanların bakımı altında duran fabrikalarda, üzümün işlenmesini ve şaraplarm satışını deruhde ederler. Meyva ve sebzeleri kıymetlendirme şirketleri de gün geçtikçe artan bir önem kazanmaktadırlar. Bütün bu şirketler, bilhassa küçükçiftçiler için çok pahalı olan harman, ekme, biçme, makinalarının ortaklaşa satınalınmasını ve kullanılmasını sağlarlar. Werner Sombart'ın 20. asır köylü _ iktisâdının temeli, dediği ortaklıklar, yalnız ekonomik bir önemi haiz değildir. Ortaklaşma sureti ile birleşmek ferde emniyet ve itimâd duyguları, diğer iktisâdî kuvvetlere karşı, kuvvet ve serbestlik verir. Bu suretle köylü, birçok yüklerden kurtulur. Birçok kuvvetler diğer iktisadî sahalarda verimli faaliyetlerde bulunmak üzere serbest kalırlar. Ve o, meslekî işleri için kendini daha iyi hazırlayabilir.

b. Tarımsal üretim olayı, indüstriyel imal ve istihsal hâdisesinden büsbütün ayrılır. İndüstri, canısız şeylerin işlenmesi ile meşgul olur. Ziraat ise, kendine hâs kanunlara ve müstakil funksiyon

kabiliyetlerine göre, yetişecek olan canlı varlıklarla uğraşır. İndüstriyel eşya imali, mihanikî bir hâdisedir, ziraatınki ise canlı ve uzvîdir. İndüstride mamullerin şekil alışı, insanın dileğine göre vukubulur. İnsan, âletleri, makinaları vasıtası ile yapmak istediği eşayı, greken ayırma, birleştirme, şekil değiştirme ameliyeleri ile, materiyali işliyerek vücuda getirir. Çiftci ise bu ayırma, birleştirme ve şekil değiştirme işlerini, tabiatın faaliyetine bırakır. Hakikî müstahsil, tabiattır. İnsanın bütün faaliyeti hazırlama ve beraber yürüyücü bir yardım işidir. Ve nebat - hayvan dahilindeki, asıl istihsal hâdisesi için, müsaid önşartlar hazırlamağa yarar. Köylünün işi, sür'at itibarı ile, tabiata, tabiatın ritmine ve tabiatta birbirini kovalayan devrelere bağlıdır. Toprağın hazırlanması, hava şartlarının uygun gitmesine bakar. Ziraat için çok önemli olan topraktaki fizikî, kimyevî ve bakteriyolojik hâdiseler, hep onun tesiri altındadırlar. Produksiyon teşekkülü ameliyesinin başlangıcını da o tayin eder. Tohumun atılması da yalnız mahdud bir zaman içinde mümkün olur. Uygun besleme ve bakma sureti ile, büyüme ve olgunlaşma devri, biraz kısaltılabilir. Fakat önemli bir surette, produksiyon hızını çabuklaştırmak mümkün değildir. "İnsan nekadar hummalı bir surette çalışırsa çalışsın, gecegündüz didinsin, yorulsun, uzvî inkişaf, ehemmiyet verilecek kadar çabuklaştırılamaz. Tabiat, yürüyüş hızını değiştirmek istemez. Bütün bunlar, ne ekini daha önce oldurur, ne kirazın vaktinden önce kızarmasına yararlar, ne de ineğin karnındaki buzağının, tabiatın istediğinden daha çabuk, kemâle ermesini ve doğmasını temin ederler. İnsan, tabii produksiyon devrelerine bağlıdır. Bu bağlılık, industride gördüğümüz kadar derinleşen, bir tek sahada ihtisas yapmanın ziraat hayatında teessüsüne imkân vermez. Muayyen bir nebat cinsi yalnız muayyen bir miktar işe muhtacdır. Tohum saçış ile mahsul alış arasında olduğu gibi, harman ile tohum seçme arasında da, hemen daima az veya çok uzun süren bir çalışma paydosu vardır. Eğer bir çiftci, yalnız bir cins nebat yetiştirmek isteseydi bu takdirde, işçisini ve hayvanlarını haftalarca boş ve işsiz bırakması lâzım gelirdi. Bundan başka o nebatın, fena mahsul vermesinden, mahsul fiyatlarının düşmesinden veya tam hasad zamanında vukubulacak bir âfetin

herşeyi alıp götürmesinden doğacak zarar ve felâketi de hesaba katmak gerekir. Bu sebepledir ki çiftci muhtelif cins nebatları birden, onların işlenmesi devrelerinin, birbirini tamamlayacak surette olmasını da düşünerek, yetiştirmek mecburiyetindedir. Bu takdirde de uzun veya kısa fasılalar vardır. Ve hattâ o zaman, mevsimlere göre bir iş meddü cezri hüküm sürer: Kışın hemen bütün mesaî durur. Yalnız hayvan yetiştirmenin katılması ile doğan, devamlı işler, kış mevsiminde de, muayyen bir istikrarı muhafaza ederler. Produksiyon işlerindeki bu çeşitlilik ve değişiklik, aynı derecede, çok cepheli çalışma tarzlarını icab ettirir. Her zaman yapılacak bir iş çıkar. Ziraat işi, sayısız birçok müteferrik işlerden terekküb eder. Çift sürmek, tırmıklamak, toğ çekmek, tohum atmak, sulamak, biçmek, taşımak, harman yapmak, kazmak, çukur açmak, gübrelemek, hayvanlar ve makinalarla çalışmak, basit takımlar ve el ile iş görmek, nebatlar ve hayvanlarda, evde ve tezgâhta, ahır ve anbarda, avlu, çayır ve tarlalarda, ormanda ve bağda sayısız çeşit çeşit işler birbirlerini kovalarlar. Bu işler esnasında, çalışma yerleri ve çalışma şekilleri daimî surette değişir. Köylü, hakikaten üniversal bir işçidir. Bugün de insandan bukadar çok çeşitlilik istiyen, insanı bütünlüğü ile kavrayan, bedeni ve fikri, eli, başı ve kalbi, iradeyi, duyuları ve zekâyı çalışmaya sevkeden, hayata karşı bölünmeyen bir münasebeti mümkün kılan çiftcilik gibi bir meslek daha yoktur. İçinde bulunduğumuz speçiyalistlik devrinde, insan Rousseau gibi: "Köylü, hakiki insandır,, iddiasının doğruluğunu anlıyor. Eğer, köylü insan değilse, suç mesleğinin değildir.

c. Bir organik inkişaf hâdisesi olması itibarile tarımsal produksiyon ameliyesinin kendinegöreliği ile, tarım alanında makinaların, indüstride olduğu kadar bir önem kazanamamış olmaları keyfiyeti birbirine bağlıdırlar. Eğer zirai işletmeler, tamamiyle makinalaştırılmak istense, okadar çok makinaya ihtiyac görülecektir ki, bu makinalar yalnız çok kısa bir zaman kullanılabilecekler, diğer zamanlarda ise, bir ölü sermaye teşkil edeceklerdi. Bu yüzden, ziraatta, insan yerine makina ikame edilmesi, çok defa verimsizdir. Ve bu sebebledir ki "her türlü modern makinalarla techiz edilmiş olan bir tarımsal işletme, makinasız çalışan bir işletmeye nazaran, takribî olarak bile, modern makinalarla mücehhez bir indüstriyel

müstahsilin, makinasız çalışan rakibine nazaran olan üstünlüğüne yaklaşamaz. Bu herşeyden önce, makinanın, haddizatında uzvi produksiyon sahasında, mihanikî produksiyonda olduğu kadar, ürünün niceliğini yükseltmeyi temin edecek kudrette olmamasından ileri gelmektedir. Ziraatta, mahsûl mikdarının artmasına yarayan bütün vasıtalar,, yüksek keyfiyette insan emeğinin, önemli surette artırılmasını icabettirirler. Makina işinin bütün işletme işlerindeki iştirak nisbeti, uzvi istihsalin yüksek ve en yüksek kuvvet basamaklarına çıkıldığı zamanda azalır. Bütün bunlara rağmen köylüsel işletmelerde makina bugün değişik şekillerde kullanılır. En çok yayılmış olanlar hergün kullanılmakta olan, yem hazırlama - kırma makinalarıdır. Harman makinaları, tohum ekme ve ekin biçme makinaları da hemen her köye girmiştir. Tarımsal makinaların çoğu, küçük makinalar oldukları için, küçük işletmelerde de kullanılabilirler. Makina kullanmanın bir tek işletme için, masrafını korumadığı yerde, çok defa ortaklaşma suretile satınalmakla maksad temin edilir.

d. Arazisi üzerinde bir ailenin yabancı işçilerin devamlı yardımına muhtac olmaksızın geçim ve iş bulduğu tarımsal işletmeye, küçükçiftci işletmesi diyoruz. O, işleticisinin, geçiminin bir kısmını kendi işletmesi haricinde aramak mecburiyetinde olduğu ekişletmeden, ve mal sahibi olan ailenin, daimî surette, başkalarının çalışmasına muhtac olduğu büyük işletmeden, bu itibarla ayrılır. Arazi sathına nazaran bir küçük işletmenin mesahası, zeminin nev'ine ve işleniş şekline göre değişmek üzere, 2-20 hektardır. (Württemberg'te ortalama, 2-10 ha.) Küçükçiftci işletmesi, bir aile işletmesidir. Bütün aile mensubları onun içinde birlikte çalışırlar, onun gelişmesi ile alâkadar olurlar. Onların sayü gayretinden, iş kuvvetinden, müteşebbis ruhlu, becerikli ve kavrayışlı oluşundan, işletmenin gelişmesi, önemli surette müteessir olur. Hele bütün işletmeyi idare eden babanın, bizzat çalışması büyük bir önemi haizdir. O, muhtelif tarlaların işlenmesi ve ekilmesi, mahsullerin satılması ve kıymetlendirilmesi hakkında kararlar verir, bütün aile efradının evde, ahırda, tarlada, çayırda ve bağdaki çeşit çeşit faaliyetlerinin maksada uygun olarak birbirini kavramasına dikkat eder. O, çiftci işletmesinin yönetilmesi için gereken bilgileri, meslekî

bir tahsil ile değil, münhasıran, babasının işletmesinde çalışarak elde etmiştir. Bu yüzden durumu kuvvetli bir ölçüde geleneğe bağlıdır ve bugün, çokdefa, köylünün hayatını tehlikeye koymak istidadını göstermektedir. Çünkü bu hal, küçük işletmenin dünya iktisadının gerisinde kalmasını muciboluyor. Eski iktisad şekilleri ve çalışma tarzları ancak tedricen yeni ve daha iyi olanlarla değiştirilirler. Bu köhne şekillerin, nekadar uzun zamanlar paydar olduklarını öğrenirsek hayretlere düşeriz. Bugün bile Württemberg'de birçok köylerde yalnız muayyen saatlerde tarla ve bağa gitmek mecburiyeti olduğunu söylemiştim. Keza tarlaların tasfiyesi de ancak çok ağır bir şekilde ileri yürümektedir. Bunun, bilhassa, serbest miras taksiminin cari olduğu yerlerde tatbikının nekadar çok ekonomik faydaları olacağını bu misal gösterir:

14 hektarlık arazisi olan bir köylünün muhtelif semtlere serpilmiş olan 37 parçalık çayırı var. Bunların bazıları o kadar küçüktürler ki, altı parçanın yüzeyi ancak yarım Morgen yâni 16 ar tutmaktadır. Böyle bir işletmede her türlü makina istimali imkânsızdır. Küçük çiftçi bütün işlerini el ile görmek zorundadır. Ve bu yüzden vaktinin çok mühim bir kısmını, bir parça (tarla) dan diğerine gidip gelmekle geçirir. Bu hal, işlerin pek çok olduğu orak zamanında bilhassa nahoştur. Çok eski çalışma şekillerine de sıksık rastlanır: 1925 yılında, Alb dağındaki ve Oberschwaben'deki bazı köylerde, ekinlerin bir harman yerine yayılarak, üzerinde hayvanlar gezdirmek suretiyle harman edildiğini gördüm. Çokdefa, pek az kazanc alındığı halde aynı cins nebatların ekilmesine, onyıllarca devam edilir. İktisadî inkişaf dolayısiyle, ziraat tarzlarının değişmesi zaruretine rağmen, küçükçiftci, hâlâ eski işletme tarzında devam etmektedir. Meselâ, bazı köylerde harbden önce ekilmekte olan yulaf, atların çok azalmış olması hasebiyle, yulaf fiyatlarının düşük olmasına ve zahmetini ancak korumasma rağmen hâlâ ekilmktedir.

Küçükçiftci iktisadı, bugün de, daha ziyade kendi ihtiyaclarını tatmin etmek iktisadıdır, kazanc iktisadı değildir. Küçükçiftci, işletmesinde kendine lâzım olan bütün maddeleri, mümkün olduğu takdirde, kâmilen bizzat istihsal etmek ister. Ve bu yüzden öyle şeyler eker ki, bunların bukadar az mikdarda ekilmesi artık zahme-

tine bile değmez. Geriliğin, en çok kendini gösterdiği alan gübreleme işidir. Öyle köyler vardır ki, oralarda tarlaların bir kısmı nadas bırakılmaktadır. Sun'i gübre ile gübreleme gayet ağır olarak genelleşmektedir. Bu rasyonal olmayan, iktisadî gidiş, küçükçiftciye büyük zararlar vermektedir. Bugün o, işletmesi ile geçmiş günlerde olduğundan daha çok pazara, piyasaya tâbidir. Bütün dünyanın çiftcileri, onun karşısına rakib olarak çıkmaktadırlar. O, ancak rasyonal olarak işlerini yürüttüğü, yâni ilk iş olarak, işletmesinden mümkün olabilen en yüksek mikdarda ürün aldığı, ve ikinci iş olarak da, bu ürünü iktisaden en iyi şekilde krymetlendirebildiği takdirde tutunabilir. Her iki iş de, çiftciye çok güç gelmektedir. O iktisadî sahada da, bir itiyad insanıdır. Yeniliğe karşı, suizan sahibidir, hiç itimadı yoktur. Kendi başına, yeni birşeyi tecrübe etmek ve bu suretle belki de biraz zarara uğramak, hiç de işine gelmez. Çok defa da, bunun için gereken bilgi ve becerikliliğe sahib değildir. Halkokulu ve bütünlemeokulu işine yarayacak hemen hiçbirşey vermemişlerdir. Tabiat ilimlerine ait olan bilgileri gibi, halk ekonomisini tanıyışı da eksiktir. O, işletmesini, zamanın gerektirdiği şekle, lüzumu kadar çabuk olarak sokamaz, piyasa oylalarını kavrayamaz, hele bu yeni vaziyetlerin icablarına göre tedbirler alarak faydalanmayı hiç beceremez. Bu sebebledir ki bugün yaşama savaşı, onun için, çok defa, pek ağırdır. O, bu savaşı hâlâ da «insan gücünün üstünde çalışması, ve insana yaraşan yaşayışın çok aşağısındaki yaşayışı» ile idame etmektedir. O, geçmiş zamanlarda olduğundan daha fazla olarak bugün, iktisadî sıkıntıdan, günlük kuru ekmeğini kazanmak tasasından, yakasını sıyıramadığı için, başka şeylere bakmağa, onlarla uğraşmğa, ne vakti, ne de dermanı vardır. Küçük işletmeler için, tarımsal ortaklık kurumları, kooperatifler, büyük bir yükten kurtuluş, olabilirlerse de, küçükçiftci, çokdefa bunlara ortak olmamaktadır. O, pek fazla pasiftir, rahatına düşkündür, ve çokdefa da onların önemini anlamaz. Bunun için gereken, ortaklık = beraberce iş görmek ruhu da onda yetecek kadar yoktur. Köylünün ekonomik ve ortaklık zihniyeti ile düşünmesini öğreninceye kadar, oldukca uzun sürecek olan bir eğitim işine ihtiyacı vardır.

b) Din

a. Köyde dinî yaşayışın tezahürlerini araştırmak istersek, ilkönce, dinî âdetlerin değişik şekilleri ile karşılaşırız: Sabah ve akşam, yemekten önce ve sonra, işe başlarken, pazar günleri ve diğer günlerin akşamlarında çan çalınırken, ekin biçme ve tohum ekme zamanlarının başlangıcında yapılan dualar, kiliseye gitmek, orada dua etmek, pazar günleri iş yapmaktan sakınmak. Bu gibi dinî âdetlerin mahiyet ve keyfiyeti, coğrafî bir bütün olan bölgeciğe ve bulunulan yere göre çok değişir. Öyle köyler vardır ki, kiliseleri her zaman ve hattâ pazar günleri bile bomboştur. Ve akşam ziyafetine de pek az kimseler iştirak eder, sonra öyle köyler de vardır ki, pazar günkü ibâdete, hemen bütün köy topluluğu iştirak eder ve muayyen zamanlarda, muntazaman kutsal akşam yemeğini ayrış törenine katılırlar. Hasad zamanında bile, pazar günleri çalışılmıyan köyler olduğu gibi, onların yanıbaşındaki bazı köylerde bütün yıl pazar günleri çalışmak, pek tabii görülür. Öyle aileler vardır ki, benim müşahedelerime nazaran bunlar nadirdir, evleri içinde dua etmek ve incil okumak nedir bilinmez. Öyleleri de vardır ki, eski âdetlere sımsıkı sarılır ve bağlanırlar. Yer yer, böyle birçok büyük ayrılıklar olmakla beraber gerek katoliklerin ve gerekse protestanların oturdukları sahalarda, genel olarak dinî âdetlerin ortadan kalktıklarını, kilisenin verdiği itiyadların ihmal edilmekte olduklarını, köylü hayatının günden güne dünyalaşmakta, lâikleşmekte olduğunu tesbit ederiz.

Kilise âdetlerinin vaziyeti ne ise, çokdefa köylerde gizli bir hayat sürmüş ve köylüsel dinden bir parça olan, bâtıl itikadlar da aynı durumdadırlar. Eski nesil tarafından, içten gelen bir inanla yerine getirilen birçok işlere, gençler hiçbir ehemmiyet vermemekte ve onları tamamen ihmal etmektedir. Eğer genç böyle bir işi yapmak zorunda kalıyorsa, içyüzü ile muhakkak gülmektedir. Bununla beraber, bazı köylerde, hernekadar dışyüzde çok şey görülmese de, birçok şeyler çok canlıdır. Bilhassa, ferdin hayatının en yüksek noktalarını teşkil eden doğum, evlenme, ölüm gibi hâdiselere, puta tapmanın ve büyük bir kısmı itibarile, üzerinde yaşayan insanların tabiattaki bütün eşyaya bir ruh vererek, herşeyi insan şeklinde canlandırdıkları ve her tarafta büyü ve sihir dolu kuvvetler gördük-

leri, geride bırakılmış olan mânevi bir inkişaf basamağının döküntüsü olan bâtıl itikadlar, kavrayıcı kollarını atmışlardır. Kilisenin hâkim olduğu her köyde bugün de, mutlak surette bâtıl itikadlara rastlarız. Herikisi de birbirine yakın köklerle beslendikleri için aynı zamanda beraberce ortadan kalkarlar.

b. Köylü dinini biz, en kolay olarak köylünün tarlasına karşı olan münasebetinden işe başlıyarak anlayabiliriz. Tarlada tarla için çalışırken köylü mânen yükselir. Bu iş içinde o, kendi dileğine tâbi olmayan ve emeğinin verimini yoketmek iktidarında olan kuvvetlerin elinde oyuncak olduğunu, iç gözlerile de görür ve yaşar. İşte mukadderatının bu bağlılığı içinde o, yeri ve göğü yaratmış olan rüzgârı ve bulutları gönderen, herşeye kadir tanrıyı görür, yaşar ve yaşatır. Kendini muazzam tabiat olguları şeklinde gösteren bu kudretin önünde köylü küçülür, ve korku içinde titrer. Köylüsel dindarlığın mühim bir unsurunu, korku motifleri teşkil eder. O, dua ederek, kiliseye giderek, dinî törenlere iştirak ederek, sadaka vererek ve kurban keserek allahın gazabına uğramamak, onun gönlünü almak ister. Köylü dini, bir mülke ve mala sahib olmak isteyiş dinidir. Köylü duası, iyi hava ve yağmur için, gökten gelen âfetlerden, hastalıktan, deprem ve yangından, kaza ve belâdan korunmak için bir yalvarıp yakarmadır. Köylünün inanışı, sihir, büyü ve afsunla doludur. Tanrının yanı başında fevkalâde güclere sahib diğer kuvvetler: Melekler, cinler, periler, şeytanlar icrayi faaliyet ederler. Bütün eski puta tapıcılık, köylünün evinde ve avlusunda, her tarafta kendini gösterir. Kütlevî dinî düşünüş, allahın insan şeklinde tasavvur edilmesinde de görülür. Allah baba, insan endamını ve karakterini taşır. O, sevgili olmaktan ziyade sert ve âdil, haksızlıkların cezasını veren bir allahtır. O, emirlerinin tutulmasını ve yerine getirilmesini ister. Köylü dini, bir kanun dinidir. Allahın emirlerinin ifa edilip edilmemesi neticesi, terettüb edecek mükâfat veya mücazatı köylü, haricî şeylerde: mahsulün az oluşunda, evde veya ahırda hastalık çıkmasında, yoksulluk ve ölümde görür. Allahın günahkârlar hakkındaki, bağışlayıcı sevgisini, şefkat ve merhametini, o kabil değil, kavrayamaz. İsânın, gerek okul ve gerekse kilise vasıtasile, kendisine telkin ve izah edilmiş olmasına rağmen, hakikî hüviyetini tayin edemez. Çünkü tarlası ile İsânın hiçbir münasebet

ve alâkası yoktur. Birçok bakımdan hıristiyanlık, köylünün kendine göreliğinin tamamen zıddıdır. Köylü dini, theozentrisch-tanrıya müteveccihtir. Christozentrisch-İsâya müteveccih değildir. Zulmün, haksızlığın cezasını, bizzat vererek hakkı yerine getirmek, dinin şekle ve görünüşe teallûk eden kısmını yapıp içyüz itibarile dinin istediğinin tamamen aksine hareket etmek, köylülüğün tipik tezahürlerindendir. Köylü, dinin özünü dış görünüşte görür. Ve bu yüzden şeklin, âyin ve merasimin noktası noktasına ifa edilmesine bilhassa ehemmiyet verir. Çokdefa bu esnada içden yaşayışın izi bile bulunmaz. İşte köylü itikadının bu harici şekillerle düğümlenmiş, onlarla örülmüş oluşu ve bir yırtıcı hayvan gibi haksızlığın öcünü almak hırsı, köylüsel dua ve bedduaya inanış, bugün köylü imanının kolaylıkla sarsılmasını mucibolmaktadır. Bugün köylü geçmiş günlere nazaran, hayatın zaruretlerine karşı, daha büyük bir emniyet altındadır. Kendisi, hayvanları ve mahsûlleri, türlü sigortalarla korunmuştur. Tabiatı ve tabiatın olaylarını kavramayı öğrenmiştir. Evvelce kendisinin bir türlü akıl erdiremediği birçok şeyleri, bugün pek tabii saymaktadır. Ona şüphe yok ki, köylü tanrısız, dinsiz olmayacakdır. Çünkü bütün hayatı, çok irrational-kararsız, gayri muayyen ve pek fazla tabiata bağlıdır. Fakat eski, sağlam, bütün varlığını saran iman, gün geçtikce kaybolmaktadır. Köy, bugün dinî buhranını yaşıyor.

c. Dinî buhranı bize gösteren alâmetlerden biri de, tarikat ve cemaatların, köye kuvvetle nüfuz etmeleridir. Württemberg kilisesi içinde daha 18. ve 19. asırda, çok yerlerde, sofular gibi, köy topluluğunun hayatı için, çokdefa büyük bir önemi olan küçük cemaatlar teşekkül etmiştir. Aynı şey, bilhassa eski piyetistler hakkında da variddir. Bittabi bunlarda da birçok zâhiri şeyler yer tutuyorsa da, bazan içlerinde hıristiyanlığın hakikaten kök salmış olduğu, hıristiyanlık rûhu ile meşbu olanlar da vardır. Onlarda haricî itiyadlardan, bütün hayatlarında, hasta ve fakirlere, çocuklara cemaata ve kiliseye karşı vaziyet alışlarında göze çarpan şahsi mes'uliyet ve dini içden ve gerçekden yaşayış doğmuştur. Onlar çok defa başka türlü düşünüş ve duyuşlara yer vermek istemeyen, yabancı şekilleri tanımayan, köylüsel dargörüşün ve dikkafalılığın üstüne yükselmişlerdir. Pek tabiidir ki, diğer köylüler, hayatlarını ve vicdanlarını

rahatsız eden bu sofulara, daima muğber bir nazarla bakmaktadır. Harbden sonraki yıllarda diğer birçok tarîkatlar: Metodistler, Yeni Apostolikler, Ciddî İncil Tefsircileri, Güney-Alman Cemiyeti, köylere nüfuz etmeğe başlamışlardır. Bu, eskide bir nevi kifayetsizlik, yetmemezlik köylerde de daha iyiye karşı bir hasret olduğuna delildir. Şüphesiz ki her zaman sunulan yenilikler hep iyi şeyler olmadığı gibi köylü de çokdefa yanlışı doğrudan, fenayı iyiden ayırd edecek kabiliyette değildir. Fakat yeni birşeyin, kendi içine kapanmış olan köye girmesi ile beraber dinî yaşayış ve olamların şuurlanmasını da intac eden canlı bir inkişafın, münakaşa ve mübahaselerin kapusu açılmış oluyor. Bu münakaşa ve tahlillerden, belki de köylüsel dindarlığın yeni bir şekli doğacaktır. Bazı köhneleşmiş, boş kalıblar devrilip, düşecekler ve birçok kıymetli şeyler de belki birlikte atılacaklardır. Eski ile yeninin çarpışmaları, köylüsel ruha yeni bir şekilverecek; bu ruh gelişecek, berraklaşacak, şuurlanacak ve şahsileşecektir. Bunun neticesi olarak, köylü için, yeni bir derece ve basamaklara ayrılma, yeni bir düzen doğacak ki, köy topluluğunun bağlarını parçalamayacak, bilâkis yeni bir gerilme vasıtası ile, yeni ve payidar şekiller yaratacaktır.

c) Âdet ve ahlâk

a. İyi âdet «tabii olarak birbirine bağlı olan insan gruplarının ifade-hareketidir.» O, içlerinde topluluk ruhunun aksettiği vaziyet alışlar ve hareket tarzlarının muntazam ve devamlı olarak, bir insan grupu içinde kullanılması suretile, umumî bir revac ve kıymet kazanmasından doğar. Âdet, köyde bilhassa kolaylıkla doğar. Zira köy sakinlerinin hayatı, sıkı bir toplum hayatıdır, büyük bir kısmı, herkesin gözü önünde cereyan eder, muayyen bir nizama tâbi olarak, her yıl aynı şekilde tekerrür eder ve kolaylıkla müşterek formlara, kalıblara dökülebilir. Zira onlar yalnız aynı işi yapmakta olan insanlar değildir. Aynı zamanda tasa ve sevinçte de beraberdirler, ruhî durumları itibarı ile de birbirlerine yakındırlar. Kendine görelikle-rine hususî bir kıymet ve ehemmiyet vermez, kendilerini çok defa başkalarının tesirine kaptırırlar. İtiyâd-insanıdırlar. Ve bir defa almış, kabuletmiş oldukları şekilleri, büyük bir çetinlikle korur ve devam ettirirler. Köysel âdet, yalnız bugünkü hayatın bir ifadesi

değildir. Onda, geçmiş nesillerin hayat tecrübeleri, hayatı görüş ve kavrayışları da teksif ve konserve edilmiştir. Geçmiş günlerde o, başlı başına köylünün bütün düşünüş ve hareketini tayin eder, aile, komşular ve köy topluluğu içindeki, hemen her türlü münasebetleri tanzim ederdi. Ebeveyn ile çocuklar, erkek ile kadın, delikanlı ile yavukluşu, nişanlı ile evleneceği kız, gençlerle ihtiyarlar, ağalarla uşaklar arasındaki münasebet ve muaşeret şeklini tesbit eder, ve daha ileri giderek, allah, ervah ve şeytanlar ile münasebeti de düzenlerdi. O köylünün karşılaşabileceği, hayatın herbir olgusu için yakışık alacak bir izah ve tedbir bulurdu.

Diyebiliriz ki o, içinde köysel hayatın akıp yoğurulduğu bir kalıb, bir şekil idi. Birbiri ardınca gelip geçen nesiller onun içinde büyüdüler, ve onu kendilerinden sonra gelenlere tevdi ettiler. Bu alıp vermeler esnasında âdetin mahiyet ve keyfiyeti daima değişmiştir: Bir tek kişi tarafından yaratılarak zaman geçtikce bütün halk tarafından icra edildiler ve tanındılar. Birçok şeyler de dışarıdan geldi. Bunlar birer modası geçmiş kültür mülkü idi. Yeni gelen, eskiyi koğdu. Eski âdet kıymetini kaybederek, tatbiki herkesin gönlüne ve isteğine bırakıldı, örf oldu ve tedricen ortadan kalktı. Bugün hemen her tarafta, köylerde bu âdetlerin ortadan kalkması keyfiyetini, kolaylıkla müşahede edebiliriz. Nasıl, daha önce ferdler, iktisadî sahada istiklâllerini kazanmışlar ve köy topluluğundan ayrılmışlarsa, şimdi hür ve müstakil olanlar, aynı şekilde din ve âdet sahalarında da, kendilerini çokdefa, cansıkıcı ve tehammül edilmez buldukları, köydeşlerinin vasîliğinden kurtarmışlardır. Bu suretle âdetin ortadan kalkması, köyde beraberlik-topluluk ruhunun kalkmasını ve yerini individualizme bırakmasını gerektirmiştir. Âdetin dağılmasını mucibolan en kuvvetli darbeyi, köylüleri ve oğullarını diğer halk sınıf ve tabakaları ile temasa getiren ve bu suretle onların, diğer daha serbest, hayat şekillerini tanıyıp takdir etmelerini öğreten Harb vurdu. Okul ve kilise, çokdefa ferdlere tevcih etmekte oldukları çalışmalar ile ve âdete riayet etmemek ve hattâ köylüyü ondan soğutmak suretiyle, onun yıkılmasına yardım etmişlerdir.

Bu suretle âdetten sıyrılış, çok kolay oldu ve kolay oluyor. Çünkü âdetin mâna ve kıymeti açıkça görünmüyor, ehemmiyeti tak-

dir edilmiyor. Hattâ bazı âdetler büsbütün saçma ve boş şekiller olarak görülüyor.

Âdet, köysel insan için çok büyük bir önemi haizdir. Köylü onu hazır vazedilmiş bir şekil olarak bulur ve gençliğinde, enini boyunu ölçmeden, akıcı gözüyle muayene ve kontrol etmeden kabul eder, daha doğrusu onun kalıbı içinde büyüyerek, şeklini alır. Âdetin canlı olduğu, iç yaşayışın ifadesi sayıldığı yerde, âdeti başkaları ile birlikte ifa etmekte olan çocuk bile onun ruhundan bir şeyler sezer. İlkönce, dış şekli ile alınan şey, tedricen, içe nüfuz eder, canlanır ve şuuraltında bir mülk bile olsa, kana ve iliğe kadar girer. Böyle canlı bir âdet tarafından şekil verilmiş bir köy topluluğu içinde yetişen insanlar, içgüdü ile hareket eder gibi, emin olarak yaşarlar. Köylüsel hayatın bu kadar sade, doğru ve ayrışıksız akışı, büyük bir kısmı itibarile, her ferdin neyi yapması ve neyi yapmaması lâzım geldiğini gayet açık olarak söyleyen ve ferdleri, daha küçük yaştan buna doğru olarak riayete alıştıran âdet'ten ileri gelir. Ona hiç şüphe yok ki, bunda insan için büyük bir tehlike gizlidir. «Âdet, kayıdsız ve şartsız yürürlük iddiasındadır. O, nüfuzundan sıyrılmak isteyeni nasıl kanırtarak yola getireceğini, iyi bilir. O kendinde yazılmış olmayan bir cezaya çarpmak hakkını görmekte olduğu için, bu yüzden doğan nahoş neticelerin mes'uliyeti de kendisine teveccüh eder.» Cemiyetin ilerlemesi, ahlâklılaşması, bu yüzden çok geç ve güç olur. Çünkü ferd, ötedenberi kutsal sayılan eski şekillere, her yerde ve her zaman riayet etmek mecburiyetindedir. Bu suretle, kolaylıkla ahlâkî ve kültürel hayatın elâstikiyetini kaybederek donmasına, Kerschensteiner'in dediği gibi kıymet-gerçekleştirmelerinin müstehaseleşmesine varılır. Bu yüzden, köy dahilinde bir derûnileştirme bir ahlâklılaşma cehdinin kuvvetlendiği yerde âdet daima dağılır, ortadan kalkar. Bu hâl, köyde piyetist cemaatların zuhurunda bilhassa açık olarak görülmektedir. Keza, kilise tam mânası ile isevî (kristsel) bir hayat yaratmak istediği her yerde âdete karşı mücadele etmek mecburiyetinde kalmıştır. Geçmiş devirlerde kilise büyük kudret ve nüfuz sahibi olduğu için, köy çokdefa bu mücadelelerde mağlûbolmuştur. O, kilisenin zoruna boyun eğmiştir. Bu suretle kilisenin getirmiş olduğu şeylerden, köy tarafından benimsenenler âdet hükmüne geçtiler ve zamanla taş gibi kaskatı

kesilerek, ferdlerin içten bir alâka ve bağlılık duymadıkları, tamamiyle zahirî birşey oldular. Fakat burada kabahat, âdete raci değildir. O, canlılandırılmadığı, müşahhaslaştırılmadığı, bu maksadlar için hiçbir çaba ve emek sarfedilmediği için ölmüştür. Âdetin yalnız bir görünüş ve göterişten ibaret kaldığı heryerde, insan ikiyüzlü bir hayat yaşar. Dış görünüşüne göre o, bir toplum insanıdır, kendini diğerlerine katmaktadır. Fakat içyüzü itibarile kendine hâs bir hayat sürer. Eğer toplumla olan bağlılık gevşerse son onyıllarda olduğu gibi ozaman perdeler kalkar, ve insan hakiki hüviyeti ile meydana çıkar. Geçmiş yıllarda köylerde gördüğümüz, hıristiyanlığın iflâsı yalnızca bu anlattığımız şekilde perdelerin açılmasından, hariçî âdetlerden sıyrılmarak özel varlığın izhar ve itiraf edilmesinden başka birşey değildir.

Âdet ile diğer bir tehlikenin, ilgi ve bağlılığı vardır. Âdet cemiyetin yaşayış şeklidir. Ferdlerin kendilerini bu cemiyetin birer uzvu saydıkları müddetce o, ferdin de hayatşeklidir. Bu takdirde toplum, onun vicdanı yerine kaim olur, o, toplumun normlarına intibak eder. Eğer bu kollektif ahlâkın kökleri çürürse, ister ferd, bu kapalı topluluktan ayrılarak, diğer hayat şekillerinin ve normlarının hâkim olduğu bir yaşayış çevresine girmiş, isterse bizzat topluluk, içten ve dıştan yıkılmış, dağılmış olsun, o âna kadar cemiyetin sırtında yaşayan insan, kendini birdenbire yerde, kendini ayaklarının kudretine müftakir bulur. Toplumun emîn ölçülerine sahibolmadığı, ve o âna kadar, kendi başına mesuliyet deruhde ederek bir iş yapmadığı, vicdanı inkişaf etmediği için, karar vermek kabiliyeti noksandır. Bugünün köylülerindeki birçok tezahürleri, bu ruhî durum ile izah etmek mümkündür.

Burada, köysel eğitim işi için, ağır bir ödev belirmektedir. Köylüyü kollektif moralden, şahsi ahlâklılığa ahlâki tâbiiyetten, otonomiye eriştirmek gerektir. Âdeti canlandırmalı, ona ruh ve hareket vermeli, onu, ferdin müşahhas, şuurlu ve içsel bir malı yapmalıdır.

b. Âdette din ile birlikte, herşeyden önce köylünün ahlâkî hayatı da kendini gösterir. Çok sıkı bir surette kaynaştığı din gibi, ahlâklılık da, en kolay olarak, işe tarladan, topraktan başlandığı zaman anlaşılabilir. Köylü hayatı tarla etrafında döner, tarlaya hiz-

mettir. Mülkü büyültmek ve korumak istek ve dileğidir. Köylü ahlâkı mal mülk sahibi olanın ahlâkıdır, mevcudu muhafaza etmek dileğidir ve konservatiftir. İnsanın mal ve mülkün korunmasına ve çoğalmasına yarayan meziyetleri sayılır ve öğülür, mal ve mülkü israfı mucibolan vasıflar ise kötülenir. Bu itibarla, çalışkanlık en büyük köylüsel faziletve meziyet, tembellik ise, en büyük ayıb ve suçtur. Çalışkanlık, iş çıkarmak = eser vücuda getirmek fazileti yanında, mevcudu koruma ve iyi idare fazileti olan, tutum, tasarruf yeralır. Bu haslet, bilhassa kadında aranır. Tutum hergün akmayan, köylüsel üretimin kendine göreliği ile ilgilidir. Yılda bir sonbahar ve yalnız bir defa, harman=ürünalma vardır. Bu sebebledir ki, idare emek bütün bir yıla yetecek ve hattâ biraz da yedek olarak alıkonmak üzere artacak şekilde, ürünü zamana bölmek lâzımdır. Çünkü, binbir türlü, haricî tesirlere mâruz olan mahsûl, hiçbir vakit emniyette değildir. Bu yüzdendir ki, köylünün hayatı, uzak ihtimalleri de hesaba katan bir önceden görüş ve plânlayış, vaktinde düşünüp tasarlayış hayatıdır. «Daha bugünden yarın için tasalanmayınız!». «Yarına Allah kerim!» sözlerini köylü, hiç kavrayamaz ve onlara kulak da asmaz. Köylünün tasaları, bir yıldan daha uzun bir devreye şamildir. Köylüde tutum, kolaylıkla, gerek kendine ve gerekse ailesi efradına hiçbirşey bağışlamayan bir hasislik şeklini alabilir. Hasislik, fakat ondan daha ziyade israf, köyde takbih edilir. Köylü bu gibi insanlardan nefret eder. Ve bunlar, bütün varlıklarını yeyip de, açlık ve ıstırap içinde kaldılar mı, köylü onların kıvranış ve sızlanışlarını, yüreği hiç acı duymadan görür ve hattâ böyle bir âkıbeti «müstehaklarını buldular» sözlerile karşılar.

Köylüde bilhassa göze çarpan bir düzen ve disiplin duygusu vardır. Zaten, köy hayatı ancak, nizam ve intizam hüküm sürdüğü müddetce kabildir. O, olmadan dar bir sahada, birbirine bu kadar yakın olarak oturmak ve yaşamak, bilhassa bugün küçükçiftcilerin oturdukları yerlerde olduğu gibi tarla, bağ ve çayırların birbiri içine girmiş olduğu yerlerde, bir azab olur. Georg Koch, çalışkanlığın yanıbaşında, intizamı, köylünün ana fazileti sayıyor. Bir insan hakkında çalışkan, tertipli bir adam demek, en büyük medihdir, bilhassa, tertipli, derli toplu sıfatının sıksık kullanılması da gösteriyor ki biz burada köy ahlâkının, en iç çekirdek noktası karşısında bu-

lunuyoruz. Köylü lehcesindeki bu sözün mânası çok geniş ve şümullüdür. «Derli toplu bir adam» yalnız eşyasını yerli yerine koyan ve hoş kullanan insan değildir. Böyle bir adam, aynı zamanda ailesi efrâdına ve diğer insanlara iyi muamele yapan, herkesle iyi geçinen, yalan söylemiyen, kimseyi dolandırmayan, sözün kısası, tanrısal yaşayış düzeninin bütünlüğünü tanıyan bir insandır. İntizam, onun için yalnız bir iyi şey değildir, daha ziyade iyiliğin özü, hemen her türlü iyiliktir. Bu, tanrısal yaşayış düzeni karşısında duyulan mutlak saygı, hakikî köylülüğün bir ayırdedici vasfıdır. Bu, pazar, bayram günlerini saymak ve o günlerin icablarını yerine getirmekde, başkalarının hakkına mal ve mülküne hürmet etmek, ve hayatın bütün kuruluş ve çıkışına istikamet vermekte, fakat herşeyden önce cinsiyetlerin birbirlerile münasebetlerindeki temizlik ve düzgünlükde görülür. Köylüsel ahlâk, din ile sıkı bir surette münasebettardır. Bu yüzden imanın zayıfladığı, parçalandığı yerde, çokdefa ahlâksızlık da ortadan kalkar. Böyle bir ahlâk düşüklüğünün belirtilerini, bugün hemen her köyde bulabilirsiz. İnfilâsyon zamanı, para kıymetinin büsbütün düştüğü devir, ahlâk bakımından okadar yıkıcı olmuştur ki, birçok köylülerin, yalnız devlete olan itimadını sarsmakla kalmamış, çokdefa bütün diğer insanlarla olan münasebetlerde aranan doğruluk ve güveni de yıkmıştır. Bununla beraber çok yerlerde, bu alanda tekrar bir durulma ve münasebetlerin iyileşmesi başlamış gibidir.

3. Köy kültürünün değişmesi

a) Bundan önceki asrın 80. yıllarına doğru, (1880 yılı sıraları) doğrudan doğruya şehirlerin yanıbaşında veya işlek yollar üzerinde olanlar müstesna, diğer köylerin sâkinleri, hemen büsbütün dünyadan alâkasını kesmiş gibi bir durumda idiler. Hayat için lâzım olan hemen herşey köy içinde: Ya herbir köylüsel işletme içinde, yahut da köy elişcisi tarafından imâl edilirdi. Ancak zaruret halinde, köylü en yakın şehre gider ve nadiren de şehirli seyyar satıcılar ve tüccarlar, köylere çıkarlardı. Köy, kendi içine kapanmış, âsude bir acun idi. Bugün vaziyet değişmiştir. En sapa köylere bile muntazam yollar yapılmış köy ile şehir arasında, sıkı ve çokcepheli bir münasebet başlamıştır. Köyde geçimlerini temin imkânını

bulamayan köylü oğul ve kızlar, şehirlere giderek orada hizmetçi, çocuk bakıcı, işçi, elsanatı eri ve memur sıfatı ile ekmek kazanmaya başlamışlardır. Onlar vasıtası ile birçok köylü aileler şehir kültürü ile temasa geçmişlerdir. Bizzat köylü büyük bir masrafı göze almak mecburiyetinde kalmaksızın, şehire gelerek çocuklarını ziyaret eder, ve onların hayatını tanır. Askerlik hizmeti çağı, ve bilhassa Cihan Harbi, sayısız köylüleri, şehirle temasa getirdi. Onlara, dünyayı ve insanları tanımayı, önceden dikkat etmeden, tahkik ve tenkide lüzum görmeden kabul ettikleri birçok şeyleri, tenkid gözleri ile görmeği öğretti. Müstaid köylü çocuklar, bugün hemen her tarafta, şehirdeki okullarda okumaktadır. Şehire yakın köylerden, hergün köylüler şehirdeki fabrikalara akıyorlar. Şehrin bayram ve eğlence (yer) leri, her pazar, köy gençliğini kendilerine çekiyor. Aynı zamanda mamulat ve masnuatı ile şehir de köylere akın ediyor. Bir müddet şehirde çalışmış ve yaşamış olan köy çocukları, şehirli giyiniş ve yaşayışını yurdlarına götürüyorlar. Bugün hemen her köylü evinde okunmakta olan gazete ile, sinema, radyo ve gramofon ile şehirli rûhu, köye nufuz ediyor. Satıcılar köylere gelerek, mallarına yeni müşteriler arayorlar, şehirli halk - eğitmenleri, parti hatibleri, dâvalarını köylüler arasına yayıyorlar. Köylerdeki bayram ve düğünlere, artık şehirlerde iş bulamıyan her çeşit sanatkârlar geliyor. Şehirli dansları, köy genclerine öğretiliyor. Şehirli cemiyetler ve kulüpler köylerde de kuruluyor.

b) Köysel kültür için candamarı mesabesinde olan mesele, iktisâd hayatının sarsılmasıdır. Daha müsaid şartlar altında çalışan diğer memleketlerin rekabeti, Alman çiftcisini eziyor. Ve onu işletmede, çok kökten değişiklikler yapmağa icbar ediyor. Hâlâ atalardan gördüğü şekilde çalışan ve ayrıca bir meslek tahsili görmemiş olan, piyasdan, maliyet ve satış fiyatından ve çokkez zirai üretimin mahiyetinden haberdar olmayan küçükçiftci için böyle bir dönüm fevkalâde güçtür. Bu durum onu, onun bütün düşünüş ve taşınışını iktisâd işleri üzerine çekerek, ona diğer şeyleri ihmâl ettiriyor.

İktisad sahasında olduğu gibi, diğer sahalarda da köylüler, şehirsel ruhun köye nüfuzetmesi karşısında, duraklayıp kalmaktan başka bir iş yapamıyorlar. Onların hayatı yakın vakta kadar emin

ve müsterih olarak geçmişti. Nadiren güç kararlar vermek mecburiyetinde kalmırdı. Âdet, cemaat, onun vicdanı yerindeydi. Bugün ise topluluk, dağılmak üzere olduğundan, bunlara bel dayamak olamaz. Hemekadar kilise ve okul, vakit vakit köyü, şehrin fenalıklarına karşı korumağa kalkışmışlarsa da bunlar, doğrudan doğruya köylüyü techiz ve teslih etmeği, onu kuvvetlendirmeği düşünmemiş veya ihmal etmişlerdir. Bugün o, bu savaşın ortasında görgüsüz ve bilgisiz duruyor. Bu savaşta birbirine zıt olan iki acun, - köylüsel - konservatif ve daha ziyade şehirli-radikal, göz göze birbirine saldırıyor, ve gerek ferdin ruhundaki, gerekse köytopluluğu şeklindeki eski hayat vahdetini yıkıyorlar. Eğer biz, köylüsel kültür dönümü olayını iyice kavramak, dış görünüşe takılıp kalmamak istiyorsak, şekildeğişimini yaratan ruhî, fikrî ana kuvvetleri tanıyıp anlamağa çalışmalıyız. Yakın vakte kadar köy hayatı, kuvvetli bir ölçüde topluluğa bağlı idi. O, geldiği gibi giden âdete ve geleneğe bağlı, çokdefa şuursuz, akıl ve mantıktan ziyade hissiyatın hâkim olduğu, irrasyonel bir hayattı. Şehirlerden köylere doğru yayılmakta olan rasyonalistik ve individualistik ruh, eski şekilleri ve bağları ortadan kaldırarak, ferdleri hür ve müstakil yapıyor. Bu suretle ferd, başkalarının duruş ve düşünüşlerini hiçe sayarak hayatına, kendi arzu ve iradesine göre bir şekil vermeğe teşebbüs ediyor. O, babasından gördükleri ile kanaat etmeyerek, yeni şekiller arayor. Atalardan kalma işletmesini, rasyonal bir işletmeye çeviriyor. Bu durum, beraberinde birsürü iş getiriyor ve bu vazifeler onu, geceli gündüzlü çalışmağa sevkediyor. Onları halletmek için, her taraftan yardım arayor, onda kuvvetli bir bilgi, kendikendini eğitme ve öğrenme aclığı uyanıyor. Kitab, dergi ve gazeteleri yutuyor, görüşü genişliyor, hayatı geçmiş günlerde olduğuna nazaran çok kuvvetli bir ölçüde şuurlanıyor. İrrasyonal ve dinî işler geriplâna çekilerek, yerlerini günden güne önemi bir kat daha artan iktisadî meselelere bırakıyorlar. Köylü, yalnız iktisadî işleri değil, bütün hayatını rasyonal olarak=aklın, mantığın, müsbet ilimlerin icablarına göre, tanzim etmeğe teşebbüs ediyor. Eskilerle yenilerden, genclerle ihtiyarlardan bileşik olan bir köylü aile içinde, hayatı görüş ve kavrayış üzerine bir münakaşa açıldığı zaman, aradaki büyük ayrılık, çok açık olarak görülür. İh-

tiyarlar bu anlamı (hayatın mânasını) bütün zorlukları, sıkıntıları eza ve cefası, aynı zamanda birçok sevinçleri ile, işde, çalışmada görüyorlar. Gençler ise, hayattan nasiblerini almak, yaşamak, iş nekadar güzel olursa olsun, ondan daha fazla birşey istiyorlar. Fakat aradıklarını henüz kendileri de iyice tayin etmiş değildirler. Gerçek olan birşey varsa, seçimi güçleştirecek çok şeyin mevcud olmadığıdır. O, gözüne ilişen herşeyi alıyor, bu kadar çok kıymetsiz, fakat gözalıcı şeyler, yalancı elmaslar, inciler, fena ve yaldızlı eşya ile dolandırıldığı için, ona itâbda bulunmaklığımız doğru olmaz. Ona kalsa sade ve hakikî şeyleri tercih eder. Ben birçok köylü kız ve oğulları tanıyorum ki zamanımızın gürültülü dans ve eğlenceleri, onları tatmin etmiyor, temiz ve asil meşgale ve eğlenceler arayorlar. Genç - Köylüler Birliğinin ve Yeni - Köy Derneğinin çalışmaları, bu sahada bana çok ümit verici görünüyor. Bazı hususlarda hernekadar, tek taraflı görüşleri olsa da bu dernekler, âzalarına yeni yaşayış şekilleri için mücadelede yardım etmeğe çalışıyor, asîl toplantı, gezinti ve eğlentiler yapmak, ve neşeli bayramlar kutlamak imkânlarını hazırlayorlar. Bu emellerinde onlara, bu sahadaki hizmetleri ötedenberi görülmekte olan, Halk - yüksekokulları büyük bir dayanak oluyor.

Eğer köylünün yaşayış tarzını tetkik edecek olursak, burada da derin bir tahavvülün vukubulmakta olduğunu görürüz. Her tarafta şehir tesiri göze çarpar. Bununla beraber köy sakinlerinin şehre karşı vaziyetalışları değişiktir: Bir kısmı, eskiye sımsıkı sarılarak onu takdir etmekte ve sevmekte, emin bir içgüdüye benzer duygu ile, kendisine uymayacağına kanaat getirerek her yeniliği reddetmekte, diğer bir kısmı ise şehirlilikte incelik ev daha iyilik görerek, onu kendilerine örnek ittihaz etmektedir. Fakat henüz şehir, mutlak surette köye hâkim olmuş değildir. Elbisesini büyük şehirden satın alan veya en yeni bir moda dergisinden seçmiş olan, en modern bir köylü kız bile etrafını kollayor, kendi hakkında komşularının ne dediklerini veya ne söylemeleri ihtimali olduğunu düşünerek ona göre hareket ediyor. Belki bunlar köylü ruhunun firenlemeleridir, primitif cemaat ruhunun henüz silinmemiş döküntü ve kalıntılarıdır. Fakat bunların yeni uyanmakta olan müstakil bir zevkin, büsbütün başka türlü olan büyük-

şehirliliğe nazaran, köylülüğün kendine göreliğinin şuurlanmasının belgeleri olmaları da mümkündür.

c) Köylülüğümüzün, çokdefa para idhaline mukabil, doğruluk, inanış, şeref ve haysiyet, din ve ahlâk ihracı şeklinde tezahür etmekte olan hâd zehirlenmeleri, öyle bir tarzda vaki olmaktadır ki, birçok kimselerin L'Houet'nin bu yazılarına hak vermelerine şaşmamalıyız. «Almanya köylülüğü batıyor. Onun bir nevi kendikendini ilga, kendikendini eritme vaziyetinde bulunduğuna şübhe edilemez.» Haricî şeylerden sarfınazar edilir de, yalnız canalıcı nokta lara bakılırsa bu kadar umudsuzlanmağa lüzum kalmaz. Öyle köyler de vardır ki bunlarda dönüm çok gönül kabartacak bir şekilde vukubulmaktadır. Bunlar öyle köylerdir ki, buralarda köylüsel r u h, kendini dinsel bir hareket ile şehirden gelen iyi ve fena ruh feyezanına karşı koruyabilmiştir. Bu köylerde de eski şekil kaybolmaktadır. Ve kısmen de kaybolmuş bulunuyordu. Keza onlarda da iktisadî durum, rasyonal bir şekil almaktadır. Fakat ferd, istiklâline sahibolsa bile, kuvvetli bir inanış hayatı ile sımsıkı bir kütle halinde tutulan ve kendi otoritesi ile disiplin ve intizamı muhafaza eden t o p l u l u ğ u n bir uzvu olarak kalıyor. Bu gibi köyler, başka şekillerde de olsa, köylülüğün tutunabileceği ve tekrar kuvvetlenebileceği umudunu vermektedir. Ona hiç şübhe edilmemeli ki, daha birçak şeyler değişeceklerdir. Bazı şekiller, ve hattâ çok kıymetli olanları da düşecekler, atılacaklar, bütün köylüsel iktisad, yeni şekiller almak zorunda kalacak ve köylüsel varlık da bu suretle müteessir olacaktır. Fakat, nasıl bir tarımsal işletme tamamiyle rasyonal olarak kurulmuş bir sırf makina işletmesi olamayacak ise, köylü de hiçbir zaman şehir insanı olamayacaktır.

Tarladan ve yurd toprağından, köyden ve köy topluluğundan her zaman tekrar bir kendinegöre köylü kültürü doğacaktır, ve bu kültür, şehrinkinden başka bir karakter ve bünyede olacaktır. O, bazı eski ve sevilmiş şeyleri ihtiva etmeyecekdir ve bunlar okadar önemli değildir. Bunlar, köylünün elbisesi mesabesindedir ve hattâ kendi elbisesi de değildir. Ödünç veya kira ile alınmışlardır. Köylüsel kültürün mahiyeti, onun ümid ve istikbali, herhangi bir dış cephede, nekadar sanatkârane olursa olsun herhangibir ka-

lıkta değildir. Bilâkis o, bir iç yaşayıştan, bir taraftan çok sert rasyonal olan köylü işinden ve diğer taraftan da daha az önemli olmayan derinliklerden, akıl ve mantığın erişemediği yerlerden - İrrasyonâlden ve ruhun çocuk - körpe kuvvetlerinden feyiz ve kuvvet alarak beslenmektedir. Köylüsel ruhun bu çocuk kuvvetlerine varan yolu bulmak, onları uyandırmak ve kuvvetlendirmek, ve çokkez pek sert olan günlük işlerin ağırlığından korumak suretile köylüsel hayatta yer tutmalarına yardım etmek. İşte köylüsel bir eğitim işinin başödevi bunlar olmalıdır.

B. KÖYSEL İNSAN

1. ERGİNLER

1. Çiftci

a) Çiftci köyünde, başlıca üç meslek grupuna mensup insanlar, yâni çiftciler, elsanatı sahibleri ve işyarlar vardır. Bu meslekler in müntesibleri arasında, bedenî ve ruhî kendine görelikleri bakımından, meslekî faaliyetlerinin değişikliğinden ve onun bir neticesi demek olan yaşayış tarzından ve herbirinin köy topluluğu ile olan kaynaşmasının değişikliğinden ilerigelen, az veya çok büyük ayrılıklar vardır. Birbirine en çok benzeyenler, köylülerle elsanatı sahibleridir. Her iki grup da, köyün yerli sâkinlerindendir ve o köyde doğup büyümüşlerdir. Şayet bu, böyle değilse, her zaman köysel toplum hayatının içinde yaşadıkları cihetle, uzun yıllar içinde o köye tamamen intibak etmişlerdir.

Göstermekte oldukları ayrılıklar, bilhassa mesleklerinin ve işlerinin ayrı olmasından ileri gelir. Köysel sanatkâr, hemen daima küçük bir tarımsal işletmeye de sahibolduğu cihetle, bu ayrılıklar çok büyük değildir. Buna mukabil işyar aileleriyle diğer halk arasındaki ayrılık çok daha büyüktür. İşyarlar çokdefa dışardan gelmişlerdir, o yerin yabancısıdırlar. İşleri diğer bütün köy sakinlerinin işlerinden başka çeşit olduğu gibi, çok defa iş dışındaki yaşayış şekilleri de köylününkinden ayrıdır, şehirlicedir. Bu yüzdendir ki, memurlar hemen herzaman köysel topluluk hayatının dışında kalırlar. Fakat uzun yılların geçmesile, muayyen bir köysel hüviyet alırlar. İlkönce köyde, sayıca da en önplânda bulunan çiftci halkı tetkik edeceğiz. Baş tarafta da anlatıldığı gibi, iki şey bilhassa kuvvetli

olarak, köylünün yaşayışı üzerinde müessirdir: İşlediği tarla ve içinde yaşadığı köy topluluğu. Tarlada iki kuvvet birbirile birleşerek mahsulü meydana getirir: Köylünün emeği ve tabiat (toprak ve hava şartları) köylüsel işin hızını tayin ederler. Tabiat, yüksek derecede köylünün kendinegöreliği üzerinde de müessirdir. Ağır, killi topraklar üzerinde çalışan köylü, hafif kumlu zemin üzerinde veya taşlık kireçli bir zemin üzerinde çalışan köylüden başka türlüdür. Geniş, ucu bucağı görülmeyen bir ovada tarlası üzerinde yürüyen adam, bir derenin kenarındaki dar toprak birikintisi üzerinde çalışan, veya bir dağın eteğinde, günlük ekmeğini çıkarmak için alınteri döken adamdan başka türlü olur. Pestalozzi'nin dediği gibi, ağır zemin üzerinde ve yüksek, sarp dağlarda asma yetiştiren, sırtı ile toprak, gübre taşımak; duvar örmek suretile, kuvvetlerini son haddine kadar kullanan bağcı, vâdi içindeki tatlı inhinalı tepeler ve sırtlar üzerinde üzüm yetiştiren adama nazaran, daha haşin, daha cüretkâr ve değişmendir. Değişik yerler ve köylerde, çiftcilerin işleri, birbirinden bukadar çok ayrı olmakla beraber elleri nasırlı, deriyi sert ve kaba, vücudu ağır hareketli yapan alınteri dökmek, zorlu çalışma her tarafta aynı şekilde ağır ve yorucu iştir. Köylünün yürüyüşü nekadar ağırsa, düşünüşü de okadar geç ve ağırdır. Ve daima aynı yol üzerinde seyreder. İşi, ruhun hızlı işler olmasına lüzum göstermez, bilâkis daha ziyade onun acele ile kararlar vermemesini ister. Herşey, yapılmadan önce haftalarca, aylarca zaman konuşulur, bir pilâna bir sıraya konur. Bu pilânlama ve tasarlamalar, köylünün kendinegöreliğinden ilerigelir. Köylü hayatı, şehirlinin takdir ve tahmin edebileceğinden çok kuvvetli bir ölçüde, muayyen bir gayeye müteveccih ve rasyonal bir yaşayıştır. Köylünün yaptığı iş, çokdefa, ancak yıllardan sonra meyva verir. Ziraattaki münavebe usulü de, köylünün yıllara şamil ve tarlalarını ilerde nasıl işleyeceğini gösteren, bir pilân yapmasını gerektirir. Bu, oldukca uzun bir zaman için, herşeyi tesbit etmek, köylüsel iktisadın kolay kolay değişememesinde müessir olan âmillerden biridir. İşi, köylüden devam ve sebat, irade kuvveti ister. İrade, tabiat kuvvetlerile çarpışmanın çok güç olduğu yerde, bilhassa kuvvetle inkişaf eder. Her yıl, yorulmak bilmeksizin, bağı ile uğraşan, ilkyaz (Nisan) donlarının yakarak, bütün mahsûl ümitlerini

yıkmasına rağmen, gece gündüz didinen bağcının metaneti ünalmıştır.

Tabiat vasıtası ile, köylüsel maksada - uygunluğun ve iradeliliğin önüne bir hudud çekilmiştir. O, bütün beşerî pilânlamaları yıkar, ve her iradeden daha kuvvetlidir. Daima ve sıksık, onun irrasyonalitesinin = akıl ve mantık ile kavranmaz oluşunun dehşeti, köylü hayatını kırıp geçirir. Bununla beraber köylü dini yalnız maksada uygun olmakla kalmaz. Bu suretle tabiata tâbi oluş, köylünün kendine has dindarlığını doğurur. Köylü imanı, bir maksat güder, köylüsel iktisad ve tarla ile münasebetdardır. Allah, köylünün sarfettiği emeğin, çektiği zahmetin karşılığı olan feyz ve bereketi vermelidir. Bununla beraber köylü dini yalnız maksada uygun olmakla kalmaz. Aksi takdirde, her gün görmekte olduğumuz kadar çok köylünün hayatında müessir olması mümkün olmazdı. Ondan bütün köylü hayatı üzerine, ölçülü bir ciddiyet ve vekar saçılır, imanı köylüye her zaman ümid ve en ağır mukadderi de taşıması için kuvvet verir.

Köylüsel işin bir tâli faydası da, açıkta, temiz hava içinde çalışmaktır. Hayatının gayri - sıhhi olmasına rağmen, köylüye beden ve ruh sağlığı veren odur. Köylü, kendi hayatı ile tabiatı takibeder, tabiatın nizamı içinde yaşar, güneşe göre işlerine istikamet verir, ve mevsimlerin ritmine ayak uydurur. Nasıl tabiatta büyüme, çiçekaçma, meyvaverme ve olgunlaşma zamanını bir istirahat ve kudret toplama devresi takibediyorsa iş dolu olan ağır ilkbahar, yaz ve güz günlerinden sonra, köylünün dinlendiği ve gelecek yılki işler için kuvvet biriktirdiği ferah ve rahat kış mevsimi gelir. Bu tabiî ritm ile, bu gerilme ve gevşeyip dinlenme duygularının değişmesi ile, köylünün yaşayışı, hertürlü şehir yaşayışından ayrılır.

Köylüsel iş, tabiat içinde çalışmak, yalnız vücudu işletmekle kalmaz, yalnız iradeye uygun ve maksada müteveccih değildir. O, aynı zamanda, gönül ve duygu hayatına da bir kımıldanma, bir canlılık verir. O, hayvan ve nebatlara bakım işi olması itibarile, özel bir eğitsel kıymeti haizdir. Devamlı bir dikkat ve ihtimam ister; insan, bütün varlığı ile bu işleri sever ve onlara bağlanır. Köylünün işi, kendisine, varlığının bütün elyafına varıncaya kadar, öyle

bir şekil verir ki, tam bir işin temini için, daha önce böyle bir şekillenme işine ihtiyaç vardır. Onun zevki, kendi işindedir, köylü bütün varlığı ile, bunun içine gömülür. Çalışması ile o, tarlaya, tarlayı muhafaza etmeğe, daha verimli yapmağa ve onu artırmağa, büyültmeğe hizmet eder. Zaten köylü hayatının gaye ve mânası da bu değil midir? Bir insanın kıymeti, meydana koyduğu işe, çalışmasının verimine göre ölçülür. Çalışmayan insanın kıymeti yoktur. Çalışmak istemeyen insan ise kimseye ve hattâ, kendine bile faydası olmayan bir mahlûktur, ve nefret edilmeğe değer. Bu suretle, tarla için yapılan işe göre, insana kıymetveriş, köylü hayatında daima kendini gösterir. Evlenmede, yaptıkları işlere göre çocuklara kıymet verip, onları takdir etmede, çocukları, hakikî ve ercesine işten ayıran bir kuruluş olması itibarile, okulun sayılmamasında, hele içinde çocukların pek fazla oyun oynadıkları ve gezintiler yaptıkları, yeni okula karşı açılan savaşta, ihtiyar ve hastalara reva görülen muamelelerde, yalnız 8 saat veya daha az çalışmak isteyen işçiye hor bakmasından, velhasıl her sahada göze çarpar. Köylü, kendi kıymetini de, yaptığı işlere, meydana koyduğu eserlere göre ölçer, ve eğer artık çalışamıyorsa, - kendi kanaatınca - onun hiçbir kıymeti yoktur, yeri mezarlıktır. İnsanın, tarla için yapılan çalışma dışında da kendinegöre bir kıymeti olduğunu, köylünün düşünüşü kavrayamaz. İşin, bu aşırı derecede yüksek takdirinden dolayıdır ki köylünün hayatında diğer şeyler, istirahat ve huzur için çok az vakit ve yer ayrılmıştır. Bu gibi şeylerin tarla ile alâka ve münasebeti olmadığı için, - onca - bunlar, manasız, saçma şeylerdir. Bazan kahramanlık derecesine varan hayatı istihkar, sâyin şahsa işin adama tercih edilişi, köylülük için büyük bir tehlikedir. Bu hal, köylü hayatını tavsak, ağır ve sevgisiz yapmaktadır. O, insanları ezip bunaltır ve ruhları dumura uğratır. Bu durum karşısında bilhassa köylü çocuklar çok ıstırap çekmektedir.

İş, küçükçiftcinin bütün kuvvetlerini kendine çeker. Onun bilhassa yaz mevsiminde, diğer şeyler için tasalanmağa ne vakti ve ne de dermanı vardır. Dünyada olup biten işler onu alâkadar etmez. Şehir ile köy arasında bazı münasebetlerin mevcud olmasına rağmen, durum bugün de değişmiş değildir. İşte bu dışarıya kapanmış olmaktan, köylü hayatındaki muhafazakârlık doğmaktadır.

Hiç şübhe yok ki bu, aynı zamanda, ziraatın kendinegöreliği ile de alâkadardır. Bu kendinegörelikte, muayyen bir eskiye, uzun sınama ve denemelerden sonra, doğru olarak kabul edilmiş olan şeylere bağlı oluş gizlidir. Yeni olan herşey, ne olduğu, ne olacağı belirsiz bir şeydir. Ve köylü böyle teminatsız şeye beldayamaz. Modern iktisadçının bellibaşlı vasıfları olan cür'et ve zararı göze almak, köylüde yok gibidir. O, çürük tahtaya _ tuzağa ayak basmamak için, her atacağı adımı, yüz defa tasarlar da öyle atar. Ve yeni şeyin sınanmasını başkalarına bırakır. Bu, ağır konservatif zihniyet, köylü hayatının her sahasında, örf ve âdette, iktisad şekillerinde ve çalışma tarzlarında da kendini gösterir. Eskiye bağlı kalış, hayatta emniyet ve istikrarı temin ederse de, aynı zamanda insanı itiyad çerçevesinden dışarı çıkmayan sığ ve bağımlı bir hayata, fikrî ve ruhî bir donmaya, devrin gidiş ve ilerleyişine nazaran, tehlikeli bir gerikalışa götürür.

Köylü yalnız tarlası ile yaşamaz, düşüp kalkmaz. Daimi ve sıkı bir surette yanıbaşında oturan ve kendisi ile beraber aynı toprak üzerinde çalışan, aynı tasa ve umudları paylaşan, işi ve mahsulü aynı dolu, sel veya böcek ve hastalık tarafından tehdid edilen kendi köylüleri ile sıkı bir surette münasebetdardır. Bu dışdurumun ve içyaşayışın beraberliği, bilhassa köylülerine karşı yardıma hazır oluşta, onların başlarına geleni paylaşmakta, ve örf, âdet gibi hayatın müşterek şekillerinde görülen, köysel cemiyet hayatı için temel vazifesini gören bir duyuş durumunu yaratır: Çiftci köyündeki sayısı mahdud insanlar, evleri arasındaki uzaklığın nisbeten fazla olmasına rağmen, büyükşehirdekilere nazaran, birbirlerine çok yakın otururlar. Çok sık olarak birbirleri ile temasa gelirler ve birbiri ile sürünmek ve çarpışmak için daha çok imkân bulurlar. Bu sebebledir ki köyde taklid ve telkin çok kuvvetle müessirdir. Ve yaşayış itiyadları, tavır ve hareketleri itibarile, şehirdeki insanların gösterdikleri ayrılıkları göstermezler. Ve hattâ, bir köyün köylüleri, çok vakit birbirlerine kuvvetli bir benzeyiş arzeden, tipik bir görünüşe sahibtirler. Bunlara bakınca insan, W. H. R i e h l ve L' H o u e t'nin, köylünün kendinegöreliği, şahsiyetsizliğindedir kanaatına varmalarına hak verir gibi oluyor. G. M a h r, çok haklı olarak, bu kanaata karşı cephe almıştır. Köylünün gayri şahsi

olduğu hakkında sıksık sözler söylenmesi, bunu söyleyenlerin köylünün ferdiyetini görüp kavrayamamalarının bir delilidir. Bu ferdiyeti görmek, ancak köylü ile sıkı münasebetlerde bulunarak yaşayanlara, onu sevmeyi ve tanımayı öğrenmiş olanlara nasibolur. Yalnız dışyüzü gören adamın gözüne, ilk bakışta, bir köyün, bir yakın köylerden bileşik bölgenin köylülerinin kuvvetle birbirlerine benzeyişleri; yüzlerinin, konuşuşlarının, yaşayış tarzlarının, şehirde olduğundan çok daha fazla benzeyişleri, batar. Biz bunun yaşayış şartlarının, işin aynı oluşundan, âdet, itiyad ve taklidin, teâmülün nüfuzundan ilerigeldiğini anlarız. Köylü hayatının büyük bir kısmını kişilikdışında ve bilincsiz olarak yaşamaktadır. Fakat, bu gayri şahsilik, şahsiyetin büsbütün yok olmasını icabettirmez. Her ferdin az veya çok kuvvet aldığı, kökattığı kendine göre bir zemin vardır. Fakat köydeki herhangibir köylünün kendinegöreliğini göze çarptırmaya ihtiyacı yoktur. O, ferdî bir hayat yaşar. Fakat bu, onun diğerlerinden tecrid edildiği zamanda değil, bilakis daha ziyade diğerleriyle birlikte topluca bulunduğu zaman görülür ve sezilir. O, yalnız mevrus bir şeyi değil, aynı zamanda sonradan kazanılmış olan sahayı; yalnız pasif değil, aynı zamanda aktif olan mülkü - müktesebatı temsil ve ifade edebilen ve ekseriya da ifade eden â d e t içinde tipik bir tarzda hayatın bütün icablarını doyuncaya, kanıncaya kadar yaparak yaşar. Başkaları ile beraber oluşun, nasıl uniforme ettiğini insanı yeknesak bir hale getirdiğini, cemiyetin yaşayış şeklinde çokdefa gördüğümüz gibi, bu beraberliğin ferde cemiyet uzviyetinde ne suretle canlı bir uzuv olmak imkânını verdiği ve ona, hududu çizilmiş olan istikamet içinde, nasıl bir zâti kıymet bahşettiğini de topluluğun, beraberliğin yaşayış şeklinde görürüz. Köyde orijinal şahsiyetler, hiç de nadir değildir. Fakat, bizim de hemen orijinaller aramaklığımız doğru olmaz. Her köylünün kendinegöreliği, ferdiyeti, düşünüş ve hareket edişinde, kendine hâs bir tarzı vardır. Kendinegöre yaşayışı, köy hayatına karşı bir nevi muhalefet vaziyeti almış olan veya hiç değilse çok gergin bir vaziyette bulunan, dindar insanda görürüz. Bunlar arasında, tam anlamda, teşekkül etmiş şahsiyetlere de rastgelinebilir.

b) Köylü hayatının ağırlık merkezi iktisadî alandadır. Köy-

lü, yapılan her işde: Ne için? Neye? Neden? diye soran, her yerde faydalı oluş kıymetini, ilk iş olarak araştıran ekonomik bir insandır. Onun için herşey «idâmeyi hayat için, tâbiata uygun olan varlık savaşı için bir vasıtadır.» Küçükçiftci zümresi içinde, varlık savaşının kendileri için bilhassa ağır olduğu öyle çiftciler vardır ki, görünüşe bakılırsa bunlar, yalnız iktisadî kıymetler için, anlayış sahibidir. Dinî ve sosyal - estetik ve teorikten sarfınazar hertürlü kıymet geriplândadır. Bu gibiler için herşey, izdivac, diğer insanlarla, devlet ile Tanrı ile olan münasebetler, hep birer alışveriş, birer dalaveredir. Çok şükür ki, bu gibi tipler nadirdir.

Genel olarak köylerde, hiç değilse basit dinî kıymetler için bir anlayış buluruz. Köylü, Allahı tabiatın içinde ve arkasında, bilhassa fırtına tipi, bora ve kasırganın insana korku ve titreme veren muazzam hadiselerinde görür. Burada o, insanın hiç oluşunu, âciz ve zebun kalışını görür. Bu anda o, mukadderatının mutlak surette ona bağlı oluşunu duyar. Aklı, fikri, birçok defa görünüşe ait şekillere takılıp kalsa bile, bazan kilise âdetlerini ve teamüllerini ifa etmek ve saymak suretile, daha derin dinî tabakalara eriştiği de vâkidir. Çokdefa asıl dinî hayat, tamamiyle gizli olarak cereyan eder. O, rûhta için için kaynaşan öyle bir mücâdeledir ki, en yakın dost ve akrabalar belki müstesna, hiç kimse farkına bile varmaz. Dinî şeyler çokdefa ahlâkî hayatın belkemiğini teşkil ederler. Köy hayatında dindarlığın ve kiliseye bağlılığın ortadan kalktığı yerde ekseriya ahlâki bir düşüş ve yıkılış da başlar. Köylünün sosyal kıymetleri kavrayışı pek uzaklara kadar gitmez. Çok dardır, küçük bir daireye, aileye ve köytopluluğuna inhisar eder. Ve bu dar çerçeve içinde bile, o gerektiği kadar ince duygululuk göstermez. Hasta, zayıf, yaşama kabiliyeti olmayan herşey ona kıymetsiz görünür. Bu yüzdendir ki hastalar ve ihtiyarlar çokdefa yaraşmayacak muamelelere mâruz kalırlar. Derûni, şahsi kıymetler için bir anlayış, onun kafasında ve gönlünde henüz belirmemiştir. Zarûret ve sefaletin gözüne battığı ve yüreğini dağlayıp parçaladığı yerde, canla başla yardıma koşar. Fakat, köyünün dışında olan ve güçlükle duyup erişebileceği şeyler, onun anlamadığı ve anlamak, bilmek de istemediği bir acuna aittirler.

Çokdefa köylüde nazarî kıymetlere göre istikametalışın mev-

cud olmadığı sanılır. Meselâ B o d e «nazarî kıymetler için kavrayış onda hiç inkişaf etmemiştir.» diyor. Kabili istimal olmayan, iktisâdi sahada verimlileştirilemeyen bilgiler için köylünün alâka göstermediği söyleniyor. Bunu tâmim ve teşmil etmek doğru olmaz. Ben hemen daima, genc ve ihtiyar köylülerde kuvvetli bir teorik alâka buldum. Köylünün, kendi kendine bilgisini tamamlaması için, çokdefa vakit ve imkân bulunmadığı, ve köyokulu da bu alâkanın uyanmasına ve beslenmesine çok az hizmet ettiği cihetle, buna bilhassa kıymet ve önem vermekliğimiz lâzımdır. Köylü düşünüşü, eğer iktisadî bir düşünce değilse, herşeyden önce iki şey etrafında döner: Tabiat ve Tanrı. Köylüler içinde bazı ferdlerin hertürlü yardımcı vasıtalardan mahrum oldukları halde, tabiatı kavrayış ve tanıyıştaki ilerilikleri şayanı hayrettir. Dinî düşünceler âlemine de köylünün düşünüşü, çok kesin olarak nüfuz eder. Fakat bu, çokdefa diğer insanlar için gizli kalır.

Güzellik kıymetleri için de köylü duygu sahibidir. Şüphesiz, burada ona aydın insanın ölçüsüyle yaklaşamayız. Modern sanat eserleri için köylünün verecek hiçbirşeyi yoktur. Fakat o, tabiat güzelliği, sağlam ve gür olarak gelişmiş bir hayat, renkli ve kuvvetli hareketler için duyuş ve anlayış sahibidir. Sanat eserlerinin temaşasında muhtevaya, içyüze kıymet verir. Hissiyat bakımından kuvvetle tebarüz ettirilmiş olan şeyleri, o bilhassa sever. Bu yüzden onun vaziyet alışını biz primitif, gelişmemiş ve çocukcasına buluruz. Köylüsel güzelliği duyuş ve anlayış bakılmamış, beslenmemiş ve eğitilmemiştir. Yoksa, onun varlığını biz hergün evlerin pencere ve balkonlarının çiçeklerle süslenişinde, renk renk çiçekler, fidanlar ve ağaççıklarla bezeli olan köylü bahçelerinde, şehir zevkinin tesirini gösteren birçok sapkınlıklarla beraber, onun evine, barkına güzel bir şekil vermek isteyişinde görürüz.

Küçükçiftcilerde en az inkişaf etmiş olan, siyasal kıymetler hakkındaki duygu ve düşünüştür. Köylü hüküm sürmek, efendilik yapmak istemez. Buna mukabil o, gönüllü olarak, istekle bir otoriteye, herhangibir kudrete boyun eğer. Bilhassa küçükçiftcilerde, uzun asırlar süren bir köleliğin mirası olan, bu teb'a görüş ve düşünüşü gayet açık olarak görülür. Köylü boy ölçüşemeyeceğini gördüğü insanlar ve olaylarla karşılaşınca gönül hoşluğu ile, vaziyeti

olduğu gibi kabul ederek onlara tâbi olur. Köylünün bir otoriteye ihtiyacı vardır. O, hüküm ve kudreti, himaye ve şefkati altına gireceği adamlar arar. Bu kabule _hazır- oluş, yüksek bir iradeyi saygı ve itaatla tanımak, küçükçiftcinin varlığına bir parça pasiflik verir.

Köylüsel insanın bütün-kıymet_şekline bakdığımızda, onda muayyen bir kapalılık ve topluluk olduğunu görürüz. Fakat bu çokdefa göze batan bir darlık, yontulmamışlık, görüş ufkunun birtaraflı oluşu ve yeni kıymetler için çok az alış kabiliyeti ve ihtiyac sahibi oluşla birliktedir.

c) Köylüsel ruhî hayat, çokdefa primitif hatlar gösterir, şehirli insanın ruhî hayatı gibi çok ayrımlı olmamakla beraber toplu ve kapalıdır. Düşünmeye nazaran muhayyile ve hissiyat kuvvetle gelişmişlerdir. Köylüsel muhayyile, muhitini mahsûlleri: Cinler, periler ve ruhlarla canlandırır. Bu aynı zamanda kuvvetli bir rüya hayatı ile de kendini gösterir. Görülen rüyalara, primitif insanlarda olduğu gibi büyük bir ehemmiyet atfedilir. Köylüsel hayattaki fantazi ve hissiyat mahsullerinin bu kuvvetli tezahürü, bizim köylülükte hâlâ yaşamakta olan birçok primitif çağların döküntülerini (masallar, hikâyeler, efsaneler, bilmeceler, deyişler, rüyaya ve büyüye inanış) kolaylıkla kavramaklığımıza hizmet eder.

Bütün bunlar, köylüsel ruha uygun oldukları için köylü onlarla yaşamakta ve bunları yeniden doğurmektadır. Ruhan köylü hâlâ da, birçok hususda çocuktur. Köyde erginlerle çocuklar arasındaki fark, hiç de şehirdekilerde olduğu kadar büyük değildir. Köylü de, çocuk gibi saf, açık ve namusludur. Zaten ferdlerin hayatının, herkesin gözü önünde cereyan ettiği köyde birşeyin gizlenmesinin ne mânası ve ne de imkânı vardır.

Şüphesiz burada da şehre nazaran bir fark kendini gösterir: Köyde herşey, konuşma mevzuu olmaz. Öyle şeyler vardır ki, bunları herkes, masûmane, kendi içine gömer. Bu sebebledir ki dinî meseleler pek nadir olarak konuşulur. Din, köylü için gerçeklik olduğu, dışa ve görünüşe ait bir iş sayılmadığı müddetce , fevkalâde zamanlarda karısı ve ergin bir oğlu ile yaptığı hasbıhaller müstesna köylü onu konuşma mevzuu olarak almaz. Keza cinsî hayata müteallik meseleler de iyi bir çiftci köyünde dedikodu konusu olmazlar.

Köylünün hissî hayatı çok gelişmiştir. Canlı şeylerle, nebatlar ve hayvanlarla birlikte yaşayış, ve onlara kendini veresiye bakış, bu duyguya her zaman yeni gıda verir, onu besler.

Köylüsel düşünüş, bilhassa göze çarpan bir kendinegörelik gösterir. O, kuvvetle, hissiyat ile meşbudur. Ve birçok bakımdan da ilkeldir, çözümsel olmaktan ziyade bireşimseldir. Yâni bütünü, heyetiumumiyeyi aksam ve teferrüatından önce görür ve kavrar, haricî şeylere, görünüşe takılır kalır, içyüze, eşya ve olayların hakikî mahiyetine nüfuz edemez. Lojik tezatlar bakımından, o kadar hassas değildir, hemen hiç soyutlama kabiliyeti olmadığından çok ağırdır. Bununlaberaber sezgisel ve şeklîdir. Çokdefa eski, kıymetten düşmüş yollar üzerinde yürür, müstakil değildir, bilâkis soziatif birleştiricidir. Zaman itibarile birbirini takibeden olaylar, çokdefa sebebleri itibariyle de birbirine eklenirler. Köylü, hemen daima, bir olayın, bütün parça ve ayrıntılarına varıncaya kadar, herşeyini sadıkane muhafaza eden çok iyi bir hâfızaya maliktir. Ona hiç şüphe yok ki, köylüsel alâkanın tam ortasında bulunan iktisadî meseleler, daha çok paydar olurlar. Köylü kaidelerine göre, yılın en mühim günlerinde, son 40 - 50 yıl içinde hava durumunun nasıl olduğunu, o yıllardaki ürünün ve meyvaların iyilik derecesini, zahire, erzak ve meyva fiyatlarını, ve hattâ okulda öğrendikleri özsöz, şarkı ve şiirleri iyice hatırlayan, ve kelimesi kelimesine tekrarlayan köylüler nadir değildir.

Keza köylüsel irade de kuvvetle inkişaf etmiştir. O, metanet, devam ve sebat isteyen köylüsel iş ile büyür ve kuvvetlenir. Köylü, bir defa bir işi yapmağa karar verdimi, artık dileğini yerine getirmedikce ondan ayrılamaz. Vücudu, iradesine kuldur. Köylünün vücuduna yüklediği yük, ve bir köylü kadının tahammülü, çokdefa inanılmayacak kadar ağır ve büyüktür.

d) Köylünün yaşayışı tabiat üzerine kurulmuştur. Onun yardımı ile ve çokdefa da, onunla mücadele ederek, günlük ekmeğini kazanır. Tabiatın âsude, gürültüsüz hayatı ile çevrilmiş, kuşatılmış olan köylü ondan hayvan ve nebatlar hakkında sayısız bilgiler kazanır. O elbette faydalı nebatlarla çok alâkadardır. Ve onları, onların kendinegöreliklerini, ihtiyaclarını düşmanlarını çok iyi tanır.

Bu sâhadaki gözlemleri, iktisadî bakımdan en çok lâzım ve mühim olandan daha ileri gider. Onun alâka göstermediği, hayret ve tecessüsünü uyandırmayan, hiçbirşey yok gibidir. Sıçanlar ve köstebeklerden, kirpi ve tavşandan, solucan, kertenkele, kurbağa, semender, yılan, salyangoz, örümcek, çekirge, böcek, arı, yabanarısı, sinek ve kuş nevi'lerine kadar, yurd sâhası üzerinde kımıldayan herşey hakkında canlı müşahedeleri vardır. İşi esnasında hayvan hayatının iç cephesinden samimi görüşler elde eder, sabanı, yerin altındaki yuvadan çıplak vücudlu sıçan yavrularını, böceklerin bebeklerini günün ışığına çıkarır, sap ve dal yığınları dibinde bir kirpi ailesini bulur. Tırpanı, gür yoncaların dibinden tavşan yavrularını kaçırtır; tarlasının kenarında keklik, bıldırcın yatakları, sığırcık ve kadıncık yuvaları görür.

Ona en çok alışkın olan, bittabi kendi ev hayvanlarıdır. At, inek ve köpek onun insan adları verdiği ve çok vakit bir ahbabla derdleşir gibi, konuştuğu yoldaşlarıdır. Onlara sevgi ve ihtimam ile bakar. Köylü kadının evindeki küçük baş hayvanlara, bilhassa kümeshayvanlarına karşı gösterdiği alâka, onların hasta olanlarına, kazaya uğrayanlarına bakması hakikaten müşfikanedir. Bitki hayatı için de köylü, açık bir göze sahibtir. Tarlasında biten yabanî otlara varıncaya kadar bütün bitkileri, fakat bilhassa ilâc yapmak için kullandığı nebatları iyi tanır. Köylünün nebatlarla olan içli münasebetini anlatan birçok masal, bilmece ve hikâyeler, hâlâ köylerdeki halk arasında yaşamaktadır. Birçok nebatların, çiçeklerin kendilerine göre mânaları, mistik ve majik sihrî mâna ve tesirleri vardır.

Çok ince şiir, çok mâsumane duygular, mukaddes ve esrar dolu şeyler karşısında duyulan derin bir korku ile karışık saygı ve hayranlık köylünün tabiatla olan bağlılığını bize gösterirler. Pek tabiidir ki, köylü hava değişmelerine bilhassa önem vermektedir. Çünkü işinin sonucu ona tâbidir. Bulutların şekil ve istikametinden, hava durumundan, güneşin doğuş tarzından, hayvanların hâl ve hareketlerinden ve diğer belirtilerden, havanın ne gibi bir değişiklik göstereceğini sezer. Ve bu değişiklikten, işinin nasıl faydalanacağını öğrenir. Bu gibi şeyler, köylüsel insanların baş konuşma mevzuunu teşkil derler. Ve nesilden nesile intikal etmekte olan bir sürü kaidelerde, geçmiş bütün nesillerin görüşleri teksif edilmiştir.

Köylü tabiatın güzelliği hakkında bir anlayış sahibi midir? O-nun duyuş ve düşünüşü bilhassa pratik şeyler üzerine teveccüh eder. Ve bu itibarla, tabiat güzelliklerinin canlı bir surette kavranmasına az müsaittir. O, tabiattan zevk almak, gönlünü çoşturacak hazlar almak değil, bilâkis işinin büyümesine, ilerlemesine yaramasını ister. Ve yaklaşmakta olan bir fırtınanın güzelliğini temaşa ile meşgul olamaz. Çünkü, tarlalardaki mahsulünün âkibetini düşünmek tasa ve kaygısındadır. O, günün batışındaki ihtişamı yaşayamaz, çünkü tarlasındaki işini bitirip de evine geldiği zaman, çok yorgun ve bitkindir.

Fakat herşeye rağmen tabiat, onun üzerinde durmadan, dinlenmeden müessir olur, şehirli üzerinde olduğundan çok fazla ve kuvvetli olarak onun hayatını uyarır ve verimlendirir.

e) Köylünün vatanı tarlası, doğduğu köy ve köyün kırları, dağlarıdır. Bu en dar acuna, o bütün sevgisi ile bağlıdır. Bunun dışında olan şeyleri o, kolaylıkla kavrayamaz. Bilhassa sayısız ve dolgun maaşlı memurlar cihazı ile; vergi, idare, inzibat sistemleri ile, modern devlet işlerine akıl erdiremez. Bir baş, bir hükûmet lâzımdır. Köylü bunu biliyor, fakat bu baş kimdir? O, tarlasındaki işini, rahat ve huzur ile gördüğü müddetce bu mesele onun için okadar önemli değildir. Büyüksavaş ve ondan sonraki yıllar köylüde büyük bir yurddaşlık ruhu uyandırmış değildir. Bu zaman içinde o, devletin bütün ağırlığını, eziciliğini duymuş ve yaşamıştır. Çokdefa o, kendisinin devlet tarafından zorla sürüklendiğini, en kutsal duygularının onun tarafından ayaklar altına alındığını görmüştür. Revolusyon ve İnflâsyon ve bunlara bağlı olan değişiklikler, ondaki köylüsel hak, nizam ve intizam fikir ve mefhumlarını altüst etmiştir, siyasal partiler, köylüleri birbirlerine düşman yapmışlardır. Bu yüzdendir ki o, yeni devlete kolaylıkla ısınamamıştır. Sıksık, eski güzel günleri, ballandıra ballandıra anar ve o günlerin geri dönmesini ister. Monarşi, köylüsel duygulara, demokrasiden daha uygun ve yakın gelmektedir. Burada da köylü görünüşe, harici şekillere kapılmakta ve karşısında itimad edebileceği, soyu sopu belli, kanlı canlı ve toprağa bağlı insanlar görmek istemektedir. O, devamlı ve müstekar bir durum ister, sıksık değişikliğe gelmez. Köy-

lü, en kolay ve doğru olarak, kendi itimadını kazanabilecek ve sui-zannını, korkusunu ve çekingenliğini giderecek canlı adamlar vasıtasile devlet için kazanılabilir. «Eğer ona devlet ve milletini sevdirmek, yalnız hesaplayarak, menfaatı bakımından değil, bilâkis içten, gönülden gelerek onun herşeyi kendiliğinden göze almasını istiyorsak, yurdu ve ulusu müşahhas mümessilleri vasıtasile onun gözleri önünde canlandırmalıyız. Devlet ve millet hayatındaki mücerred mefhum ve hayalleri, birer kıymet olan şahıslarla doldurmalıyız. Devlet hakkında okutup öğretmekte olduğumuz bütün yurd ve yurddaşlık bilgileri, devlet köylere ve köylülere gönderdiği memurları vasıtası ile, pratik yurddaşlık bilgisi tatbik etmedikce, kıymetsizdir. Bugün devlet, köylülere iki şekilde: Jandarma ve tahsildar şeklinde görünmektedir. Bunların, D e v l e t fikri için propaganda, adam kazanmak kabiliyetleri pek azdır. Devlet şimdiye kadar köylünün kendinegöreliğine pek az önem vermiş, gerek köy ve gerekse köylüler üzerinde bir soyguncu işletme sistemi tatbik etmiştir. Ve hâlâ da, köy kültürünün zararına, şehir kültürü beslenmektedir ki, bu da şehirler dolayısiyle, köylerin gerek kültür ve gerekse iktisad bakımından ihmal edilmesi ve faydalandırılmaması şeklinde vaki olmaktadır. Yakın vakitlere kadar köylü hertürlü sosyal bakım ve yardımdan mahrumdu. Modern eğitim ve öğretim sistemi köylü kültürünü tam mânasile ihmal ediyor ve ona hor bakıyordu. Bu zararlar tekrar düzelinceye, köylü kendisinin halkın kıymetli ve adam yerine konan bir uzvu sayıldığını, bu halkın talih ve mukadderatına edilgin olarak, sürülerek, itilerek, sevkedilerek değil, bilâkis aktif=etkin olarak iştirak ettiğini, mülkünü ve kendine göreliğini koruduğunu, yalnız kendisi için değil, bütün halkın saadet ve refahı, selâmeti için çalıştığını görünceye kadar, daha oldukca uzun bir zaman geçecektir.

f) Köylü işi ve mesleği dolayısile, bir küçük, dar acuna bağlıdır. Bu acun hernekadar, hayat dolu ve zengin ise de, içinde bir insan talihi seyrini doldurabilirse de, o, daima alışılmış olan, ve değişmek bilmeyen aynı şeydir, yeni birşey yoktur. İş ve tabiatın daima aynı olan daimî devri, daima birbirinin aynı neviden olan insanlar, aynı basit meseleler ve çözümleri ve hava, iş, hayvanlar ve komşular üzerine cereyan eden aynı konuşma konuları. Bu acun-

daki insanların dışardan gelen her yeni şeye şaşkınlık ve hayranlıkla bakmalarına, ve ufku kuşatan mor dağların ardında neler olduğunu öğrenmek istemelerine, hasretlerinin bu dağları aşmasına ve o dağların ötesindeki acundan haber getiren herşeyi kapışmalarına hayret etmemelidir. Ve bugün köylüsel acuna birçok şeyler girmektedir.

Bunların başında gazete gelir. Harbden önce, çokdefa haftalık bir tek gazete, veya ikigündebir çıkan mahallî bir gazete ile yetinilirdi. Genelsavaşdan sonra bu vaziyet değişmiştir. İnflâsyonun başlaması, tarımsal ürünlerin fiyatlarının her gün değişmesini mucibolunca, köylü hergünkü piyasa durumunu bildirecek olan günlük gazetelere abone olmak mecburiyetinde kaldı. Bu suretle pek sür'atla, günlük gazeteler, köylere yayıldılar. Çokdefa küçük yerli gazete de yayılmakda devam etti. Bunden başka her aile, pazar günleri çıkan bir kilise gazetesini de okumaktadır.

Gazete muhteviyatının her ferd tarafından başka türlü kıymetlendirilmesi de şayanı dikkattir. Genc köylü ilkönce piyasa haberlerini, ihtiyar taşradan _ civardan başlıklı yazıyı, köylü kadın ise romanı okur. Sınıf ve meslek politikasına ait sorunların da candan okuyucuları vardır. Diğer kısımlar, bilhassa dış siyasa için alâka okadar büyük değildir. Tarımsal bilgilerini tarttırmak için çokdefa küçükçiftci, bir de haftalık Tarım gazetesi okur. Şüphesiz, birçoğuna böyle bir dergiyi okumak, çok güç gelir. Köylü bu suretle okulda edindiği eğitim ve öğretimin eksikliğini açıkca görür. Bu hâl, ihtisasa ait ilim kitabları okunduğu zaman, daha ziyade vâridir. Yalnız en becerikli ve müstaid köylüler gereken devam ve sebatı gösterirler. Çok yerde bu iş için lâzım olan zaman ve huzur da bulunmaz.

Gazete ile mukayese edilirse kitab oldukca geride kalır. Fakat, kıyıda bucakda, bir ev _ kitablığı olan küçükçiftcilere de tesadüf edilir. İlâhi ve dua kitabının yanında incile ve geçmiş yıllara ait bütün takvimlere, yıllıklara, Stark, Öttinger Michael Hahn, Tersteegen gibi dinî müelliflerinkilerle beraber, Rosegger, Gotthelf ve Auerbach'ın eserlerine, sağlık bakımına, hayvan ve meyva yetiştirmeğe ait kitablara tesadüf edilir. Yazın köylünün başını kaşına-

ğa vakti yoktur, buna mukabil kışın bilhassa uzun gecelerde çok okunur. Eğer bir defa alâka uyanmış ise köy kitablıklarından çok istifade edilir. Birçok ailelerde, bilhassa geceleri, bir kişinin okuyup diğerlerinin dinlemesi âdettir. Genel olarak köylü öyle ince eleyip sık dokumaz, ne bulursa onu okur. Bilhassa gençler, harb hikâyeleri, ve macera romanları gibi ilgiyi çeken ne bulurlarsa yutarlar, Rosegger, Cotthelf, Auerbach, Hebbel ve keza Keller'in küçük hikâyeleri çok sevilir. Bu gibi kitablar, birbiri arkasına iki üç defa okunur ve ertesi yıl gene istenir. Köylü, çok büyük bir heyecan ve ihtirasla, okuduğu kitabların kahramanları ile beraber yaşar. Ve okuduklarını başkalarına anlatmak ister. Köylünün, köylü romanlarını okumadığı hakkındaki iddianın doğru olmadığını, tecrübelerimden aldığım sonuçlara dayanarak, söyleyebilirim. Bilhassa bugünün köylüsünün talih ve mukadderatını ele alan, Polenz'in «Büttnerbauer»i, Rosegger'in «Jakob der Letzte» si, Knudsen'in «Fortschritt» i, Moeschlin'in «Amerikajohann» ı gibi kitabları köylüler büyük bir merak ve alâka ile okumaktadırlar. Köylünün kendi talihini, başka yerde olduğundan daha iyi gördüğü, ve yaşadığı bu kitablar, köylerde elden ele dolaşmaktadırlar.

2. Köy_esnafı.

Ruhî bünyesine nazaran köy esnafının, çiftci ile büyük bir benzerliği vardır. O, çokdefa köyde büyümüştür, ve bir köylü çocuğudur. Ekseriya, tezgâhının yanıbaşında, karısı ile çocuklarının çevirmekte oldukları, bir küçük tarımsal işletmeye de sahibdir. Harman zamanı gibi işlerin pek çok olduğu zamanlarda o da yardıma koşar.

Köy esnafı, köylü çiftci kadar ağır hareketli değildir. Fikirce daha canlı ve uyanık, daha geniş görüşlü, çokdefa da daha tutumlu ve hesapcıdır. Çokdefa o, ertiksel bir tahsile sahibdir, hiç değilse bir ertik okulunu bitirmiştir, hayatının birkaç yılını köyü dışında geçirmiştir. Bununla beraber, şehirdeki bir elsanatı sahibiyle mukayese edilirse çok geridir. Çünkü daima ileri gitmesi, işini büyültmesi ve yenileştirmesi için ortada bir muharrik bir saik, meselâ rekabet yoktur. Çokdefa işletme kapitali de noksandır, daha doğrusu, bunu ne suretle ve nereden tedarik etmesi mümkün oldu-

ğunu bilmez. Yolların yapılması ve taşıma araçlarının tekâmülü, ve bu suretle köyün, şehir pazarına bağlanmış olması köylü esnaf için bir tehlike teşkil eder. Köylü en zarif eşyayı şehirden satınalır, yalnız onarma işlerini köy esnafına yaptırır.

Köy esnafı, bâzı bakımdan, meselâ yaşayış seviyesi ve hayatı görüş ve kavrayışı itibarile çiftçi köylünün fevkindedir, fakat genel olarak sayesinde yaşadığı, geçindiği ve bir uzvu olduğu, köy topluluğunun çerçevesi içinde kalır, ve bu sıfatla üzerine düşen ödevi yapar.

3. Köy İşyarları.

Köysel işyarlar esas itibarile çiftçiden ve elsanatı sahiblerinden ayrıdırlar. Bunlar menşe'leri itibariyle de çokkez köysel hayattan uzaktır ve ona, bilhassa şehirde yapmış oldukları tahsil dolayısile daha ziyade yabancı olmuşlardır. Onlar köyün yabancısı, köyün konuğudurlar. Nâdiren köyün tam bir köylüsü, hemşerisi olurlar. Bu yabancılığı onlar, çok vakit kuvvetle hissetmek ıstırarında kalırlar. Onlar için büsbütün başka çeşit ilgilere sahibolan köylülerle münasebet tesis etmek, fevkalâde güçtür. Çoğu buna teşebbüs etmek için lâzım olan cür'eti bile kendilerinde bulamazlar. Ve iyi kötü köydeki günlük vazifelerini ifa ederek, kendi başlarına bir hayat geçirirler. Onlar, gürültüsüz ve gösterişsiz birer örnek olarak çok faydalı olabilirlerse de hemen herzaman, bunların köydeki varlıkları, büyük bir önemi haiz değildir. Kendileri ile diğer insanlar arasında, bir büyük ayrılık, bir uçurum olduğu cihetle, hiçbir zaman kendilerini rahat ve müsterih hissedemez ve bu yüzden de köyde yerleşip köklenemezler.

Onların asıl yaşayış yeri şehirdir, kuvvetlerini oradan alırlar. Fakat şehirle irtibat, pek de kolay olmadığı cihetle, çokdefa kendilerini, tek başlarına bırakılmış sayarak şehrin hasretini çekerler. Bu hâl, köyün ekseriya kendinde bulundurduğu bazı mahoşluklarla kuvvetlendirilmiş olur. Gıda maddelerinin temin ve tedarikindeki güçlükler (taze et, taze sebze ve meyva) gayri - sıhhi yaşayış şartları, dar ve fena ikametgâh, zahmetli nakil vasıtaları, hastalık halinde doktor ve hastabakıcı bulunmaması; çocuklar için yetmeyen -

eğitim ve öğretim kuralları, ve şehre nazaran daha az para kazanmak. Bu ve bunlara benzer birçok sebebler yüzünden göçebelik, memurların köyden kaçmaları doğuyor ki, bu da şehirler dışındaki sahada=köylerde, hertürlü işin gelişebilmesini imkânsız kılmaktadır.

Köy hayatının kendinegöreliği, köy memurları üzerinde de müessir oluyor. Bu sebebledir ki onlar, şehirdeki meslekdaşlarından az veya çok ayrılırlar. Çünkü kendi nevilerinden insanlarla temas ve münasebetleri yoktur. Fikir ve ruhu şevk ve harekete getirecek etkinler, uyarıcılar yoktur. Ve çokdefa da tahsillerini arttırmaları imkânı yok gibidir. Bu yüzden onlar, kolaylıkla «köylüleşirler». Yâni, bilhassa köye katılmayacak olurlar ise, fikren duraklarlar, iç-yüzleri haşlak kalır, dumura uğrar.

Bazıları bu tehlikeden kurtulmak için tabiatın kucağına atılır ve onda huzur, sükûn, şifa, kuvvet ve fikrî cevvallik arar ve bulurlar. Bu gibi tabiat dostlarına ve tabiat araştırıcılara, bilhassa öğretmenler ve papaslar arasında rastgeliriz. Bazıları ise kitablarına bağlı kalırlar. Ve mütalâa odalarında kendilerine hâs bir acun yaratırlar. Diğer bir kısım da kurtuluşu tarımda arar. Köy hayatının serbest oluşu, herbirine kendi hususiyetine göre, hayatına şekil vermek imkânını verir. Bu yüzdendir ki biz köylerdeki memurlar arasında pek nâdir olmayan kendini, kendine hâs bir şekilde yetiştirmiş insanlara raslarız.

Köymemuru sıfatile karşımıza çıkan şahıslar, bilhassa öğretmenler, papaslar muhtarlar ve belediye reisleridir. Papaslar ve belediye reisleri daha ziyade ergin insanlarla meşgul olurlar. Bunlar meslekî işleri dolayısiyle köy sâkinleri ile herzaman temastadırlar. Bu sözümüz, köylünün bilhassa iktisadî işlerde, çokdefa yardımına koşmak mecburiyetinde olan belediye reisleri için daha ziyade vâriddir. Papas ve belediye reisi, vazifeleri dolayısiyle köyhayatı içine girmektedir. Fakat, öğretmen için durum böyle değildir. O, isterse, okulun dörtduvarı içine kapanır, ve yalnız çocuklarla meşgul olur. Erginlerin yaşayışı onu alâkadar etmez ve ona yabancıdır. O, bu suretle çokdefa öyle bir vaziyette kalır ki, işi karşısında aldığı duruma nazaran, köydeki diğer memurlarla birlikteçalış-

ması imkânı da kalmaz. Her üç köyrehberinin, başlıbaşına durdukları ve hattâ sıksık birbirine karşı bile çalıştıkları ve bu suretle köyün birliğini parçaladıkları, çokdefa görülmektedir. Köydeki aydın insanlar, yaşayışlarına nazaran, çokdefa diğer halk için birer örnektirler, şehir ve köy kültürü arasında birer elçi gibidirler. Onların yaşayışları, köy üzerinde pâydar izler bırakabilir. Bu yüzden onlara çok büyük bir mesuliyet teveccüh eder. Ne yazık ki, onların çoğu bu mesüliyeti idrâk etmiş insanlar değildir.

II. KÖYÇOCUĞU

Köyçocuğu, çok kuvvetli bir ölçüde, içinde doğup büyüdüğü ailenin anaçizgilerini taşır. Bu sebebledir ki bir tek köyçocuğu tipi yoktur. Köyçocuğu denince, köylü çiftçi çocuğu, elsanatı sahibinin çocuğu, memur çocuğu gibi ayrı ayrı tipler hatıra gelir. Bunlar, bilhassa esnaf çocuğu ile çiftçi çocuğu arasındaki ayrılık okadar büyük değildir. Çiftçi çocuğu, yüzünün ifadesi bakımından sâkin, pasif ve ağır olmakla beraber, bedenî çalışma itibarile, diğerlerine nazaran daha metanetli ve daha sebatkârdır, tabiat ile candan kaynaşmıştır. Esnaf çocuğu hemen daima ifade, tavır hareket bakımından daha cevval ve canlıdır, iyi teknik bir bilgiye sahibdir, ve çokdefa da, çeşit malzemeyi birbirine ekleyerek türlü türlü şekiller yapmakta mahirdir. En çok ele avuca sığmayan memur çocuğudur. Çokdefa dil ile ifade bakımından da iyidir, fakat el ve kol ile çalışmada diğer çocuklar kadar becerikli ve dayanıklı değildir. Çokdefa oldukca iyi bir kitap ve okul bilgisine sahibtir. Aşağıdaki izahlarımızda biz, çiftçi çocuğu ile meşgul olacağız.

I. Çocuğun köysel acun içine büyümesi.

Köysel muhit âdeta çocuk için yaratılmış gibidir. Serbestce hareket etmesi, gezip dolaşması için ona imkân verir, çocuğun ilgisini uyandıran, sayısız eşya ile doludur, çocuğun gözlemesine ve üzerlerinde zekâsını bilemesine yarayan ve hergün tekerrür eden pek çok tezahürler arzeden bu acun içine çocuk büyük zorluklar ile karşılaşmaksızın büyür. Daha pek küçük yaştan tabiat ile içli dışlı bir temasa gelir, ev hayvanları ile tanışır, arkadaş olur. Biraz daha büyüyünce, kırdaki, çayır ve ormandaki bitkiler acunu da ona

yabancı kalmaz. İnsanları daima işleri başında, annesini mutfakta, evde, bahçede; babasını ahırda, anbarda, tarlada çalışırken görür ve yalnız görmekle, görüp bakmakla kalmaz, onlara yardım eder, eşyayı yakalar, kavrar ve onlarla oyun oynar. Köy çocuğunun oyun âlemi, şehir çocuğununkinden büsbütün başkadır. Onda, pek az sun'î oyuncaklar bulunmasına mukabil pek çok tabiî oyuncaklar vardır. Ve bu oyuncaklar, yalnız bir oturma odası olmayıp, aynı zamanda çalışma yeri olan odaya da götürülür. Evin dışarısındaki, avlu üzerindeki, ahırdaki anbar ve bahçedeki; çayır, tarla ve ormandaki acun daha çok çekicidir. Onun gözü önüne, bitmez tükenmez eşya konmuştur. Bu acun, şehirde olduğu gibi, hareket halinde olan bir karmakarışıklık, çabucak geçen bir kaos olmayıp, sabit ve devamlıdır. Bu yüzden çocuk, tedricen bu muhit içindeki şeyleri öğrenir ve tanır. Toprağı değişik şekil ve hâlleri ile, onunla babasının tanelerle yaptığı gibi tohum saçabileceğini, annesinin yaptığı gibi halkalar, simitler yapabileceğini, yollardan kalkan kuru, ince toz halinde, içinde su birikebilecek oyuk ve çukurların açılabileceği sert kil halinde; tepe, tunel, köprü, fırın gibi şekiller verilebilen, küçük taneli kum halinde tanır. Köylü çocuğu tabiat içinde ve tabiat ile oynarken, gözlerini, kulaklarını açıp kullanmasını, el ve ayaklarını hareket ettirmesini öğrenir. Çocuğun bu suretle burada elde ettiğinden fazla ve daha iyi bir «maddeye nüfuz» u, materiyal bilgisini, hiçbir iş okulu temin edemez. Çocuklar, çokdefa saatlerce kendi başlarına kalırlar, hiçbir kimse onları rahatsız etmez, onların işine burnunu sokmaz. Muhayyileleri serbestce işler. Onların oyun faaliyetlerinin mahsulü olan işleri, her tarafta evlerin önlerinde, yol, çayır ve tarla kenarlarında ağaçların altında ve çay kıyılarında görmek mümkündür. Motifler, ekseriya ergin insanların acunundan alınmıştır. Kız çocuklar, yemek ve ekmek pişirirler, bir ev veya dükkân yaparak, komşulara gezmeğe gitmek alışveriş etmek gibi işlerle uğraşırlar, bir bahçe yaparak içine ağaçlar ve çiçekler dikerler. Oğullar ise örneklerini babalarının işlerinden alırlar. İçinde inekler, atlar olan ahırlar yaparlar, tohum saçarlar, ekin biçerler, harman savururlar, arabacılık ve şoförlük oynarlar. Çocuklar yaşlandıkca oyun ve oyuncakları da o nisbette hakikiliğe, örneklerine yaklaşır. Artık ince bir dal yerine, sırım,

sicim ve saptan bileşik hahiki bir kamçı, bir tahta parçası yerine kutu, ok ve yuvarlak tekerleklerden bileşmiş bir araba kaim olur. Oyuncaklarını yaparken çocuk, bıçak ve çakı, çekiç, destere, kerpeten ve rende gibi âletleri nasıl kullanacağını da öğrenir.

Köylerde topluluk ile, beraberce oynanan, çok eski, nereden çıktıklarını, kimin öğrettiğini kimsenin bilmediği, nesilden nesle intikal eden oyunlar vardır. Bunların bir kısmı, şehrin de bildiği top ve çenber, bilya, topaç, uçurtma, saklanbaç ve kovalamaca; erkeklerde askerlik, esir almaca, hırsız-polis; kızlarda bebek-gelin ve şarkı söyleyerek dansetmek gibi oyunlardır ki, köy bütün tesi, satı ile âdeta bu oyunların oynanması için yapılmış bir oyun yeridir. Arasıra, şehir çocukları veya okul vasıtası ile köylere kadar götürülmüş oyunlar da vardır.

Oyun, çocukların yaşlarının artması nisbetinde, onların hayatındaki yerini işe bırakır. Köylü çocuğu etrafında çalışan insanlar görür. İşin ve çalışmanın takdir edildiğini gördüğü ve bizzat yaşadığı için, o da çalışmak, işgörmek ister. Ana ve baba, çocuklarının bu şekilde beliren çalışma isteklerini sevgi ve ilgi ile karşılarlar. Çocuk, tavuklara yem verdiği, birşey pişirdiği, çamaşır yıkadığı, hayvanları sağdığı, tereyağı yaptığı, veya bahçede, evin içinde çalıştığı zamanlarda annesine yardım eder. Her tarafta çocuğun yapabileceği ve bu suretle sevinç duyacağı, birçok küçük işler vardır. Komşu kadın için bakkaldan ufaktefek satmalabilir, ahırda çalışmakta olan babasını yemeğe çağırabilir, ayakkabılarının temizlenmesine, patates ve meyva toplanmasına yardım edebilir. Ona, daha küçük yaştan her gün belli zamanlarda yapılması lâzım gelen işler verilir. Günler ve yıllar geçtikce iş, onun bütün gününü almağa başlar, oyun için vakit kalmaz. 10-11 yaşındaki çocukların ve hattâ daha küçüklerin serbest oldukları zaman, yalnız pazar günüdür. Çocuğun mutazaman yapması istenen ev ve ahır işlerine yılın muhtelif mevsimlerine göre değişiklikler gösteren tarla işleri de katılır. Ziraatta birsıra işler de vardır ki, büyük bir kuvvet sarfına ihtiyaç göstermeden, yapılabilir. Bu işler hemen daima açık havada yapılırlar, çocuğun çok hoşuna giden değişiklikler gösterirler ve genel olarak sağlık için zarar verici şeylerden âridirler. Bundan başka, küçükçiftci işletmesi, çocuğun gelişmesi ve yetişmesi için büyük bir

önemi olan, ana ve baba ile devamlı surette çalışmaya da imkân verir. Bu itibarla Helene Simon'a hak vermek gerektir. «Muayyen bir ölçü dahilinde, çocuklar tarafından yapılan tarım işi, açık havada yapıldığı müddetce, indüstrideki çocuk işinin aksine olarak, sıhhîdir. Ve çocuğun vücudunun gelişmesini kolaylaştırır. O, bütün uzuvları sistematik bir surette çalıştıran mümarese ve faaliyetlerin yerini tutmamakla beraber, hiç değilse bir kısım oyun ve sporun yerini tutar. Şu şartla ki, çocukların yaşları ve bünyeleri gözönünde tutulmuş olsun, vaktinden çok önce başlamamış, çok uzun sürmemiş, aşırı derecede sıcak veya soğuk havalarda yapılmamış, ve yaraşmayan ağır işlere yardım şeklinde vaki olmamış olsun.»

Tarımsal iş, çocuk için büyük bir önemi haizdir. Çünkü, ilk olarak, çocuğu tabiatla içli bir surette ilgilendirir. Sonra da ayrıca birsürü yenilik ve gözlem imkânları verir. Her zaman görülecek ve öğrenilecek yeni şeyler vardır. Çocuk, her çeşit kültür bitkilerini yakından tanır.

Onların tohumlarını birbirinden ayırmayı, ekileceği toprağın nasıl olması ve nasıl hazırlanması lâzım geldiğini öğrenir. Nebatların büyüyüşlerini, onların nebat ve hayvan cinsinden olan düşmanlarını ve bunlara karşı nasıl mücadele edileceğini, hava durumunu nasıl tedkik edeceğini ve daha birçok şeyleri öğrenir. Yıllar geçtikce, bilhassa çocuk muhtac olduğu anlayışlı yolgöstericiliği, babasında bulursa, yurdun bütün tabiatını, yalnız meslekî iş için önemli olanları değil, yeryüzü ile gökyüzü arasında olup biten herşeyi öğrenir. Bu suretle çocuk, hergün biraz daha fazla olarak yurdu ve yurdun tabiatı içine köksalar.

Bu bilgi kazanma işi yanında teknik kabiliyetlerin gelişmelerini temin etmek de çok önemlidir. Çocuk çalışmayı öğrenir. Tarımsal faaliyet bir sürü değişik çalışma hâdiselerinden ve işleyiş şekillerinden mürekkeptir ki, bunlar da vücud yatkınlığı, el becerikliliği ve yüksek derecede dikkat ve ihtimam isterler. Meselâ: Tohum saçmak, fidan dikmek, kezalik ekin biçmek ve tarlayı çapalayarak toprağın altını üstüne getirmek, yalnız bedenî mesaiyi icabettirmez, aynı zamanda el ve başın birlikte çalışmasını gerekti-

rirler. Yılların geçmesile köylü çocuğu, bütün bu çalışma ameliyelerini, mahiyet ve gayelerini hakkiyle kavrayarak ifa etmeği öğrenir. İlkönce çocuk babasının yanında yürür, veya sabana koşulan hayvanları çeker. Fakat bir müddet geçince, sabanın koluna yapışarak, bizzat tarlayı sürmek ister. Babası müsaade eder, ve gücü yeter de, bu işi becerebilirse, haklı bir gurur duyar. Her yeni başarı, derunî kuvvetlerin bir artması, nefse itimadın kuvvetlenmesi ve bu itibarla da şahsiyetin teşekkülü ve kuvvetlenmesi demektir. Çocuk, her gün biraz daha fazla, kendini ailesinin kıymetli bir uzvu olarak görür ve yaptığı işe göre de başkaları nazarındaki kıymet ve itibarı artar, yükselir. Çokdefa henüz 12-13 yaşlarında olan bir çocuk, gücünün yetemiyeceği vaziyetler haric, yapılması lâzım gelen hertürlü işleri yapar. Okulu bitirmiş olan bir köylü çocuğu, öğrenmiş, yetişmiş bir çiftci demektir. Tıpkı babası gibi hayvanların içecek suyunu verir, arabayı koşar, gübreyi çeker, saban sürer, tohum saçar, ekin biçer, harmanı sürer ve savurur.

İşin içinde kalış ile çocuğun kuvveti büyür, bedenî ve ruhî kabiliyetleri inkişaf eder. Çocuk, çokdefa işinin başında yalnızdır. İşin, az veya çok vicdana uygun olarak yapılması, kendi ihtiyar ve iradesine=sütüne havale edilmiştir. Ekseriya da işin kontrol edilmesine veya tekrar tedkik edilmesine imkân yoktur. Başarı, ancak haftalar ve aylardan sonra görülür. Çocuk işin iyi olarak yapılması mesuliyetini deruhde eder. Ve bu gibi ısmarlayışlarla çocuğun istiklâl duygusu büyür ve irade kuvveti artar.

Hiç şüphe yok ki, bütün bu müsbet şeylere karşılık, meselâ işin ifrata vardırılması, çocuktan pek çok ve ağır iş istenmesi gibi, muzır olan taraflar da vardır. Çok yazık ki, bu gibi haller, pek nadir değildir. Eğer çocuklara oynamaları ve kendilerine göre yaşamaları için hiç vakit bırakılmazsa, bedenî kuvvetleri tükeninceye kadar harcanırsa, veya çokdefa şahid olduğum gibi, çocuklar yazın okula gelmeden önce, 2-3 saat ağır iş görür ve okuldan sonra da, ortalık kararıncaya kadar, işe koşulurlarsa, bu fazladır. Bu yüzden çocuklar, bir çocuğa yaraşan kendinegöreliği kaybederler, çok yorulurlar. Fikren ağırbaşın, âtıl ve işi sevmez insanlar olurlar. M. Bidlingmaier, 12-15 yaşındaki çocukların gördükleri işler hakkında yaz-

dığı yazılarda, bu gibi gencler için işin çokdefa muzır olduğunu söylüyor. Çocukların en iyi inkişaf yıllarında erkenden uykuya doymadan yataktan kalkmaları, bedeni inkişaftan alıkor, vücud bodur, çelimsiz ve vaktinden önce kuvvetlerini harcamış olur. Köylüler ve bağcılar arasında elâstiki ve güzel yetişmiş vücudların azlığı nazarı dikkati celbeder. Bu noktada öğretmek, her şeyden önce çocuklara takatları fevkinde işler yükletilmemesine ve aksi takdirde vaktinden önce kocamayı mucib olacağı cihetle çocuklara serbestlik ve kendilerine göre yaşayış haklarının verilmesini sağlamak için halkta bu kavrayışın uyanmasına çalışmalıdır. İş, çocuğun kıymetler yaratan çalışması çocuğun ailesi içindeki vaziyeti üzerinde başlıca önemli rol oynayan bir âmildir. Çocuğun çalışma kuvveti nekadar iyi gelişmiş ise, kendisine o kadar çok kıymet verilir. Çünkü bu suretle o, köylü için önplânda yeralan iktisadî kıymetlerin artmasına yardım eder. Çocuk zaman geçtikce yavaş yavaş, bir kendi başına iş görmek ve kendikendine yaşamak güdüsüne sahib olmağa ve bu suretle mevki ve kıymetini idrak etmeğe başlar. Köylünün ayırdedici vasıfları olan hususiyetler: Çalışkanlık ve tutum, pek tabiî olarak ana ve babanın baskısı da katılarak, tedricen genc köylünün de vasıfları olurlar. Çocuğun bütün köytopluluğu içindeki mevkii üzerinde iş, büyük bir önemi haizdir. Çocuk, işe iştirak ettiği nisbette, köytopluluğu dairesine girmiş olur. Bu suretle o, köyün diğer sakinlerini de tanımış olur, insanları görür, dinler, ana ve babaları, çalışmaları esnasında onlarla, köyün sakinleri ve her türlü münasebetleri hakkında konuşurlar. Böylelikle çocuk, daha küçük yaştan, köyde olup biten herşey hakkında bir görüş sahibidir. Ve bu suretle günler ve yıllar geçtikce köyün kıymet dünyası içine girmiş ve yerleşmiş olur.

2. Köylü Çocuğun ruhî kendinegöreliği

Köylüçocuk, küçük fakat zengin bir acun içinde yaşar. Her tarafı kuvvetlerinin gelişmesine ve smanmasına yarayan gelişme aracları ile doludur. O, şehir çocuğu gibi, eşyayı yalnız cadde üzerinde taşınırken, veya satıcı camekânlarında teşhir edildikleri zamanda görmekle kalmaz, bilâkis onlarla beraber yaşar, onları yakından görür, yoklar, yakalar. Ve bu suretle muhitindeki eşya hak-

kında, sâbit bir parmak, göz ve kulak şekline bir zengin ve unutulmak bilmeyen, canlı gözlem ve izlenim hazinesine sahibolur. Bu hazine belki hergün yeni yeni şekillerle karşılaşan şehir çocuğununki kadar zengin değildir. Fakat herbir izlenim, daha çokcepheli, daha emin ve vazihtir. Şehir çocuğunun duyuları, taşan hayat vasıtasile lüzûmundan fazla işgal edilir. Ve kolaylıkla marazi denebilecek bir duyarlık kesbedebilir. Münferid eşyayı süratla kabul eder, fakat çarçabuk diğer eşyaya atlarlar. Bu yüzdendir ki, şehir çocuklarının dikkati kolaylıkla dağılabilir nevidendir. Buna mukabil, köyçocuğunun hârici tesirleri duyuş ve kavrayışı daha ağır ve geç olur. İçinde yaşadığı acunda hemen her şey yerli yerinde durur. Çocuk onları her zaman ve her cepheden istediği gibi rahat ve huzur içinde görüp tedkik edebilir. Köy çocuğunun inceleme ve gözlem kabiliyeti, bilhassa tabiat içinde yoğurulmak suretile keskinleşir. Okula yeni girmiş olan köy çocuklarının, kılı kırka yararak inceden inceye gözleyiş ve araştırışları, içinde yaşadıkları acunu emniyetle tanıyışları ve çevrelerinde bulunan eşya hakkında tam ve doğru bilgilere sahib oluşları şaşılmağa ve beğenilmeğe değer.

Birbiri ile sıkıca bağlanmış olan müşahedelerin toplamından köylü çocuğun dili ve düşünüşü kök ve kuvvet alır. Onun düşünüşü, eşyaya bağlıdır. Köy çocuğu için mücerred şeyler yoktur. O, herşeyi eşyalaştırır, şekillendirir. Dışardan gelen şeyler mümkün oldukca, köyde yaşayan insanların çoğunda da vaki olduğu gibi, müşahhas şeylere nakil ve tercüme edilir. Okulun verdiği herşey de köy acunu ile münasebetlendirilir, mevcud tasavvur ve hayaller yığını içine yerleştirilir, ve yurdlulaştırılır. Köysel acuna uymayan ve yakışmayan şeyler reddedilir. Düşünüş, eşyaya bağlı olduğu için, külfetli ve güçtür. Yâni etrafında bulunan, ilişiği olan herşeyin tesiri altındadır. Gerek köylü çocuğunda ve gerekse erginlerde, şehirlide gördüğümüz, düşünme canlılığı ve çeşitliliği, tazelik ve ataklığı yoktur. Düşünüşün ve tasavvurların müşahhaslığı ile, köy çocuğunun muhayyilesinin kendinegöreliği de kısmen alâkadardır. Mevcud hafıza maddeleri üzerine kurulan ve erinlik çağından sonra kuvvetle kendini gösteren «toplayıcı ve biraraya getirici muhayyile, köy çocuklarında şehir çocuklarında olduğundan daha az görünür. Fakat bu, Heywang'ın kabul ettiği gibi, köy çocuğunun tasavvur ve hayaller

hazinesinin fakir oluşundan değil, bilâkis daha ziyade onun tasavvurlarının başka çeşit oluşundan ve daha çok hakikata, toprağa ve eşyaya bağlı oluşundan ileri gelir. Buna ayrıca zihnî beceriksizlik, ne yapacağını bilememek, ağır hareketlilik ve gerek söz ve gerekse şekil itibariyle eksik olan anlatım yetisi, sanat eserleri vasıtası ile alınan heyecan ve şevkin azlığı da katılır. Köy çocuğunun ve köydeki erginlerin hayal şekilleri, büsbütün ve pek fazla realistiktir. Bu hal, bilhassa gerçekden ayrıldığı ve maddî acunun üstüne geçildiği zaman kendisini daha iyi gösterir. «Bu sahada bile köylü adım adım ilerleyerek düşünür, cennet ve cehennemi ve öbür dünyaya ait şeyleri köylücesine tersim ve tehayyül eder. Onun tam anlamda köylüsel bir âhireti=dünya-ötesi vardır.. Muhayyilenin asıl çocuksal şekli olan ve algılar üzerine kurulmuş olan yanılsama, bilhassa çocuk oynarken kendini gösterir. Bu alanda köy çocuğu, şehir çocuğundan daha çok zengindir. Onun, çokdefa erginlerin tesir ve müdahalelerinden azade, istediği gibi kullanabileceği eşya ile dolu bir muhiti vardır. Ve çocuk bu eşya ile kendine hâs bir acun kurar. Köy çocuğu, babasını, anasını ve arkadaşlarını, iş zamanlarının dışında, istirahat ve eğlence zamanlarında, şehir çocuğunda olduğu kadar sık olarak görmez. Büyükler daima işlerile uğraşırlar. Ve çocuk birlikte çalışmadığı müddetce, kendini bu acunun dışında görür. O, daha küçük yaştan, büyüklere yardım etmeğe çabalar. Fakat bunu beceremediği müddetce, oyunda, kendi çalışma ve iş acununu kurar. Bu suretle o, eşyanın içyüzlerine nüfuz eder. Onları canlandırır, ve kendini veresiye onlarla bir arada yaşar. Büyüklerin iş hayatına iştirak edişi nisbetinde, bu oyun - acunu ortadan kalkar. Çocuk daha 4-5 yaşında iken bu dünya daralır. Erkek çocuklarda, çokdefa okula başlama ile ortadan kalkmış demektir. Tarla işlerine o kadar çok iştirak etmeyip de, daha ziyade küçük kardaşlarına bakmakla meşgul olan kız çocuklarda, oyun dünyası daha uzun zaman devam eder. Çocuksal fantezi hiçbir zaman tamamen kaybolmaz. Eğer iş ağır ve haşin değilse, çocuk her zaman muhayyilesini kullanabilecek kadar serbest zaman bulur. Bu durum, herçeşit Realism'e=gerçekciliğe rağmen erginlerde daha fazla inkişaf etmiştir. Bu sebebledir ki, köylülerde hâlâ masala düşkünlük çok kuvvetlidir. Köylü çocuk, âdeta bir efsane

acununda yaşamaktadır. Bu acunda her gün hârikalar olup biter. Çocuk, bir şaşılacak şeyden kurtulur kurtulmaz, diğer bir şaşılacak olu ile karşılaşır. Hayvanlar ve nebatlarla, avadanlıklar ve insanlarla garib maceralar geçirir. Ve bu dünyadan, masalların karga ve tilkilerine, koyun ve kurtlarına, dev ve cücelerine geçmek, artık bir mesele teşkil etmez. Köy çocuğunun masal - çağı (12-13 yaşına kadar) şehir çocuğununkinden (8.9 yaşına kadar) çok daha uzun sürer. Bununla beraber, köylü çocuğu da, 8 yaşından sonra masalları, inanarak - saf kalble dinlemez. Bilhassa erkek çocuklarda tenkidci bir vaziyetalma başlar. Fakat çokdefa o, şüpheyi atarak kendini hazza verir. Masal sevgisi, bilhassa kız çocuklarda, okul çağını aştıktan sonra da baki kalır. Bunlar 16.17 yaşlarına kadar, istekle masal okur ve dinlerler.

Köy çocuğunun dili, değişik bakımlardan şehir çocuğunun dilinden ayrılır. Birincisi, aynı yaştaki şehir çocuğu ile mukayese edilirse, köy çocuğu daha az söze sahibdir. Bunun iki önemli sebebi vardır. Tasavvur ve hayal hazinesi şehir çocuğundaki kadar büyük değildir. Sonra köylü çocuğun söylemekte olduğu diyelek, ifade ve ıstılahlar bakımından genel olarak şehirli çocuğun kullanmakta olduğu yazı dilinden daha fakirdir. Onda, bilhassa muhtelif faaliyetleri ifadeye yarayacak sözler eksiktir. Kelime hazinesinin fakirliğine ayrıca konuşmaktaki az cevvâllik durgunluk ve tutukluk da inzimam eder. Köylü çocuk çok vakit yalnızdır. Onu konuşmağa sevkedecek imkânlar azdır. Erginlerin de sıksık konuştuklarını görmez ve işitmez. Çünkü köylüler de genel olarak az konuşkandırlar. Bununla beraber bu hususta muhtelif köyler arasında büyük ayrılıklar vardır. Ve bu değişiklik bir bakıma, ırk ayrılığından ileri gelmektedir. Meselâ Württemberg'teki Franklar, Schwablardan daha konuşkandırlar. Bir köyün çok sapa ve hertürlü irtibattan uzak oluşunun bu hususta önemli bir rolü vardır. Gelip geçenlerin çok olduğu yerde halk, çokdefa daha konuşkandır. Aynı köy içinde bile, göze çarpacak kadar belirgin ayrılıklar görülür: Değirmencinin ve ormancının çocukları gibi, köyden ayrı ve uzak obalarda oturan çocuklar, daha az konuşkandırlar. Fakat buna rağmen bu çocukların tasavvur ve hayal hazineleri diğerlerininkinden hiç de küçük ve dar değildir. Alâkadar oldukları şeyler,

çokdefa erginlerin ilgi sahaları dışında bulundukları, ve çocuklar çok vakit yalnız kaldıkları cihetle bu eşyaya verilen adları işitmemişlerdir, bilmezler. Onlar, birlikte yaşanan eşyadır. Bunlara birer ad vermek ihtiyacı, ancak onları başkalarına anlatmak lâzımgeldiği zaman, yâni okulda duyulur. Burada köy çocuğu, şehir çocuğundan aşikâr bir surette ayrılır. Genel olarak az söyleyebilmesine rağmen, söylediğinden daha çok bilir. Buna mukabil şehir çocuğu, delâlet ettiği şeyleri bilmediği sözleri de kullanır. Köy çocuğu eşyayı ve olayları adlarından çok önce tanır. Meselâ o, bir arabanın, bir sabanın ne gibi kısımlardan bileşdiğini gayet iyi bilir. Fakat bunların ayrı ayrı adlarını bilmez. Eğer bir şeye ad vermek, onu adı ile söylemek zarureti hasıl olursa, o anda hatıra gelen bir ad takılır. Bu adlar, çokdefa eşyanın herhangibir vasfına izafe edilir ve bu yüzden çok sezgilidirler. Bu, isim ile müsemma arasındaki uygunluğu köylü dilinin her sahasında, ötekine berikine takılan lâkablarda, ev, avlu ve arazi semti isimlerinde, muhtelif mevki ve mahallere verilen isimlerle hayvan ve nebat adlarında da görürüz. Köy çocuklarının dilinde böyle uydurulmuş adlar, pek çoktur. Çokdefa aynı şey değişik adlarla anılır. Hakikatta, köylü çocuk şaşılacak derecede plâstik ve şekil dolu bir dile sahibdir. Okul şimdiye kadar çocuğun bu dil ve deyi kudretini hemen hiç tedkik etmiş ve ona göre gerekeni yapmış değildir. O, yalnız köy çocuğunun yüksek Almanca konuşmadığını öğrenmiş ve fakat o yerin diyeleğini bilmediği, ne ona ve ne de yaş diyeleğine değer vermediği cihetle, köylü çocuğu hiçbirzaman hakkile öğrenememiştir. Çünkü o kendini, ancak anadili ile, öz lehcesi ile konuştuğu zamanda hakikî hüviyeti ile gösterebilir. «Sevincini ve şakraklığını, cesurluk veya korkaklığını, dilek ve isteğini, temiz ve gerçek olan herşeyini ancak köylü Almancası ile ifade edebilir. Bir köy bebesi, yüksek Almanca konuştuğu müddetçe bizzat kendi değildir.»

3. Köy çocuğunun ahlâkî gelişmesi

Köy, her ferdi nüfuz dairesi içine alan ve kendisini tanıyıp ifa etmeğe cebreden Âdet'in emri altındadır. Sosyal ahlâkın bu şekli, ilkönce ve en kuvvetli olarak çocuk ile, ailesi içinde tema-

sa gelir. Onun istekleri yerine getirilir. Çocuk tarafından aynen kabul ve icra edilir.

Ailesi dışında da çocuk kollektif ahlâkın tesir ve müdahalesi altında kalır. Köyde oturan herkes âdetin yerini bulmasına dikkat eder. Ve onun çiğnenmesini ağır bir hüküm vererek, kötüleyerek karşılar. Bu suretle pek tabiîdir ki, çocuk köy ahlâkının ruhu içine büyür ve onun şeklini alır.

Şüphesiz, uyuşmazlıklar da eksik olmaz. Çünkü, çokdefa dıştan gelen istekler çocuğun kendi içgüdülerine aykırıdırlar ve bittabi onun muvafakat ve tasvibini kazanamazlar. Bu yüzdendir ki, meselâ köysel baş fazilet: çalışkanlık, durup dinlenmeden çalışmak, hiçbirzaman çocuğa uygun değildir. Fakat ergin, bilhassa köylü bunu kavrayamaz. Ve çocuk da ister istemez katlanmağa mecbur kalır. Diğer birçok hallerde çocuk, kendini korumak ve kurtarmak, kusurunu kapatmak için, yalan söylemek ıstırarında kalır. Köylü çocuk, erginlerin, gücünün yettiğinden fazlasını kendisinden istemeleri yüzünden çokdefa yalan söylemekten başka yapacak şey bulamaz. Fakat köysel muhit, yalana karşı çok insafsızdır. Ve köy, çokdefa yalan söylemeğe şehir kadar imkân ve fırsat vermez. Çünkü burada, herşey açık ve meydandadır. Hertürlü münasebetler, herkes tarafından bilindiği için, yalanın ömrü kısadır. Köylü çocuk şayet yalan söylerse, bu hemen daima okadar beceriksizcedir ki, yalan olduğu hemen meydana çıkıverir. Keza köysel muhit, hırsızlık için de pek az imkânlar verir. Köyde oturanların yaşayışları, hemen tamamen birbirinin aynıdır. Herkes komşusunun sahib olduğu şeylere sahibdir. Ve bunların kendisinde kalmasını, eksilmemesini ister. Hırsızlık köyde en büyük edebsizlik sayılır, ve çiftçi halk arasında olduğu enderdir. Çocukların böyle bir işe cür'et etmeleri, bittabi arasıra vaki olur. Böyle bir hareket çokdefa bütün bir aileyi, hattâ bir köyü ayağa kaldırır ve şiddetle cezalandırılır.

Heywang'ın hırsızlığın bir haksızlık oluşu duygusunun, köylerde az inkişaf etmiş olduğu hakkındaki mütalâası, benim tedkik ve müşahede sâham için varid değildir. Genel olarak denebilir ki köy çocuğu, ahlâkî gelişmesi bakımından, şehir çocuğundan daha iyi bir durumdadır. Çünkü köyde bugün de isteklerini devamlı ola-

rak tekrar eden ve her zaman ısrarla bunların yapılmasını ve yerine getirilmesini isteyen kuvvetler vardır. Bu suretle çocuk, kendi isteği ve rızası ile şekil alabileceği bir çağda, emin ve sağlam yollara sevkedilmiş olur. Çocuk ahlâkın isteklerini o kadar çok benimser ki, bu vaziyet karşısında, bizzat otoritelere bile, bu istekleri, dışarda bulunanlara, yabancılara, meselâ devlete karşı ifa etmemek çok güç ve sıkıntılı gelir.

4. Köy çocuğunun dindarlığı

Köy çocuğu, çok kuvvetli bir dinî yaşayışın hâkim olduğu bir hava içinde yaşar. Pek küçük yaştan annesi çocuğuna ellerini katlamasını ve kısa duaları söylemesini öğretir, çocuk yemekten önce ve yemekten sonra yapılan dinî hareketleri görür, pazar günlerinin ruhaniyet dolu sessizliğini yaşar, ölüm ve gömme töreni ile karşılaşır, ve bu vesilelerle birçok dinî tasavvurlar alır. Bu tasavvur ve hayaller, ana ve babalarının, köyün dinî acunundan doğmakla beraber, çok defa çocuğa göredirler. Çünkü köylüsel din çokdefa çocuksal ve ilkel hatlar taşır.

Zengin dinî bir topluluk hayatı yaratmış olan köylerde çocuk, bilhassa canlı bir dinî yaşama gösterir. Bu gibi köylerde 8-10 yaşlarındaki çocukların sahib oldukları dinî tasavvurların çokluğu ve onların din derslerine karşı gösterdikleri alâka karşısında insan hayrette kalır. Bilhassa kuvvetli ve içten bir dinî ilgiyi ve yaşayışı, ki bazan bütün hayat müddetince devam eder, 12-13 yaşlarındaki çocuklarda görürüz.

Tavsak bir dinî hayata sahib köylerde çocuk da derin olarak kavranmaz. O, sadece haricî şekillerin içinde yaşamış olur.

III. KÖYDE GENÇ

1. Genc insanın köydeki gelişmesi, şehirdekine nazaran çok daha durlu ve daha dosdoğrudur. Köysel acun, şehirden daha sade, daha şeffaftır. Bu itibarla burada genc, yolunu bulmak ve istikametini tayin etmek için büyük zorluklarla karşılaşmaz. Köysel insan herşeyden önce ailesi içinde çalışır ve yaşar. Aile, açılmak üzere olan kuvvetlerine iş ve ödevler göstermek suretile gence inkişaf imkânları veren, ve onun hayatını sıcak bir tül ile sarıp kap-

layan bir uzviyettir. Şüphesiz, daha önce gördüğümüz gibi, köylü ailenin birçok eksiklikleri vardır. O, çokdefa tekcephelidir ve iktisadî duruma bilhassa önem verir. İnsanın diğer mühim ve mübrem ihtiyaçlarını anlamak istemez. Fakat herşeyine rağmen hayat_dır. İnsanı kuşatan ve bütün varlığı ile şekillendiren, tam anlamda, sıcak ve sevgi dolu bir yaşayışdır. Köylü çocuk ailesi içinde büyür, okulu bitirdikten sonra da çokdefa onun içinde kalır. Ve önceden olduğu gibi sonradan da aynı işi ifa eder. Bir farkla ki, şimdi bütün zamanı babasının işletmesine hasredilir. Okula gittiği zamanda ise bu vaktin önemli bir kısmı oraya ayrılıyordu. Önceden hayatı, okul ile evdeki ve tarladaki iş acunu arasında bölünmekte iken şimdi tekcepheli ve muayyen bir istikamet almıştır. Bu suretle genc, baba ocağının birlikte çalışan, birlikte tasalanan, birlikte kazanan bir uzvu olur. Uzun zamandanberi yapılmakta olan işe o, alışmıştır. İş gence herzaman biraz daha artan, yükselen istekleri ile yaklaşır, bütün hayatını, bütün kuvvetini işgal eder. Ne kadar çok çalışırsa okadar çok ailesine hizmet eder. Kendi değerini kendi de bilir. Nefsine itimadı büyür. Ve bu suretle sayılmak ve kendini saydırmak içtepisi de tatmin edilmiş olur.

Köylüleri de onun çalıştığını, yaptığı işleri görürler ve bu iş dolayısile onu sayarlar, ona hürmet ve itibar ederler. Bu suretle o, kolaylıkla ve kendinden emin olarak erginler acununa girmiş olur. Fakat o, ister kendi evlerinde bulunan küçük kardaşları ile, ister henüz yetişmekte olan komşu çocukları ile olan ahbablığı dolayısile olsun, çocuk acunu ile de münasebetdardır. İktisadî cephe onu ekseriya pek fazla işgal eder. Sabahleyin gün doğmadan, gece geç vakitlere kadar işi başındadır. Okul çağında iken her gün biçdeğilse birkaç saat bedence çalışmadan kurtularak dinlenebiliyordu. Bu itibarla o, okulda geçen günleri, çok defa hasretle anar ve arar. Ne yazık ki köylü, delikanlı vücudun bu çağda fevkalâde kuvvetle büyümesi dolayısile muhtac olduğu hürlük ve istirahatı, çokdefa düşünmez. Ve çocuklarından daha çok iş ister. Bu neviden öyle birsürü vakalar biliyorum ki, genc vücudların tâkatlarının fevkinde çalıştırılması ve yorulması daimî zararlar vermiştir.

Okul çağını takibeden ilk iki üç yıl içinde ruhî, fikrî inkişaf göze batacak kadar bariz değildir. Âdeta bütün hayat enerjisi, bü_

yük iş verimini elde etmek üzere vücud için sarfedilmiş ve ruhî kuvvetler, haricin ağır baskısı altında gelişmeğe imkân bulamamış gibidir. Bu yaşlardaki gencler daimî bir yorgunluk arzederler. Onlarda ruhî cevvallik ve atılganlık yoktur. Bütünleme okuluna karşı da az alâka gösterirler. Tedkike şayan olan, gençlerin pazar günleri öğleden sonra boş zamanlarını nasıl geçirdikleridir. Eğer çocuklar gibi kırlarda, bayırlarda dolaşmazlar veya herhangibir zevzeklik yapmazlarsa, köy sokaklarında toplanarak gelip geçenlere bönbön bakarlar ve ne yapacaklarını bilmezler.

Çokdefa 17-18 yaşlarında, kızlarda ise bir iki yıl daha önce, ruh canlanır gibi olur. Vücud artık ağır işlere iyice alışmış gibidir ve diğer alanlara sarfedilebilecek kadar serbest enerjiye sahibdir. Müstaid olanlar tekrar kitablara el atarlar, gazeteleri mütalâa ederler, bilhassa iktisadî bahse ve bildirileri okurlar. Kendilerini meslekleri içinde duymakla beraber, dedelerden kalma bazı şeylere karşı tenkidkâr vaziyet alırlar ve ideal bir köylü iktisadı tahayyül ederler. Bununla beraber hakikattan pek uzaklaşmazlar. Hadlerini, bilhassa tahsillerinin eksikliğinden ileri gelen kifayetsizliklerini ve emellerinin gerçekleşmesine imkân vermeyen engelleri tanırlar. Bu çağda bazı ferdlerde büyük bir öğrenme ve derinleşme heves ve gayreti uyanır. Her taraftan kitablar tedarik ederek terbiye ve tahsillerinin eksik olan kısımlarını tamamlamağa çalışırlar. Çok yazık ki bu devrede hertürlü yolgöstericilikten mahrum oldukları için ancak en becerikli ve zeki olanlar önemli bir ilerleyiş gösterir. Bu gibiler de, diğer sahalar için alâka duymakta olmalarına rağmen, hemen bütün emeklerini iktisadî sahaya hasrederler. Bu çağda, onlar çokdefa samimî dostluk grupları kurarlar. Aynı alâkalara sahib iki üç okul arkadaşı biraraya gelerek münakaşalar, mubahaseler yaparlar; görmek, tanımak, tedkik etmek için pazar günleri köyün dolayında gezintiler tertib ederler. Bu gibi vaziyetler, çokdefa üçüncü onyılın sonlarına, yani evlenme suretile, müstakil bir işletmeyi uhdesine almak üzere bütün kuvvetlerini toplamak yükümünde kalıncaya kadar devam eder. Az müstaid olanlar, orta karar insanlar çokvakit eskiye, göreneğe bağlı kalırlar. Yenice yetişmekte olan, fikrî bir istikamet ve vecheleri olmayan, her türlü fikir hareketlerinin dışında yaşayan bu toy ye-

niyetişmelerin pazar günlerine mahsus biricik zevkleri, köy kahve veya meyhanesinde oturup, cinsî lâübaliliklerle dolu kaba nükteler yapmaktır.

Dişil gençliğin, genç kızların gelişmesi de aynı şekilde dosdoğru bir çizgi görünüşü arzeder. Köyde kalmış olan kızlar, aynı yaşlardaki delikanlılara nazaran, daha sessiz ve kendi âlemlerinde yaşarlar. Onlar da yalnız ev işlerine bakmakla kalmayıp tarla işlerine de yardım etmek yükümünde olduklarından, çokkez işin ezici ağırlığından şikâyetcidirler. Pazar günleri öğleden sonraki istirahat zamanlarında, vakitlerini ya bir kitab okumakla, yahut iyi bir kız dostlarile buluşarak geçirirler.

Bu kızların, daha bu çağda belirgin annelik çizgileri taşıdıkları çok vakidir. İçten gelen bir alâka ile küçük komşu çocukları ile meşgul olur ve bazı işsiz günlerinde de onlarla birlikte oyun oynar, eğlentiler tertib ederler.

Köysel gençliğin dinî gelişmesi hakkında, her yer ve zaman için doğru ve yerinde olan birşey söylenemez. O, daha ziyade muhite tâbidir. Ben çokdefa 12-13 yaşlarında köysel genclikde kuvvetli bir dinî duyuş ve yaşayışın hâkim olduğuna şahid oldum. Bu durum, hemen daima konfirmasyona=erginler arasına katılma törenine kadar devam etmektedir. Ondan sonra oğullarda, çokdefa tavsar, yaşlılardan işitilen, öğrenilen şeylere karşı bir şüphe uyanır, kilise âdetlerinden sıyrılıp kurtulmak için vesileler aranır. Veya ana ve babanın kiliseye gitmek hususundaki ısrarlarına, isteksizlikle boyun eğilir. Bu dinî lâübalilik çokdefa bütün hayat müddetince paydar olur. Hayatın sonlarına doğru, pek nadir vaki olmayan, kuvvetli bir dinî ihtiyac başgösterir. Dinî canlılığını kaybetmeyen topluluklarda vicdan devamlı surette uyanık bulundurulur. Dinî toplulukların, 18-19 yaşlarındaki gayretli genc âzalarına sıksık rastlanır. Bu hâl bazılarında saman ateşi gibi gelip geçici, bazılarında ise bütün hayat süresincedir. Kızların dinî hayatı, çokdefa daha dural ve daha derindir. Sapkınlıklar arzetmez, şüphe ve tereddüd vasıfası ile de daha az sarsılır.

Ortalama, köylü çocuklarının yarısı, çiftcilik mesleğinde kalırlar. Bittabi, bu yerine göre, çok değişiklik gösterir. Gerek köyün vaziyeti, gerek miras hukuku ve gerekse köylüsel işletmenin verim

kabiliyeti, bu hususta müessir olurlar. Malın varisler arasında serbestce bölündüğü yerlerde bütün emlâkin bir tek kişiye kaldığı yerlerdekine, ücra köylerde şehre yakın köylere nazaran daha fazla çocuk ziraat hayatında kalırlar.

Kızlar için meslek seçimi meselesi yoktur. Onlar ya evde kalırlar, yahut da başka bir aile yanında hizmete girerler. Erkek çocukların meslek seçimi üzerinde, oturulan yer ve yakınındaki kazanç imkânları, ebeveyn ve çocukların meslekî bilgileri ve babanın malî kudreti rol oynar. Çocuğun temayül ve istidadına nadiren fazla bir önem ve değer verilir. Çokdefa ebeveyn çocuklarının meslek seçimi karşısında alâkasızdırlar. Yardımlarından pekâlâ istifade edebildikleri cihetle, onların bir müddet daha evde kalmalarını isterler. Fakat, artık kendilerine ihtiyac kalmadığı zamanda da, iş işden geçmiş olduğundan bir meslek edinemeyen çocuklara gündelik işi aramaktan başka yapacak iş kalmaz.

Çocukların gelişmesi bakımından, onların köyde mi kalacakları yoksa şehre mi gidecekleri meselesi büyük bir önemi haizdir. Durum hele şehirde çalışmak isteyenler için çok güçtür. Şehir çocukları için bile şehrin gürültüsü, meslek ve iktisad hayatı içinde vaziyetini idrâk ederek işlerine ona göre şekil ve istikamet vermek pek güçtür. Şehir acunun büsbütün yabancısı olan köylü çocuklar için ise, bunun bir kat daha güç olacağı şüphesizdir. Onlar için, fakat hele kızlar için şehir bir tehlikedir. «Köyden şehre gelen hizmetci kızların büyük ekseriyetinin, cinsî münasebette bulunarak geçinmeği meslek ittihaz ettikleri, ve umumî orospuların büyük kütlesini bunların teşkil ettiği bir hakikattir.» Profesör Keller'in neşterini dokundurduğu bu nokta, yalnız şehre karşı bir derd-yanma değil, aynı zamanda çocuklarını kâfi derecede ve hayatın istediği şekilde hazırlamadan şehre gönderen köy için de, yerinde bir kmamadır. Köy, şimdiye kadar olduğundan çok fazla olarak, köy çocuklarının şehirde, sokak çamurlarına bulanmadan iyi bir şekilde iş edinmelerine ve orada istikametlerini tayin edebilmelerine bakmalıdır.

2. Köy gençliğinin cinsî hayatı hakkında, çok değişik ve birbirine karşıt görüşler işidiriz. Bazan herşey, en pembe bir renk

içinde tasvir edilir; bazan da vaziyet en kara ve çirkin renklerle boyanır. Her iki durum da doğru olabilir. Muhite, köyde esen havaya ve erginler arasındaki örneklere göre, bu sahada fevkalâde büyük bir ayrımlaşma vardır. Genel olarak diyebiliriz ki, bu sahada da şehirde olduğuna nazaran köy gençliği, daha sâde, daha tabiî ve sâkin, hertürlü anlaşmazlık ve aksaklıklardan, sıkıntı ve heyecanlardan âri bir inkişafa mazhardır. Daha pek küçük yaştan, çocuklar ev hayvanlarının cinsî yaşayışlarını görür ve tanırlar. Fakat vaktinden çok önce bunlardan çıkaracakları sonuçları, insanlar üzerine nakil ve tatbik edeceklerine ben inanmıyorum. Ben 18 yaşına gelmiş ve bunu henüz yapmamış insanları tanıyorum. Şüphesiz noksan kalan tarafları arkadaşları veya erginler tamamlıyor ve bu suretle çocuklar herşeyi biliyorlar. Fakat bu aydınlanış, tabiî ve aşikâr oluşu, gizliliğin ve sırdoluoluşun mevcud olmaması hasebile, şehirde olduğundan büsbütün başkadır. Köylü çocuk, genel olarak şehvet ve cinsî ihtiraslar, nedir bilmeyen, tabiî hicab ve iffeti saygı ile karşılayan, uyanan içgüdüleri körüklemeyip, bilâkis tanzim edilmiş bir hayat içinde ihtiyatta bulunduran bir muhit içinde büyür. Bilhassa köy çocuklarının ve erginlerinin serbest, açık ve tabiî bir surette birbirlerile yakından görüşüp tanışmaları, okul eğitimindeki birlik ve beraberlik, her ferdi diğerine bağlayan arkadaşlık ve dostluk, cinsî eğinimlerin normal durumda kalmasına hizmet ederler. Büyük bir koruyucu da, genç insanı kuşatan, onu edeb ve terbiye şekilleri içinde tutan, ve ona diğer insanları saymasını öğreten Âdet'tir. Âdet genç insanın, temayüllerine hâkim olmak, ve dizginini kendi elinde tutmak hususunda yardım eder. Âdet, köylüsel insanda hâlâ da mevcud olan en kuvvetli içgüdüleri korur ve besler. Hayat karşısında saygı, esrar dolu ve kutsal şeyler karşısında saygı ve hayranlık ile karışık korku ve çekingenlik verir. Köylü delikanlının içinde büyüdüğü aile hayatı da, ona temayülleri ile mücadele hususunda kuvvet verir. O, annesinden, kadını sayıp yüksek tutmayı ve kız kardaşları ile düşüp kalkmaktan da kadınsal tatlılık ve incelikten bir parçayı tanımayı öğrenir. Keza o, evlenmenin kutsallığını ve bu kurum karşısındaki mes'uliyetin ağırlığını duyar. Şunu da unutmamalıdığımız lâzımdır ki, temiz ve açık havada oturup kalkmak, ağır bedenî işler görmek, sa-

de ve münebbihsiz yemekler yemek, kuvvetli bir cinsî temayüle karşı, en sıhhî, en yatıştırıcı vasıtalardır. İşte bütün bu sebepler, iyi bir çiftçi köyünde cinsî hayatın, genel olarak temiz ve hertürlü kusurdan âri kalmasına, gençliğin diri ve neş'eli yetişmesine, evlilik dışındaki cinsî münasebetlerden çekinilmesine, ve bu suretle de aile ve evlilik hayatının temiz ve sağlam kalmasına hizmet ederler.

Ona hiç şüphe yok ki, heryerde durum bu şekilde değildir. Bu sahada da Cihan Harbi çok fena bir tesir yapmıştır. Aydınlanış ve açılış ta köylere kadar geldi.

Cinsî gevşeklik ve lâübalilik, her tarafta günden güne artmakta ve iyi âdetler ortadan kalkmaktadır. Öyle köyler vardır ki, cinsî günahlar bakımından, şehirden hiç de geri kalmazlar. Oralarda çocukların önünde en edebsizce sözler söylenir, evlilik dışında cinsî münasebette bulunmak, çocuk düşürmek, çocuk olmasının önüne geçecek ilâc ve araçlar kullanmak, pek tabiî sayılır. Bu gibi hallerin gölgesi, şüphesiz gelişmekte olan gençlik üzerine düşer. Çok şükür ki, bu gibi köyler, bugün bile birer istisna teşkil etmektedir.

C. KÖYSEL EĞİTİM İŞLERİ

(Köy eğitim kurum ve örgütleri)

I. ZARURİ OLUŞU VE ÖDEVLERİ

1. Doğrudan doğruya köy hayatiyle olan eğitim ve onun tamamlanmaya muhtac oluşu

«Fikrî ve içtimai hayatın zaruri ve her zaman vukubulmakta olan bir ana funksiyonu olması itibariyle» eğitim, kültür sözü ile kasdettiğimiz üç anlamda, insanın kendisini taşıyan ve kucaklıyan cemiyetin kültürü içine girip o kültürün içinde büyümesini sağlar. İlkönce eğitim, objektif kültürün kıymetleri, şekilleri ve mevzuları içine götürür. Sonra, kültür sürecine kavrayıcı ve yaratıcı olarak iştirak etmek kabiliyetini verir, üçüncü olarak da, bizzat insanı kültürlendirir, onda uyumakta olan, sükûn halinde bulunan istidatları geliştirir, ve onun varlığına muayyen bir şekil verir. İnsan içyüzü itibariyle canlı kaldığı, ve gelişme kabiliyetini muhafaza ettiği müddetce cemiyetin ve kültürünün eğitici tesiri altındadır. Ve ancak o insan veya onu çevreleyen kültür, canlılığını kaybederek donduğu, taşlaştığı zaman durur. Eğitim tesiri en çok genç insanlar üzerinde kuvvetlidir. Çünkü bunlar, şekil almaya bilhassa elverişli, ve plâstik = yoğrulup, biçim verilebilirdirler. Muhitlerindeki eşyaya ve insanlara karşı, erginlerden daha açık ve çok yakındırlar.

Bir cemiyetin kültürü nekadar çok inkişaf etmiş, ve nekadar çok çeşitli ise, genç insan için, onun içine girmek üzere büyümek de okadar güçtür. Genç insan, kültürün şekil ve mülklerini kendine maledinceye ve kendi başına kültür hayatına iştirak etmeye baş-

laymcaya kadar, oldukça uzun bir zamana ihtiyaç vardır. Bu bakımdan basit oluşu, ve belli bir sahaya kapanıp kalmış olması itibariyle köy hayatı, yeni nesil için elverişli önşartlar arzeder.

Köysel hayatın ağırlık merkezi ailededir. O, her cepheli bir yaşayış birliği olması itibariyle, uzuvlarını bir demir çember gibi kuşatır. Onun içinde her ferd, kendi bedenî ve fikrî hayatı için lâzım olan yiyeceği ve giyeceği, iş ve eğlenceyi, konuşmayı ve fikrî istifadeyi bulur. Köysel ailenin bu kapalı, kendine yeter topluluğu içinde, anası, babası büyükanası ve büyükbabası ve kardeşleri arasında köylü çocuğu büyür. Bu insanlar basit, sade ve tabiîdirler. Hal ve hareketleri de, sade ve içtendir. Çocuk daha küçük yaştan birçok işlere iştirak edebilir, takımları kullanmasını öğrenir, insanlar, hayvanlar ve eşya karşısında nasıl vaziyet alacağını bilir. Bu suretle o, öğretme ve okutma suretiyle olduğundan çok daha fazla, doğrudan doğruya zengin ve bütün (bölüntüsüz) bir yaşayışa iştirak ederek, resimler ve kitaplar vasıtasiyle değil, bilâkis hakiki eşya ile düşüp kalkarak, onlarla çalışarak eğitilmiş olur. O, aynı zamanda erginlerin görüş, duyuş ve düşünüş tarzları örf ve âdetleri, dini içinde, öğretme ve dersverme suretiyle değil, bu kadar sade, bu kadar berrak ve tertipli olan köylü yaşayışını paylaşarak büyür. Ana ve baba, kardaşlar ve kızkardaşlar, köylü çocuğunun örnekleridir. Ona hergünkü hayatın güçlüklerini devirmek, ve aksiliklerin hakkından gelmek hususunda yardım ederler.

Köylü çocuğu, yaşı büyüdükçe, daha iyi olarak, köy topluluğu içine de, büyüyerek girmiş olur. İlkönce komşular ve onların çocuklariyle, sonra yavaş yavaş tanıdıkları, çoğaldıkça çoğalarak, bütün köy sakinleriyle temasa gelerek tanışır. Her ev, dışardan bakanın gözlerine açıktır. Her aileyi, bütün talih ve mukadderatı, alınyazısiyle ta büyükbaba ve nineden, en küçük torunlara ve torunların çocuklarına kadar, bütün acun tanır. Zenginlik ve yoksulluklarını, bahtiyarlık veya talihsizliklerini, güçlülük veya dermansızlıklarını, erdemlik ve aşağılıklarını bilir. Bu itibarla, çocuk birsürü «İnsan bilgisi» elde eder. Beşerî şeylerin, pek göze görünmeyen ilgi ve bağları, karakterle talih ve kader, tutum ve durum ile işin sonu arasındaki zaruri münasebetler ve bağlılık, velhasıl herşey, şeffaf

olarak, herkesin gözü önündedir. Bu fevkalâde irfan ve marifet okulunun yanında, büyükşehir, sımsıkı kapanmış ve kilitlenmiş bir kutu gibidir. Köylü çocuğu insanları, yalnız sokakta değil, hayatın her sahasında ve her türlü vaziyette; çalışırken, dinlenirken, eğlenirken, güler ve ağlarken, kilisede ve meyhanede de görür. Ve nasıl diğer insanların hayatı onun gözleri önüne serilmiş ise, kendi hayatı da o suretle diğer köylülerinin gözleri önüne açılmış, tenkid ve çıkışmalarına arzedilmiştir.

Yaşayışın bu açık, ve herkesin gözü önünde oluşu, çok büyük eğitsel bir önemi haizdir. Çocuk, köyde babasının evinde görmediği birçok şeyleri, sanatkârların dükkânlarına giderek onların sanatlarını görür. Her gün kullanmakta olduğumuz eşyanın yapılış şekillerini öğrenir. Bu suretle eşya, onun gözleri önünde günden güne canlanmaya, bir hayat kazanmaya başlar.

İnsanların topluluğuna, tabiatın topluluğu da katılır ki, çocuk bunu erginlerden daha kuvvetli ve içten duyar. Bütün yurd tabiatı, köylü çocuğun el ve ayaklarının, göz ve kulaklarının erişme sahası içindedir. Ondan çocuk hayatına kuvvetli bir zenginlik akar. Bu, çocuğun yalnız eşyayı görüp tanımasından ibaret değildir. Çocuk, onlarla birlikte, ve onlardan feyiz alarak büyür, gelişir.

Bu suretle köysel insanın hayatı, tabiat ile içten ve durlu bir münasebette bulunuş içinde, aile ve köy halkı içinde, şekil alır, eğitilir. Şüphesiz bu eğitim işi nadiren, haricî şart ve imkânların ümit verdirdiği şekilde tam ve bütün olur. Ve pek nadir olarak da, bütün bedenî ve ruhî kuvvetler, istenilen ve mümkün olan şekilde inkişaf eder. Köysel insanın ve bilhassa küçükçiftçinin hayatı, ekseriya pek fazla ağır bedenle yapılan meslek işi tarafından işgal edilir. Öyle ki, diğer işler için pek az kuvvet arta kalır. Bu yüzdendir ki köylü, iktisadi meselelerden gayri için pek anlayış ve ilgi göstermez. Köylüsel hayat şekli birtaraflıdır. Köylünün kıymet ufku dardır. Kıymetlere yükselme = erişme ihtiyacı pek azdır. Hayatının hakikî merkezi, mihveri olan iktisadi işlerde bile o, çok defa hareketsiz, ve elâstikilikten mahrumdur. Bu hal, köylüsel hayatın, bugün bile çok kuvvetli bir ölçüde gelenek ve görenekle bağlı oluşundan ileri gelir. Çocuklar, hayat şekillerini ve çalışma tarzlarını,

doğru olup olmadıklarını araştırıp incelemeye lüzum görmeden kabul ederler. Çokdefa bu, yalnız bir şeklin almışından ibaret kalır. Onun derin mânasına nüfuz edilmez. Şekillerin kesin ve elâstiki yetsiz oluşu, yalnız dışa değil, aynı zamanda içe, ruha ait her türlü inkişafı imkânsızlaştırır. Bu noktada, doğrudan doğruya vâki olan köysel eğitim, öyle bir terbiye ile tamamlanmalıdır ki, atalardan oğullara kalan şeyleri tam ve bütün olarak ele alsın, canlı bir mülk haline getirsin, ve onları bütün kıymet ve önemleriyle tanıtsın. Bunu yapmak, bilhassa bugün için elzemdir. Çünkü köy, ulusumuzun çok büyük bir süratle değişmekte olan kültür ve iktisad hayatı içine girmektedir. Bu durum karşısında ferd, uyanık ve tetikte olmalıdır ki, değişen hal ve vaziyetlere uyabilsin. Bu suretle biz, köysel eğitim işinin ikinci ödevine dokunmuş oluyoruz: O, yalnız, köy kültürünün kıymetleri içine eriştirmekle kalmayacak, köysel insanın ufkunu da genişletecektir. Köylü, kendi işletmesinin ulusal ve uluslararası iktisad ile olan iç içe girişikliğini, kendi kültürünün halk kültürü ile meşrut oluşunu kavramayı artık öğrenmek yükümündedir. Diğer yaşayış şekillerini ve yaşayış durumlarını, bu şekilde anlayış ve kavrayışı köysel eğitim, köyden ayrılmak zorunda kalıp da, başka yerlerde geçinme imkânları aramak ıstırarında kalacakların, yani aşağı yukarı köyde doğanların yüzde 50 sinin menfaati bakımından da beslemek ve kuvvetlendirmek mecburiyetindedir. Bu insanlar, içine girecekleri yeni acunu anlamak kabiliyet ve kudretini kazanmak ve bu suretle o acun içindeki vaziyetlerini ve hayatlarına verecekleri istikameti tâyin etmeyi öğrenmek yükümündedir. Onlar, bu acun içinde sürüklenmemeli, sürünmemeli ve düşmemelidir. Doğrudan doğruya vukubulmakta olan köysel eğitimin bu derinleştirilmesi, genişletilmesi ve tamamlanması, köysel eğitim kurum ve örgütleri aracı ile yapılacak ve sağlanacaktır.

2. Köysel eğitim kurum ve örgütlerinin genel ödevleri.

a) Toplum, insanın kendisinden aldığı kuvvet ve maddelerle vücut bulduğu, ve beslenerek büyüdüğü bir köktoprağıdır. Bu köktoprağına bakmak, onu kuvvetlendirmek, şuurlu eğitim işinin en önemli ödevlerinden biridir. Çünkü toprak iyi, derin ve yaşayışa elverişli olursa, ondan kuvvet alarak yetişecek meyva da iyi ve bes-

leyici olur. Toplumun bünyesi sağlam ve kuvvetli ise onu teşkil eden hücreler de sağlam ve kuvvetlidir. Bu itibarla biz ferdleri, mücerret, kendi başlarına yaşayan şahıslar olarak değil, bilâkis diğerleri ile bir uzuv gibi iyiden iyiye bağlantılı olan ve asıl bu organik birleşmeden tam önemini ve kendi kıymetini alan bir varlık olarak tetkik ve mütalâa edeceğiz. Biz, ferdin hayatına şekil vermek ödevini, ferdiyetin mümkün olabilen enyüksek hadde yükseltilmesinde değil bilâkis onun uzuv-oluşunun, büyük vücudun küçük bir parçacığı oluşunun gelişmesinde ve beslenmesinde buluyoruz. Bizim gözlerimize ideal olarak görünen, girinti ve çıkıntılarını kaybederek mükemmel bir şahsiyet olan, muhit ile olan her türlü alâkaları kendine hâdim kılmak ve bu suretle ruhunun iç yapısını, kendi üslûbuna göre, âhenkli olarak tamamlamak, kemale erdirmek istiyen insan yetiştirmekten ziyade «kendini bir mânevi bütünlüğün bir uzvu sayan ve kendi uzuvsal münasebet ve alâkalarını bütün teşekkülün hayati menfaatları ile meşrut olan ana istikametlere uydurmağa azmetmiş olan» insanlar yetiştirmektir. Bu itibarla biz ferdleri doğrudan doğruya ele almayıp, onun bir cüz olarak bağlı olduğu uzuv bütünlüğüne hizmet etmek, onu kuvvetlendirmek suretiyle kucaklayarak gayemize erişeceğiz. Toplum bizim için eğitimin, hem başlangıç ve çıkış, hem de vuruş ve varış noktasıdır.

Organik hayat birlikleri bakımından fakir olan şehirden farklı olarak köyde, bizim için hareket ve tetkik başlangıcı hizmetini görecek olan canlı topluluk şekilleri bugün de vardır. Toplu yaşayışın bu tabiata uygun teşekküllerini, bilhassa bütün iç ve dış hayat inkişaf ve tekâmülünün Kökkuvveti olan aileyi kuvvetlendirmek, yeni ve zengin hayat ile doldurmak, onun eğitim iradesini uyandırmak ve beslemek isteriz. Geçmiş günlerde mevcut olan toplum bağlarından bazıları, köyde de ortadan kalkmıştır. Ferdi, serbest olarak ele almak ve ona gerek devlete ve gerekse kiliseye hizmet eden belli bir plân dahilinde istenen şekil ve hüviyeti vermek amacını güden eğitim çalışmaları çokdefa bu eski beraberlik bağlarını çözmüş ve koparmıştır. Ve bu suretle ferdler şehir medeniyetinin yıkıp ayırıcı tohum ve mayalarının üremesine elverişli bir zemin haline gelmişlerdir.

Bugün köy topluluğu içinde insanı sıkmadan tutan, yetişmekte olan insana hitabetmesini bilen ve onu mevcut bütün kuvvetleriyle işgal eden belli bir gayeye sevkeden şekillere, içlerinde insanın kendiliğinden ergin ve tamam olacağı hayat şekillerine tekrar kavuşmak lüzum ve zarureti duyulmaktadır. Bu şekiller, insanlara, kolaycacık başka bir kültür bölgesinden - dışardan alınıp verilemez. Eğer eski şekiller tamamen ortadan kalkmış, veya henüz yıkılmağa yüztutmuş ise, köysel acunun ve köylüsel karakterin kendine göreliğinden işe başlayarak yaşama kabiliyetini haiz, eski şeylerin ihtimamla bakılması ve korunması için organik büyüyüşün yeni şekillerini bulmak, daha iyisi bunları ilgililere buldurmak zarureti vardır. Bu maksatladır ki köyde uyuşuk bir halde kalmış olan veyahut bilincsiz olarak müessir olan kuvvetleri seferber hale getirmek, topluluklar içindeki şekil verici - eğitici yönetim ve biçim kuvvetlerini uyandırmak ve canlandırmak icabeder. Bütün eğitici çalışmalar, yalnız köysel kuvvetlerin hareket ve faaliyete geçişi, canlanışı ve seferber hale gelişi için gereken darbeyi vurmaktan ibaret kalmalı, daha ileri gitmemelidir. Asıl eğitim işini, köy kendi yürütmeli ve tamamlamalıdır. Ancak bu suretle biz hakikî bir irfana, özü ve iş görüş bölgesi olan fıtrî ferdiyetin etrafına yerleşen ve içten dışa doğru, daima yeni halkalar teşkil ederek artan, gelişen canlı bir eğitime erişmiş oluruz. Ancak bu suretle biz hakikî bir köy kültürüne, içinde yabancı hiçbirşey bulunmayan, sırf atalardan kalanı ihtiva eden fakat bununla birlikte köy ruhundaki herşeye bir ifade veren, köysel toplum içindeki bir bütünhayat şekline ulaşabiliriz. Öyle bir kültüre varmış oluruz ki onda esen en hafif rüzgârdan bile tasalanılarak korunması lâzım gelen, yabancı sütü ile, dışardan gelen mama ile beslenen, güçbelâ yaşatılan çocuk gibi, yapmacık, zoraki hiçbirşey olmasın. Herşeyden önce taşıyıcıları, kendi varlıkları için haklı çarpışmaktan bezginlik getirmeyen; içten gelen kuvvet ve metanetle dolu bir kültüre, kendi zemini üzerinde bu münakaşa ve incelemelerden, ve dışardan gelip onu yıkmak isteyen zorlara karşı koymak üzere yaptığı savaştan yeni kuvvetler alarak daima büyüyen, ve şehirden ithal edilen her türlü şehir ve büyük şehir mamul ve masnularına rağmen, temiz ve hakikî olmayan, herşeyi geriçeviren ve koğan fakat her kıymet dolu şeyi kendi varlığına

uzvi olarak yerleştiren ve bu suretle sağ ve dipdiri kalan bir kültüre varabiliriz.

Köylü, önceleri, şehirlinin kendisine getirdiğinden çok daha temiz, daha ahenkdâr, daha mantıkî ve daha yüksek bir kültüre sahip idi. Fakat, o bu kültürün bâtını kıymetlerini göremedi. Onları meşur değildi. Bu sebepler dolayısiyle o kültür de, şehir kültürünün köye nüfuz etmeğe başlaması ile çabucak yıkılmağa yüztuttu. Âdet, etrafında fikrî hayatın serbest fırtına ve kasırgaları esip gürlemeğe başlayınca, ve onun her yerde her zaman kendiliğinden câri ve mer'i olduğu inancı da ortadan kalkınca, yıkılmak bilmez sanılan durumunu kaybetti. Bu gerçeklik karşısında, köyü dışarıya karşı kapatmak istemenin, şehirsel varlıklara, şehrin eğlence ve zevklerine, sosyal - demokratlara ve diğer "tanrısız ve ahlâksız,, insanlara karşı ayartmanın, L'Houet'nin teklif ettiği gibi köylüyü hayvan gibi şuursuz ve uyuşuk bir halde tutmanın ne mânası ve ne de imkânı vardır. Biz köylülüğü kendi vaziyet ve mukadderatını düşünmek, eline almak kendine gelmek üzere uyarmalıyız. Onu şuurlu bir yaşayışa erişecek şekilde eğitmeliyiz. Bu suretle köysel halk, kendine görelik ve ayrılığını, güzel ve iyi taraflarını olduğu kadar, kültürünün noksanlarını da idrâk edecek, şuurlu olarak görecektir. Bu şuuru o, en kestirme olarak, atalardan kalanları dünya ile izah ve tefsir ederek, münakaşa ve mukayese ederek kazanır. Bu itibarla eğitmen, böyle bir durum karşısında korkakcasına, yılışıkcasına geri çekilip kaçmamalı, bilâkis onu temin edecek imkânlar hazırlamalı, ve mevcut imkânları da kuvvetlendirmelidir. Çünkü bilhassa yurd ve dünya arasındaki bu gerilmeden, zıddiyetlerin taşınabilmesinden kendininkilerle, atalardan kalanlarla yabancı mülklerin çarpışıp savaşmasından, canlı: Yaşama kudret ve kabiliyetini haiz bir kültürlenim doğar. Köysel görüş ve düşünüş ufku genişler, hayatın bağlılıklarını kavrama - gözü açılır, aynı halka, ve aynı ulusa aid ve mensub oluş duygusu uyanır, dar yurda bağlılık bütün halka ve vatana bağlılık şeklini alır. Yurd kültürü, bütün halk kültürünün bir uzvu olur, köylülük, halk bütünlüğünün mühim bir uzvu olarak kavranır. Köylü kendisinin bütünlük için olan kıymet ve önemini duyar, halk içinde kendi payına düşen ödevi görür ve onu hakkiyle ifa etmeğe

çalışır. Bu suretle köysel eğitim, ailenin ve köytopluluğunun dar çerçevesinden dışarı çıkarak «Halk»a varır, ve en gerçek anlamda bir halk - terbiyesi olur. Öyle bir halk terbiyesi ki, bir sayısı çok ferdlerin kütlevî - individualistik eğitimi olmayıp, bilâkis halk karakterinden ve halk şeklinden en özlü bir tohumun teşkili, meydana konması işidir.

b) Köysel eğitim işinin ödevlerini bu suretle genel olarak inceleyip anlattıktan sonra, çizmiş olduğumuz bu çerçeve içine konacak olan maddeleri tâyin edebiliriz. Bizim gözlerimiz önünde canlandırdığımız eğitimin amacı içinde her ferdin tam bir kıymet ve önemi haiz olduğu, ve anlayarak, şuurlu olarak ve birlikte çalışarak yaratılan kültürüne iştirak ettiği, yaşamakta olan toplumdur. Eğitim kurum ve örgütleri, toplum içinde yetişen ve büyüyen herbir insana, toplum bunu bizzat yapmadığı müddetce, hayatın bugün ve gelecekte aramakta olduğu şartların hakkından gelmek, onları yenmek hususunda yardım etmektir. Ve bu itibarla işe başlayacağı, ilk iş olarak ele alacağı nokta da köysel insanın en yakın, en mübrem ihtiyaçlarıdır. Önplânda iktisadî ihtiyaçlar yer alır. Köyde yaşayan insanın hayatı, en canalacak şekilde bu cepheden tehditedilmekteydi ve tehdid edilmektedir. Küçükçiftci bu sahada yapılacak yardıma muhtactır. Ve bu cepheden yapılacak yardımı en büyük şükran ve minnetle karşılayacaktır. Çiftcilik mesleği bugün herşeyden önce, biyolojik, mineralojik, şimik, teknik ve ekonomik neviden birsürü bilgiler istemektedir. Halbuki bunların pek az kısmını o, gelenek ve görenek vasıtası ile alabilmiştir. Çokdefa yalnız bu atalardan kalma, irtibatsız, sistemsiz ve eksik bilgi ile köylü, işine modern iktisadî hayatın istediği tarzda şekil verebilecek durumda değildir. Orta derecede mülk sahibi olanlardan mühim bir kısmı ile küçük çiftcilerin çoğu, ki bunlar Alman toprağının % 70'ini işlemektedir, işlerini bugün bile az veya çok babalarının usul ve tarzında, tarım bilgilerinin en önemli kaidelerini bile göz önünde tutmadan görmektedirler. Bu iktisadî dilekler karşısında gerikalış çokdefa köylüyü çok yoksul, ve hattâ, insanlara yaraşanın çok aşağısında, hayvanımsı bir yaşayışa mahkûm etmekte, günlük ekmeğini kazanmaktan başka ve daha önemli kaygı bilmediği için, hayatın ince ve yüksek kısımları tamamen dumûra uğramaktadır.

Eğer köysel eğitim çalışması bir amaca yöneltilmiş ise, ve buna ulaşmak; muvaffak olmak istiyorsa, işte bu noktaya el atmalı ve çiftçi ekonomisinin rasyonal olarak yeniden şekil alması hususunda işe yarayacak bilgiler vermelidir ki, o iktisadca biraz ayağa kalkabilsin, kendinde kuvvet ve derman bulsun, iktisadî meselelerden başka işlere de göz atabilecek zaman ve imkân kazansın. Devlet bakımından herbir köylüye, ciddî bir meslek tahsili temin edilmesi zaruridir. Halk kütlesinin menfaatı bakımından da topraklarımızın çok mühim bir kısmının, tamamen rasyonal olmayan bir şekilde işlenmesine uzun zaman katlanmak imkânı yoktur.

«Herkes kendi mal ve mülkünden, çayır ve tarlasından, en iyi tohum kullanmak, en doğru ve yerinde gübreleme suretiyle, en kuvvetli ve iyi vasıfları haiz hayvanlara sahib olarak ve onlara uygun şekilde yem hazırlayarak, elde edilmesi mümkün olan en fazla mahsûlü almaya teşvik edilmelidir.»

Köylünün mesleki tahsiline dâhil olan şeyler şunlardır:

1. Çok ürün elde etmeyi göz önünde tutan ve bu itibarla herşeyden önce toprağın terkibinin, su, hava, sıcaklık ve ışık karşısındaki durumunun öğrenilmesini, toprağı işlemeyi, tashih ve islâh etmekten anlamayı, faydalı nebatları ve onların yaşayış şartlarını tanımayı bilhassa onların beslenişini kavramayı, en önemli gübre çeşitlerini, onların kullanıldıkları değişik toprak ve nebat cinslerine göre ne keyfiyette olacaklarını ve nasıl bir tesir yapacaklarını bilmek, bitkilere zarar veren tufeylileri, nebat hastalıklarını, ve bunlara karşı açılacak savaşlarda kullanılacak îlâc ve aracları tanımak, hayvan yetiştirmeye ve bakımına ait en önemli kanunları bilmek.

2. Tarımsal işletmenin teknik taraflarını kavramak, makina ve takımları kullanmasını, temizlemesini, iyi muhafaza etmesini bilmek.

3. Ulusal - İktisad bilgisinin en önemli kanun ve esaslarını, hiç değilse bunların tarımsal işletme ve tarımsal işletmenin, bütün iktisad ile kaynaşıp örülüşü bakımından önemli olanlarını göstermek, bütün bunlardan önce de, onun para ve kredi işlerine yabancı kalmamasını temin etmek.

Köylünün hayatını kucaklayan ve dolduran bu meseleler hakkındaki bilgisi, eşya ile bilfiil çalışmak ve iş görmek suretiyle elde ettiği derin vukuf ve iktidar ile birlikte ona mesleğinde sağlam bir temel hizmetini görür. Onu fikren cevval ve müstakil yapar. Çünkü mesleği için eğitilen, ayni zamanda mesleği sahasına giren her münferid iş karşısında şaşırıp kalmamak üzere de hazırlanmış, techiz edilmiş demektir. O, daha büyük bir kültür bağlantısını kavrayabilir, onun azameti karşısında ezilip kalacağına fikren onun üstüne yükselir. Günlük hayatındaki bu ezilmek ve yutulmak tehlikesi, diğer meslekler ile olan irtibatsızlığı içinde köylüyü bilhassa tehdid etmektedir.

Meslekî öğrenim ve eğitimin bir tamamlanması, ve diyebiliriz ki ondan daha önemli olanı da mâkul, insana yaraşır bir yaşayış için onu eğitmektir. Hemen hiçbir sınıf insan yoktur ki, yaşayış durum ve tutumunda köylü ve bilhassa küçükçiftci kadar sade, mütevazi, kanaatkâr, ihtirassız ve iddiasız olsun. Eğitim bu sadeliği yıkmamalıdır. Bilâkis sadeliğin kıymetini tanıtmak ve onu sevdirmekle beraber, köylüsel hayat durumuna yapışmış olan eksiklik ve zararları da bertaraf etmek, söküp atmak cüretini vermelidir. Kendi ömrünü de köylü, az veya çok alışkanlık ve göreneğe göre, onda meknuz olan kıymet ve zararları idrak etmeksizin geçirir. Bu itibarla âdet ve göreneğin ehemmiyetini kaybettiği bu zamanda o, kolayca kıymet dolu eskiyi bırakmakta ve yaraşıp yaraşmadığına bakmaksızın, seçmeden yeni şekilleri almaktadır. Bu noktada da yapılması lâzım gelen iş onun bu gibi şeyleri muhâkeme edebilmesini, bu alanda da şuurla hareket etmesini temin etmektir. Yeyip içme, giyinme ve oturup kalkmanın en basit meselelerinden işe başlayarak, tedricen onda hayat muhtevalarına ve şekillerine karşı, bir kıymet duygusu ve şuuru uyandırmak ve beslemek, ve bu hususta akıl öğretmekten, va'zü nasihatten ziyade, köylüsel insanın, «şekilleri ile hitabeden hayat» ile alâka ve münasebet tesis etmesini temin suretiyle onun kıymetleri bilfiil yaşamasına hizmet etmek lâzımdır. Danimarka halk - yüksek - okulları, uzun yıllardanberi bunu tatbik etmektedirler. Avusturyada ve son yıllarda Almanyada da değişik kurumlar ve kuruluşlar ile bu alanda bazı denemeler yapılmaktadır. Çok yazık ki bu gibi yurd ve ku-

rağlardan yalnız mahdut insanlar istifade etmekte, ve onların inanışa çağıran tesir ve nüfuzu, bu yüzden çok büyük olmamaktadır. Eğitim emeği sarfedilen her yerde yalnız eğitim mülklerinin, hakiki şekil veriş damgasını taşıması kâfi değildir, aynı zamanda olgunlaşmak, tekemmül etmek isteyen kültüre susamış insanın karşılaşacağı herşey de, kendi tarafından yaratılmış ve şekil verilmiş hayat olmalıdır.

Şehir ve köylerimizdeki eğitim yerlerine: Okullara ve ders odalarının bir gözatış, öğretmen ile öğrenci arasındaki konuşma tonuna bir kulak kabartış, bugün bile, bu dilekten nekadar çok uzak olduğumuzu gösterir. Çokdefa yontulmamış ve işlenmemiş köylülere, bu gibi şeylerle yaklaşmanın faydasız olduğu sanılıyor. Fakat tamamen aksi hal vâriddir. Köylü kendisinde yeretmiş olan intizam sevgi ve isteği dolayısiyle, Şekil, Ölçü ve Disiplin için ince bir kavrayışa sahibtir. Ve «nasıl yakışık aldığını» pek iyi bilir. G. Koch, köylüsel âdetin inceliğine işaret ederek, köylünün kendi ayar ve mertebesindeki insanlara karşı gösterdiği ince ve zarif usul ve görgüye uygun hareketin köylüler arasındaki münasebetlerin, çokdefa eski asîl ailelerdeki itiyadları hatırlattığını söyliyor. Hernekadar onların çoğu ortadan kalkmış veya kalkmak üzere ise de, bilhassa köylü gençlerde bugün bile, bir ölçü ve şekil sevgisi olduğu kolaylıkla sezilebilir. Haricî şeklin içgelişme ve durum üzerinde, nekadar çok tesir ve önemi oduğunu bilen eğitim - eri, bunu çok büyük bir sevinc ve alâka ile karşılamalıdır. Eğitmen, hergünkü hayata sevinc ve neşe veren ve hayatı yükselten herşeyi, şehirsel eşya ithal ederek değil, bilhassa doğrudan doğruya o köyde yaşamakta olan şeyleri araştırıp bularak, dinliyerek, ve bunları geliştirerek, besliyerek, asîlleştirerek, tekrar köyün içine ve ailelere verecektir ki, oralarda hayat daha zengin ve daha dolgun olsun. İnsanın ruh ve gönlünü hareket ve heyecana getiren herşey, bilhassa beslenmeli, teşvik ve alâka görmelidir. Çünkü köylünün ruhu, iş, alışveriş ve geçim derdleri altında pek fazla bunalmakta, sıkılmaktadır. Herşeyden önce yeni ve eski türkü ve şarkılara, halk türkülerine karşı olan sevgi uyandırılmalıdır ki, köy ötsün, çınlasın. Okullarımızdaki müzik pedagojisine, sayısı çok olan müzik birliklerine rağmen, unuttuklarını tekrar hatırlasın, bellesin. Bay-

ram ve yortularda insanları en temiz bir sevinç içinde bir araya toplıyan, ağız tadını ve iyi münasebetleri bozmadan, günlük hayatın güzellik ve parlaklığını artıran oyun ve dans da bakım ve rağbet görmeli, öğrenilmelidir. Bu suretle eğitim yurda şekil veriş işinin bir parçacığı, bir bölümü olur ki, her türlü öğretme ve bilgi vermeden daha çok kıymeti haizdir. Bununla beraber, bu suretle üzerinde yürümeye başladığımız yol, bizi yurdbilgisine ve yurdun tarihine götürür.

Meslekî tahsilin, dar muhit içindeki yaşayışa şekil ve çeşni veriş için eğitimin yanıbaşında, halksal eğitimin, yurtdaşlık terbiyesinin de yeri vardır. Köylü, mensup olduğu halk kütlesine olan bağlılığını iyiden iyiye duymalı, yaşamalı, o halk kütlesi içinde ve onlarla birlikte yaşayabildiğini ve bu suretle yaşayıştan doğan ödevleri idrak etmeli, diğer meslekler erbabını ve halk tabakalarını ve onların işlerini tanıyıp saymalı ve sevmelidir. O, partilerin mücadeleleri ortasında, kendi kanaatını derleyip, ona bir şekil verebilmeli, göz boyayıcı ve çok umut verici sözlere kapılmamalı, devlet teşkilâtının kendisinden istediklerini, az veya çok gönül rızası olmadan, istek ve heves duymadan yapan bir tebaa değil; şuurlu yurddaş olmalı, yalnız şahsi menfaat ve alâkalarının mümessil ve mürevvici olarak değil, daha ziyade karakurultunun, büyük kütlenin saadet ve selâmeti için vuruşmalı, savaşmalı, ulusunun yaşayışma aktif olarak iştirak etmelidir. Bu bakımdan yalnız tarih ve yurddaşlıkbilgisi öğretiminin pek az kıymet ve faydası vardır. Herşeyden önce yapılacak iş, dar muhiti içinde köylünün, yapabileceği işler üzerine gözlerini açtırmak köy cemaatının faydası ve iyiliği için üzerine alıp başarabileceği işleri, ona göstermektir. Ne yazık ki, çokdefa devlet, köylünün bizzat yapabileceği birçok işleri üzerine almak suretiyle, onun yurddaşlık mesuliyetini çok zayıflatmıştır. Fakat buna rağmen bugün de, köyün idaresinde, köyde intizam ve asayişin muhafazasında, gençliğin eğitiminde, hastalara, kazaya, belâya uğrayanlara yardımda, yurdu koruma ve güzelleştirmede birlikte çalışmak gibi, pek çok önemli işler vardır. Eğer köylü bu gibi hizmetleri, iyi olarak yapmaya alıştırılacak olursa, gündengüne devleti ve onun ödevlerini takdir etmeğe baş-

layacak, bu suretle onun memurlarının işlerini daha iyi kavrayabilmeği, takdir ve tenkid etmeği de öğrenecektir.

Köylünün kıymet verişi bakımından köysel eğitim işinin en mühim ve güç kısmını, iktisadî işlerle beraber, en ön plânda görünen dinî kıymetlerin geliştirilmesi ve bakımı teşkil eder. Köylüyü büsbütün yalnız menfaat ve maksada hizmet etmekten, akıl ve mantık icapları içinde tükenmekten koruyan bu kıymetlerin geliştirilmesi mutlak bir zarurettir. Çünkü, pek fazla beşerî işler tanrısal işler arasına katılmakta, hakiki imanın yerini batıl itikatlar almaktadır. Köylünün ruhunu ve içyüzünü bütün açıklığı ile görüp okuyacak kadar sevgi ve güven kazanmış olanlar, bundan sonra ifa edecekleri eğitim çalışmaları için en elverişli bir dayanak ve ipucu bulmuşlar demektir.

Bu, hiç şüphe yok ki, ancak ebediyet içine kuvvetli kökler salmış olanlara, erenlere nasip olan bir iştir. Dinsel cephenin bakımı ve beslenmesiyle, köysel eğitim işi bütünlenmiş ve tamamlanmış olur, yurd eğitimi en derin derinleşmesini kazanır, en yüksek yükselişe erer. Çünkü dış yurddan gelen sızıntıları toplıyarak ruhun ve kalbin yurduna akıtır, onu yeryüzünden gökyüzüne çıkarır, bakışını konağının, köysel yurdun darlığından, tanrısal acunun payansızlıklarına eriştirir, vücudun muhtaç olduğu ekmek kadar ruhun da gıdaya muhtaç olduğunu öğretir. Çokdefa ihmalci ve gözü tok olan köylü yaşayışının keyf ve rahat düşkünlüğü içinde vicdanı, kendi ruhuna ve karakurultuya karşı olan mesuliyet duygusunu uyandırır.

c) Köysel eğitim işinin muhtevaya, müfredata ait olan cephesi yanında, bir de mânevî-fikrî şekil verişe ait olan - formal ve formatif tarafı vardır ki, bunu unutamayız. Ben bu suretle, «terbiye, madde, bilgi itibariyle büyüyüş olduğu kadar, kuvvet itibariyle de büyüyüş olmalıdır. Bu esnada muhakeme, gönül ve irade kuvvetleri de harekete geçirilmelidir» yolundaki isteklerden ziyade, köylünün bilhassa muhtaç olduğu bir istiklâle götüren kendi kendine çalışıp didinmeğe kendi başına yaşayışa erdiren kendikendine düşünüş ve çalışışa; nefsine ve kendinegöreliğine inanışa ve bununla övünüşe kıymet verilmesine önem veriyorum. İçten bağlı olduğu anane içinde yaşayışı, asırlar süren tebaalık ve kölelik; ayrılık,

işin ağırlığı ve sertliği, başarının insanüstü kuvvetlere tâbi oluşu, köy yaşayışının darlığı, daima aynı neviden ve aynı insanlarla düşüp kalkmak, yaşayış ritmindeki, sonu gelmeyen yeknesaklık neticesi köylü, düşünüş ve davranışında ağır ve battal, bilfiil işin icabına bakacağı halde sabır ve tevekkül ile, daha iyi günlerin gelmesini, veya başkalarının kendisine yardım etmesini bekleyen bir adam olmuş; bu sebeplerin hepsi, onun bütün varlığı üzerine uyuşukluk ve hareketsizlik, cüretsizlik ve pısırıklık damgasını vurmuşlardır. İşletmesinin, bütün ulus ve hattâ cihan iktisadi ile örgülü ve ilgili olduğu, iktisadî hayat seyrinin, köylünün alıştığından çok hızlı olduğu, durumun istikrarsızlığının ve emniyetsizliğinin her zaman ayak üstünde ve tetikte bulunmayı icabettirdiği bu devirde bu vasıflar köylü için birer felâket ve musibet kaynağı, alınır karayazısı olmak istidadındadır.

Hep bunlar yüzünden dir ki köylü, geceyi gündüze kattığı, kan ter içinde kalarak, yaz-kış çalıştığı halde, iktisaden yükselemiyor, kültür bakımından da, diğer meslekler erbabının gördüğü takdir ve itibarı, alâka, teşvik ve tergibi bulamıyor, siyasal bakımdan da lâyık olduğu önemi bir türlü elde edemiyor. Köylüde yer etmiş olan bu durgunluk, uyuşukluk, ağırlık beceriksizlik ve sıkılganlığa karşı savaş açmak ve alacağınız bütün eğitsel tedbir ve çarelerde, bunları göz önünde bulundurmak, o tedbir ve çarelerin insanı canlandırmasına, ruhan uyanık yapmasına, kendikendine çalışmşayı mümkün ve zaruri kılmasına, köylüyü köle ve uşak vaziyetinden kurtarıp hür, kuvvet ve kudretini bilen, kendine güvenen, ve öğünen bir yurddaş yapmak. Sözün kısası onu edilgin kalmaktan kurtararak etkin yapmak suretiyle kendisine faydalı olsun, kendisine yarasın diye ona yardım etmek icabeder.

II. ATALARDAN KALMA KÖY EĞİTİM KURUM VE ÖRGÜTLERİ.

1. Eski köy okulu.

a) Eski okulun psikolojik temeli.

Atalardan kalma ve eski okul sözü ile biz Genel Savaşın sonuna kadar mevcut olan ve çokdefa bugün bile köylerde varlığını koruyan yeni pedagojik cereyanların, geçmişte olduğu gibi hâlâ

da içine girmemiş olduğu Halkokullarını, (Türkiyedeki ilk ve orta okulu birarayə toplayan bir umumi ve mecburi okul tipi) kasdediyoruz. Eski okul Locke'un kuvvetli tesiri altında kalmış olan ve pedağoji için, Herbart'tan en önemli şekil ve biçimini alan bir genel psikoloji üzerine kurulmuştu. Bu psikolojiye göre ruh alelâde bir real varlıktır. Dışardan gelen tesirler neticesi olarak onda varlığı koruma gaygısı ile tepkiler, tasarımlar teşekkül ederler. Herbart'a göre onlar ruh hayatının ilk ve temel olaylarıdır. Diğer bütün ruhî faaliyetler ikinci derecede önemlidir, ve tasavsurların hareket ve faaliyetinden çıkarlar. His ve irade, tasavvur mekanizmasındaki daima değişen hal ve durumlardır. İhtiyar ve irade kontrola tâbidir. Tasavvurlar tarafından tâyin ve tesbit edilen insanın karakteri, ruhta muayyen tasavvur kütlelerinin hâkim olmaları hasebiyle bunların şiddet ve devamı karşısında, diğer onlara zıt tasavvurların yükselip meydana çıkamamaları varsayımına dayanır. Eğitimsiz insan muhitinden gelen ve kendi üzerinde müessir olan etki ve izlenimlerin nev'ine göre değişen, rastgele şekil almış bir ferdiyettir. İnsanı «ahlâkî bir karakter» = ahlâk ülkülerine göre istikamet alan bir karakter sahibi yapan, ancak eğitimdir. Eğitim, ruhî hayatın, haricî tesirlere tâbi olarak işlemek ıstırarında olan mekanizmasını, kendi gayelerine göre yöneterek, insanı dışarden bina ve inşa eder. Bu, bölüntüleri biribine sıkı bir surette eklenmiş bir düşünce çevresini genç ruha yakınlaştırmasını bilen «eğitici öğretim» ile olur. Bu düşünce çevresinin nelerden ve nasıl bileştiğini bilmek, eğitmen için en önemli iştir. Çünkü insanın hareket tarzları ve prensipleri fikirlerden neşet ederler.

b) Eski okulun pedagojik şekillendirilmesi.

Bu temel üzerine kurulan okul, vazıh ve mütecanis bir şekil arzeder. Ortada ders müfredatı - madde yer alır. Onun çevresini, öğretmen için harfiyen infaz ve tatbik edilmesi icabeden, müfredat programı tâyin eder. Onun içinde bütün ilim sahalarının başlangıcı vardır. Bunları sıra ile ve mümkün mertebe eksiksiz, çocukların kafasına yerleştirmek, öğretmenin vazifesidir. Okuldaki bütün çalışmalar madde - ders maddeleri etrafında döner. Okul, münhasıran bir öğretim müessesesidir.

Eski pedagoji için şehir okulu ile köy okulu arasında önemli

bir ayrılık görmek için sebeb yoktu. Her ikisinde de, tasavvur mekanizmasının aynı kanunlara tâbi olarak işlediği, bilgisiz, görgüsüz, iyiyi kötüden ayıramayan sabisubyan vardı. Oralarda aynı cins öğretmenler aynı cins maddeleri aynı usulle okuturlardı. Yalnız teşkilâtı bakımından köy okulu, şehir okulundan ayrılıyordu.

a) Köy okulu, küçük köysel toplulukların okulu olması itibariyle az derslikli ve az öğretmenli olmakla temayüz eder. Tipik şekilde o, bir, iki, nihayet üç dersanelidir. Çok veya tam derslikli okullar köylerde enderdir. Bu sebebledir ki köy okulunda birçok sınıfların çocukları, bir dersane içinde oturur ve bir tek öğretmen tarafından okutulurlar. Bu yüksekdik bölünümü azlığına, genişlik bölünümünün kifayetsizliği de katılır. Şehirlerde ve bilhassa büyükşehirlerde ise, birsürü ayrı okullarla herbir çocuğa, kendine en uygun bakımı, eğitim ve öğrenimi vermek kudretini haiz bir sistem yaratılıyor. Normal okulların ve sınıfların yanıbaşında, az kabiliyetliler için yardım ve ilerletme sınıfları açıldığı gibi, müstaitler, kekemeler ve diğer konuşma eksikleri - görme ve işitme zayıflığı olan, güç eğitilebilen, veya zihnî kabiliyetleri zayıf olan çocuklar için de okul çağında olan veya olmayan çocuklar için «okul - çocuk - bahçeleri akciğerlerinden hasta çocuklar için açık hava okulları, körler, sağırlar ve sakatlar için de ayrı ayrı okullar kuruluyor... Köy okulunda ise çok kabiliyetli çocukların yanıbaşında eğitilmeleri çok güç veya hemen imkânsız olan çocuklar oturmaktadır. Yardım okulu çocukları, müstaid olmayanlar, kekemeler, görme ve işitmesi zayıf olanlar için köylerde hiçbir yardım kuralı yoktur. Hepsi aynı okulun aynı dersliğinde oturur ve aynı öğretmenden ders görürler. En önemli işi, okurlarına bilgi vermek olan bir okulda bu bölüntüsüzlük büyük bir zarar demektir. Bölüntüsüz veya az bölüntülü bir okul olması bakımından köy okulu, bir bölükcükleri - partileri pek çok olan okul demektir. Onda, değişik yılların çocukları, ayrı gruplar halinde toplanarak biraraya gelmişlerdir. Ve aynı zamanda, aynı yer içinde tedris edilirler. Her bir yaş derecesi arasındaki ayrılıklar büyük oldukları için bütün gruplar aynı derse iştirak edemezler. Bir ders saatinin belli bir kısmında, yalnız bir grup öğretmenden ders alır (doğrudan doğruya tedris). Diğer çocuklar o zaman içinde, yapılmak üzere kendile-

rine verilen vazife ile meşgul olurlar. (sessizce uğraşmak, bilvasıta tedris). Dersin diğer kısmında bunlar doğrudan doğruya öğretmen tarafından okutulurken, diğerleri kendi kendilerine, çokkez, doğrudan doğruya yapılan dersten doğan bir vazife, veya ona hazırlık mahiyetinde bir öncalışma ile meşgul olurlar. Bir derslikli ve bir öğretmenli okullardaki tedris işi, bütün 7-8 sınıf birarada ve yanyana oturdukları, ve bütün bu grupların, hep birlikte tedrisine, aradaki yaş ve baş ayrılığı dolayısiyle imkân görülmediği cihetle çok güçtür. Buna mukabil iki veya üç derslikli okullarda bazı derslerin (yazma, müzik, yurd ve tabiatbilgisi, din, tarih gibi) birlikte öğretilmesi imkânı vardır.

Az derslikli okullarda çalışmak, tam teşkilâtlı okullardakine nazaran gerek talebe ve gerekse öğretmen için çok zordur. Bir tek dersanede, bir tek sınıf veya grupa ders okutmak için gereken dikkat gerginliği, birçok gruplarla yapılan çalışmalarla çok fazla artar. Çünkü evvelâ, burada gerek tedris eden öğretmen ve gerekse çalışmakta olan çocuk için meşur olan haricî tesirlerin sayısı, bir mütecanis grupla çalışıldığı zamankinden çok fazladır. İkincisi, bir ders saati içinde birkaç defa meşguliyet değiştirmek, öğretmenin şuur durumunun, her defasında yeni bir istikamet ve durum almasını, müfredat ve ders programlarına göre her bir sınıfa tevcih edeceği istekleri, daimî surette göz önünde bulundurmasını gerektirir ki, bu suretle dikkat gerginliği ve irade cehdi, çok fazla mikdarda artırılmış olur. Buna ayrıca, değişik grupların kendilerini, aynı zamanda değişik meşguliyetlere vermelerinden ilerigelen okul topluluğunun sınıf görünüşe ait idrak şeklinin dağınıklığı da katılır.

Sessizce çalışmak, bazı çocuklar için çok yorucudur. Onların dikkati, daima öğretmeninin, arkadaşlarının konuşması ile başka taraflara çekilir. Dikkati, sessizce çalışmaktan sözlü derse, ve bundan da tekrar sessizce çalışmaya gider gelir. Öyle ki hafıza, sessizce çalışmaya ait olan, yeni doğmuş tasavvurlar yığınlarını, dikkatini alakoyan tesirlerin devamı müddetince, alâkanın tatmininden sonra derhal emre âmade bulundurmak üzere, muhafaza etmek mecburiyetinde kalır. Bu esnada karışık bir hesap ameliyesi, veya bir fikir bütünlüğü şeklindeki yazma konusu ile iştigal

ediliyorsa, dağılmaya başlayan zihine, her zaman ilgiyi çeken diğer grupun doğrudan doğruya yapılan dersine yaptığı gezintiden sonra, dağılan ipuçlarını, yeni baştan bir araya toplayıp çalışmak düşer. Bu ameliye hafızayı berbat etmeye ve bu suretle de düşünüşü, önemli surette zarara sokmaya yarar. Peerz, köylüsel darkafalılığın, büyük bir kısmının bu ruhî enerjilerin fena idare ve istimalinden ileri geldiğini kabul ediyor.

Bir dersaneli okuldaki öğretim, öğretmen için bir gruptan, diğer grupa, bir madde (konu) den diğer bir maddeye mekik dokumak demektir. O, her zaman bir grupla biraz fazla meşgul olmak suretiyle diğerlerini ihmal etmek tehlikesine mâruzdur. Her çocuk ile ayrı ayrı uğraşmayı, düşünmeye bile vakti yoktur. Bu yüzden az istidatlı çocuklar, onun okulunda geri kalırlar müstaid olan çocuklar da lâzım ve mümkün olan şekilde gelişemezler. Değişik grupları gözaltında bulundurmak, ödevler vermek, bunları gözden geçirmek, değişik öğretim an ve imkânlarından isabetli olacak şekilde istifade etmek, doğrudan doğruya yapılan tedrisatla sessiz meşguliyetin biribirine karışmaları, muhtelif yaş çağlarındaki çocukların bir arada bulunması, öğretmenden büyük bir öğretme - becerikllik ve ustalığı, ve değişik metodları iyiden iyiye tanımayı ve kullanabilmeyi ister. Fakat, en becerikli bir öğretmen için bile bitmek, tükenmek bilmiyen, yorucu işi ve sathiliğe icbar edişi dolayısiyle, tek dersaneli okul, sinirleri tüketici bir ıstırap yuvasıdır. Bu yüzdendir ki Maarif idareleri, bu gibi mevkileri, bilhassa şehirden çok uzakta olmak, talebe sayısı pek yüksek olmak ile temayüz edenlerini dikbaşlı öğretmenleri yola getirmek için hazırlanmış birer sürgün yeri gibi görürler.

Tam teşkilâtlı olmayan okul talebeleri, her gün tam teşkilâtlı okuldakiler kadar ders yapsalar bile onlar kadar konu işliyemezler. Çünkü sessiz çalışma esnasında çocuklar, ötedenberi takibedilmekte olan öğretim şekli dolayısiyle, kendi başlarına çalışmaya alışmadıkları için, yeni bir konuyu kendikendilerine işleyecek durumda değildirler. Bu sebeble tam teşkilâtlı olmayan okulların, normal okulların programlarının müfredatından bazılarının rasgele çizilip çıkarılması suretiyle meydana gelmiş ayrı bir müfredat programı vardır. Bu azaltılmış müfredat yığını bile, eski okul

esaslı surette işleyecek vaziyette değildir. Herşeyden önce bunun için, yetecek vakit yoktu.

Bu suretle o, tam teşkilâtlı okula nazaran, daha az ders maddesini, daha çok sathi bir şekilde okutuyordu. Tekrar ve mümareseler için de ayrılacak vakit yoktu. Köy okulunun, kendine has bir önemli eksikliği de herbir öğrencinin, az konuşma ve söz söyleme imkân ve fırsatı bulması, ve köy çocuğunda zaten pek gelişmiş olmayan konuşkanlığın, söz söylemekteki becerikliliğin, yetecek derecede itina ve ihtimam görmemesidir. Aynı durum iyi okumak ve düşünme hakkında da vârittir. Tam teşkilâtlı olmayan eski okulda, yukarı sınıflardaki çocuklara, yeni birşey gösterilip öğretilmediği cihetle, devamlı bir alâka yaratmak da çok güçtür. Bu ilgi yokluğu yüzünden, eski köy okullarında birsürü disiplin güçlükleri başgösterir. «Öğretmenin tatmin edilmeyen fizyolojik ihtiyaçları» lüzumundan fazla gayret göstermesi ve bundan ileri gelen, eksik gözaltında bulunduruş, çocukları devamlı ve şevkli olarak çalıştırmaktaki zorluk, ferdiyetlerin değişimi, fena örnekler, çeşit çeşit gürültüler ve rahatsızlıklar, öyle bitek bir zemin teşkil ederler ki, burada kolaylıkla kök salacak olan zehirli çiçekler, besleyici gıda bulabilirler. Öğretmenin, öğretim esnasında kızmadan ve yılmadan mücadele edeceği: Tembellik, yalancılık, ve dolandırıcılık, dalkavukluk, müzevirlik, saygısızlık, itaatsizlik, kavgacılık, sınıfsızlık, karakterin iki yüzlü oluşu, fikir hırsızlığı (kopyacılık) bu emsalsiz şekilde hazırlanmış şartlar içinde serbestçe büyürler.

Eğer insan eski köy okulunun pek az olan ve hakkiyle istifade edilmeyen değişik yaş, seviye ve istidatlardaki çocukların bir arada bulundukları esnada karşılıklı olarak yardımlarda bulunmaları, bütün yaş basamaklarının bir tek öğretmen tarafından idare edilmesi, öğretmenin talebelerini gayet iyi tanıması ve bu suretle onlar üzerinde devamlı ve elverişli tesirler yapması gibi eğitsel iyi tarafları yanında pek çok olan eğitim ve öğretim zararlarını düşünecek olursa, eski az dershaneli okul tarafdarlarının pek az olduğunu kolaylıkla anlar. Bu kanaat, bir dershaneli okul hakkında daha ziyade vârittir. Onun zararları ve eksiklikleri, kendisi yokedilmedikçe kolay kolay ortadan kalkacak takımdan değildir. Çok-

defa eski köy okulunun bütün noksanlarının, kâfi olmayan teşkilâtından ileri geldiği kanaati öne sürülmektedir. Meselâ W. Popp, «bu okulun verim itibariyle o kadar kifayetsiz, o kadar geri oluşunun sebepleri, ne müfredat programında, ne de öğretim usulündedir. Bilâkis yetmeyen teşkilâtındadır. Her çocuğu yıllarca aynı sınıfta oturmaya her ders saatinin yarısından pek azını, hakiki tedrisat ile faydalandırmaya icbar eden teşkilâttan yani köy okulunun az dersaneli oluşundan ileri gelir» diyor. Sonra, yedi veya sekiz sınıflı bir şehir okulu, ne kadar bakımsız, ve fena da olsa, randımanının gerek keyfiyet ve gerekse kemiyet itibariyle, köy okuluna üstün olması da, bu noktaya irca edilmektedir.

b) W. Popp, bu fena vaziyetin önüne en kolay ve en radikal olarak, az derslikli okulların lâğvedilmesi, ve müteaddit küçük okullar yerine merkezî vaziyette bulunan bir mahalde «köy okul birliği, esasına dayanan ve içinde yardıma muhtaç ve geri kalmış olanlara mahsus sınıflarla, orta okul sınıflarının da kolaylıkla açılabileceği - merkez okulları kurmak suretiyle geçilebileceğini söyliyor. Yolun uzaklığı, köylerde mevcut veya yeniden tedarik edilecek taşıma araçlariyle bertaraf edilecek. Bu teklifin birçok kimseler için her derde deva gibi görünmesine, bütün okul reformlarına rağmen, bu madde kemiyetine krymet vermesiyle temayüz eden eski okulun hâlâ dipdiri yaşamakta olması bir delil teşkil eder. Eski köy okulunun, şehirsel okul kışlasının köye taşınması suretiyle vuku bulacak olan bu mükemmelleşmesini, köyü ve köysel okul durumlarını tanıyan H. Sohnrey, Fr. Lembke, Seedorf, K. Eckhardt ve diğerleri çok haklı olarak redediyorlar. Çünkü merkez - okulu, küçük köylerin okulunu ve bu suretle de biricik mânevi ve fikrî kaynak - noktalarını ellerinden alacaktır.

O. Karstädt, ve ardınıra gidenler, Popp kadar radikal değildir. Karstädt komşu köylerin, yalnız yukarı sınıflarının, ayrı ayrı dersaneler ve sınıflar içinde bir yerde toplanmasını tavsiye ediyor. Bu suretle her köye, öğretmenin bütün kuvvetiyle, kendini ilk devre çocuklarına verebileceği, kendi okulu kalacaktır. Ve yukarı sınıflardaki çocuklar için ise, okulun biraz uzak oluşu, büyük bir zorluk sayılamaz.

c) *Eski okulun köy karşısındaki durumu.*

Eski okula göre talebe bir eğitim maddesidir. Talebenin öğretim konuları ve tedbirleri karşısındaki durumu ki, çalışkan - tembel, zeki - aptal gibi zıd çiftler içinde bir hüküm verilmesinde en önemli bir âmildir, ve bunun da esasını çocuğun okul içindeki hal ve tavırları ve okul vazifeleri karşısında aldığı durum tâyin eder. Okulun dışında çocuk ne yapar, nasıl vakit geçirir, bununla hiç alâkadar olmaz. Köy çocuğu ise, çok defa bütün mevcut kuvvetleriyle okulun dışındaki hayata ait işlerle uğraşmak, okul vaktinden önce ve sonra, anasının babasının işlerine bakmak mecburiyetinde olduğundan okul ile aralarında bazı anlaşmazlıklar başgösterirler. Öğretmeni şaşırtan böyle bir ihtilâf noktası da, evde yapılmak üzere verilen yazılı vazifelerdir. Eski okulun görüşüne göre, okutulan derslerin çocukların dimağında yeretmesi ve paydar kalması için bunlara mutlaka lüzum vardır. Fakat köylü çocuk, okuldan evine döner dönmez, diğer işlere bağlanır. Bu işler çok defa ortalık kararıncaya kadar sürer. Çocuk ancak yatacağı zaman, okul ödevini hatırına getirir. Çok yorgun olduğu, yahut da odanın içinde rahatsız edilmeden çalışmak imkânı olmadığı cihetle, vazifesini temiz ve dikkatle yapmadığı için, ertesi gün öğretmen tarafından cezalandırılır. Bu gibi hal ve vaziyetler karşısında, o okulda hakiki bir eğitimin hâkim olamıyacağı meydandadır. Ve okul geçimsizliklerinin pek çoğu da öğretmenin talebelerinin ev ve aile durumlarını bilmemesinden ileri gelmektedir. Öğretmen ve talebeyi birbirine bağlayan yalnız öğretme ve öğrenme işidir. Bu yüzdendir ki çocuklar, okulu bitirdikten pek az bir zaman sonra, ona karşı, bir yabancıya karşı aldıkları vaziyeti alırlar.

Eski okul, çocukları hayata salıvermekle onları hemen daha yaşlı arkadaşlarına, kiliseye, tarikatlara, meyhane ve kahveye ve şehre teslim etmiş olur. Ve şayet eğitsel bakımdan bir parça kıymeti olan bir iş görmüşse, o da bu suretle feda edilmiş olur. Bu da köy okulunun imkân mevcut olduğu halde muvaffak olamamasının sebeblerinden biridir. Şunu da söyliyelim ki, eski okulda da öyle öğretmenler vardır ki, talebelerine içten gelen bir bağlanışla bağlanmışlardır. Çocukların her hali ile alâkadar olurlar. Onların ailelerine yaptıkları hizmetleri, yararlıkları bilir ve takdir eder, ana

ve babalariyle konuşur ve okuldan çıktıktan sonra da çocukların gelecekleri ile ilgilenirler. Ne yazık ki bu gibi öğretmenler, parmakla gösterilecek kadar az, seçilmiş şahsiyetlerdir. Eski okula, köyde bir parça mevki ve itibar temin eden, onu köy hayatı ile temas ve münasebete getiren, okulun kilise ile olan bağlılığı, okul işleriyle kilise hizmetlerinin münasebetdar oluşu idi. Kilisede ve kabristanda okul talebeleri, doğrudan doğruya cemaat hayatı içinde yaşıyan hizmet edici = aktif birer uzuv olarak yaşarlardı. Hiç şüphe yok ki, öğretmen için bu, çokdefa, pek tabiî olan topluma hizmet etmek olmaktan ziyade, zorla, isteksizlikle yapılan bir yük, bir angarya idi. Bu sebepledir ki o, ilk fırsatı bulur bulmaz, kilisenin hâkimiyetinden sıyrılmış, ve bu suretle de kendisini cemaata bağlayan en kuvvetli bağları koparıp atmıştır.

Okulun asıl yaptığı işi köylü doğru dürüst kavrayamamaktadır. Çok defa ona göre okul, devletin zorla köye soktuğu bir kuruağdır, ve bu itibarla, ister istemez onunla uzlaşmak ve anlaşmak gerektir.

Şüphesiz aradan uzun yılların geçmesi dolayısiyle o, bir dereceye kadar okula alışmıştır. Ve bugün artık idrak etmektedir ki, okumasını, yazmasını, hesap yapmasını bilmek mecburiyeti vardır. Kezalik, bir parça şarkı ve türkü, güzel sözler söylemesini de bilmek lâzımdır. Fakat, bunların dışındaki şeylerin çoğunu, ve hele kendi çocukluğu zamanında öğretilmeyen jimnastik, resim, kır gezintileri ve yaya yürüyüşler gibi şeyleri bir türlü anlayamaz. Bir konservatif insan olması itibariyle, o gönlünce her şeyin eskisi gibi kalmasını ister. Okulun çocuklarını dilediği gibi eğitmek istemesi, yapılan yeniliklerle varılmak istenen amaçları kavraması için hiçbir emek harcamaması yüzünden yenilik ve değişiklikler onu kızdırır, kırgınlık ve güceniklik ile doldurur.

Köylü, okulun mesaisini kavrayamadığı için, onun yoluna para harcamaya da kıyamaz. Ve bu yüzdendir ki, köy okulları tesisatlarındaki çıplaklıkla, öğretim araçlarının eksikliği, yapı, ekleneti ve bahçelerinin göze ve gönüle hoş gelmiyen halleriyle göze çarparlar. Yalnız, okulun köy hayatı içinde yer almış olduğu, köylü-

sel hayatı anlamaya ve kavramaya çalıştığı, sevdiği yerde dış durum çok daha iyidir.

d) Eski Köy öğretmeni

a) Tahsili

Köy öğretmeni de bütün diğer halkokulu öğretmenleri gibi, tahsilini hazırlama okulu ile Seminar'da - Öğretmen okulunda yapardı. Bunların vazifesi, ilkönce ona, halkokulunda okutacağı bilgi sahalarını öğretmekti. Bu yüzdendir ki, tahsili ansiklopedik idi, ve halkokulu alanına giren her derse ait bilgileri ihtiva ederdi. Bu genel tahsilin yanında, asıl pedagojik tahsil, çok geri kalırdı. Bu sahaya genel - psikoloji, (çok defa yalnız Herbart'ınki) tedris ve terbiye ilmi, ve terbiye tarihi dâhildi. Bu pedagoji öğretimi ile öğretmen, her türlü eğitim ve öğretim meselelerini kavramış olacaktı. Öğretim tekniklerinin öğrenilmesi ve kullanılması, tatbikat okulunda temin edilirdi. Yarının öğretmeni orada nümune dersleri dinler, ve bizzat tecrübe dersleri verirdi.

Öğretmen yetiştirme işinde musiki tahsili önemli bir mevkii haizdi, çünkü bu vasıta ile o, kiliseden hizmet almak iktidarını kazanıyordu.

Köy öğretmeni için ayrı ve hususi bir tahsil yoktu. Pedagojik tedrisat, yalnız umumi meselelerle iştigal ediyordu. Köy okulundan ve onun kendine has dert ve dâvalarından, çokdefa Seminartalebesi, hiçbirşey duymazdı. Birçok öğretmenler, tek dersaneli okullar da mevcut olduğunu işitmeden, öğrenmeden Seminarı bitirmişlerdir. Ders müfredatı, her tarafta aynı esaslara göre okutulacağı cihetle, bu okul için ayrıca hazırlanmaya lüzum yoktu. Birçok öğretmenler, Seminarı bitirmiş olmakla, tahsillerini de bitirmiş ve ermiş olduklarını sanırlardı. Ben öyle köy ve şehir öğretmenleri tanırım ki, asaleten öğretmenliğe tâyin edildikten sonra, pedagojiye ait bir tek kitabı bile ellerine almamışlardır. 1925 yılında ziyaret ettiğim bir okulda, hâlâ 47 yıl önce Seminarda öğrendiği şekilde ders veren bir öğretmene rasgeldim.

Köy öğretmeninin tahsilini tamamlamaya çalışması için ortada bir sebeb de yoktu. Yılların, değişmekte olmasına rağmen,

her sene o, hiç kıymetten düşmeyen ders müfredatını okutacaktı. Ve her ders sahası için de, bütün ders mevzularını ele alan, inceden inceye tetkik eden, iyi tertib ve tasnif edilmiş öğretmen kitabları kâfi idi.

Muayyen bir yaşa kadar öğretmenlerin iştirak etmeye mecbur tutuldukları, maarif idareleri tarafından vakit vakit açılan kurs ve konferanslara gözdağı ile gidilirdi. Öğretmenin hakiki ilerlemesi ve gelişmesi için bunların pek az faydası olmuştur. Onların ne kadar çok sevilmekte ve rağbet görmekte olduklarını devrimden sonra hemen her tarafta lâğvedilmiş olmaları da gösterir. Öğretmenlerin büyük kütlesinin yanıbaşında daima çalışkan ve gayretli eğitmenlere de rastgeliriz. Bunlar aldıkları tahsil ile iktifa etmeyip, her fırsat ve imkândan istifade ederek, ilerliyen seçme insanlardır. Fakat, köy öğretmeni için bu ilerleme, son derece güçleştirilmiştir. Çünkü, onu maksadına eriştirecek pek az vasıta ve imkânlar vardı.

b) Köy öğretmeninin sosyolojik şartlara bağlı oluşu

Öğretmen, kendilerine gerek fikirce ve gerekse bedence üstün olan ergin bir insan sıfatı ile çocukların gözü önünde durur. O, memurluk vazifesi dolayısiyle, aynı zamanda onlara karşı bir otoritedir. Ve zaruret hâsıl oldukça bu siperin arkasına saklanabilir.Öğretmenin, çocuklar karşısında, durumu daima emin ve sağlam olan, daima haklı ve doğru olan, daima buyuran, talimat veren, daima tenkid ve muaheze eden, fakat asla tenkid edilmeyen bu insanın bazı bâriz hususiyetlerini ana hatlariyle izah edelim: Onun erginlere karşı egemencesine durumu, onun daima haklı oluşu ve daha iyi bilişi, kendini olduğunun çok üstünde görmesi ve çalımı, gururu, ki bir insan içyüzü itibariyle nekadar boş, cevheri itibariyle nekadar değersiz ise o nisbette büyüktür, bütün bunlar şu sebeblerden ilerigelir: Öğretmen karşısında, ergin bir arkadaş, ve meslekdaş, ona karşı oyun oynayan, onunla mücadele eden bir kimse yoktur ki, onu hakiki duruma ve maksada uymaya icbar etsin. Onun kuvvetlerini harekete getirsin ve ona bilgi ve iktidarının hakiki hudutlarını göstersin. Bu husus bilhassa köy öğretmenlerinde kendini göstermektedir. Onların talebeleri rûhan ağır ve az cevvaldirler, okul binası içinde kendilerini şaşkın ve her tür-

ki benlik duygusundan sıyrılmış sanırlar. Onlarda mevcut ve müddehar görgü, bilgi, tecrübe ve iktidar, eski okulda müessir olmak imkânını bulamaz. Öğretmen, daima veren ve harekete getirendir. O, erginler karşısında da aynı vaziyettedir. Öğretmen, kaideten, köyde de fikren - kendi seviyesine yükselmiş kimse bulunmadığı için, üstünlüğünü hiç güçlük çekmeden herkese tasdik ve kabul ettirebilir. Onların karşısında palavra atmak ve kendini arslan sanmak, bir marifet değildir. Hernekadar bu gibi şeyleri, yalnız haddini bilmiyenlerle, ne oldum delisi olup ta kendini dev aynasında görenler yaparlarsa da, başkaları bunları bütün öğretmenlere teşmil ederler. Öğretmen, hiçbir taraftan kendini düşünmeye, gayrete gelmeye, ortaya eser koymaya, tahsilinin eksik taraflarını görüp tamamlamaya sevkedecek bir teşvik ve tergib görmez. Ve bu sebeble kolaycacık, içinde yaşadığı köyün fikrî seviyesine iner. Bu münebbih ve muharrik yokluğu, bu fikrî tecerrüd ve ona bağlı olan fikrî alâkaların kuruması, öğretmenin başına gelmesi melhuz tehlikelerin en büyüklerindendir. Ve çok yanık ki, ancak iş işten geçtikten sonra bunun farkına varır. Öyle öğretmenler vardır ki, pek kısa bir zamanda bu tehlikeye kapılırlar. Bilhassa fikrî alâkalara sahibolmıyan bir kadınla da evlenmişler ise, birkaç yıl köyde oturur oturmaz, ruhca tamamen sönmüş, körleşmiş bir hâle gelirler. Bu öğretmenler fikirce okadar uyuşmuşlardır ki, ellerine kitap bile almazlar. Pek nadiren yavan takımdan bir roman okurlar. Bu mânevî kuraklık ve çoraklık, yalnız sathi ve kof insanı değil, özlü ve derin olan her köyöğretmenini de tehdit eder. Yalnız bu gibiler, tehlikeyi daha önceden sezerler ve ona karşı kendilerini korurlar. Bu gibiler, her türlü bağları kırarak, kendi kuvvetlerini ölçebilecekleri insanların oldukları yerlere kadar giderler, aynı gayeler peşinde koşan diğer öğretmenler ve aydınlar ile irtibat ve münasebet tesis ederler.

c) Köy öğretmeni tipleri

Köy öğretmeni, diğer her sınıf ve çeşit öğretmene nazaran, daha hür ve daha müstakildir. O, okulu içinde, müfredat programları ve talimatnamelere büsbütün aykırı hareket etmemek, ve köy sakinlerinin inanış, görüş ve kavrayışlarını kırmamak şartiyle, is-

tediği gibi açılabilir, günlük işlerine, dilediği gibi şekil verebilir. Bu yüzdendir ki, bilhassa köy öğretmenleri arasında, sıksık orijinal=nevi kendine munhasır, şahsiyetlere rastlarız. Bunlar, yaşayış, gelişiş ve oluş itibariyle, çok defa, tek cepheli denecek kadar ayrı, başka insanlardır.

Okula karşı aldıkları durum bakımından, bunlar arasında 4 tip ayırabiliriz: Eğitmen, öğretmen, emirkulu, dalgacı.

Eğitmenler en az rastlanılanlardır. Ve en az dedikodusu yapılan, kendilerinden az bahsedilenler de bunlardır. Çokdefa onlar, okullarında ve çocukları arasında her şeyi unutmuş, sessiz insanlardır. Onlar hayatları süresince kalmak üzere köye gelmişlerdir. Okul vasıtası ile bütün topluluğu elde ederler. Yıldan yıla çocuklar onun elinden geçerek, köy hayatına atılır, büyür, olgunlaşır ve erginleşirler, fakat her başları sıkıldığı zaman da onun yardımını görürler. Talebelerinden her birine hayatta takibedecekleri yolu gösterirler, müstait bir çocuğun daha yüksek bir tahsil yapmasını temin ederler. Az istidatlı ve zayıf olanları da sevgi ve şefkat ile korurlar. Aradan çok uzun yıllar geçtikten sonra da, talebeleri, başları sıkıldığı zaman, öğretmenlerine içini dökerek, onları saadet ve talihlerine iştirak ettirirler. Bu gibi öğretmenler de yardımlarına muhtac olan insanları bulmasını ve seçmesini bilirler. Çokdefa bu tipe mensub öğretmenler ermiş insanlardır, ve canlı bir köytopluluğunun gözbebeğini teşkil ederler.

Öğretmenler, köyokulu işlerinin güçlüğü dolayısiyle hareket ve gayrete gelmişlerdir. Öğretim usullerine düşkündürler, ders saatlerinin güzel kuruluşuna çok sevinirler, haritalar çizerler, müşahede malzemeleri toplarlar. Tedris usullerini ve çalışma tarzlarını tecrübe ederler.

Onların talebeleri çok şey öğrenirler. Onlar çok şey isterler, ve doymak bilmezler. Çocuklardan da çok şey beklerler. Müstaid çocuklar, onların okullarından çok memnundur. Zayıflar ise okulu bitirdik ve kurtulduk diye geniş bir nefes alırlar.

Memurlar, emirkulları, ödevlerini iyi, kötü ifa ederler, her fırsat ve imkândan istifade ederek maarif idarelerini hoşnut etmeye çalışırlar. Köyü tanıyıp anlayamadıkları cihetle, burada muhtac

oldukları takdir ve taltifi göremezler. İşi içten sevmezler. Ve çokdefa uzun zaman köyde kalmazlar. Köy hayatı onlar için mânasız ve kıymetsizdir.

Dalgacılar, kendileri için bir yük, bir belâ olan okul dışında yaşarlar. Çokdefa günlük işlerini bile görmezler. Onlar, köyler için bilhassa tehlikelidirler, ve köy de onlar için bir tehlikedir. Çünkü burada, hemen her türlü murakabe ve teftişten azade olarak, onlarca seneler gözboyayıcılıktan ibaret olan işlerini yaparlar. Eğitsel bakımdan bunlar fevkalâde yıkıcı ve bozucudur.

Öğretmenin okul dışındaki yaşayışı bakımından üç tip, bilhassa göze çarpar: «Çiftci», Hayatının ağırlık merkezi tarımdadır. «Speciyalist» Bir uzman sıfatiyle gece gündüz uğraştığı bir saha vardır. «Ocakçılar» da her gittikleri yerde, dernekler, birlikler kurarlar. Çiftci - öğretmen, çokdefa bir köylü çocuğudur. Tarlalarını sürer, eker, biçer; kümes hayvanları, domuz yetiştirir. Sunî gübreler ve yeni tohumlarla denemeler yapar. Çokvakit bütün kuvvetini çiftine çubuğuna verdiğinden okulu ihmal eder. Şüphesiz, zengin tarımsal faaliyetinin okul ve öğretim, ve hattâ köylünün işleri üzerinde de feyizli tesirler yaptığı vâkidir. Fakat öyle yapmacık çiftci - öğretmenler de vardır ki, hakiki çiftci onlara bıyık altından güler. Temiz ve kibar olan, öğretmenin bir arıcı ve balcı, bir bahçıvan, bir çiçek, veya fidan yetiştirici olmasıdır. Bunlar çokdefa heveskârdırlar, para kazanmak emeliyle hareket etmezler. İşlerini son derece severler ve başkalarına da sevdirmesini bilirler. Speciyalistlerin, en güzel saatlerini, en kıymetli vakitlerini feda ettikleri bir gizli aşkları vardır. Köy hayatının rahat ve huzuru, âsudeliği, onlara verimi çok yüksek olan çalışmaları için muhtac oldukları vakit ve kuvveti verir. İhtisas sahalarından okuldaki mesaileri birçok ilham ve feyzler alır. Fakat bazan da ihtisas sahalarına dalarak bocalarlar. Ve hayatın diğer sahalarını geri plânda tutarlar, âdeta kozası içindeki kelebek gibi bir hayat geçirirler. Dışarda olan hiten şeyler, onlara nüfuz etmez. Bu suretle onlar kolaylıkla dar görüşlü ve tekcepheli olurlar.

Ocakçılar, köysel cemiyet hayatı içine atılırlar. Dernek ve birliklerdeki çalışmaları dolayısiyle köy insanlariyle yakından temasta bulunurlar. Köyde hürmet ve takdir görürler. Bunun okula da

faydası olur. Fakat çokdefa asıl okul işleri, onların okul hayatı dışında çok fazla enerji sarfetmeleri yüzünden ihmal edilir.

d) Öğretmenlerin köylerden kaçmaları

Öğretmenlerin köylerden kaçmaları, köysel kültür bayatı bakımından, cansıkıcı ve yeis verici bir tezahürdür. Bu suretle biz, pek çok öğretmenlerin köy okulları öğretmenliğini, bir gelip geçici memuriyet, daha iyi imkânlar görünür görünmez, derhal tepilip atılacak bir hizmet saymaları hakikatini kasdediyoruz. Bizzat köyde doğmuş olanlar, vaziyeti iyi tanımaları itibariyle köy öğretmenliği mesleğinde bilhassa muvaffakiyetle çalışması gereken köylü çocukları bile köylere gitmekten çekiniyor, gittikleri köylerden kaçıyorlar. Köyde yerleşen, köye bağlanan, orada köksalan öğretmenler, köy eğitmenleri, her gün biraz daha azalmaktadır. Köylüler bu realiteyi sessiz bir tevekkül ve rıza ile karşılıyor, ve hattâ çok vakit pek tabiî buluyorlar. Öğretmenlerin kaçtıkları köyler bilhassa demiryolundan uzak ve talebe sayısı pek çok olan bir desaneli okulların bulunduğu yerlerdir. Ben bu çeşit bazı köylerdeki bir dersaneli okulların 1875 - 1900 arasında 25 yıl içinde vasati olarak iki yılda bir öğretmen değiştirdiklerini, 1900 - 1925 arasındaki 25 yıl içinde ise Genel Savaşın elverişsiz tesirleri yüzünden 20 öğretmen değiştirmiş köyler bulunduğunu tesbit ettim.

Köyden kaçışın ikinci bir şeklini de becerikli ve kıymetli öğretmenlerin, müstaid insanların nadiren köyde kalmalarında, çok defa kıymetli mesailerini daha çok para vererek, daha iyi kıymet takdir eden şehirlere gitmek istemelerinde görüyoruz. Köylü bu tezahürü iyi tanıyor ve okadar tabiî buluyor ki, iyi şahadetnamelere sahip olduğunu bildiği bir öğretmenin uzun zaman köylerde kalması genel bir hayret uyandırıyor. Öğretmenlerin köylerden kaçmalarının sebebleri değişik tabiattadır. En kuvvetli müessir, ruhan köyden kaçma, yani aydın insanın içyüzünün köyden çevrilmesi, köy kültüründen ve onun kendinegöreliğinden ruhan ayrılmak isteyiş ve ona yabancı kalıştır. Öğretmen, hattâ köyde doğmuş bile olsa şehirde aldığı terbiye ve tahsil, şehirsel yaşayış ile tanışma yüzünden, çokdefa köye karşı yabancılaşmış, köydeki yaşayış şekilleri için anlayışını kaybetmiştir. Köy bayatı ona değersiz

ve gayesiz görünür, o, köyde âdeta garibser. Bu gibi ön bükümlerle köye giden insanın, köye ısınması ve köyü sevmesi asla mümkün olmaz. Bundan başka köyde de öğretmenin tasa ve kaygılarını, derd ve sıkıntılarını anlayacak, mesaisinin derin mânasını kavrayacak insanlar pek azdır. Çokdefa öğretmenin yançizen, maksada hiç de uygun olmayan tahsili ona diğer aydın insanlarla buluşup tanışma yollarını açmıyor. Alelâde insanlarla düşüp kalkmayı, tabiat içinde yaşayarak müsterih ve şad olmayı şehirde unutmuş olduğu cihetle, şehrin zevk ve eğlencelerine susayan sathi bir insan olmasa bile, köyde yapayalnız kalıyor, bunalıyor. Yalnız köylü halk için derin bir anlayış ve sıcak bir sevgi sahibi olan insanlar, yalnız hakiki bir kültür ve olgunluk sahibi olan ve içten alacağı kuvvetle yaşayan, ve az çok, köy papazının yaptığı gibi sessizce kütüphanesi veya ailesi içinde kendine has, ince kültürlü bir hayat kurarak yaşayan insanlar, devamlı olarak köysel inziva ve itikâf hayatı içinde, köyün bir mezarlık sessizliğini andıran varlığı içinde yaşamaya katlanabilirler.

Bu içe ait sebepler yanında, çokdefa dışa ait şeyler de öğretmenin köyden kaçmasında kesin bir rol oynarlar. En başta gelen: İşin, baştan aşkın oluşudur. Şehir öğretmeni, okuldaki işini bitirdikten sonra serbestir. Fakat köy öğretmeninin okul dışında, bilhassa kışın okadar çok işi vardır ki, birbiri arkasına birkaç saatini evde ailesi arasında geçiremez. Eğer o, köydeki mevkiini daha baştan sarsmak istemiyorsa kabulden imtina edemiyeceği sayısız iş vardır (koro kurulunun başkanlığı, kilisede organistlik, ödünç para verme sandığının idaresi..)

Kendi talebesi olan çocuklara yardım, ve onların ihtiyaçlarını karşılama işleri, gençliği esirgeme ve sosyal yardım işleri.. Köy bütün bu işlerin, öğretmen tarafından ifasını, pek tabiî bir şey sayar. Bunca emek ve hizmetlere rağmen o, pek nadir olarak, takdir ve izazdan sarfınazar, yerinde bir anlayış ve kavrayışa mazhar olur.

Çokdefa okul işleri, okadar ağır ve yorucudurlar ki, birçok öğretmenlerin tâkat ve tahammülünü aşarlar. Ekseriya dersodaları kapıya kadar doludur. Bir odada 60 ve hattâ daha fazla çocuk bulunması nadir hallerden değildir. Sevimsiz, kâfi derecede iyi temiz-

lenmemiş, ışık ve ısınma durumu berbat, her türlü en lüzumlu öğretim araçlarından mahrum dersanelerde çalışmak, yalnız yorucu olmakla kalmaz, aynı zamanda, emeği karşılamayacak kadar az başarı sağlar. Ebeveyn, bilhassa bu gibi durumu fena köylerde, okula karşı hemen hiçbir alâka göstermez. Öyle köyler tanırım ki, mahallin ilk öğretim müfettişleri bile, okul imtihanlarında bulunmak istemezlerdi. Bu gibi haller ve uygun olmıyan şartlar, öğretmenin çalışma ve yaratma sevgisi, neş'e ve şevki üzerinde, çok ağır yıkıcı tesirler yaparlar.

Bütün bunlara, bir de köy öğretmenliği hayatının haricî zarar ve ziyanları da ilâvemam eder. Köyde öğretmenin oturduğu evin pek çok eksiklikleri vardır. Kendi oturdukları evlerin sayısız noksanlarına katlanmaya alışmış olan köylüler, öğretmenin en zaruri ihtiyaçlarını bile idrak etmezler. Bir banyo dairesi gibi «lüks» ten sarfınazar, birçok köy okullarının öğretmen evlerinde akar su veya kuyu, elektrik ışığı da yoktur. Zaruri tamir işleri, ancak uzun zaman süren dolambaçlı müracaatlardan, çokkere ancak aradan yıllar geçtikten sonra yaptırılır.

Köy öğretmeninin vaziyeti, yiyecek _ içecek temini bakımından da, şehirlinin çokdefa hayalhanesinde yaşattığı gibi, pek elverişli değildir. Küçük köyde o, zaruri ihtiyaçlarının en önemli kısmını şehirden veya daha büyük olan komşu köyden getirtmek mecburiyetindedir. Sebze, büyükce köylerde bile pek seyrek bulunur.

Giyecek ihtiyaçlarını da öğretmen ancak şehirde temin ve tatmin edebilir. Öğleden sonra serbes olduğu günleri, çokdefa bu maksatla şehire gidip gelmeye hasreder ki, bazı köylerin çok fena olan yolları ve taşıma araçları göz önünde tutulursa, bu yolculuğun her zaman bir zevk olmadığı çokiyi anlaşılır. Aynı şartler ve durum altında yaşıyan bir köy öğretmeni, şehirdeki meslekdaşına nazaran, daha çok para harcamak zorundadır. Çünkü o, şehirdeki fiyatlara ilâveten, köyde satın aldığı her şey, ve hattâ gıda maddeleri için ayrıca taşıma masrafı ve diğer küçük masrafları ödemek mecburiyetindedir.

Çocuklarının tahsil ve terbiyesi, köy öğretmenine çok pahalıya mal olur. Eğer onlara bir lise tahsili vermek isterse, küçük

yaşta aile ocağından ayırarak, kasabaya, veya şehre göndermek lâzımdır ki, terbiyevî mahzurlarından başka, malî bakımdan da, her zaman taşınması mümkün olmayan fazla bir yük teşkil eder.

Bütün bu meseleler biraraya toplanarak, öğretmenin kendisini köyde nadiren halinden memnun ve müsterih saymasına imkân verirler. Bu sebeblerdir ki o, çok yerde, köyün köydeşi değil, yalnız konuğudur. En çok zahmetli ve güç olan, bir dersaneli okullarda, hemen münhasıran, henüz asaleti tasdik edilmemiş olan genc öğretmenler bulunur. Yine bu yüzdendir ki, bir zamanlar maarif idareleri, bu gibi yerleri, ceza yerleri sayarlar, ve öğretmenler de, mecbur kalmadıkca, buralara tâlib olmazlardı.

Köy öğretmenlerinin kaçışlarının sonuçları köy için, her bakımdan tam mânasiyle yıkıcıdır. Ancak kesin mecburiyet karşısında köye gelmeye razı olan, köyde, kendini unutulmuş, nefyedilmiş sayan ve şehrin hasretini çeken öğretmenin, köyde yerleşip kökleşemeyeceği, köysel kültürü kavrayamıyacağı, içinde ve onun için çalıştığı dünyayı asla doğru olarak tanıyamayacağı, velhasıl köysel halkın ve köyün öğretmeni sıfatiyle kendi mesleğine karşı hakiki vaziyetini tâyin edemeyeceği aşikârdır. Böyle bir öğretmen, okul içinde de, ancak sivilizatorca ve teknik işler görebilir. Köy okulu, bu gibi öğretmenler için bir «eğitim ve öğretim metotlarının sınanıp geliştirilmesine yarayan mahal», tecrübe tahtasıdır.

Olumlu halk eğitimi işi bu suretle ifa edilemez. Çünkü, böyle bir vaziyette mesai, sıksık inkıtaa uğrar, ve köy ruhu da köye yabancı olan bu insanların gözlerine görünmekten çekinir, ürker. «Onların yanlış ve noksan terbiye edilmiş, daha doğrusu eğitilmemiş olması, haşinliği çokkere hamlık ve çiğlik eseri değildir. Onların haddinden çok fazla olan ürkekliği, çekingenliği, tabiî olan itimatsızlığı, _ ve bu sebeble de _ olduğundan başka türlü görünmek isteyişi» kendi varlığı içine kapanıp kalması, sımsıkı kapanıp dışardan gelen hiçbir şeyi içeriye almaması, hemen münhasıran köysel memurların göçebe oluşunun doğurduğu daimî bir meyvadır. Çokdefa bunun neticesi de «halkın göçebeleşmesi, veya hiç değilse kendinegöreliğinin kuruyup buruşması, sakatlanması, ve yabancılaşmasi» demektir.

Köyde hakiki bir eğitim ve kültür mesaisi yaratmak isteyenler, herşeyden önce köysel eğitmenin, yerlileşmesini temin için gereken tedbirleri almak mecburiyetindedirler. Bu noktada, köysel hal ve durumları azbuçuk tanınmış olanlar bile, kesin olarak fikrimize iştirak ederler.

Köysel kültür politikasının amacı, herşeyden önce, bir dersaneli okullar öğretmenliğini ve birkaç dersaneli köy okullarının başöğretmenliğini yalnız «pedagojik görgü ve tecrübelere sahib, köy hayatına alışkın, ve köysel halk ile sıkı bir surette kaynaşmış olan şahsiyetlere, köyde mecburiyet yüzünden oturmayan, bilâkis bizi doğurmuş olan toprak ile olan kaynaşmasının derin bir hakikat ve ruhi esenlik ve sağlık için zaruri olduğunu ve bu suretle yaratılışına ve ta içinden gelen seslere nazaran toprağa bağlı, yurda kul olan ve onun üzerinde yaşadıkca sevinç ve neşe duyan insanlara tevdi etmelidir. Bu amaca ancak, köyün ve köysel eğitimin önemini, geniş halk tabakalarına anlatmak, tanıtmak, herşeyden önce köy öğretmenleri ve köylüler arasında bunu temin etmek, köy sakinlerinin, okulları için ellerinden gelen hiçbir fedakârlığı esirgememelerini sağlamak, ve bütün gücü ile devletin, köylerdeki kültürel ödevlerini hakkiyle ifa etmesini istemekle varılır.

Köy öğretmeni için aşağıda saydığımız noktaların temin edilmesi zaruridir.

1. Köyün ihtiyaclarını hesaba katan, ve öğretmene köy hayatının yalnızlığına, kendi içine kapanmış oluşuna katlanmayı, öğreten onu bugün içinde bulunmakta olduğu sosyal tecerrüten de kurtaracak olan bir tahsil.

2. Genc ve tecrübesiz öğretmenlerin, tecrübeli köy öğretmenleri tarafından, betahsis köy için pratik olarak yetiştirilmesi. Bütün köy tatbikatcıları, ilkönce bir yıl kadar bir zaman, en iyi tanınmış, toprağa bağlı, gerek köyün ve gerekse hükümetin itimadını kazanmış, bir köy okulu - üstadı yanında dinleyicilik ve yardımcılık yapmalıdır. Çünkü yalnız hakiki köy çocuklarının içinde bir veya iki dersaneli bir köy okulunun muvaffakiyetli çalışışma iştirak etmek, - keza tarımsal meslek okulunun büsbütün yeni âlemine ve köy ruhunun, köyde olanbiten herşeyin kendine göreliği-

ne nüfuz etmekle köyokulunun isteklerinin hakkından gelmek mümkün olabilir.

3. Köy öğretmenlerinin tahsillerini tamamlamasının, devletin yardımiyle yapılması.

4. Köy öğretmeni için yetecek, onun şeref ve haysiyetine uygun bir ev ile işleyebileceği kadar büyük bir bahçe.

5. Köy, şehir ve büyükşehir arasında maaş bakımından ayrılık yapılmaması, yapılmış haksızlıkların bertaraf edilmesi. Kadroda, şehir için olduğu kadar, köy için de, yüksek maaşlı yerler ayrılması.

6. Köyöğretmeni çocuklarının tahsil ve terbiyesi için maddi yardım.

Bu talepler tedricen ifa edilecek olurlarsa ve köy öğretmeninin ağır olduğu kadar da önemli olan mesaisi, devletin mesuliyet ve ihtimamı, ve köy halkının da alâka ve iştirakiyle kolaylaştırılacak, saygı ve takdir görecek olursa, o zaman biz, şimdiye kadar olduğundan daha çok köyü seven, köyün itimadını kazanan, işten anlar köy eğitmenlerine ve köy kılavuzlarına sahib oluruz. Ve ancak bu suretle bütün ulusun saadet ve selâmetine varacak olan, köy hayatının huzur ve âsudeliğini, zenginleşmesini temin etmiş oluruz.

e) Eski köyokulunun eksiklikleri

Alman Öğretmenler Birliğinin, köyokulu hakkındaki raporu, bu okul nev'inin aşağıya dizdiğimiz eksikliklerini sayıyor:

1. Eksik olan yukarya doğru yükselme teşkilâtı. 2. Az olan yanlara doğru genişleme teşkilâtı. 3. Bazı memleketlerde 8. sınıfın olmaması. 4. Köyokullarının tecerrüdetmiş vaziyette kalmaları ki, bunu biz, onların gerektiği derecede Tek okul sistemi içine alınmamış olmasında ve okulçağı biterbitmez, her türlü tahsil imkânlarının tükenmiş ve kesilmiş olmasında görüyoruz. Sebeblerini köyokulunun kadro darlığından alan bu eksikliklere, bir 5. daha katılır. Okulun öğretme ve öğrenme araçlariyle yetecek kadar donanmamış olması. Dersanelerin, çokdefa berbat bir vaziyette oluşu, her bir dersanedeki çocuk sayısının çok yüksek oluşu ki, bunlar da köyokulu ile cemaat politikası arasındaki yönetim durumunun doğurduğu sonuclardır.

«Köyokulu, para ve iktısat bakımından cemaate tâbi olması itibariyle muztariptir.» Bundan sonra raporu yazanlar, köy okullarının başka bir hukuki - iktısadi zemin üzerine kurulmasını istemektedirler. Köyokuluna yardım etmek için yapılan bütün imkânlar, teşebbüsler, ve hattâ bizzat hükümetin emir ve nizamları bile kısa görüşün ve egoistliğin önüne geçmesi için pek lüzumlu olan, kanuni ve hukuki müeyyideler konmadıkca, daha çok uzun zaman tatbik edilemezler. Köysel okul işlerinin gelişerek açılmasının, ancak halk okulu bir devlet kurağı olduğu ve hertürlü okul masraflarını devlet, doğrudan doğruya üzerine aldığı takdirde mümkün ve müemmen olabileceğinde kimse tereddüt etmemektedir.»

Köyokulu hakkında bu suretle hükümler yürütülmesi, ve bunların birçok Alman gazetelerinde tenkid edilmeden basılıp yayılması öğretmenlerin köyokulu karşısında aldıkları resmi durumun bir ifadesidir. En önemli derd, haricî şeylerde ve teşkilâtta görülüyor ve bizzat işin can alacak noktasına el atmaktan ziyade, dışardan, devletten yardım umuluyor, köy okulunun derdleri duyuluyor, fakat, kimse asıl dâvanın çekirdeğini göremiyor.

Bu köyokulu problemi, köyokulu kadar eskidir. Köyokulu ilk önce kilisenin, sonraları da kilise ve devletin, şimdi ise münhasıran devletin bir mecburi kurağı olması itibariyle, daha ilk zamandanberi köy sakinlerinin hayatına aykırı ve onunla mücadele edici bir durumdadır. Köyokullarının, vakit vakit birer kopyası vaziyetine düştükleri, şehir okullarına uyarak aydınlanış ruhunun köyokullarına da girmesiyle okula öyle şeyler sokulmıya başladı ki, bunların köydeki yaşayış ile hiçbir ilgisi, yakınlığı yoktu. Bu yüzden, okul köylüye kendi dünyası, sıkıntı ve tasalarıyle hiçbir ilgisi olmayan, lüzum ve önemlerine herkesin kandığı okumak, yazmak ve hesab yapmaktan sarfınazar edilirse, çocukların mânasız bir şekilde zaman ve kuvvet israf etmelerine yarayan, çocuklar ve köylü için başbelâsı olan bir müessese haline geldi. Bütün bu sebeb ve neticeler, okulla köy arasındaki zıddiyeti büsbütün artırdı. Şehir okullarında tecrübe edilerek iyi ve faydalı olduklarına kanaat getirilmiş olan birçok usullerin ve çalışma tarzlarının köyokullarına da girmekte olmasına, bilhassa çocuğun en yakın muhitinden alınan konuların işlenmesine rağmen, bu anlaşmazlık ve ger-

ginlik bugün de mevcuttur. Bir bütün olması itibariyle, okul, bugün de köye yabancıdır. Köyün uzviyeti içine girememiş olan, ve bu yüzden özlü ve olgun meyva vermeyen bir kuruğdur.

Bu bakımdan asıl köyokulu problemi şudur:

Bir yapmacık varlık olan okul nasıl köy topluluğu uzviyeti içine girip onunla kaynaşabilir? Kilise ve devlet tarafından zorla köy vücudu içine sokulan bu yabancı cisim köylülerin yaşayışı ile nasıl canlı olarak kaynaştırılabilir?

Bu mesele ancak bugün hakkiyle kavranmıştır. Fakat, hâlâ da, hep köyokulunun dışına ve görünüşe ait noktalarda tecrübeler ve düzeltmeler yapılmakla vakit geçirilmektedir. Köyokulu, köye yabancı idi ve hâlâ da yabancıdır. Bu nokta, bütün diğer yanlışlıkların, ve fenalıkların kökü olan ana hatâdır. Meselâ, şehir okullarının müfredatı ve usulleri, hemen hiçbir önemli değişiklik yapılmadan köyde de tatbik edilmişlerdir.

Gözlem ve incelemeye yarayan her türlü yardımcı araçların yokluğu, köyokulu için çok geniş ölçüde faydalanma imkânı olan köysel tabiat ve topluluktan istifade etmesini bilmediği için, köyokulunda öğretim bilhassa güçtü. Ormanda, kırda, tarlada ve çayırda, bahçede bulunan hayvan ve bitkiler araştırılıp öğrenileceği yerde, ya bunların resimleri gösteriliyor veyahut da, kitaplarda bunlar hakkında yazılmış olan yazılar okutturuluyordu. Asıl hakiki hayata okul içinde yer yoktu. Öğretmen de bu yüzden köy çocuğuna yakın gelemiyordu. Köyokulunda münhasıran Yüksek Almanca konuşulması da dikkati çeker. Müfredat proğramı: «öğretmen ve talebe için derste konuşulan dil, yüksek Almanca yazı dilidir. Temiz bir şekilde ifade edilmesine her devrede itina edilecektir.» diyor. Lehce (diyelek) ile birlikte bütün köy ve çocuk dünyası, okulun kapısından dışarıya atılıyor. Öğretmen nasıl lehceyi kıymetsiz ve mânasız birşey gibi yüksekten bakarak görüyor, veya onunla hiç ilgilenmiyorsa, bütün köy kültürüne de aynı gözle bakıyor. Programların ve talimatnamelerin yüklettiği sayısız işlere bakmaktan, okulun, köysel kendinegöreliğin beslenmesine ve köy kültürünün gelişmesine ayrılacak zamanı yoktu. Köyoku-

lunun, işi çokdefa sathi ve görünüşe ait bir açma ve uyandırma idi, hakiki bir eğitim işi değildi. Bu itibarla, Lassmann'ın yazdıklarına hak vermek gerekir. Ben şu kanaattayım ki, eski şekildeki halkokulu, öğrettiği şeylerle, yaptığından çok yıkıyor. Hernekadar çocuklar, okumak, yazmak, hesap yapmak öğreniyorlarsa da, ruhun hayatını ve yurdu tamamen ihmal ettiği için, köylerimiz, normal durumda olduğundan, çok daha tez ıssızlaşıyor, boşalıyor. L'Houet de, köyokulu hakkında aynı derecede sert bir hüküm yürütüyor. «Köylünün okulunda, asıl iş köylülük değildir.» «Bizim halkokulları, bittabi bir kasıt neticesi değil, zaman geçtikce, köylülüğümüzü, yalnız bedence ağır bir surette kuvvetten düşürmekle kalmayacaklar, aynı zamanda, işin asıl acıklı tarafı bu, onu kendinegöreliğinden soğuyup tiksinmeye kadar götüreceklerdir.» Köy öğretmenleri, köy hayatı için nadiren alâka ve anlayış gösterdikleri, köyokulundaki öğretim, köysel acuna ait dert ve meselelerle uğraşmadığı, ve okul köy sakinlerinin ağır zahmet ve meşakkatlarla dolu hayatı için bir yardımcı, bir yük hafifletici rolünü görmediği için, köylüler de ona karşı az ilgi ve sevgi göstermektedirler. Öğretmenler de köylü halkın kendi çalışmalarını anlayamamalarından, çokdefa da, gizli aşikâr, okula karşı muhalefet ve mukavemet göstermelerinden şikâyetcidir.

Köy sâkinlerinin kendi okullarına büsbütün yabancı kalmalarını, okul işlerinde ana ve babalara hiçbir az önemli olsa da iş, ve birlikte çalışma imkânı verilmemiş olması, artırmaktadır. Bizim okul, «Halk okulu» değil, teb'a okulu, devlet - okuludur. Öğretmenlerin çoğu, kendi rahat ve huzurlarını bozduğu için, ana ve babaların okul işlerine iştirak ettirilmesini istememektedir. Maarif idarelerinin tavsiye ve teşviki ile, son yıllarda köylerde de ana ve babaların okul için kazanılmasını amac edinen denemeler, anlaşılması pek kolay olduğu üzere, çokdefa muvaffakiyetsizlikle neticelenmiştir. Çünkü ebeveyn - çocuk ana ve babaları, bu ananeye bağlı okula yakışmamaktadırlar. Ancak okulun köy ve köy hayatı karşısında, prensip itibariyle esaslı bir değişiklik gösterdiği ve yeni bir durum aldığı yerlerde, ana ve babalar okul işlerinde birlikte çalışabilirler, ve okul hayatına iştirak ederler. Bu ilkesel devrim, ancak, köy okulu, kendini, hükümet dairelerinde

oturan memur efendilerle şehrin vasîliğinden kurtardığı; kendi kendinegöreliğini düşünebildiği, ve köysel acuna ait işler ve problemlerle esaslı surette meşgul olduğu, öğretim işlerine ve okul hayatına kendine göre şekiller vererek gelişmelerini sağladığı takdirde temin edilebilir. Köyokulunun büyük bir kusuru da halk okulu çağının sona ermesiyle hertürlü eğitim ve öğrenim imkânlarının ortadan kalkmış olmasıdır. Hernekadar Württemberg'te çocuklar, daha iki yıl, bir bütünleme okuluna gitmekle mükellef iseler de, (yılda 80 saat) olan ders saati miktarı, gelişimli bir iş için çok azdır. Öğretmenler de, bütünleme okulunun çok güç olan işlerini hakkiyle başarabilmek için, hiçbir suretle hazırlanmış değildir. Öğretim akşamları, ve öğleden sonra geç vakit, çocukların yorgun ve bitkin bir vaziyette bulundukları zamanda yapıldığı için, bu okullar bir tekrarlama okulu gibi, sönük bir durumda kalmakta, ne öğretmenleri ve ne de talebeyi tatmin edememektedir.

2. Köy kilisesinin eğitsel çalışması.

Halkokulu ile birlikte köy kilisesi, köysel eğitim kaynaklarının en zenginidir. O, köy cemaatının bir mânevi - dinî merkezi idi, ve bugün de, bu durumdadır. Ondan, bütün köydeşlerin hayatı asalet ve kutsiyet alır. Ve hakiki köylülüğün hâkim olduğu her yerde, halk ona bağlanır. «Köylü, kendini hâlâ da kilisenin disiplininden müstağni bir hale gelmiş saymamaktadır. Ona göre kiliseden ayrılmak, tanrıyı tanımamak, dinsizlik ve ahlâki-maddi yıkım ile eşittir.» Bu sözlerin kıymeti, bugün de vardır.

Akaidi ile kilise, köylünün iktisadi işlere düşkünlüğüne karşı bir denk, mukabil ağırlıktır. O, her gün ona, gelip geçici şeyler karşısında ebediyeti unutmamasını, tarlasını, herşey sayarak, ruhunu, mâneviyatını ihmal etmemesini hatırlatır. Şüphesiz, köylünün kiliseye bağlılığı çokdefa yalnız bir gösteriştir. Arkasında insanın hakiki hüviyetinin gizlendiği bir perde, bir mantodur. Fakat köylünün kiliseye bağlılığı, ruhunun tamamen günlük işlerin esiri olmayışının, onun daha yüksek, daha temiz bir yaşayışın hasretini çekişinin, ve onun yeryüzündeki hayatın darlığından ve tasalarından sıyrılıp, daha iyi bir varlığa ermek isteyişinin bir delilidir. Kilisenin müjdelediği sözün, köysel acuna

yabancı olduğu, ve papaz tarafından halkın anladığı dile tercüme edilmediği cihetle, anlaşılamadığı yerlerde de müessir olduğu vâkidir. Köy sâkinlerinin ahlâklılaşması, ruhlanması ve insanlaşması hususunda kilisenin oynadığı rolün kıymeti, kolay kolay tasavvur edilemeyecek kadar büyüktür. Gösterişsiz, sâf, ince, asil köy kültürü bulduğumuz yerde bunu çokdefa kiliseye veya ona yakın muhitlere borçluyuz. Köy topluluğunun, yalnız birarada oturmaktan fazla birşey olduğu yerde, çokdefa kiliseden feyz alan hayat, dinsel arayış, insanları bu kadar çok biribirine yaklaştırmış; sevinç ve ıstırap, zaruret ve felâket halinde birini diğerinin uğradığı akıbeti paylaşmaya o, sevketmiştir.

Kilise, gerek protestan ve gerekse katolik, köylünün içrek kabiliyetlerini ilk olarak tanıyan ve köylüsel ruh için tasalanan, ergin insanlarla da alâkadar olan, onları eğitmek işi ile de uğraşan, onların hayatına, bayram, tören, kandiller, çan ve org sesi, resim ve müzik getiren biricik makam idi ve çok yerde hâlâ da bu işi yapmaktadır. O, köylünün yalnız dinsel ihtiyaçlarını tatmin etmekle kalmamış, kara kurultu ile beraber olan tanrıya hizmet hususunda da çokşeyler vermiştir. Eski zamanlarda köylüye fikir ve ahlâk eğitimi veren, aile hayatı, sosyal sıkıntı ve güçlükler ile beraber iman kuvvetinin ve kilisenin çalışması idi. Kâinat ve hayat hakkında alman derin bilgiler, dinden ve kiliseye bağlı öğretim ve telkin faaliyetlerinden doğuyorlardı.

Kilise, yalnız halkın ruhî ve ahlâkî tekemmülüne hizmet etmekle kalmamış, aynı zamanda diğer ihtiyaçlarını da düşünmüştür: Çocuk yuvaları, mahalle okulları kurarak, küçük çocuklara sığınaklar açmış, köylerin genclik bakımı işlerini organize etmiştir. Ve bugün köyde, okulu bitirmiş olan genclerle ciddî surette uğraşan biricik makamdır.

Ona hiç şüphe yok ki o herzaman bütün bu ödevleri tam ve kusursuz olarak yapmış değildir. Onun hizmetcileri de çokdefa köylünün yaşayışına yabancı idiler. Ve hakiki köy hayatını kavrayamıyorlardı. Her zaman, köylünün kalbine giden yolu bulamamışlardı. Âdetin büyük rolünü takdir edememişler; ve buldukları duruma uyup, onunla örgüleşerek, işlerini sağlam bir temel üze-

rine oturtmamışlardır. Kilise işlerinin pek çoğu halka yabancı idi. Dışardan ve başkalarından almarak köye ve köyün ruhuna sokulmak istenmişlerdi. Bu yüzden onlar birbirleriyle bir türlü kaynaşamamış ve bağdaşamamış ve köy üzerinde derin bir surette müessir olamamışlardır. Yaptıkları işlerin birçoğu şehirsel işten tamamiyle farksız, ve diğer yaşayış tabakalarının ve hayat cereyanlarının şekil ve ruhundan iktibas edilmiş şeylerdi.

3. Köysel genclik bakımı

Köylerin çoğunda genclik bakımı sorusu konuşulmuş bile değildir. Şaşılacak şey, köysel gencliğin, en çok kılavuzluğa ihtiyac duyduğu bir sırada, her türlü yol göstericilikten mahrum kalarak, başıboş gezmesidir.

Okulu bitirmiş olan genclerin eğitimi, arkadaşlarına, hizmetci ve yanaşmalara, köy kahve ve meyhanesine, şehre bırakılmıştır. Pek nadir olarak, papaz veya öğretmen, genclerle uğraşmakta, şehirdeki örnekleri göz önünde tutarak köyde genc kızlar ve delikanlılar birlikleri kurmaktadırlar. Fakat genclik nadiren esaslı bir surette tanınmış olduğu cihetle pek az bir zaman sonra bu Birlikler dağılmaktadır.

Bugün kilise ile, çeşit çeşit tarikatlar ve cemiyetler, ve siyasal partiler köysel gencliği ellerine almak için yarışmaktadır. Çok defa bunlar, kendi emel ve çıkarları için propaganda yapmakta, çok nadir olarak da, hasis menfaatlardan uzak hakiki bir gencliğe hizmet amacı ile çalışmaktadırlar. Bu bakım, henüz kendine has şekiller olmış değildir. Çokdefa şehirsel teşekküller, örnek alınmakta; son zamanlarda, Genclik Hareketi adlı cereyana ve yüksek okullar talebelerinin hayatına ait görünüş şekilleri taklid edilmektedir. Bittabi, bu çalışma şekilleri ile ciddî hiçbir başarı elde edilememektedir.

4. Köysel erginler eğitimi.

Köyde anlatılmaya değer çevre ve durumda bir erginler terbiyesi de yoktur. Pek nadir olarak oradaki insanların, ve hallerin büsbütün başka bir durumda olduğu göz önünde tutulmadan, şehirsel halk terbiyesinin köyde tatbikına teşebbüs edenlere rastlan-

maktadır. Bu gibi teşebbüsler, köylerde, şehirlerde buldukları anlayış ve takdiri bulamamaktadırlar. Bu suretle bunların müessiseleri, köylünün noksan olan eğitilme alâkasından umutsuzlanarak, çalışmalarını durdurmuşlardır. En çok dinleyici bulan Tarımsal Birliklerin ve Ortaklıkların meslek işleri üzerine verdikleri konferanslardır. Son yıllarda kilise erginlerin terbiyesi ile daha fazla uğraşmaya başlamıştır. Papazlar, eğitim, kilise ve sosyal sorular konuları üzerine sıksık müsahabeler yapmaktadırlar.

Kezalik okul da, konferans ve müsamereler tertibederek, çocuk ana ve babalarının ilgi ve sevgisini kazanmak istiyor. Bütün bu çalışmaların ne dereceye kadar maksada hizmet ettiğini kestiremeyiz. Çünkü, bunlar, pek nadir olarak, iştirak edenlerin derunî ihtiyaçlarından kuvvet almaktadırlar.

III. YENİ KÖY EĞİTİM KURUM VE ÖRGÜTLERİNİN ANA ÇİZGİLERİ

Aşağıdaki açıklamalar, köysel acunun inceden inceye araştırılmasından ve modern eğitbilimin isteklerinin bu dünya üzerinde uygulanmasından kök ve kuvvet alarak şekilalmakta olan köy eğitim kurum ve örgütlerinin ana çizgilerini canlandırmağa çalışacaktır. İlkönce yeni okulun bir bütün olarak, taslak şeklinde bir resmini yapmakla işe başlayacak, sonra köysel eğitimin ve bilhassa okul eğitiminin özelliklerini buna bağlayacağız.

I. Yeni Köyokulu.

a) Bir bütün olarak yeni okulun anaşekli.

a) Psikolojik önşartlar.

Yeni okulun temelini, bize çocuğun kendine göre ve gelişiminin kurallarını kendi içinde taşıyan bir varlık olduğunu anlamayı öğreten ve ayrıntılarına varıncaya kadar işlenerek tükelleşen, bir çocuklar ve gencler ruhbilimi teşkiledir. Bu psikoloji ruh'u ilkönce ilkel ve az farklılaşan, fakat gelişim süresince yeni yeni kuvvetlerin erkiyle kopup açılarak ve dışarı fışkırarak daha çok farklılaşan, zenginleşen ve dolan bölümlü fakat bölümleri birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak görüyor. Çocukta ruhun ve Tin'in (ruh ve tin işlevlerinin) gelişimi, «ilkönce nisbeten sayısı az olan öğelerin devamlı olarak daha büyük bir çeşitliliğe giden bir kuruluş, bilincsiz bir güdüye bağlı oluştan çıkıp, us ve yargılamanın dizginlediği bir iradeye varan (W. Windelband), düzensizlik ve karmakarışıklıktan düzen'e giden yol değildir. Dada doğrusu herzaman bir bütünlük vardır, bir insan hayatının bir bütün oluşu en küçük çocukta bile görülür ve gelişim bütünlük basamağından bütünlükbasamağına geçer; ilkel bütünlükler daha olgun bütünlüklere dönüşür.» (P. Petersen). Bu durumda biz «bir şekilalma olgusu karşısındayız. Bu olguda bireyin devamlı olarak

ilerleyen iç ayrımlaşması ile herzaman çoğalan devitkenler birbirinden ayrılıp açılır ve sürekli dinamik bir devin ile kendilerini tecrideden, bağımsızlaştıran, birlik dışına çıkıp büyüme neticesi az sonra daha yüksek bir düzeyde yeniden birleşerek tekrar bir bütün teşkiletmek üzere toplanırlar» (Ch. Bühler). Gelişim ritimler, yani belli zaman içinde bir hareketin olması ve ardı sıra tekrar olması, dalgalanma şeklinde olur. Fakat bu her çocukta başka türlü, çocuğun bedence büyümesinde, çalışma ve uğraşmalarında, başarı derecesinin alçalıp yükselmesinde, yaratıcı paydos'ların değişiminde, dergin ve sıkı çalışma zamanlarında çok iyi görünür. Devinim sevinci, bir işgörmek, bir başarı elde etmek isteği, çocuksal ruh durumunun özel bir rası olarak tanınır.

Çocuklar psikolojisinin en önemli buluşlarından biri, gerçekliği çocuğun ergin'den büsbütün başka türlü yaşaması ve anlamasıdır. Çocuk ruhu kendi içine kapalı, ve ancak kendine uygun olanı alıp benzeştiren bir varlıktır. Bir çocuk nekadar küçük yaşta ise, dünyasını okadarçok bütünlükler halinde anlar. Bu bütünlükler nisbi olarak birbirine eklenmemiş ve parçalanmamıştır, ve ancak daha üst gelişim basamaklarında farklılaşır ve bölünürler. Ayrıntı ve parçaların bütünden önce kavranmasını çocuk, oldukça geç edinir.

Çocuk bilincinde gönülü çabuk heyecanlandıran kuvvetler hüküm sürer ve bunlar dışdünya durum ve olgularının anlaşılmasını etkirler. İçdünya ve dışdünya çocukta ya hiç ayrılmamış veya çok belirsiz olarak ayrılmıştır. Hayal ve hakikat çokkez karmakarışık ve sınırsızdır. Çocuksal algılar doğrudan doğruya duyular aracı ile alındıkları için berrak ve keskindir. Erginlerinkine nazaran çok daha açık ve ıra bakımından zengindir. Çocukta ancak erinlik çağından sonra özne ile nesne arasındaki ilgi ve bağlar sağlamlaşır, durulur; içdünya ile dışdünya daha belirgin olarak birbirinden ayrılır, bilincdeki coşturucu duysal kuvvetler daha çok anlık ve us kuvvetlerinin yargısı ve dileği altına girerler.

Yeni ruhbilim çocuksal değeriyaşamada da, erginler dünyasındakinden önemli ayrılıklar olduğunu göstermektedir. Çocuğun değeri yaşayıp değerlendirmesi, henüz erginlerde olduğu kadar ayrımlı değildir. Değeri yaşamanın değişik türleri henüz birbiri içi-

ne girmekten kurtulmamıştır. Birçok değerler (güzellik değerleri, dinî değerler) belli bir yaşa kadar çocuk için bütünlüğü ile erişilip anlaşılabilir değildir. Çocuk mutlak olarak, kestirip atarak değer (hükmü) verir, onun birçok değer ölçü ve dereceleri yoktur.

Görüyoruz ki yeni ruhbilimin bize çizmiş olduğu ruh şekli, eski psikolojininkinden büyük farklarla ayrılır; o daha zengin ve çokrenklidir. Çocuksal ruh artık dıştan yapılıp kurulabilecek kadar basit bir varlık olmayıp, çapraşık bir bütündür, ve tam olarak anlaşılabilmesi için, eğitici sürekli ve çokcepheli, etraflı özenli araştırmalarla çocuğu ve dışrak görüngülerini inceleyerek, onu tam olarak anlamağa ermelidir.

b) Yeni okulun pedagojik şekil alışı

Modern psikoloji üzerine kurulan okul, başödevini artık erginlerin kültür hayatından gelen eğitim mülklerinin alım ve verimini, komisyonculuğunu yapmakta göremez. O ödevi, erginlerden ziyade, yetişmekte olan insanlar tâyin ve tesbit ederler. (Vom Kinde aus). Yeni okul, kesin olarak, öğrencilerinin büyüme ve gelişme ihtiyaçlarına göre kendi gidişine bir biçim ve yönetim verir, ve bu suretle iki katlı bir ödevi üzerine almış olur ki, bunlar da çocukluk ve gençliğin çift olan anlamından ileri gelir: Çocukluğun, bir defa, bir kendi düşünüş ve görüşü vardır. O, her açılma basamağında, bir «kendi içine kapanmış» kendinegöre değer veren, kendinegöre dileyen ve yapan bir bütündür. Ve okul çocuğa bütün derinliği ile açılıp büyümesi, gelişmesi ve inkişafın her basamağında, kendine uygun şekli bulabilmesi için gereken vakti, yeri ve araçları vermek suretiyle yardım edecektir. Çocukluk, büyüyüşünün anlam ve diyemini de kavramaktadır. O, gelecekteki zengin insan yaşayışı ertik ve yurddaşlık için, bir gelipgeçiş, bir hazırlanmadır. Okul, büyük güçlüklerle karşılaşmadan, erginlik hayatına erdiren geçidi bulmak, atalarının yaratmış ve miras bırakmış olduğu kültürü kavramak ve ilelebet yaşatmak kabiliyetini kazanmak için çocuğa muzaheret edecektir. Bu itibarla okul, bir taraftan gençlik hayatının gelişme ve kendini gösterme alanı, diğer taraftan da, gelecekteki sosyal yaşayış için bir hazırlanma yeridir. Her ikisi de sıkı surette birbirine bağlıdır. Eğer okul, tam

anlamda bir yaşama ve kuvvetlerin bağlarından çözülme yeri ise, aynı zamanda, en iyi olarak, gelecekteki yaşayışa hizmet etmiş olur. Zira tabiata uygun olarak, bükülüp burkulmadan, kırılıp ezilmeden açılıp büyüyenler ve olgunlaşanlar; çocuk olmak ve çocukça yaşamak saadetini bulanlar, ilerde ergin insanlar oldukları zaman da, hayatta dimdik ve dosdoğru duracaklar ve ödevlerinin hakkından geleceklerdir.

Yeni okul, çocuğun hayatını parçalamamaya, dağıtmamaya ayrı ve büyük bir kıymet verir. Ve bu yüzden kendi içine kapanmaz, öğrencilerin içinden geldikleri hayatın tam ortasında yeralır. Öğretmen, çocuğun bütün yaşayışını, her taraftan iyice görmek ve bu suretle eğitkencesine, onun üzerinde müessir olmak imkânlarını araştırır. Bu sebeple o, bilhassa çocuk ana ve babaları ile en içli bir şekilde elele başbaşa vererek çalışır. Anne ve babalarla, öğretmenlerin teşkil ettikleri birlik, okulu bir hakiki gençlik yaşayışı yeri yapmaya çalışır. Bilhassa okulun içinde öğretmenin yeri ve durumu kökünden değişmiştir. O, artık çocuk ruhunun mimarı veya yapı ustası değildir. Bilâkis, bakan, gözeten, bir bahçevan, bir yardımcı ve bir projektör gibi yol aydınlatıcıdır. O, artık kürsünün üstüne çıkıp kurulmaz, çok kere çocuklar arasında ayakta durur, ve bazan oturur.

O, herşeyden önce okulun ve dersodasının çevresini, dört tarafını anahatları ile şekillendiren, gurupun, çocukların işe başlamasından önce, yapılması gereken şeyleri hazırlayan bir preparatordur. Çocuk hayatının sağlam ve sağlık bilgilerine uygun olarak gelişmesini, önceden görmek hususunda, genel psikolojik temel bilgilerle, biyoloji kanunları onun yolunu aydınlatırlar.

İkincisi o, çocukların, her zaman yanı başında duran, daimî bir gözcüdür. Herbirinin kendinegöreliğini araştırır; sever ve sevdirir, kendisine verilmiş olan imkân ve şartlara göre gelişmelerine yardım eder.

Üçüncüsü o, bütün öğrencilerinin bir danışmanıdır. Okulodası bir okul evle ocağı olur, ve çocuk hayatının sağ ve esensel bir surette açılmasını temin edecek şekle konur. Duvarları gönüle ferahlık verecek renklerle boyanmıştır, içindeki eşya tertemizdir, ve yüze güler. Bu görünüşü ile o, hiç de bir konferans salonunu an-

dırmaz. O, bir ders yeri olmaktan ziyade, içinde çocuğun akla gelebilen her çeşit şekilde şenlik ve tören yapmasına çalışmasına, işlerini yapmasına, sevinmesine yarayan bir yerdir. Ağır okul sıra ve rahleleri ortadan kalkmıştır. Çocukların yaşlarına ve büyüklüklerine göre yapılmış, hafif masa ve sandalyeler vardır ki bunlar görülecek lüzum ve ihtiyaca göre, kolaylıkla istenilen nizamı alırlar. Okulodası içinde çocuklar serbestçe ve kayıd altında olmaksızın hareket ederler, mevcud kitabları ve öğrenme araclarını dilediği gibi kullanabilir, oda içinde nizam ve intizamı, temizliği gene kendileri temin ederler. Birlikte yaşamak ve çalışmak suretiyle onlar, hür ve müstakil olurlar. Başkalarını rahatsız etmemeyi ve topluluğa uymayı öğrenirler. Bunlardan başka onlar, odalarının temiz tutulması, süslenip donatılması için gereken bazı teknikleri ve eltutumlarını da öğrenirler, kum masası, kil sandığı ve okul odasının duvarlarındaki, büyük yazı ve resim satılları, kuvvetlerini faaliyette bulundurmak için gereken imkânları fazlasiyle verirler. Bundan başka onlar, kâğıt, mukavva, linol, tahta ve maden ile işler yapmasını, maksatlarını söz, şekil, renk ve sesle, müzik ile ifade etmesini de bilirler. Yeni okul, bütün bu işleri, tekniği yaymak için yapmıyor, yalnız ilerdeki meslek hayatına hazırlık olsun diye değil, daha ziyade ve herşeyden önce, çocuğun kuvvetlerinin açılıp gelişmesine yaraması bakımından olan kıymetinden ötürü yapıyor. Öğretmen, çocuğun yaptığı her işte, çocuk varlığının, çocuk oluşun bir deyimini görüyor. Bu yüzden o, çocuğun işlerine en büyük dikkat ve ihtimamı veriyor, çünkü bunlar vasıtasiyle o, çocuğu anlamak imkânını kazanıyor, çünkü bunlar ona (bir sinema filmi gibi) çocuğun bireysel gelişmesinin resim ve tasvirini veriyor.

Yeni okul, oyun, spor, gezinti, açık havada jimnastik yapmak, ritmik beden hareketleri yapmak suretiyle vücudun bakımına ayrı bir dikkat gözü ile bakar.

Yeni okulda da önemli bir yer tutan dersler çok çeşitli şekiller gösterir. Eski okulun, bütün sınıfı birlikte yürütmeyi amac edinen öğretim şekli ortadan kalkmış, onun yerine, daima topluluğun işlerine kavuşan, grupların ve ferdlerin çalışmaları geçmiştir. Bu

suretle herbir çocuk, istidad ve kabiliyetlerinin nevi ve istikametine göre çalışmak imkânına maliktir. Beraberce yapılan öğretim, toplu öğretime münhasırdır ki, bu da dünyayı, çocuğun kendine-göreliğine uygun olarak, bir bütünlük olarak kavramak, mütalâa etmek demektir. Daha fazla dağıtmaya, her bir ilmin kendi bakımından, kendi sahasına ait meseleleri tetkik etmesine, psikoloji ancak 11-12 yaşından sonra cevaz vermektedir.

Yeni okulda öğretmenin bağlanmak ve icaplarına göre hareket etmek mecburiyetinde olduğu, hemen hiçbir öğretim şekli yoktur. Öğretimin muharrik kuvvetleri öğrencilerden çıkar. Serbest öğretim durumu içinde, öğretmenin, ancak zaruret hâsıl olduğu zaman, yardım mahiyetinde müdahale ettiği, çocuklar arasındaki tartışmalar ile, hayatın bin bir şekil alan sorularının çözülmesine el ve başbirliği ile çalışılır. Ve bu beraberce yapılan işlerden, sonradan her ferdin veya gurupun yapmasını üzerine aldığı parça ödevler ayrılır.

Ders konusunun seçimi hususunda aşağıdaki esaslar göz önünde tutulur:

1. Konu, çocukların günlük hayatı içinden ve yakın bir sahadan alınmalı. 2. Alâkadar yaş gurupu için eğitsel kıymeti olmalı. 3. Modern kültür ile münasebetdar olmalı. 4. «İşe yarayan bir bilgi» olması itibariyle her zaman tekrar kullanılabilmeli. 5. Çeşitli ve birçok çalışma şekillerine imkân vermeli. 6. Okul yaşayışı ve okul topluluğu içinde mânen özlü ve okul bütünlüğünü canlandıran ve yükselten bir karakter taşımalıdır».

Okutup öğretme, eğitime uyar. Keza o, ders müfredatı ile yaşanan şeyler için faydalı olmalı, okul hayatının ahlâkî ülkülerini, geliştirmeli, beslemeli ve beraberlik ruhuna hizmet etmelidir. Beraberlik ve topluluk ruhunun bakımına ve herşeyden önce, bütün okul hayatına iyiden iyiye nüfuz etmesi lâzım gelen sosyal düşünüm ve durumun faaliyette bulunmasına canla başla çalışılacaktır. Okul topluluğu içindeki ahlâkî faaliyetleri ile yeni okul, «en güzel terbiyevî tedrisat» ile olduğundan çok daha iyi olarak, okulu bitirdikleri zaman, hayatın kendilerine verdiği ve yüklediği ağır ödevleri başarmak için lâzım olan kuvveti ve olgunluğu kendi içlerinde, benliklerinde bulabilen, ahlâklı insanlar yetiştirecektir.

b) Köyokulu reformunun baş dâvası.

Eski köyokulu, şehir okulunun bir kopyası idi. Ve bu yüzden köy hayatı içinde yabancı bir cisim, ecnebi bir varlık gibi duyuluyordu.

Yeni köyokulu, kendinegöreliğini meşur ve müdriktir. Ve çalışmasında, verilmiş olan, gözü önünde duran ferdî vaziyetten işe başlar. Ve bu suretle Pestalozzi'nin her türlü eğitim işi için ileri sürdüğü bir talebi yerine getirmiş olur. Eğitsel tedbir ve mülâhazalarında, özel çıkış noktasını, içinde yaşanılan köyü göz önünde tutması itibariyle, köysel okul, her köyün kendisine has bir karakter alır ve köyün öz okulu olur.

Okulun, köyün özmalı şeklini alması için okulu bugünkü köylü ve çiftçi yaşayışının gerçekliği üzerine kurmalı, köysel gencliğin eğitim istek ve ihtiyaclarına ve köy muhitinin bahşettiği eğitme imkânlarına önemli bir yer vermelidir ki, köysel yaşama muhiti ile derin ve içten bir bağlılık temin edilsin, köy toplumuna, onun eğitim funksiyonunu tamamlayan ve yükselten bir uzuv katılmış olsun. Ötedenberi mevcut olan köy gerçekliğinden işe başlanarak okulun nasıl kurulacağı ve nasıl yaşatılacağı, köy ve okul hayatının karşılıklı olarak en iyi meyva verecek şekilde nasıl irtibatlandırılabileceği; bugünkü köyokulu dâvasının ta, kendisidir.

Bu dâvanın çözülmesinde iki noktayı göz önünde tutmak gerektir:

1. Köysel yaşayış yeri artık eskiden olduğu kadar, dışarıya karşı kapalı değildir. Her taraftan şehir, köyün içine girmektedir. Bu itibarla köysel insan da, kendi yaşayış sahası dışına çıkabilecek şekilde eğitilmelidir. O, köyün sınırları dışındaki dünyayı da tanıyıp kavramalı ve başka türlü yetişmiş ve yaratılmış insanları da görüp anlamalıdır. Onlarla beraber çalışmasını ve birlikte yaşamasını bilmelidir. Bu istek bilhassa, artık köyde geçim imkânını bulamayıp da, zarurî olarak şehre gidecek olan genç insanların talih ve mukadderatı bakımından çok önem verilmeye değer. Bundan başka, düşünmeli ki, köylü ve köy sâkinleri yalnız köy topluluğunun birer âzası değil, aynı zamanda birer devlet vatandaşıdır. Ve bu bakımdan onun yalnız köy topluluğunun bir uzvu ola-

rak değil, daha ziyade halk topluluğuna bağlı ve bu bağlılığı meş'un olması lâzımdır. Bu suretle, ilkönce bir guruplar eğitimi olan köysel eğitim en iç mahiyetine nazaran bir halk terbiyesi olmalıdır. Köylü, kendi dar yaşayış sahası içine yetişmekle, aynı zamanda, daha geniş bir muhit için de eğitilmiş olmalıdır. Ahlâki kuvvetlerin köy çevresi içinde kullanılması ve sınanması, daha geniş çerçeve içinde de beraberliğin ve topluca yaşayışın gerektirdiği şeylerin ifa ve icrası kabiliyet ve kudretini vermelidir. Yurd şekli, tedricen genişletilerek, dünya şekline kadar götürülmelidir.

2. Hakikatta, «Köy» yoktur. Bil'akis kuruluş ve yapılışları çok değişik olan ayrı ayrı köyler vardır. Nasıl, herbir köy çokdefa gayet bâriz bir genel görünüş ve hüviyet arzederse pek tabiî ve zaruri olarak köyokulu da kendine has bir çehre, iç ve dışyüz taşıyacaktır. Tek dershaneli okulda, iki üç dershaneli okulda olduğundan farklı çalışma şekilleri teşekkül edecek, bir ormanköyünde bir bağcı köye nazaran büsbütün başka bir mevzu okul hayatının mihverini teşkil edecek. Toplu ve bir bütün olan bir köyün okulunda, dağınık bir köye nazaran beraberce yaşayış ve çalışışın başka şekilleri teessüs edecek. Ücra bir köyde, şehir yakınındaki köye nazaran okul hayatı, büsbütün başka hareket ve heyecanlar alacak ve işleyecektir. «Okulunu köy çocuklarının kendilerine göre olan köy hayatını yaşayışları üzerine kurmak, onların bütün hayatını köysel kültür çevresi (köy topluluğunun hayatı) ile en içten ve uzvî bağlarla örgülendirmek ve bunları sürelendirip kuvvetlendirmek ve böylece küçük fakat zengin ve derin bir eğitici hayatla dolu olan köyokulunun köyün kültür ve ekonomi kalkınmasında bir manivelâ rolünü görmesini sağlamak, köyöğretmeninin emsalsiz derecede ağır, fakat güzel ve değerli ödevidir.» (O. Scheibner)

Literaturda ve asıl hakiki okul hayatında çok önemli roller oynayan: Köyokulunun eğitim mülkü, eğitim araçları, çalışma şekilleri, köyokulunun iç ve dış teşkilâtına ait meseleler, bütün diğer dâvalar gibi hep köyokulu dâvasının köyün kendinegöreliği, köye uygun oluş bakımından ele alınmalıdır. Bütün bunlar, ancak işin bütünlüğü göz önünde tutulduğu zaman doğru olarak tartılıp kıymetlendirilebilen parça dâvalardır.

C) KÖY OKULUNA YENİ ŞEKİL VERME İŞİNİN DAĞINIK SORULARI

a) Köyün kendi özmalı olan okulda öğretim.

aa) Köy okulunun eğitim mal ve mülkü.

Köyokulunun eğitim mülkü sorusu, bütün köyokulu dâvasının merkez noktasında yer almaktadır. Bu soruya verilecek cevap, öğretime verilecek şekil, çalışma şekilleri ve araçları bakımından değil, okul hayatının bütün diğer taraflarını da, tesiri altında bırakacağı cihetle, çocukların, ana ve babalarının, ve hattâ bütün köy halkının okula karşı alacağı vaziyet bakımından da, herşeyi hal ve fasledicidir. Ve ergeç okulun iç ve dış organizasyonunun tâyin ve tesbiti üzerinde de müessir olacaktır. Eski köyokulu, madde=ders müfredatı meselesi yüzünden yuvarlanmıştı. Birçok modern köyokulları da, yine bu meselede bocalamışlar, alabora olmuşlar ve kendilerinden beklenen bütün umutları yıkmışlardır.

Buraya kadar olan izahlarımıza nazaran köyokulunun eğitim mülkünün tamamen köy, ve köysel hal ve vaziyetler bakımından tâyin ve tesbit edilmesi pek tabiidir. Bu hüküm köyokulu da, toprağa bağlı ve yaşayışa yakın bilgileri kendine maletmelidir, yolundaki genel dileklerin, yani «bütün eğitim, çocukların yurdsal çevreleri ile olan alâka ve münasebetlerini itina ve ihtimam ile beslemeli, ve onları okula girmeden önce kazanmış oldukları mânevi, zihnî mülkler ile irtibatlandırmalı, yeni ipuçlarını, eskilerle örgülendirmelidir.» teklifinin bir izahı demektir. Bu suretle köyokulu, genç insanı, yurd acunu ile olan çok ve çeşit münasebetleriyle kavrayan, ve gelenek bağlılıklarını da feyizli meyvalar verecek bir eğitim imkânı olarak derinleştiren, köy gerçekliği içindeki doğrudan doğruya vukubulmakta olan zengin eğitime bağlayan bir Yurdokulu olacaktır. Bu suretle o çift anlamda bir yurd eğitimi ifa etmiş; hem köysel acunun bütün alanlarına çocuğu götürmüş ve yurdun kıymetlerinde ve ülkülerinde genc insanın kuvvet ve kabiliyetlerini geliştirmiş olur, hem de yurdu kendi eğitsel çalışmaları ile zenginleştirir, şekillendirir.

Köyokulunun dar anlamdaki yurd eğitimi yanında, önemli bir ödevi daha vardır ki o da, köyün şehir ve bütün dünya ile olan alâka ve münasebetlerini anlayabilmek için gözleri açmak; halk kültürüne erdirmek, ve yurd şeklini dünya şekline kadar genişletmektir.

Dar ve geniş anlamdaki yurd eğitiminin bu iki katlı ödevine, iki madde=müfredat gurupu, Yurdbilgisi ve Acunbilgisi adları ile anacağımız sahalar, en uygun olarak tevafuk eder. Her iki müfredat gurupu, kesin olarak birbirinden ayrılamaz, çok derin olarak birbiri içine girer ve birbirine temas ederler. Yurdbilgisi, birinci derecede, halkokulunun aşağı sınıflarının (1. - 6. okul yılı), Acunbilgisi ise yukarı sınıfların çalışma alanı olacaktır. Bununla beraber, küçük yaştaki öğrenciler ile, acunbilgisine ait konuların işlenmesi, nasıl vârid ise, bazı yurdbilgisi metin ve konularının da, ergince talebeler tarafından işlenip kavranması, o kadar vârid ve yerindedir.

Yurdbilgisi, yurdun eğitim kıymetlerini meydana çıkarmak ve tanıtmak suretiyle, çocukların yurdlarını mânen ve bedenen savaşarak, işleyerek kavramalarını sağlamaya yardım edecektir. Mevzular o suretle seçilmiş olmalıdır ki, yurdun ruhunu içlerine sindirmiş, onun koku ve çeşnisini vermiş olsunlar, onlarla çocuk, yurdunu içrek olarak kazanmış, ve onlar vasıtasiyle yurduna bağlanmış olsun.

Bu esnada bütün ayrı ayrı bilgiler, içinde göze görünmüş oldukları hayat ile olan münasebet ve bağlılıklarından ayrılmazlar. Realitenin hiçbir parçası, tek başına gözden geçirilmez. Bilâkis, hemen daima bütün varlık, bittabi beşerî subjektif=öznel algı için ancak mukayeseler, benzetişler ve tahminler ile nüfuz edilmesi mümkün olan kâinatın, bütün yaşayışın bir uzvu, veya bir cephesi olarak ele alınmak suretiyle incelenecektir. Bilhassa önemli olan bir nokta da, öğretim konularının içinde durmakta oldukları halk ruhu ile olan bağlılığından koparılıp ayrılmadan daha ziyade köy hayatının mânevi arkaplânı bakımından izah edilmeleri, ve çocuğun da hissedar olduğu halksal, köysel zekâ ve ferasetin bir parçası olarak mütalâa edilmesidir. Fakat bunu temin etmek emeliyle, daha başlangıçta, ele geçen herşeyi çocukların önüne yığmak

doğru değildir. Bilâkis, öğretmen bunların arasından, daha önce köysel muhitin doğrudan doğruya yaptığı eğitim işi ile, onların içine girmiş ve onlarda canlı olarak yaşanmış olanları ortaya döktürerek, daha ileri götürecek, derinleştirecek ve tamamlayacaktır. Herşeyde her konuda öğretmen çocukların içinde de akisleri olan, Halk'a uygun bilgiden işe başlayacaktır.

Öğretmen daha önceden bizzat ders mevzuunun çocuksal köysel acun tablosundaki önemini ve yerini, gayet açık ve kesin olarak saptamış ve bu hususta iyice aydınlanmış olmalıdır. Onun bundan sonra gelen diğer ödevi de, konuyu berraklaştırmak, derinleştirmek ve yayıp açmak olmalıdır. Gelişme çağlarına uyarak, çocukların ve halkın kavrayışına uygun olan kâinat şeklinden, halk okulu çağındaki çocukların kavrayıp işleyebilecekleri ilmî bir dünya şekline doğru yürünmelidir. Köy hayatı ile münasebet ve bağlantısı olmayan şeyler ilkönce, okulu da ilgilendirmezler. Bu şekil ve tarzda köye göre olan öğretim hakiki köy hayatından işe başlar, şimdiye kadar olduğu gibi, çeşit çeşit ders ve bilim bölüntülerine bağlı kalamaz. O, herşeyden önce eşya ve olayları, ders mevzularını tecridedilmiş, spesiyalize edilmiş olarak ve bir tek cepheden değil, bilâkis daha ziyade, hayat ile olan bağlılığı içinde, onu kavramaya çalışan toplu ve bütün öğretimdir. Nasıl köy hayatı bir teklik «vahdet» teşkil ediyorsa, nasıl o hayata tabiat ve kültür iyice nüfuz ediyor ve onu tamamlıyorsa köyokulunda da, aynı suret ve şekilde bu yaşayışın içine girilmiş olacaktır. Bu esnada biz, daha ziyade tabiatbilgisine yakın, bir de, daha ziyade kültürbilgisi istikametinde yürüdüğümüzü sezeriz. Köysel öğretimin çekirdeği tohumu, Yurdsal tabiatbilgisidir. Onun mevzuu, çocuk için önemli olan veya önemlileştirilebilen, Yurd tabiatıdır. Ödevi ise, çocuklara düşünerek, sevgi ve sevinc duyarak tabiatı araştırmak ve incelemek yollarını göstermek, yurd tabiatı hayatının en önemli olay ve görünüşlerini kavramalarını ve onlarla alâkadar olmalarını temin etmek ve bu suretle tabiat bilgisi öğretimiyle alınan bilgilerin pratik olarak kıymetlendirilmesini mümkün kılmak ve yurdsal tabiatı esirgeme problemini kavramalarına hizmet etmektir. Bu dersin hakikaten toprağa bağlı ve hayata yakın olarak şekillendirildiği ve yalnız tabiî hâdiselere de-

ğil, aynı zamanda ruhî durumun verdiği fırsat ve imkânlara bağlandığı, çocuğa ve halka uygun olduğu yerde, o, ne tekcepheli estetiktir, ne de birtaraflı iktisadî bir yön takibeder. Tercihan, tabiatı gözleme ve tetkik yolu üzerinde yürür. Köy ve köylü için bilhassa önemli olan, yalnız iktisadi faydaları dolayısiyle değil, aynı zamanda psikolojik sebebler ve dürtüler bakımından, iktisadi bir yön güden tabiatbilgisidir.

Köy çocuğu, tabiatı tetkik ve müşahede edişinde, çok kuvvetli bir iktisadî duyuş ve görüş sahibidir. Bu sahada öğretmenlere düşen önemli ödevleri ve bunların gerçekleştirilmesine varan yolu gösteren, Senner'in çalışmaları olmuştur. Onun teklifleri daha ziyade yukarı sınıflarla, «bütünleme okulu» sınıflarında işlenebilir. Bununla beraber tabiatı gözlemenin diğer cephesini de ihmal etmemek lâzımdır. Bizzat, Senner bile kitabının yeni tab'ında, iktisadi önemi haiz ders mevzuları ile birlikte, birsıra da tamamlayıcı maddelere, iktisadî fayda veya zararı olmayan, fakat özel yapılış ve biçimde olmaları itibariyle, ilgiyiçeken nebat ve hayvanlara da yer veriyor. Yalnız her sınıfın en önemli bir örneğini tetkik etmek maksadı temin için yetmez. Gözlem ve incelemeler ilerledikçe, yurd tabiatının bütün hayatı tanınmış olmalı ve ancak çocuklar büyük ilgi ve anlayış gösterdikleri takdirde bazı münferid meseleler üzerine dikkat gözleri çekilmelidir. Bu suretle, çocuklar tedricen yurdları tabiatının, çok zengin olan çeşitlilik ve değişiklikleri hakkında bir görüş sahibi olurlar.

Yurdsal kültürbilgisinin mevzuu, köyün iş ve toplum hayatıdır. Ereği, bu hayatın bütün görüngüleriyle kavranmasını sağlamak ve çocukları köy ve halk kültürünün doğup gelişmesi ve bozulup yıkılmasiyle iyiden iyide tanıştırmaktır. Köylüsel hayat ile birlikte, köysel elsanatı da, bir sürü ilgilenme ve örgülenme noktaları, bir konuya giriş, ve canlı bir yaşanan gün ve halkbilgisi için, zengin gözlem gereçleri verirler.

Köyokulunun şehir okullarına nazaran, en büyük meziyeti ve üstünlüğü, sade ve bir bakışta görülebilen bir acun içine yerleşmiş olması, ve bu itibarla çocuk kavrayışına büyük zorluklar göstermemesi, ve okula, derslerinin büyük bir kısmını çocukların görüş ve yaşayışları üzerine kurmak imkânını vermesidir. Hiçbir

okul, üzerinde bulunduğu toprağa bağlı olan bir köyokulu kadar hayata yakın ve gerçek hayatın ta kendisi olamaz. Hiçbir okul, genç insanı onun kadar, bütünlüğü içinde topyekûn kavrayamaz, hiçbir okul onu, bu kadar çok, hayatın diğer sahalariyle irtibat ve ve münasebette bulunduramaz. Ve canlı, olgun bir bütünlüğe götüremez. Eğer Spranger'in «halkı tabiat ve tarih içindeki hayat münasebetlerini bütün olarak içten duymasına erdirmek» teklifi, şayet mümkün ise, bu yurdu yaşamanın mânevi mülklerin sağlam bir çekirdeğini teşkil ettiği ve en zengin bilgi ve en şümullü eğitimin katılabileceği köyde, her yerden önce mümkündür.

Yurdbilgisinin kurduğu gözleme dayanan temel üzerine, kolaylıkla, bir acunbilgisi kurulabilir. O da, köklerini hayatın gerçekliklerinden alır. Herbir köyü geniş ve büyük dünya ile birleştiren bağları gösterir. Ve bu acun için bir anlayış ve kavrayış uyandırır.

Yurdbilgisi öğretiminde, öğretimin topluöğretim şeklinde yapılmakta olmasına mukabil, yukarı sınıflarda, değişik derslere ve bilgi kollarına bölünerek yapılması, daha doğru ve yerinde olsa gerektir. Burada sıkısık kitap, dergi ve gazetelere dayanmak, veya onlardan faydalanmak da mümkündür.

Okumak, yazmak, hesab yapmak tekniklerinin öğrenilmesi için, ayrı bir yoldan yürünmelidir. Fakat bunlar elde edilir edilmez, diğer derslerin hizmetine girmelidir. Dil bakımı, tabiat, eşya ve iş öğretimi çerçevesi içinde yapılır.

Köyokulunda, şekilverme = ortaya eser koyma işinin, ayrı önemi ve mevkii vardır. Köy çocuğu en çok istek ve hevesle, madde ve eşya ile uğraştığı zaman öğrenir. O en kolay olarak eli ile kavrar. Buna cevab vermek ve köyokulunun her devresinde elin çalışmasına da bakmak, onun becerikliliğini artırmak gerektir. Bu esnada çocuğun daha okula gelmeden önce sahibolduğu teknik kabiliyetlerle köydeki elsanatı işlerine, kendiliğinden yetişen oyun âlemine ve topraktan madde ve kuvvet alan köy güzelsanatına, en önde yer vermek, işe onlardan başlamak, yalnız okul için değil, bir örnek bahçe olması itibariyle, köy halkı üzerine de faydalı te-

sir yapacak olan bir okul bahçesi kurulmasına, keza, ayrı bir işlik yapılmasına çalışılmalıdır. Bununla beraber, vakit vakit iş derslerini, köydeki elsanatı sahiplerinin atelyelerinde yapmak da mümkündür.

bb) Köyokulundaki öğretimin başlıca şekilleri

Köyokulunun çalışma tarzları, gerek ders konularının bünyesine ve gerekse köysel talebenin kendinegöreliğine ve okul teşkilâtına uymak mecburiyetindedir. Köyokulunun eğitim araçları, yukarda gördüğümüz gibi şehir okulunda olduğundan çok daha fazla, doğrudan doğruya el ile tutulan ve göz ile görülen, yaşanan günün hayatıdır. Bu hakikatlar dünyasında en esaslı çalışma şekli, değişik nevileri ve basamaklariyle gözleme ve sezmedir. Bu çalışma şekli aynı zamanda tabiat ile ve tabiat içinde düşüp kalkmak suretiyle iyi gelişen duyular kazanan ve bu itibarla daha okula ilk girdiği çağda bile oldukça iyi gözleyebilen ve yaptığı araştırma ve incelemelerden sevinç duyan köyçocuğunun kendinegöreliğine de uyar. Okulun yapacağı iş, yalnız, çocuğun okula girmezden önceki gözleyişlerine bağlayarak, onda gözlem ve tetkik zevk ve hazzını artırmak, ve zamanla gözlem şekillerini geliştirmek, inceleştirmek olmalıdır. Bunu sağlamakta nekadar büyük başarı gösterir ise, öğretimden alınacak randıman da o kadar zengin ve iyi olur. Gözlemin gelişmesi, en kolay olarak sınıfbirliği içinde vâki olur. Bu esnada müşahedenin gerek doğrudan doğruya, ve gerekse yardımcı vasıtalarla yapılması mümkün olan her nevi, gerek tabiatbilgisine ve gerekse kültürbilgisine ait hâdiseler ve eşya üzerinde kullanılmalıdır. Çocuklar, doğru ve tam olarak gözlemeğe bir dereceye kadar alıştıktan sonra gittikçe bütün sınıfla yapılan gözlem ve araştırmalar yerine, herbir talebeye, ya gerek ders saati içinde okulda ve gerekse diğer zamanlarda okul dışında yapılmak üzere bir defaya mahsus, veya uzun zaman süren devamlı gözlem ödevleri verilir. Veyahut da, öğretmen talebenin okul dışında hiçbir kayda tâbi olmadan yaptığı gözlemleri derslerde kıymetlendirir. Okul dışında yapılan bu gözlemleri işlemek, okulun gözlem ve tetkik sahasını çok genişletir, okul ile çocukların iş hayatı arasında bir köprü kurar ve bu vesile ile de ebeveynin okul

işleri ile olan alâkasını uyanık bulundurur. Bunun öğretmen için olan ayrı bir iyiliği de, onu talebelerinin okul dışındaki yaşayışları ile ilgilendirmesi ve ona köysel eğitim imkânlarının zenginliği hakkında bir fikir vermesidir.

Eğitim mülkünün işlenmesine yarayan en önemli yardımcı çalışmaların başında müşahede ve tetkik, öğrenme gezintileri, talebe yaya yürüyüşleri gelir. İnceleme gezintileri köylerde kolayca tatbik edilebilir. İnsanı kendisini veresiye çalışmaktan alıkoyan dürtüler, açık havada, kırda çalışıldığı zamanda, şehirde olduğu kadar çok ve berbat değildir. Bu itibarla, bu çalışma şeklinden, mümkün olabildiği kadar fazla istifade etmelidir.

Eğer talebe, dikkatli gözlemeğe alışmış ise, bazı nevi gözlem ödevleri, birkaç talebe veya talebe gurupu tarafından, öğretmenin orada bulunması gerekmeden de yapılabilir. Ve bu suretle de öğretmen, diğer talebe, veya işlerle, daha fazla uğraşmak için vakit kazanmış olur.

Ders yılı içinde yapılan gözlem gezintileri, okulun en yakın çevresi içinde yapıldıkları, bu yüzden yalnız bu muhiti çocuklara tanıttıkları halde, bütün veya birkaç günlük tetkik gezintileri, çocukları bu dar yurdun dışına götürürler. Bu gezintiler eğitim planı içinde yer almış olmalıdır. Onlar, köyokulundaki çocukların başka çeşit yaşayış muhitlerini görüp kavramalarına hizmet etmelidir. Bu amaçla birkaç gün süren yaya yürüyüşler de yapmak gerekir. Bütün maarif idarelerinin, buna imkân ve fırsat vermeleri arzu edilmeye değer.

Kendi tecrübelerim bana birkaç gün süren okul yürüyüşlerinin, gerek eğitim ve gerekse öğretim bakımından fevkalâde çok verimli olduklarını göstermişlerdir. Bu gezintilerle çocukların bilhassa şehir hayatını, şehirdeki hal ve durumları kavramaları temin edilmelidir. Her köy çocuğu okula gittiği zaman içinde, iyi bir yolgöstericilik altında, şehirsel hayatı tanımak fırsatını kazanmalıdır. Şehirokullarının, talebelerine «köylerde yaz aylarını geçirmek için, kılavuzluk ve aracılıkta bulunmaları gibi, köyokulları da şehirleri ziyaret etmeyi istemelidirler. Bu gibi şehir ziyaretlerine, daha ziyade yaşlıca çocuklar iştirak edecekleri cihetle, birkaç az dershaneli okulun öğretmenleri aralarında anlaşmalıdır. Bu

suretle şehire gideceklere yol gösterecek öğretmenler bulunduğu gibi geriye kalan çocuklar için de hiç değilse bir öğretmen kalmış olur. Belki, vakit vakit, bir köyokulu sınıfını bir şehir halkokulu sınıfı ile belli bir zaman için mübadele etmek de mümkün olur. Bütün bu emekler ancak, daha önceden gayet iyi hazırlanıldığı, gerek öğretmen ve gerekse talebeler hakkiyle araştırmaya ve gözleme alıştırılmış oldukları takdirde kıymetli olurlar.

Görülen ve sezilen hakikatları ve hâdiseleri öğretmene, okul arkadaşlarına, ana babaya, kardaşlara anlatmak ve bildirmek, ve eğer değerli iseler onları tesbit etmek ihtiyaçları, çocuklara meramını anlatmanın en çeşitli şekillerini, hayat dolu münasebet ve bağlılıklariyle birlikte kullanmaya fırsat ve imkân verirler. Ona hiç şüphe yok ki, gözlemin ve onu ifade etmenin yanıbaşında, bakılması, kullanılarak kuvvetlendirilmesi gereken, metinleri okumak, harita üzerinde, modelde çalışmak gibi diğer çalışma şekilleri de vardır. Fakat bu imkânlar, köy okullarındaki gerçek hayat ve hakiki eşya ile çalışmak yanında çok sönük ve az değerli kalırlar. Ve şekil alışları itibariyle de şehirsel işleme ve çalışmadan pek ayrılmazlar.

cc) Öğretimin örgütlenmesi.

Bir dersaneli veya az dersaneli okulda, öğretimin maksada en uygun şekilde organize edilmesi, çok büyük bir önemi haizdir. Onlarda, her yıl gelen talebeye mahsus ayrı sınıflar yoktur. İçlerinde değişik yılların çocuklarının toplandığı, değişik öğretim bölümleri vardır. Öğretmen, atalardan kalma, mecburi, sınıf ile öğretim şeklinde, birlikte çalıştığı bir bölümden başka, aynı zamanda ve aynı yerde meşgul ettiği (sessiz çalışma ve aracılı öğretim) birçok bölüklere malikti. Gerek doğrudan doğruya ve gerekse araçla yapılan tedrisat için, hele değişik bölümlerin işlediği ders konuları birbiriyle hiç ilgili değil iseler, bu durumda birçok işden alıkoyma dürtüleri vardır. Bu mahzurun önüne ancak iki suretle:

1. Bütün bölümlerin hep birden toplu olarak okutulması, veyahut 2. Ferdî öğretim şekliyle geçmek mümkündür.

Beraberce öğretim değişik yıllarda okula gelmiş olan çocukların hepsini, birlikte çalışmak üzere, bir tek vazife başına toplar. Bu, ancak muhtelif derslere ve bilim kollarına göre yapılmakta olan öğretimden vazgeçildiği, ve herhangibir hayat sahasının, bütün sınıflar için çalışma mihveri ve merkezi olduğu toplu öğretim uygulandığı takdirde mümkündür. Eğer öğretmen, çalışmasını yukarda istendiği gibi, köy hayatının gerçekliğine bağlar, köysel iş hayatının ve tabiatın kendisine verdiği imkânlardan hakkiyle istifade ederse, bu şakulî temerküzü gerçekleştirmek oldukça kolaydır. Köy hayatının birçok safhalarının beraberce yaşanması dolayısiyle o, bütün talebelerinin ilgi alanına giren konuları bulmakta güçlük çekmez. Pek seyrek olarak böyle bir birlikte öğretim, kapalı bir sınıfça öğretim olur. Çokdefa öğretmen, işbölümü şeklindeki öğretimi seçer ki, bu suretle çalışmada genel konu= işlenecek saha, değişik gruplar arasında bölünür.

Bu grupların eskiden olduğu gibi, okula geliş yıllarına göre, ayrılmış olmaları lâzım gelmez. Bu guruplarda pekâlâ değişik yılların ve sınıfların _ bölümlerin talebeleri birarayа gelebilirler. Bu suretle çalışılırken, çocukların biribirlerine yardım etmeleri için çeşitli imkân ve fırsatlar çıkar. Birçok tecrübelerden alınan sonuçların gösterdiği gibi, topluöğretimin bu şekli, az sınıflı köyokuluna yeni hayat zerketmeye fevkalâde yarışır. Bununla beraber, kolayca anlaşılacağı veçhile bütün konular, «hem yukarı, hem orta ve hem de ilk devrenin istifade etmesini bekliyerek, meşgul edilmek suretiyle şekillendirilemez. Öyle meseleler ve çalışma sahaları vardır ki, bunlar münhasıran muayyen bir çağda erişilebilecek keyfiyettedir. Ve açıkça görülebilecek şekilde, bir ihtisas bilgisi şekil ve heyeti arzeden bazı derslerde, meselâ matematik derslerinde, her gurupla ayrı ayrı çalışılmasını icabettiren bir ders ve müfredat programını kabula bizi icbar ederler. Bu beraberce öğretimin zıddı, bireysel öğretim olup en ileri şekillerinde Dalton _ ve Winnetka _ Plan'da gördüğümüz gibi, her çocuk, eline verilmekte olan yaşına ve seviyesine uygun iş kitapları ve çalışma talimatı delâletiyle eğitimmülkünü bizzat işliyerek kendine maletmektedir. Bu ferdî öğretim, bu kendi kendini yetiştirme, bilhassa doğrudan doğruya yapılan öğreti-

me iştirak edemeyip de sessizce çalışacak olanlar için çok işe yarar. Bu suretle, herbir talebe veya küçük talebe grupları tarafından işlenmeye en elverişli olan dersler, ilk sınıflardaki okumak, yazmak, doğru yazmak ve hesab=Aritmetik gibi teknik derslerdir. Dümmler'in Dalton _ Plan'a karşı yaptığı, 8 yaşından aşağı çocukların bu suretle çalışmaya yaraşmadıkları yolundaki, itirazın vârit olmadığını, Jena Üniversitesine bağlı halkokulundaki tecrübelerle, az dershaneli bir köy okulunda E. Roth'un yaptığı denemelerin sonuçları bize göstermektedir.

E. Roth, okulunun birinci sınıfındaki, 6-7 yaşlarındaki çocuklarla çalışarak müfredat programının istediği, okumak, yazmak, hesap yapmak gibi teknikleri, çocukların kendikendine işleyerek elde etmelerini temin etmiştir. Bu gibi otodidaktik çalışmalar, yukarı sınıflarda çok daha kolaydır. Kendi kendini yetiştirmenin en büyük zorluğu, uygun çalışma araçlarının eksikliğindedir.

Her çeşit metodik reformlara karşı ihtiyat ve tedbiri elden bırakmamalıdır. Köyokulu için muayyen bir metot kabul etmek meselesi bahis mevzuu bile olamaz. Çünkü, bu suretle bir iş yapılmış olmaz. Çok daha önemli olan nokta, herbir öğretmenin, değişik imkân ve şekillerden kendi okulu ve içinde yaşadığı çevre ve şartlar için en çok yaraşanı seçmesidir. Arzuya şayan olan diğer bir nokta da devletin köy deneme okullarını geniş ölçüde yardımlar ile desteklemesi ve köy öğretmenlerine bu tecrübe okullarının çalışmalarını yakından tanımak imkân ve fırsatlarını vermesidir.

dd) Köy okulunda yer meselesi

Çocuğa uygun bir okul hayatının gelişmesi için, mekân meselesinin doğru olarak halledilmesi, büyük bir önemi haizdir. Sabit sıra sistemi ile eski okulun iç kısmına şekil verme tarzı, ancak mecburi olan sınıfça öğretime yaraşır. Yeni okulun çok çeşitli ve karışık öğretim şekilleri, ve talebenin gruplara ayrılışları, ders odasının daha oynak donatıma malik olmasını gerektirmektedir. Bu sebeple birçok yerlerde ağır okul sıraları kaldırılarak,

yerlerine hafif masa ve sandalyeler getirilmektedir ki, bu suretle çocukların çok az bir zaman içinde ve gürültüsüzce guruplar halinde toplanmaları mümkün olmaktadır. Bu şekildeki donatım değişik ders guruplarını ihtiva eden, az sınıflı köyokulları için bilhassa kıymetlidir. Prusya Maarif Nezaretinin 7.4.1930 tarihli ve ders odalarının bu suretle şeklini değiştirmesini uygun gören buyrultusu, bu bakımdan, sevinilmeye değer. Diğer Kültür ve Eğitim Bakanlıklarının da, yakın zamanda bu örneğe uyacaklarını umarız. Yeni okul yapıları kurulur ve donatılırken bilhassa ders odaları duvarlarının büyük yazı tahtası yüzeyleri halinde öğrencilerin faydalanmasına yaramasına önem vermelidir. Çünkü bu yazı satıhları, her yaş derecesi için, birçok çalışma imkânları vermektedir. Bir veya az dersaneli okullar için, asıl ders odasının yanında bir veya birkaç küçükce çalışma odasının bulunması çok faydalıdır. Çünkü bu suretle muhtelif gurupların ayrı ayrı yerlerde çalışmaları mümkün olur.

ee) Köy okulunun çalışma araçları.

Bir okul odası içinde, aynı zamanda, yanyana hem doğrudan doğruya, ve hem de araçlı öğretim yapılması, yaraşan öğrenme vasıtalarının hazır bulundurulmasını bilhassa gerektirir. Ona hiç şüphe yok ki, şehir okullarında kullanılmakta olan, iyi öğrenme ve yardım araçlarının birçoğu köyokulunda da kullanılabilir. Dünya = Acunbilgisi (tarih, coğrafya, fizik, teknik) için yazılmış olan iş kitapları, şayet çocukların seviyesine uygun olarak yazılmışlarsa, köy okullarının yukarı sınıflarında da kullanılabilir. Fakat bu çalışma = iş kitaplarının en iyileri bile tamamiyle tatmin edici değildir. Çünkü köyokulunun ifa edeceği işler, şehir okullarınınkinden ayrılan işlerdir:

Tam teşkilâtlı okulun işkitabı, genel olarak, yalnız öğretmenin doğrudan doğruya yapmakta olduğu öğretimin tamamlanmasına yarar. Ve içindeki konular, çok defa öğretmenin bakımı altında çocuklar tarafından halledilir. Az sınıflı köyokulunda ise kitap, çokdefa öğretmenin yerine geçerek bir «kendi kendini yetiştirme» kitabı olmaktadır. Bu itibarla o suretle yazılmış ve ter-

tibedilmiş olmalıdır ki muhteviyatını çocuklar kendi başlarına işleyebilsinler, ifadesi sezgili, ve kolaylıkla anlaşılabilir, ve imkân dahilinde hakikate yakın, doğru olmalı ve çocuğun içinde yaşamakta olduğu muhit ile alâkalandırılabilmelidir. Bu çeşit bir kitap, zengin alıştırma ve tekrarlama konularını, ve çocukların kendi kendine halledebilecekleri vazifeleri ihtiva etmelidir. Vazifeler o suretle seçilmiş olmalıdır ki, öğretmen bir bakışta görerek, hangilerinin doğru ve hangilerinin yanlış olduğunu tâyin edebilmeli, yahut da, hallettiği meselenin doğru veya yanlış olduğunu çocuk bizzat kontrol edebilmelidir. Bu kitaplar, bilhassa Almancada ve hesap derslerinde ferdî ilerlemeyi mümkün kılmalıdır. Her köy okulunun, talebe kitaplarından başka, küçük fakat seçme ve her sahaya ait konular üzerine yazılmış eserleri içine alan bir okul kitablığı olmalıdır. Bu kitablık yaşlıca çocukların her zaman çalışma sahalarına ait kitabları kolaylıkla bulabilmesini sağlıyacak kadar iyi tertibedilmiş olmalıdır.

Fakat, köyokulu bir kitab okulu olacak değildir. Sessizce çalışma da, daima kitab ile çalışmak olmamalıdır. Köyokulunun en önemli çalışma aracı, okulun çevresi, tabiî muhittir. Bu gerçekler dünyası, hakiki hayat binlerce müşahede ve yardım vasıtasının yerini tutar. Bu itibarla ondan hakkiyle istifade etmek gerektir. Keza yurdun işlenmesi, tetkiki de şayet gereken çalışma esasları mevcut ise, kendi kendini yetiştirme konusu olabilirler. Yurdun keşfedilmesine, araştırılmasına, ve tanınmasına yarayacak olan bu çalışma ve araştırma kılavuzlarını hazırlamak öğretmenlerin Çalışma Birliklerinin vazifesidir. Bunların tertip ve ihzarında mevcut iş kitaplarından, bazı kıymetli fikirler almak da mümkündür. Meselâ Senner'in tabiatbilgisi kitapları, keza Seyfert'in «Tabiat Gözlemleri» çok kıymetli tetkik ve müşahede vazifelerini ihtiva ederler. Bütün bunlara rağmen ilkönce, gözlerimiz önünde bulunan gerçek durumdan işe başlamak, en doğru hareket tarzıdır. İlk iş olarak, yurd hayatının çocuğa bahşettiği gözlem ve araştırma imkânlarını tesbit etmek gerekir. Bundan sonra ödev yaş çağlarına göre tasnif edilir, ve bu çağların gerektirdiği şekilde formüle edilir. Bunları yaparken müşahede ve tetkikin bütün sınıf veya gurup tarafından mı, yoksa herbir talebe tarafından ayrı ayrı

mı işleneceğini göz önünde tutmak lâzımdır. Her okulda bu gözlem vazifelerinden bileşik daha iyisi bir klâsör içine yerleştirilmiş ayrı ayrı yapraklar halinde, bir koleksiyon olmalıdır. Defter halinde olmamalı ki, icabında bu yapraklar, çıkarılıp talebenin eline verilebilsin. Keza müşahede ve tetkiklerin neticeleri de, dikkatle ve temiz olarak gösterilmiş olmalı ve okulda muhafaza edilmeli ki, birkaç yıllık çalışmalar sonunda, okul, kıymetli bir yurdbilgisi malzemesi «Dergi» sine sahibolmuş bulunsun.

b) Köysel okulderneği

Eski okulun en büyük kusuru, köyün yanıbaşında, içinde durmasına rağmen, köylülerin pek az alâka gösterdikleri bir kurağ olması idi. Bu durumdan doğan mesuliyet, çocuk ana ve babalarının suçu olmaktan ziyade, onların okul işlerinde çalışmalarını istemeyen, ve bu yüzden onların daha önce okula karşı duymakta oldukları alâkayı yıkan Maarif İdareleriyle öğretmenlere racidir. Okul hayatı, hemen her işe varıncaya kadar devlet veya kilise tarafından tanzim edilirdi. Öğretmenler nasıl hareket edeceklerini Maarif İdarelerinin yaptığı müfredat porgramları ve talimatnamelere göre tâyin ederlerdi. Maarif idareleri onları tâyin eder ve öğretim müfettişleri de çalışmalarını kontrol ederlerdi. Çocuk ana ve babalarının, hiçbir hususta rey ve fikirlerine başvurulmaz, hiçbir toplantıda onlara, söz söylemek hakkı verilmezdi.

Bu itibarla onların okul ile alâkadar olmamalarına ve hattâ kısmen, ondan yüzçevirip düşmancasına bir durum almalarına hiç şaşmamalıdır. Köyde Yeniokulu, ebeveynin birlikte tasalanan faaliyeti olmadan düşünemeyiz. Köytopluluğunun çocukları okuyor diye yalnız dış görünüşü ve anlamı ile değil, herşeyden önce, kendikendine canlı bir topluluk teşkil ettiği, anababa, çocuklar ve öğretmenlerden bileşik bir canlı toplum olduğu cihetle o, derin ve geniş anlamda bir yaşayış birliğidir. Öğretmenler ile talebenin bu topluluğa bağlıoluşu kendiliğinden teşekkül ettiği halde, ebeveynin okul ile olan bağlılık ve ilgisinin doğmasına özel bir dikkat göstermek ve önem vermek icabeder. Ebeveyn, şuurlu olarak, okul için birlikte çalışmak üzere yetiştirilmelidir. Onlara okulun çalışma-

ları hakkında fikir verecek, yapılan işleri görüp kavramalarına imkân verecek her fırsattan istifade edilmelidir. Bu, doğrudan doğruya köyden kuvvet alarak büyüyen ve yurdun ihtiyaçlarını hesaba katan, köyün kendi öz okulu için, oldukça kolaydır. Çünkü, hemen her ders saati, çocukları erginlerin yaşayışı ve çalışışı ile alâkalandırmaktadır. Yeni köyokulu, evsel mesleğin durum ve ödevlerini gözönünde tuttuğu ve ele aldığı cihetle, içine yalnız, dar ve geniş anlamda aile âzasının değil, bütün köytopluluğunun da, ilkönce yalnız genç evlâd ve torunları, fakat zaman geçtikce, bütün yaşlı âzalariyle de, dâhil olduğu okulun ve onun bu gibi amaclar için ayrılmak bilmeyen bir katmtısı demek olan bütünleme okulunun mümkün oldukca hemen her işine iştirak ettikleri, hakiki bir iş ve çalışma birliği olur.

Bu gibi birlikte çalışmalarla, birlikte duyup yaşamalarla, ebeveynin okul ile alâkalandırıldığı ve bu ilginin ayrıca eğitim ve

Okulun çevirim ve yönetimini azdan başlıyarak gittikce aröğretim işleri üzerine yapılan konuşmalarla genişletilip derinleştirildiği yerde, zamanın geçmesiyle anababa okulun içine ve dışma ait işlerde, iç ve dış yüz bakımından şekil almasında istek ve gönülle beraberce çalışır.

tırmak üzere, tamamiyle Okul Derneğinin eline vermek gerektir. Okulu, ebeveyn ve öğretmenlerden mürekkep birlik idare edecektir. Bu iş, ebeveynin en önemli bir «kendi işi» olduğu cihetle, onlar yeni ödevler için en büyük özen ve titizlik göstererek yapabilecekleri işleri yapacaklar, başaramayacakları diğer işleri de yaraşan bir geri çekilme ve basiretle erbabına bırakacaklardır.» Bu suretle okul ile alâkadar bütün kuvvetlerin büyük bir iş = ortaya eser koyma birliği kurdukları bir karşılıklı alıpverme durumu ile bağlanarak, gençliğin saadet ve selâmeti için çalıştıkları yerde, okul; gerçek bir eğitim, yani öz bir beraberlik eğitimi ocağı olur.

c) Köyokulunun organizasyon şekilleri

aa) Azdersaneli, köyün öz malı ayrı okul.

Yakın vakitlere kadar, tam teşkilâtlı ve mümkün oldukca da, cinsiyetlere göre ayrılmış; her sene için ayrı bir dersodası olan

okul, İdeal Okul sayılıyor, fakat bu idealin gerçekleşmesi her yerde mümkün olmuyordu. Bu yüzden son okul saymında, Prusyada okulların yalnız yüzde 47 si, Württemberg'te yuvarlak hesap yüzde 10 u, Bevyerada ise yalnız yüzde 6,7 si, 7-8 dersaneli idi. Görülüyor ki, okullarımızın büyük bir ekseriyeti, henüz tam teşkilâtlı değildir. Bu okullarda değişik seneleri bir araya toplayan ders odaları, çok basamaklı sınıflar vardır. Muhtelif yaş basamaklarının bu suretle birarada bulunuşu, - aradaki yaş farkı 2-3 yılı geçmedikçe - bugün gayet elverişli ve her türlü mahzurdan salim görülmektedir. Prof. P. Petersen, Jena Üniversitesine bağlı üç dersaneli halkokulunu anlatırken, «tecrübelerimiz muhtelif senelere mensub çocukların bir arada bulunmasının çok faydalı ve tavsiyeye değer olduğunu gösterdi» diyor. Bununla beraber, bunun aksini iddia edenler de vardır. Fr. Huber, yeni çıkmış bir kitabında az dersaneli veya bir dersaneli okul hakkında; onu büsbütün kaldırıp atmayı isteyen bir hüküm veriyor: «Her çok basamaklı okul sınıfı, eğitme kabiliyeti itibariyle, tek basamaklı okul sınıfının aşağısındadır.» Bu bakımdan, tam teşkilâtlı olmayan bütün okullar, tam teşkilâtlı olanlara nazaran çok aşağı ve az kıymetlidir. Bu iddia, ancak okulların okuttukları ders konularının çokluğu göz önünde tutularak kıymet ölçüldüğü zaman ciddî telâkki edilebilir. «Az veya çok dersaneli okulun daha yüksek kıymette oluşu ve bilhassa bir dersaneli okulun kıymeti hakkında bir hüküm vermek için, aşağıdaki sorulara verilecek cevaplar, kesin bir rol oynar. Biz halkokulunu, zaruri olarak alınması gereken bilgileri veren bir kurum olarak mı görüyor ve ona göre organize ediyoruz? Onu rastgele herhangi bir arsa üzerine oturtulmuş; içinde bulunduğu insan topluluğundan tamamiyle ayrı, özgür; eğilmek, anlaşmak bilmeyen bir eğitim mağazası mı sanıyoruz? Yoksa çocuklara evsel aile muhiti içinde şekil veren, onları eğiten bir okul olarak mı bakıyor, ve bu suretle ondan diğerleriyle kıyas kabul etmeyecek kadar daha yüksek, daha önemli ve daha ağır vazifeler görmesini mi istiyoruz. Benim için bu sualin cevabını son şekilde vermek, pek tabiî ve her türlü şüphe ve tereddütten âridir. Bu itibarla ben, tek - veya az dersaneli köyokulunun verim kabiliyetini, Alman olan vatanımızın bir defa kurulmuş olan bünyesinde, ve Al-

man olan iktisadi hayatımızın daha pek çok uzun yıllar onun yaşatılmasını ve yükseltilmesini mecburi kıldığına, tamamen dışa ve görünüşe ait olan saikleri hiç hesaba katmayarak, inanıyorum.» «Bakanlık adına yaptığım tetkikler esnasında, sıksık haz duyarak şahit oldum ki, gayelerini şuurlu olarak duyan köy öğretmenleri, ikidebirde yeter görülmeyen verimlerin sebebi olarak ortaya sürülen, çok ağır köysel durum ve şartlar altında, çocukların iç ve dış görünüş bakımından eğitilmesinde öyle bir yükseklik ve bütünlük elde etmişlerdir ki bu sonuçlar dışgörünüşe daha çok kapılınarak üstün tutulan çok sınıflı ve iyi öğretmenlere malik bir şehir okulunun eğitim seviyesinden hiç de daha geri değildir.» Bu müsaid hükümlere rağmen az dersaneli ve bilhassa tek dersaneli okuldaki çalışmaların çok ağır ve çok güç olduğuna şüphe yoktur. «Bir dersaneli okulun öğretmeni, bütün yaş basamaklarını aynı zamanda çalışmak için biraraya toplamış olmakla, en ağır işi, okul üstatlığı işini yapmaktadır ki bundaki başarısı en yüksek takdirlere değer.» Bu usta işini, birçok öğretmenlerin başaramamalarına hiç de hayret etmemelidir. Bu bakımdan birçok öğretmenlerin tek dersaneli okulun lâğvedilerek, yerine birkaç öğretmenli ve dersaneli okullar kurulmasını istemelerini anlamak kolaydır. Fakat bu arzu çok uzun zaman gerçekleşemeyecek, hele ücra köylerde hiçbir zaman tatbiki imkânı olmayacaktır. Bu itibarladır ki vazifesi bilhassa ağır olan tek dersaneli köy okulunun, gerek hükümet ve gerekse köy halkı tarafından (uygun şartları haiz yer temini, çalışma araçları tedariki, tecrübeler yapmak üzere izin verilmesi ve öğretmenlerin tahsillerini ilerletmelerini kolaylaştırma suretleriyle) âzamî yardım görerek, desteklenmesi kesin olarak talep edilmelidir. Bu gibi okullara tâyin edilecek öğretmenlerin en büyük dikkat ve itina ile seçilmeleri bilhassa zaruridir.

Ancak, tek dersaneli okulun durumunu ve köy hayatını yakından tanıyan, normalin üstünde becerikli ve olgun insanlar bu gibi mevkilere getirilmelidir. Bugünkü tâyin şekil ve tarzına göre böyle bir halin gerçekleşmesi, ancak harici bir cazibe, bir muharrik olduğu takdirde vâridir. Bu itibarla tek dersaneli okullar öğretmenleri için başka bir yerde bütün köy öğretmenleri için istediğimiz fiyat indirmelerinden ve kolaylıklardan başka, bir de öğrenci sa-

yısma, şehire olan uzaklığa ve öğretmenin hizmet yıllarına göre değişen bir maaş zammı kabul edilmelidir. Tek dersaneli okuldaki çalışmalar, bu veya buna yakın bir şekilde takdir edilmedikce tek dersaneli okulların güçlükleri daima ters bir seçimi gerektirecek ve bu suretle bir dersaneli halkokulları, birer başlangıç, geçiş ve, kulağa inanılmayacak gibi gelse de, ceza ve sürgün yeri olarak kalacaktır.

bb) Merkezî Okul.

Köyokulu derd ve dâvasını ortadan kaldırmak veya hiç değilse hafifletmek için yapılan teklifler arasında tek dersaneli veya az dersaneli okulları, tam teşkilâtlı ve en elverişli bir yerde kurulmuş olan bir merkezî okulda biraraya toplamak fikri, gün geçtikçe daha fazla taraftar bulmaktadır. Bu gibi merkezî okullar kurulması suretiyle Kuzey Amerika Birleşik Devletlerinde, şehirlerdışı okul ve eğitim dâvası kökünden halledilmiştir. «Elternhaus und Schule» adlı dergideki (Sayı: 1 - 1931) bir rapora nazaran, bugün Kuzey Amerikada bu çeşit 150.000 okul ve bunlara devam eden aşağı yukarı 3,000,000 talebe vardır. Bu merkezî okullar (consolidated rural schools) bütün şehirlerdışı eğitim işine, özel bir karakter vermektedir. Böyle bir merkezî okul, önceden çoğu tek dersaneli olan birçok okulların bulunduğu bir bölgenin çocuklarını alır. Tipik bir misal gösterelim:

Ypsilanti' (Michigan) deki bir merkezî okula 63 mil kare büyüklüğündeki bir sahanın 13 tek dersaneli okulunun çocukları devam etmektedir. 625 okur, bucak hesabına işleyen 15 okul otobüsü ile, evlerinden okula ve okuldan evlerine taşınmaktadır. En kısa okul yolu 7 ve en uzunu da 14 km dir. Çocukların komün hesabına okullara götürülüp getirilmesi Amerikanın her tarafında teamüldür.

Washington'daki Kültür Bakanlığının istatistiklerine nazaran Amerikada çocukları okula götürüp getirmek için 20,000 otomobil ve 10,000 beygir omnibüsü kullanılmakta ve bunlar için yılda 30,000,000 dolar (talebe başına yılda 32 dolar) harcanmaktadır. Merkezî okullar, çok defa altı sınıflı bir ilk ve üç sınıflı bir orta

okulu ve bir de gene üç sınıflı bir yukarı devreyi ihtiva eden tam enstitülerdir ki yüksek tahsil hakkını da verirler. Merkezî okullar, kendi sahaları içindeki erginlerin eğitimi ile de alâkadar olurlar. Şehirlerdışındaki okul probleminin bu şekilde çok esaslı, çok geniş ve çok masraflı bir şekilde çözülmesi para ve taşıma tekniği bakımından olan güçlükler dolayısiyle Almanya için bahis mevzuu olamaz. Zaten merkezî okulların tarafdarları, bunların yalnız her sene için ayrı ayrı sınıflar açılmasını mümkün kılacak surette küçük köy okullarının birarada toplanması şeklinde olmasını istiyorlar. Bu nizam ve teşkilât ayrıca yeni okul yapıları inşası ve talebenin taşınması için yüksek ödeneği gerektirdiği cihetle bugün gerçekleştirilemez. Maliye bakımından katlanılabilecek olan kısmî bir merkezileştirme yani Württemberg'te bütçe tasarrufu dolayısiyle ortaya sürülen iki veya üç biribirine yakın küçük komşu köyün okullarını biraraya toplamak, yahut da zaten okul binası yapılması gereken, birçok köyler için bir tek müşterek okul kurmaktır.

Pedagojik ve kültürel bakımdan biz bu şekildeki düzenlemeyi reddederiz. Bunlar bizim anladığımız ve bildiğimiz şekilde, ne köylüleri, ne köyleri ve ne de köyokulları olan Amerika için mümkün ve doğrudur.

Bizde köy ve okul beraberdir, köyokulu, kilise ile birlikte köyün kültürel merkez noktasıdır. Öğretmen okul içindeki çalışmalarından başka (müzik bakımı, gençliğe yolgöstermek, erginlerin eğitimi gibi) birçok ödevleri olan önemli ve kıymetli bir kültür taşıyıcıdır.

Küçük okulları olan köylerin çokdefa bir kilisesi olmadığından okulları ve öğretmenleri de ellerinden alınırsa, bu köyler mânen ve fikren büsbütün yoksullaşacak ve düşeceklerdir. Okulsuz köy, kültürel bakımdan fakir ve yoksul bir köydür. Köylüler de, pek haklı olarak, okullarının ellerinden alınmaması için savunmakta ve savaşmaktadırlar. Köyün elinden okulunu ve öğretmenini alan her okul reformunu, köy kültürü ve köy hayatı bakımından reddetmeliyiz. Keza pedagojik görüşler de buna muarızdır. Hernekadar köysel merkezîokula da, bütün köydünyası ve muhiti kıymetli

bir araştırma ve gözlem alanı olarak istifadeye açık ise de artık köyün kendi okulunda olduğu gibi, bütün çocuklar için aynı olan bir yurda bağlanmak, kök atmak imkânı yoktur. Yurd her yerde ve fakat bilhassa köyde ve köy çocuğu için, biraz hududu çizilmiş birşeydir. Yurd tablosu birinci perdede, köysel yaşayış yerinin, ve oradaki insanların bir tasviri, tablosudur. Köy arazisinin sınırı çok defa, hiç değilse çocukluk çağı için yurd sınırıdır. «Bir toprak parçası ile bütün varlığiyle birleşmiş olmak» yalnız bu köy sınırı içinde mümkün olabilir. Bittabi bu hududun dışında da yurdsal bölgeler vardır. Fakat onlarda hakikî sıcaklık ve içten yaşayışın cana yakınlığı yoktur. Köylü ve köy çocuğu, ancak kendi köy ve evlerinde, kendilerini evde, yuvada ve emniyette sayarlar.

Köyün kendi öz okulunun diğer her çeşit okula üstün tutulması, çalışmasını daima çocukların en cana yakın, en sıcak iç yaşayış muhiti içine oturtmasını bilmesindedir. Çalışmalarını eğitsel bakımdan bu kadar çok müessir yapan da budur. Köy çocuğunun bu dışarıya kapalı oluşu, sınırları çizilmiş, belli bir yer ile olan bağlılığı yurd kavramının doğması, zihin kuvvet ve kabiliyetlerinin gelişmeleri için, en büyük önemi haizdir. Çok yazık ki, bu gibi sorular araştırılmış, incelenmiş olmaktan sarfı nazar, henüz tanınmış bile değildir. Öğretmen ve çalışması için, doğrudan doğruya yurdun içinde, ortasında durmak, ve bu dışarıya kapalılık içinde kendini, kendi evinde saymak, fevkalâde önemlidir. O, çocuklarını ancak bu kendi yaşayış sahası içinde müşahede ettiği, ve onların o toprağa olan bütün varlıkları ile bağlılıklarını gördüğü zaman anlayabilir. Ve ancak o zaman, hakikî eğitim çalışması ifa edebilir. Merkezî okulun hayat sahası ise, çok daha geniş, fakat aynı zamanda, içten yaşayış itibariyle çok fakirdir, pek tabiî ve zaruri olarak çocuk bu mekân içersinde öğretmene, çok daha soğuk ve sönük, çok alâkasız görünecektir. Bütün bu sebepler dolayısiyle, yurd eğitimi _ çağında (1. — 6. okul yılları) fakat hiç değilse, ilk üç okul yılı için çalışma alanı, en dar anlamdaki yurd olan, köyün öz malı köyokulu istenmelidir. Merkezî okul, bir köy okulu sayılamaz.

cc) Parçalanarak dağıtılmış okul.

Bu okul, organizasyon bakımından komşu okulların, meselâ üç tekdersaneli okulun, A mevkiindekinin yalnız birinci ve ikinci okul yıllarını, B mevkiindekinin üçüncü ve dördüncü, C mevkiindekinin de 5. 6. ve 7. okul yaşlarını ihtiva etmek üzere birleştirilmesi ile teşekkül eder. Bu düzenleme şekli, ayrıca masrafı gerektirmez. Ve her köye bir okul ve bir öğretmen bırakır. Fakat, merkezî okul hakkında söylediklerimiz, bilhassa bu okul hakkında vâridir. O, artık köyün kendi öz okulu değildir. Öğretmen, karşısında değişik köylerin çocuklarını bulur. Ve kendi köyünün çocukları başka köylere giderler. Bu yüzden bu okul büsbütün redd edilmelidir.

dd) İlkokul, köyün kendi öz okulu, yukarı sınıflar bir merkezde toplanmış.

İlkdefa Karstädt tarafından teklif edilmiş olan bu organizasyon şekli günden güne daha çok taraftar kazanmaktadır. Şimdi Prusya Öğretmenler Birliği de, bu şekli talebetmektedir. Bu birlik adına W. Paulsen'in hazırladığı «Okul işlerimizin yeni kuruluşu» adlı eserde, yukarı sınıfların merkezî bir yere toplanması teklif ediliyor. 1. — 6. okul yılları bir beraberlik, eğitim ve kültür merkezi olacak olan köyün kendi öz okulunu teşkil etmek üzere köye bırakılmaktadır.

Bu programın uygulanıp gerçekleştirilmesine, köysel yaşayış bakımından, yalnız yüksek masrafları gerektirmesi bakımından itiraz edilebilir. Bu itibarla, ancak adım adım yürünerek gerçekleştirilebilir. Bana ilk iş olarak, 8. sınıf okurlarının ayrı bir dersanede ve hattâ kız ve erkeklerin de ayrı ayrı okutulması önemli görünüyor. Çünkü, tecrübeler gösteriyor ki, 7. ve 8. sınıflar arasındaki ayrılık oldukça büyüktür. Ve bu yüzden erkek ve kız çocukların alâkaları da birbirinden çok ayrılmaktadır. Ancak öğrenciler bu suretle ayrıldıkları takdirde, 8. sınıf tam ve feyizli olarak çalışabilir. Zaman geçtikçe 7. sınıfın da merkezileştirilmesi ve cinsiyete göre ayrılması mümkün olabilir. Bir araya toplanan bu sınıfların hepsinin aynı yerde bulunması okadar büyük bir önemi haiz de-

ğildir. Kız çocuklar, yukarı sınıflarda esas itibariyle kadın öğretmenler tarafından okutulmalıdır.

ee) Köyokulları Birliği.

Değişik okulların yukarı sınıflarının biraraya toplanması, ancak ortak okullar ve öğretmenleri sıkı bir bağlılıkla birbirlerine bağlandıkları takdirde tam anlamda verimli bir eğitsel tesir yapabilir. Bu, köy okulları birliği, birbirine yakın ve gerek kültürel, gerekse iktisadi yaşayışları itibariyle birbirine benzeyen köyokullarının bir birlik halinde çalışmaları ile temin edilebilir.

O, ilk zamanlarda, yalnız bir öğretmenler birliğidir. Müşterek ağır vazifeden, ve aynı olan müşterek eğitimeri zihniyetinden kök alır. Böyle bir topluluk, ortak okullar arasında, çok lüzumlu olan beraberce çalışma zemininin hazırlanması için bir teminattır. Ve aynı zamanda yukarı sınıfların merkezileştirilmesinden beklenen feyzin elde edilmesi için de bir önşarttır. Köy okulları birliği esası üzerine, ayrı bir okulun hiçbir zaman kolay kolay başaramayacağı okul çalışmaları kurulabilir: İş dersi, yabancı dil kursları, ve tabiat bilgisi, tarih ve coğrafyaya ait ilerletici kurslar, ayrıca liselere girmek isteyenler için hazırlayıcı kurslar, zayıf istidadlı olanlar, doğrudürüst konuşamayanlar için, kızlar için ayrı kurslar ve daha birçok şeyler.

Bir köy okulları birliğinin öğretmenleri, ayrıca okullar birliği içindeki aktüel = yaşanılan gün için en önemli, soruların işlenmesi maksadiyle bir Çalışma Beraberliği kurarlar. Bu çalışma beraberliğinin başödevi, Tarih, Dil, Tabiatbilgisi, Eşya ve Din dersleri içinde yapılacak Yurdöğretimi için atılacak temelleri kurmaktır. Bu alanda birçok öğretmenlerin birden çalışması, bir öğretmenin kendi başına çalışmasına nazaran, daha çabuk hedefe ulaştıracıdır. Bugün bizim yurdbilgisi öğretiminde bu kadar geri olmaklığımız, bir bakıma, köy öğretmenlerinin tek başlarına çalışmalarının bir neticesidir. Çokdefa bir öğretmenin yer değiştirmesiyle, bir yerden kaldırılıp diğer bir yere atılmasiyle, başlanmış olan kıymetli bir çalışma heba olmaktadır. Öğretmenlerin çalışma birliği, gidenlerden geri kalan kıymetli şeylerin koruyucusu olma-

sı itibariyle, nisbî bir durluğu garanti eder. Köyokullarının çalışmalarında bir tecanüs, ayniyet temin edilmiş olur. Bu durum, bilhassa köylerde, çok büyük bir önemi haizdir. Köylü hükümlerinde müstakil değildir. O, çokdefa başkalarının tesiri altında kalır. Öğretmenden de aynı şeyi, yani onun da, diğer öğretmenler gibi öğretmesini ister. Eğer kendi öğretmeni, komşu köyde henüz tatbik edilmeyen yeni birşeyi okula sokarsa, köylü bunu kötüler. Okul işlerindeki paralel bir yürüyüş herbir öğretmenin işini çok kolaylaştırır. Öğretmenlerin yer değiştirmeleri dolayısiyle, öğretmenler birliğinin, bütünlük ve beraberliğinin bozulmaması için, Öğretmenler Birliğine, (Ebeveyn Birliği ile birlikte) bu hususta söz söylemek ve rey vermek hakkı verilmelidir.

Beraberce çalışma, bayram ve törenlerin birlikte hazırlanmasında, kendini pek güzel gösterir. Çokdefa, küçük ve böyle bir birliğin üyesi olmayan okulun, bu gibi işler için yetecek kadar kudreti ve aracı yoktur. Bu gibi büyük Kutlulamalar (Çocuk Bayramı, Yılbaşı, Ölüleri Anma günü, Cumhuriyet Bayramı, Filim göstermek gibi) beraberliği teşkil edici bir kuvveti haizdirler ve köy hayatını asilleştirirler.

Öğretmenlerin beraberce çalışmaları, şimdiye kadar olduğundan, çok fazla olarak savaşılması lâzım gelen, erginlerin eğitimi alanında da feyiz verici olur. Bir öğretmen, konferans veya kursunu, artık yalnız kendi küçücük köyünde yapacak değildir. Köyokulları Birliğinin değişik köylerinde çalışmalarını kıymetlendirmiş olacaktır. Böyle bir iş bölümü ve organizasyonu ile tek bir öğretmen ağır yük altında kalıp ezilmekten kurtulduğu gibi, şimdiye kadar olduğundan çok daha kuvvetli ve verimli çalışmak için de serbest zaman ve kuvvet kazanmış olur, ve herşeyden önce istidatlarından bazılarını tekemmül ettirir. Bu suretle organize edilmiş bir okul ve eğitim çalışması, köy, okul ve kilise, öğretmen ve papas için en büyük bir önemi haiz olacaktır.

Doktorları, papasları, bucak müdürlerini, belediye başkanlarını, muhtarları, ferm ve sağlık öğretmenleriyle, orman ve korular işyarlarını, ve diğer yaraşan şahsiyetleri de içine almak suretiyle Öğretmenler Birliği yolgösterici aydın insanların bir Çalışma Birliği olur. Ve hattâ o, köyde, yokluğu bilhassa aydınlar tarafından

çok kuvvetle duyulmakta olan Lise'nin yerine, kısmen, kaim olabilir. Onlar, eğer daha iyi bir tahsil görmelerinden vazgeçmiyorlarsa, çocuklarını, daha küçük yaşta, evden ayırmak zorundadırlar. Eğer kurulacak iş ve çalışma birlikleri, müstaid çocukların yetiştirilmesini ve lise sınıflarına hazırlanmasını temin ederlerse, bunun önüne geçilmiş olur. Mevcut kuvvetlerin hepsi, birlikte çalıştığı takdirde, büyük güçlüklerle karşılaşmaksızın bunu gerçekleştirmek kabildir. Müstaid çocuklar, 14 yaşına ve hattâ daha yukarı yaşlara kadar, köyde kalır ve hiç vakit kaybetmeden bir liseye girebilirler. Bu suretle birçok yüksek istidatlı köy çocuğunun, daha yüksek tahsil görmesine varacak yol düzelmiş olur. O zaman köyler de memur ihtiyacını, daha çok, kendi gençleri arasından temin etmek suretiyle, köylerde hakikaten toprağa bağlı, yerli bir memur kütlesinin teşekkülüne hizmet etmiş olurlar.

Köyokulları birliği, yalnız öğretmenler birliği olmaktan çıkarak tedricen birleşmiş olan okulların talebelerinin, ve talebe anababalarının da birliği olmaya başlar. Bu suretle herbir köy topluluğu, esaslı şekilde büyümüş ve genişlemiş olduğu gibi diğer halkdaşlarla da temas ve münasebetler kurulmuş olur ki, böylece köyün darlığı berhava edilerek halkbirliğine varan yol açılmış olur.

d) Yeni Köy Öğretmeni.

Eğer köyokulunun ödevini yapması isteniyorsa, ona her şeyden önce muhtacolduğu hakiki öğretmen verilmelidir. Köy öğretmeni hemen bir insanı şaşırtıp ezecek kadar çok ve ağır ödevler karşısındadır. O, yalnız bir öğretmen değil, yani kültür - mülkleri ile, onları kendinden sonra gelenlere ulaştıracak ve daha çok geliştirecek olan yeni nesil arasında bir komisyoncu, çocukta meknuz kabiliyet ve kuvvetleri şefkat dolu bir bakımla geliştirecek bir eğitmen değil, aynı zamanda ve herşeyden önce içten gelen bir mesuliyet duygusu ile topluluğu, halkı eğiten, ona şekil veren, yaşayış muhitinde ve okul dışında da müessir olan bir başbuğ, bir yolgöstericidir. «Öğretmenlik mesleği en küçük köyde bile o kadar büyük formadadır ki, büyük formada bir insan ister.» Ve bittabi büyük vazifelerin hakkı ile ifasını mümkün kılacak olan büyük bir tahsile ihtiyaç gösterir.

Öğretmen sathi olarak birçok veya herşeyi bilen bir adam, bir ayaklı kütüphane olacak değildir. Keza tek yönlü bir idrak insanı, yahut bir derinbilgin bir Spesiyalist de olmayacaktır. O, hür ve hudutsuz görüşlü, açık düşünüşlü, hükümlerinde tesir altında kalmayan, hayat için derin bir anlayış sahibi, muayyen bir sahada yol göstericilik yaparak müessir olacak kabiliyette bir insandır.

Tahsili ona şunları temin etmelidir:

1. Onda kendine has, kritik düşünme kabiliyetini geliştirecek olan esaslı, ilmî bir olgunluk,

2. Ona pedagojik durum ve halleri açık olarak görmek ve anlamak imkânını verecek olan pedagojik temel bilgilerden bir maya,

3. Çocuk bahçesinde, ilkokul, halkokulu, yardım okulu ve liselerde, psikopatlar ve ayrıca bakıma muhtac olanlar yurdlarında, halk yüksek okullarında ve gençlere mahsus cezaevlerinde, fabrika ve ordudaki eğitim gerçekliği hakkında canlı bir görüş ve bu müesseselerle halkımızın kültürel, ekonomik ve siyasal hayatı arasındaki bağlılığı kavrayış,

4. Bütün halk hayatımızın her safhası ve bölgesi hakkında canlı görgü ve seziş, bilhassa halkın fakir tabakalarının: işçinin, el sanatı sahibinin, köylünün çekmekte olduğu sıkıntıları ve tasaları kavrama; yalnız kitab okuyarak öğrenmek suretiyle değil, herşeyden önce onlarla bizzat düşüp kalkarak şahsi münasebetlerde bulunarak değişik işlere bağlı olan özel hayat şekillerini doğrudan doğruya yaşamak suretiyle.

5. En önemli okul tekniklerinde becerik, fizik, kimya ve biyoloji tecrübeleri yapmak; taş ve tebeşir, kil, linol, kâğıt, tahta ve maden işlemesi iktidarını kazanmış olmak,

6. Eğitici ve toplumcu olarak hareket etmek; beraberce yaşayışı geliştirmek ve beslemek bayram ve törenleri, yaya yürüyüşleri zengin ve güzel olarak tertip ve tatbik etmek.

Böyle bir tahsil bütün halk öğretmenleri ve bittabi köy öğretmenleri için mutlak surette lâzımdır. Fakat köy öğretmenliği ayrıca, köyün ve köyokulunun ihtiyaçlarını hesaba katmasını öğreten bir ihtisas tahsilini icabettirir. Bu, öğretmen yetiştirme iş-

nin, üzerine yeni vazifeler alması demektir ki bunların halli, bu sahaya ait en lüzumlu ve temel hizmetini görecek maddelerin hazırlanmamış olması yüzünden hususi zorlukların ortadan kalkmasını bekler. Bunlar ancak aradan zaman geçmesiyle, öğretmen yetiştirme ve bugünkü öğretmenleri onarma işleriyle birlikte halledilebilirler.

Köy öğretmeninin genel pedagojik tahsili yanında şunlara da ihtiyacı vardır:

1. Köy ve memleket bilgisi köy hayatının sosyolojisini göz önünde tutan (köyün umumi muhit, kültür ve halk bilgisi),

2. (Çocuklar, gençler ve erginler ruhiyatını ihtiva eden) bir memleket ve köy psikolojisi,

3. (Genel köy pedagojisini, köyokulu pedagojisini, köy meslek, ihtisas ve halk yüksek okullarının pedagojisini ihtiva eden) bir köy pedagojisi.

Köy hayatına ve köysel eğitim işine giden bu teorik başlangıç köyokulunun ve köysel eğitim işlerinin çok cepheliliği ve değişiklikleri hakkında bir fikir verecek olan köyokulundaki pratik çalışmalarla, köylerde yapılacak bir sıra okul ziyaretleriyle tamamlanmak mecburiyetindedir. Öğretmen yetiştirme okuluna öğretim denemeleri yapmak üzere imkânın müsaadesine göre bir köyokulu veya bir Köyokulları Birliği istifadeye açık bulundurulmalıdır.

Köy öğretmeni yetiştirilmesinin genel öğretmen yetiştirme çerçevesi içinde nasıl bir yer alacağını ancak zaman ve vaziyetin icaplarına göre tâyin ve tesbit etmek mümkün olabilir. Köy öğretmeni yetiştirilmesine tevcih ettiğimiz ayrı ayrı ödevler ilgili ihtisas öğretmenlerine dağıtılmalıdır. Meselâ memleket ve köy bilgisini ya halkbilgisi doçenti yahut da sosyoloji; köy psikolojisi ve köy pedagojisini, pedagoji doçentleri üzerlerine alabilirler.

Bittabi mümkün olsaydı bütün bu ödevlerin bir tek elde toplanması daha iyi olurdu. Bu itibarladır ki hemen her öğretmen yetiştirme okulunda köyokulunun faydası bakımından bir köybilgisi ve köy pedagojisi kürsüsünün kurulması istenmelidir.

Kölling, köy öğretmeninin bunlardan başka bir de «esaslı tarımsal teori ve pratikten bir kuvvetli çemberle kuşatılmış olması «ve bu itibarla da tahsilinin tarım yüksek okulunda olma-

sını istemektedir. Bunlarla birlikte o, köy öğretmeninin iyi bir çiftci yanında bir ameliyat yılı yapmasını ve bu suretle onun aynı zamanda bir örnek çiftci olmasını istemektedir. Bana kalırsa o, bu suretle biraz aşırı gitmiştir. Bu şekil, köy okulu için olduğu kadar köy kültürü için de tehlikelidir. Köy öğretmeninin çiftci olması farz değildir. O herşeyden önce bir öğretmen ve eğitmen olacaktır. Onun ödevi yalnız çiftciler yetiştirmek değil her şeyden önce ekonomik işler kadar diğer işleri de gören ve düşünen insanlar yetiştirmektir. Köyokulu, yarın çiftci olmayıp da hayatını şehirde kazanmak yükümünde kalacak olanları da düşünmek mecburiyetindedir. Köylünün tarımsal yetişmesi köylü ertik okullarında olur. Ve oraya bittabi tarım işlerinde çok esaslı olarak yetişmiş insanlar öğretmen olurlar. Bununla beraber Kölling'in isteklerinin doğru olan tarafı, köy öğretmeninin tarım işlerinde de görgü ve kavrayış sahibi olması mecburiyetidir. Bu zaruri bilgileri o eğer bilimli, bilhassa tabiat bilimleri bakımından çalışmasını öğrenmiş ise kendi-kendine de öğrenebilir. Bununla beraber daha tahsili esnasında köy öğretmeni olmak temayülünü gösteren gencin tarım işleri ve çiftcilik hayatı içinde yoğurulmasına imkân verilmesi ve asgari olan isteklerin çok üstünde halkın hayatı ile kaynaşmış, köylünün kültürünü, yaşayışını yakından tanımış olması yarınki öğretmen yetiştirme teşkilâtından beklenmelidir. Bunu öğretmenlerin gönüllü olarak iştirak edecekleri kurslarla da genel öğretmen yetiştirme çerçevesi içinde temin etmek kabildir.

«Köylerde Toplumsal Yardım ve Yurd Bakımı Birliği» nin okul komisyonu da buna yakın bir teklifi ortaya atmıştır. Onlar istiyorlar ki hem yeni yetişecekler, hem de iş başında bulunan öğretmenler «köysel vaziyetlerin ve onları doğuran âmillerin ta köküne kadar inmiş, nüfuz etmiş olsunlar.

«Halkbilgisine, köysel sosyal yardım ve yurd bakımına, halk ekonomisine köylüsel tabiat bilgisine ait dersler ve tatbikat» görmüş olsunlar. «Köysel durum ve olayları iyiden iyiye tanıyan; tahsilinin ve durumunun bütünlüğü bakımından tarımsal hayatın gelişmesinin teminine gücü yeten kabiliyetli köy öğretmenlerinin değeri ve önemi okul odasının dar çerçevesinden çok dışarıya taşar. Kırsal memleketin küçük köylerinde öğretmen, çokdefa aydın

zümreyi temsil eder. Ve bin bir zorlukla çarpışarak güçlükle ekmeğini kazanan köylü hemen her işini ona danışır. Bu suretle sıksık raslandığı veçhile köy öğretmeni, devrimin ve ileri yürüyüşün eşi olmıyan bir taşıyıcısı olur. Ve bu itibarla iktisadca tutunabilmek isteyen hiçbir küçük çiftci onun yolgöstericiliğinden müstağni kalmaz.» «Köy öğretmenlerinin tahsili ve menşeleri meselesi, keza yetili öğretmenleri köye bağlamak işi, bilhassa köy halkının mesleği için hazırlanması ve ilerlemesi ve ekonomik becerikliliğinin artırılması bakımından çok büyük önemi haizdir.

Ona hiç şüphe yok ki, genel olarak, köyde doğmuş ve büyümüş olan eğitmen köyün kendisine tevcih ettiği ödevleri daha kolay başarabilecektir.

Bu itibarla Köylerde Toplumsal Yardım ve Yurd Bakımı Birliği okul komisyonunun bu dileğini sevinçle selâmlamalıyız. «Köyün müstaid erkek ve kız çocukları halk okulunu bitirdikten sonra öğretmen olmak üzere yetiştirilmelidir.» Fakat şunu da unutmamalı ki köylü anababadan doğmak ve köyde büyümek tarımsal durum ve hallerin iyice tanınması imkânını verirlerse de köyde yapılacak eğitim çalışmalarının başarılı olmasını garanti etmezler. Benim kendi görüşlerime göre köylerde eğitsel çalışma işi köylü insana çokdefa bilhassa güç gelmektedir. Çünkü bunlar kendileri köylüdürler, köyü biraz dışmdan görmüş ve incelemiş değildirler, daima onun içinde yaşamışlardır. Hernekadar şehirde doğmuş öğretmenler ilk olarak köy muhiti içine atıldıkları vakit alışmadıkları bir durum karşısında biraz şaşalasalar bile vaziyeti köyde doğmuş olan meslekdaşlarından çok daha iyi ve keskin olarak kavrayabiliyorlar. Eğer şehirli insanlar köylü halk için lâzım olan sevgiye sahib iseler ve oradaki hayatın içine girmek iradesini gösterirlerse çok defa becerikli, işbilir köy öğretmenleri olurlar. Buna rağmen pek tabiîdir ki müstaid köy çocuklarının öğretmenlik mesleğine ve bilhassa köy öğretmenliği mesleğine geçmeleri dileği şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da yerindedir. Ve öğretmen yetiştiren okulların kapılarını bunlara daha fazla açmalıdır. Bu da en iyi ve doğru bir şekilde köylerde halkokulunu tamamlayan okullar: (Aufbauschule) ler kurulması suretiyle olabilir. Köyde doğmuş olan yarının köy öğretmenleri mutlaka şehri de çok esaslı

olarak tetkik etmiş, tanımış olmalıdırlar ki bir gün gelip de köylerinden ayrılarak şehire gitmek zorunda kalacak olanların yardımcısı olabilsinler.

Yeni öğretmen ve bilhassa köyöğretmeni için istenilen eğitimi Seminar = öğretmen okulu temin edemez. Bütün görüşler bu hususta birleşmektedir. Württemberg ve Bavyeradan başka bütün memleketler bu kanaatların icablarına göre hareket etmişlerdir. Seminar eğitim ve öğretiminin noksanlığını şehirdeki öğretmenden çok daha şiddetle duyan, çalışmakta olduğu ücra köyün modern kültür hayatı merkezlerinden uzak olması dolayısiyle bunu gidermek imkânını bulamayan, köy öğretmeni olmuştur. Bu yüzden köy öğretmeni mümkün olduğu kadar iyi bir meslekî tahsile sahib olmaya cehd etmelidir. Onun yetişme yerleri üniversite ve pedagoji akademileri = öğretmen yetiştirme yüksek okullarıdır. Her ikisinin de ayrı ayrı rüchan noktaları vardır. Üniversite bir serbest araştırma ve bilim yeri olması dolayısiyle halk eğitmenine ilk elden, katıntısız bir bilgi kazanmak ve bilimli çalışma ve araştırmalara iştirak suretiyle bilimli düşünme ve çalışmayı öğrenmek iktidarını verir. O çok kuvvetli ve zengin bir kültür hayatı merkezi olması itibariyle yarının öğretmenine halk hayatının ve halk kültürünün büyük meseleleri ile tanışmak fırsatını verir. O halk eğitmenini, halkımızın diğer yolgöstericileri: Hukukcular, tanrıbilimciler, doktorlar, iktisadcılar ve tarımcılarla canlı münasebetlerde bulundurarak ona halkımızın kültür hayatında alacağı özel önemi hâiz mevkii gösterir. Ve ilerideki meslek hayatında da bu meslekler erbabı ile birlikte eğitsel çalışmalar yapmak üzere anlaşmayı kolaylaştırır. Keza üniversite şehrinde öğretmen çok vakit eğitim sistemimizin kuruluşunu ta çocukbahçesinden yüksek okullara kadar gözleri önüne konmuş bulur. Üniversite, içinde yarının halk eğitmeninin topluluk ve beraberlik yaratan kuvvetlerinin açılabileceği, gerçekten hür ve kendinegöre gelişerek şekil almış bir birlikte yaşayışı sağlar.

Üniversitenin köy öğretmeninin kendine göre olan isteklerine nasıl cevab verebileceğini Thüringen halkokulları öğretmenlerinin yetiştirilmesini üzerine almış olan Jena Üniversitesinde 1924-1927 yıllarına ait altı semesterinde genel tahsil ile birlikte köy ve

köysel eğitim işi için yapılan şeyleri burada anlatmak suretiyle göstermek isteriz. «Köy öğretmeni» mevzuu üzerine tertib edilen bir konuşma akşamı, köysel eğitim işinin kapısını açtı. Burada ortaya konan meselelere köysel halk yüksek okulu üzerine yapılan bir müsahabede daha esaslı surette temas edildi. Bir köylü yüksek okulunun yerinde tetkikiyle erginler eğitiminin tatbikat ve ameliyatına ait bir göz atış temin edilmiş oldu, halk yüksek okulunun çalışmaları konusu üzerine açılan bir kursda köysel halk eğitimi meselesi inceden inceye araştırıldı, didiklendi. Okul tatbikatı her sömesterde iştirak edenleri köylerimize de götürüyordu. Bir köyde oturmakta olan tanınmış bir halkbilgisi adamının ziyaret edilmesi için yapılan bir okul gezintisi ve bunu mütaakıp öğretmenin vermiş olduğu bir konferans, bir yurd araştırıcısı, bir yurdu keşfeden adam olması itibariyle köy öğretmeninin yapacağı işler hakkında iyi bir gözatış temin etti. Ayrıca ilk öğretim müfettişi Senner'in idare ettiği tarımsal bir yön almış tabiatbilgisi öğretimi kursu ile, yurd sanatı konusunu ele alan başka bir kursa iştirak imkânları verildi. Yarının öğretmeninin görgülü üstadlar yanında bütün okul yaşayışını görerek ve yardım ederek beraberce yaşaması imkânını veren okul yardımcılığı zamanında birçok talebe köy öğretmenlerinin yanına gittiler. Bu esnada onlar birçok feyizli görgüler edindikleri gibi ustalarına da, onları bilimli çalışma ve eğitim bilgilerinin modern sorulariyle tanıştırmak suretiyle, kıymetli hizmetlerde bulunmuşlardır. Bu gibi bilhassa yapılan işlerden başka köy öğretmeni olmak isteyen talebe için yardımcı bir ders olarak tarım dersini almak ve bu seçim dersi vasıtasiyle tarımsal bir yetişmeye sahip olmak mümkündür. Bu rapor gösteriyor ki üniversite pekâlâ köy öğretmeninin gereksinmelerini karşılayacak bir durumdadır. Çokdefa korkulduğu ve sanıldığı gibi üniversite, genci köy hayatına yabancı yapmaz. Bilâkis tecrübeler göstermiştir ki hemen yalnız yüksek okulda temini mümkün olan büyük alâka ve münasebetleri ile birlikte köysel sorularla derin bir surette uğraşma ve köy eğitimi işinin önemi ve güçlüğü, birçok talebelerde köylerde becerikli içcilerin birlikte çalışmalarını bekleyen birsıra halledilmemiş değil henüz el bile sürülmemiş işler olduğunu göstermek suretiyle oralarda ça-

lışmak arzu ve hevesini uyandırır. Tecrübe her vakit öğretmektedir ki: Esaslı bir ilmî tahsil görerek yetişmiş ve bu suretle en ücra bir bucakta bile yurdun tabiatı ve kültürü, dili ve halkın özelliği, tarihi ve sanatı gibi alanlarda çalışarak özel fikrî ve mânevi bir âlem yaratmak kudretinde olanlar, eğer kendilerine bir dereceye kadar katlanılması mümkün olacak harici hayatı idame imkânları orada verilirse, istekle köylere gitmeye hazırdırlar. Bugün öğretmen yetiştirme yüksek okulu adiyle anılan pedagoji akademilerinin üniversitelere karşı olan rüchanı birörnek ve bir bütün = derlitoplu oluşlarındadır. Onların Prusya içindeki gelişmeleri pekâlâ becerikli köy öğretmeni yetiştirebilecek bir durumda olduklarını göstermiştir. Onlar daha ilk günden itibaren köye karşı olan ödevlerini görmüş ve düşünmüşlerdir. Onlar «Halk ile doğrudan doğruya düşüp kalkarak fikir hayatını uyaracak ve ona bir şekil, bir istikamet verecek kıratta öğretmen yetiştirmek istiyorlar. Bu itibarla hayata yakın oluş onların verdikleri eğitim ve öğrenimin en önemli karakteridir: Halkın mânevi, dinî, ahlâki, sosyal ve ekonomik hayatını anlayış.

Bu itibarladır ki akademiler «yurdsal tabiat ve kültürün ve yurdsal halkılığın bir bakım yeri olmalıdırlar. Ve umarız ki, onlar yurd bilgisine ait ilgilerin mihrak noktaları olacaklar ve yalnız ilmî surette halkbilgisiyle uğraşmakla kalmayıp toprağa bağlı kültürün ve sapasağlam Alman halkılığının bakılmasına ve beslenmesine de hizmet edeceklerdir.» Bu vaziyet alışlar icabı daha önce den köysel işlerin yeni öğretmen yetiştirme kurumları vasıtasiyle esaslı surette işlenerek kıymetlendirilmesi beklenir. Ve akademilerden ardı arkası, kesilmeden köy hayatının tevcih edeceği ödevleri başaracak, köyün malı olan bir okul yaratmasını ve okulda köy gençliğinin bedenî, ahlâki, zihnî kuvvetlerini uyandırmasını ve yetiştirmesini hakkiyle bilen köy öğretmenleri eğitme ve üretmesini bekleriz.

Bilhassa köy öğretmeni için hemen tahsil kadar önemli olan bir mesele de ikmali tahsil meselesidir. Tahsil ancak bir meslekî hizmet için umumî bir hazırlık, işe başlayış mahiyetindedir. Herhangi bir köydeki bir öğretmen için asıl ihtisas, asıl işinin eri oluş meselesi onun kendi uhdesine bırakılmıştır. Köyün bu büsbü-

tün belli ve kendinegöre olan vaziyet ve halinin ta içine girerek onu işlemek ekseriya çok güçtür. Ve birçok öğretmenlere bunu tam olarak temin etmek asla nasibolmaz. Bu noktada her bir öğretmene mümkün olan yardımı yapmak, öğretmenlerin bir plâna göre organize edilmiş olan ikmali tahsil servisinin ödevidir. Bu meslek hizmeti için hazırlanma ile birlikte, öğretmenin plânlı bir kendi eğitimini tamamlamaya da ihtiyacı vardır. Bu eğitimin tamamlanması işi en iyi olarak her bir öğretmenin kendi gereksinmeleri ile ilgilendirilmeli ve meslek işinden köklerini almalı ve tahsilin, her günkü çalışmalar esnasında duyulmakta olan, boş bıraktığı yerleri doldurmalı; eğitbilimin araştırmaları ve ilerlemeleriyle tanıştırarak aynı zamanda öğretmeni daha ileri götürmeli, yükseltmeli; kültür ve bilgi hayatına ait diğer alanlardaki yenilikleri de ihmal etmemelidir. Bu bilhassa köy öğretmeni için çok önemlidir. O çok vakit o kadar fazla iş altındadır ki kendi tahsilini tamamlamak için vakit bulamaz, ekseriya da onu daha fazla çalışmaya sevk edecek uyarı ve dürtüler yoktur. O işleri içinde yapayalnızdır. Yılda bir defa gelip birkaç saat kalan ilk öğretim müfettişlerinden başka kimse okuluna uğramaz. O, anlıyan bir adamın tenkidine, işinin eksik ve noksanları üzerine dikkat gözünü çekmesine susar. Bunu bulamadığı gibi onu kımıldamaya, ileri atılmaya sevk edecek iyi örnek ve rakip de yoktur. Nadir olarak başka öğretmenlerin mesaisini tanımak imkân ve fırsatına nail olur. Köyde diğer aydın şahsiyetlerle temasta bulunmak pek az mümkündür. Köyünün sakinlerine ruh ve fikirce faik olduğu için çokdefa seminarda edinmiş olduğu fikrî mülk ile kanaat ederek geçinir gider. Bu suretle o bütün varını ve varlığını harcayıp tüketerek mânen kurur, dumura uğrar. Bu tehlikeye hemen her köy öğretmeni mâruzdur. Kim, var kuvvetiyle kendini korumazsa içi itibariyle zengin ve canlı olmasına rağmen ezilir, düşer. Pek çokları için bu mânevi ölümden kurtulmak üzere köyden kaçmaktan başka çare yoktur. Birçok öğretmenler tehlikeyi sezmedikleri için kendilerini korumaya lüzum görmezler. Onlar seminarın kendilerine verdiği bilgi ile doymuşlardır, ve yalnız okuldaki «ödev» lerini yaparlar. Köy de bu gibi rahatına düşkün öğretmenleri çok sever. Bunlar çocuklardan çok şey istemezler ve derslerine her zaman bir

yenilik getirmezler. Ve evlerinde yapılacak işleri olduğu için çocuklar okula gelmezlerse görmezliğe gelirler. Bir köyde fasılasız 30 yahut 40 sene kalan ve talebelerinin çocuklarına da aynı şeyleri, olsa olsa bir eşya kitabı ile tazelenen bilgisini 30 sene önce anababasına öğrettiği seminarda öğrendiği aynı usullerle öğreten böyle bir öğretmenin bulunduğu köye yaptığı zararı gören bir insan, diğer öğretmenlerin meslekdaşlarından birinin böyle bir mevkii işgal ederek çürümesine ve çürütmesine ve öğretmenlerine iyi bakmayan maarif idaresinin uykudan uyanıp gözünü açması için şikâyet etmemelerine, mesuliyet duygularının bu kadar gelişmemiş oluşuna hayret eder. Çok şükür ki bu gibi donmuş öğretmenlerin sayısı köylerde azdır. Köy öğretmenlerinin çoğunda kuvvetli bir kendi kendini eğitme duygu ve heyecanı vardır. Çok yazık ki bugüne kadar bu isteği tatmin etmek imkânları her yerde temin edilmemekte idi. Her ikisine, yani hem gayretli ve hem de gevşek olana yardım etmenin imkân ve yolları bulunmalıdır. Mevcud çalışma birlikleri hakiki birer çalışma beraberliği olabilmek için ekseriya çok büyüktürler. Bu yüzden maksadı temin için yetmezler. Büyük bir sahadaki öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için açılmış oldukları cihetle herbir öğretmenin ayrı ayrı ihtiyaçlarını karşılayamazlar; köyden daha ziyade şehir ve kasabanın ihtiyaçlarına göre tertip edilmişlerdir. Ve çok defa köy öğretmeni için kazancı ile ölçülemiyecek kadar büyük zaman ve para sarfını gerektirirler. Bu bakımdan köy öğretmeninden neler istenmekte olduğunu bir çalışma birliğinin «Volksschule» dergisinde çıkan raporundan öğrenebiliriz. Bu çalışma birliğinin 86 müdavimlerinden % 38 i 10 km ye yakın % 17 si 20, % 12 si 30, % 6 sı da 30 km den uzun bir yol alarak gelmişlerdir. % 12 si trenle 40-90 km lik bir seyahat yapmışlardır. Bu durumlar karşısında birçoklarının bu gibi büyük çalışma birliklerinin toplantılarına iştirak etmemeleri kolaylıkla anlaşılır. Kışın, yol vaziyetleri dolayısiyle, köy öğretmenlerinin bu gibi büyük çalışma birliklerine gitmeleri ise zaten büsbütün imkânsızdır. Birçok çalışma birliklerinin büyük hataları, pek fazla bircepheli olarak okul - işleri içine dalmaları ve hayatın diğer alanları ile olan ilgi ve münasebetleri ihmal etmeleridir. Bu gibi eksikliklerin önünü almak üzere köy

için yapılacak çalışma birliklerini başka suretle organize etmek gerektir. Eğer bu çalışma birlikleri ile kıymetli bir tahsili tamamlama imkânının elde edilmesi isteniyorsa, onların her iştirak eden öğretmenin beraberce çalışabileceği kadar küçük, az üyeli olmaları ve her öğretmenin çok para ve zaman kaybetmesini mucib olmadan devam ve iştirakini mümkün kılacak surette tertib edilmiş olmaları lâzımdır. Bu, ancak çalışma birliğinin âzalarının tahsillerini tamamlamasını üzerine alabildiği yerde, yâni ekonomik ve kültürel bakımdan bir bütünlük teşkil eden ve coğrafi bakımdan da kapalı bir bölgecikteki komşu köyler öğretmenlerinin böyle bir çalışma birliğinde biraraya gelmeleri ile temin edilebilir. Okullar birliğinin başkanı, çalışma birliğinin de başkanlığını üzerine alır. En önemli olan cihet herbir öğretmenin işin gelişmesine canla başla çalışmasıdır. Böyle bir çalışma birliğine iştirak edip etmemek her öğretmenin kendi ihtiyar ve arzusuna bırakılmalı, fakat iştirak etmeyenlerin kendilerini ne suretle yetiştirmekte olduklarını kültür direktörlüklerine bildirmeleri mecburi olmalıdır. Çalışmanın şeklini ve mevzuunu birlik tâyin ve tesbit eder. Genel olarak çalışmanın; okullar birliği içindeki aktüel soruları ele alması, eğitim ve öğretim dâvalarını didiklemesi, köy hayatını ve köy kültürünü derin bir surette araştırarak üyelerinden herbirinin hayatını ve okuldaki çalışmasını daha verimli yapacak meselelerden işe başlaması doğrudur. En önemli işlerden biri, tarih, dil, tabiat bilgisi, fizik ve din sahalarına ait Yurd öğretimi temellerinin kazılması ve kurulmasıdır.

Değişik öğretmenlerin toplu olarak çalışması, tek tek çalışmaya nazaran daha emin, daha kolay ve daha çabuk hedefe ulaşmayı temin eder. Okullar birliğinin varlığı herhangi bir öğretmenin bir alanda başlayıp başarmak üzere olduğu kıymetli bir işi, yarım kalmaktan veya büsbütün atılıp kaybolmaktan kurtarır. Çalışma birliği bir öğretmenin halefini işe başlatmak ve ona kendinden öncekinin yürüdüğü yollarda yolgöstericilik etmek suretiyle okul işlerinde belli bir durluk sağlar. Çalışma birliğinin üyeleri daha önceden sözleşerek birbirlerinin derslerinde bulunabilmek hakkını haiz olmalıdır. İlk öğretim müfettişlerinin yaptıkları sınavlara çalışma birliği âzasının da çağırılması çok yerinde olur.

imkânının müsaadesi nispetinde köysel eğitim ve kültür çalışmaları ile ilgili olan insanların: Köy papaslarının, köy doktor ve baytarlarının, idare işyarları ile sosyal yardım işyarlarının, bunlar eğer muntazam olarak iştirak edemezlerse vakit vakit çağrılmalı, ve bu da mümkün olmazsa diğer şekillerde birlikte çalışmaları sağlanmalı, çalışma birliğine iştirakleri temin edilmelidir.

Bir taraftan okul birliklerinin çalışmaları devam ederken, diğer taraftan şimdiye kadar olduğu gibi öğretmenler birliğinin meslek, okul ve kültür politikası meselelerini inceleyen toplantı ve çalışmaları da biraz daha büyük aralıklarla yapıladurur. Her ders yılı sonunda yapılacak olan bir öğretmenler birliği toplantısında Okullar Birlikleri yıllık çalışmalarının sonuçları hakkında izahlar verirler.

Küçük okul birlikleri tarafından ortaya atılan işlerin tamamlanması için öğretmen yetiştiren müesseselerde, plânlı ve en az 14 gün süren tahsili tamamlama kursları açmalıdır. Herbir öğretmene devletin yapacağı yardım ile, en az üç yılda bir bu kurslara iştirak imkânı verilmelidir. Kurslar çalışma birlikleri şeklinde kurulmuş olmalı ve öğretmenleri eğitim bilgilerinin en yeni durumları ile, gerek nazari ve gerekse amelî olarak tanıştırmalıdır. Ayrıca herbir öğretmenin işinden edinmiş olduğu sonuçlar da öğretmen yetiştirmede ve eğitim bilgileri araştırmalarında kıymetlendirilmelidir. Jena Üniversitesinin Eğitim Bilgileri kurumunun pedagojik haftalarında ve Prusya Pedagoji Akademilerinin kurultaylarında, bilhassa Elbing'deki köy okulu kurultayları ile Berlindeki Eğitim ve Öğretim Merkez Enstitüsünün kurs, sergi, gezi, toplantı ve kongrelerinde ben bu çeşit öğretmenlerin tahsillerini tamamlamasının bir başlangıcını görüyorum.

2. Köy Ertikokulu

Köy ertikokulu henüz kurulmak ve şeklini almak üzeredir. Burada biz yalnız Württemberg'te karşılaşmakta olduğumuz değişik şekillerini kısaca anlatmaya çalışacağız: İlk bakışta Württembergdeki durum için bir özellik gösteren nokta, daha Büyük Savaştan önce bile bütünleme okulları talebesinin mesleklere göre ayrılmış olmasıdır. Elsanatlarında, büyükindustride ve tecim alanında ça-

lışmakta olan talebeler için Ertik ve Tecim okulları vardı. Tarım işlerinde çalışan kız ve erkek talebeler genel bütünleme okuluna giderlerdi. (Her biri 80 er saatlik 2 yıl). Bu okul esas itibariyle bir tekrarlama okulu idi ve yalnız kış aylarında açıktı. Çok defa kız ve erkek çocuklar birlikte okutulurlardı. İlk reform teşebbüsleri erkek ve kız talebeyi biribirinden ayırmaya mâtuf oldu. Kızlar için ev idaresi okulları kuruldu. Bu okullarda kızlar, her biri 160 saatlik olan iki yıl içinde ev yönetiminde uzman bir bayan öğretmen tarafından ev yönetiminin en önemli alanlarında en çok gereken bilgileri edinmiş olurlar ve yemek pişirmesini de öğrenirlerdi. Bu okullar çok rağbet gördüler. Bunların kurulması ve donatımı tamamiyle köy ve bucakların arzu ve isteklerine bırakılmıştır. Bayan öğretmen çok defa birkaç köyün çocuklarını okutur. Bunun için ya o herbir köye gider, yahut ta çok defa olduğu gibi herbir köyün çocukları merkezi durumda bulunan okula giderek orada çalışırlar. Öğretmenin bütün vakti bu derslerle dolmadığı için o, ayrıca halkokulunun kız talebelerine jimnastik ve elişleri dersi de verir, ve bu suretle halkokulları ile ev yönetimi okulu sıkı bir surette birbirine bağlanmış olurlar.

Erkek gençlerin bütünleme okulu da bir ertik okulu şeklini aldı. Çalışmalarının ağırlık merkezinde köylüsel meslek, talebelerin ertik hayatı yer almıştır. Öğretim köylünün bellibaşlı iş zamanlarına düşen tatiller hariç olmak üzere bütün yıl devam eder. Teşkilât itibariyle 3 değişik şekil vardır:

1. Talebeler değişik yerlerden bir bölge okuluna gelirler ve orada birkaç halkokulu öğretmeninden (Ekonomi, hesab, dil, yazma, tabiatbilgisi gibi) dersler alırlar. Öğretim büsbütün nazaridir.

2. Öğretim birçok köylerin çocukları için ve merkezî durumda bulunan bir köyde icra edilir. Tarımsal bir ön tahsil görmüş olan bir ilkokul öğretmeni tarafından yedek iş olarak yapılır. Öğrenilen şeyler daha ziyade pratiktir ve mevzuu köy hayatı ve bilhassa tarımsal hayat olan bir çeşit toplu öğretim mahiyetindedir. Okulun bir deneme tarlası vardır.

3. Öğretim özel öğretmenler tarafından yapılır. Bu öğretmen aslında bir halkokulu öğretmenidir, sonradan ayrıca tarım

tahsil etmiştir. Öğretim bölgesi, herbiri bir okula verilmiş ve altı gurupta toplanmış 25 kadar köyden bileşiktir. Öğretmen haftanın herbir gününde başka bir okulda ders yapar. Öğretimin gidişi iş hayatına ve bitki durumuna göre değişir, şekil alır. Gözlem alanı, köyün ekilmiş olan bütün tarla ve bahçeleridir.

1 sayılı öğretim şekli maksadı temin etmeyen yarım bir tedbirdir, ve bu yüzden ergeç ortadan kalkmak mecburiyetindedir. 3 sayılı şeklin her tarafta tatbiki pek mümkün olamaz, çünkü öğretmenin tahsili çok paraya mal olmaktadır. Sonra öğretim bölgesi çok büyük olduğu için, eğitim bakımından çok lüzumlu olan, öğretmen ile talebe arasındaki içten bağlılık teşekkül edememektedir. En kolay ve çok faydalı olarak tatbiki mümkün olan, 2. şekildir. Yalnız burada en önemli mesele, kendisini bu işe vermek istiyen öğretmenlerin çok ağır masrafı gerektirmeden gereken tahsili görmüş olmalarıdır. Bu şekil aynı zamanda, hiçbir güçlük ile karşılaşmadan, öne sürmekte olduğumuz Köyokulları Birliğine bağlanabilir. Öğretmen aynı zamanda merkezileştirilmiş olan yukarı sınıflarda da ders verir. Bu suretle halkokulu ile ertik okulu arasında çok gerekli olan bağlılık da temin edilmiş olur. Üçüncü şekilde ise bu bağ büsbütün kesilir. Çünkü tarım öğretmenleri tarımodalarına bağlıdırlar.

3. Köy kilisesinin durumunu değiştirmesi

Köyokulunun yaptığı gibi köy kilisesi de durumunu değiştirmeğe başlamıştır. Son yılların denemeleri kiliseye mesaisinin nekadar dışa ve gösterişe ait, nekadar süreksiz ve temelsiz olduğunu göstermişlerdir. Bu yüzden o yeni yollar araştırmak zahmet ve külfetine girmiştir. Kilise cemaatını özgür yapmak, onu aktivitaet =faaliyet için eğitmek istemektedir. Canlı cemaatların teşekkülü için: Hıristiyan cemaatı; kilise işlerinin bir konusu değil bizzat bir subjekt=duyan, düşünen ve isteyen dinî bir uzviyet olacaktır. Evangelium=İncil yalnız her ferdin en içine ait, özel bir meselesi olmayacak, aynı zamanda «En ön ve herbir ferdi bütün olarak birlikte yükselten, bir uzuv olarak ödevlendiren bir cemaat meselesi olacaktır. Halka şekil verici olarak müessir olması için papazın da toprağa bağlı, yerleşmiş olması istenmektedir. Bü-

tün'ün biricik muharriki şimdi bir üye karakterini alacak ve bütün cemaatı, İncilin kesin ve güçlü bir yapıcısı, yeryüzündeki tatbikatçısı olarak kabul edecektir. Onun en önemli ödevi, cemaat şekil ve bünyesinin en özlü ve köklü parçalarını ele alarak işlemek ve sivilisasyonun dağıtıcı ve ayırıcı dürtü ve eğinimlerine karşı her ferdi ruh huzurunda en kutsal bir beraberce cehdetmeğe erdirmek olacaktır. Herşeyden önce tabiat tarafından verilmiş olan hayat şekillerinin işe koşulmasına ve bakım altına alınmasına çalışılmaktadır. Çünkü tabiî hayat arkadaşlıklarında ruhlar birbirini karşılıklı olarak o suretle tesir altında bulundurmaktadırlar ki, işyarlık şeklinde yapılan bir ruhanî tasalanma nekadar doğrudan doğruya tatbik edilirse edilsin, kendi sınırları içinde nekadar devamlı olursa olsun, onunla mukayese edilirse ancak ikinci derecede veya kısa bir zaman süren başarılar sağlar. Bilhassa «Dorfkirche»=Köy kilisesi dergisi etrafında toplanmış olan papazlar bu yolda çalışmaya başlamışlardır. Onlar, tabiî nizamları kuvvetlendirmek, ve asilleştirmek istiyorlar. Köy kilisesinin çalışmaları bu nizamlar içersindeki bilinçsiz hayatı şuurlu ve iradeli yapmak ve bu suretle onlara Alman ruhî hayatının bugünkü gelişimi karşısında muhtaç oldukları metaneti ve güveni vermek istiyor. Köy kilisesinin gerek fertler üzerinde gerekse topluluk içinde tatbik ettiği ruh bakımı, köytopluluğunun korunması, canlılaşması için özün şekil alması suretiyle kristsel yaşayışın canlılığına eriştirmek amacını güder. Köyün canlı yaşayışındaki herşeyin yeni şekil alması, düşünüş şekillerinin değişmesi isteniyor ki bu suretle herkes ve herşey köydeki kilise çalışmaları içinde, köyün bu kendinegöre ve özel olan yeni düzen ve şeklini kendiliğinden alsın ve bu onun en öz ve en köylüce, temiz ve içgüdü gibi güvenilir bir ifadesi olsun.

Bunun temini ancak papazın halklığa ve köyün kendinegöreliğine karşı içten gelen bir alâka ve münasebet duymasiyle kabildir. Bu yüzdendir ki köy kilisesinin adamları gayretle köysel hayatın araştırılmasiyle uğraşıyorlar. «Köylünün psikolojisi, gelişme çağlariyle birlikte köylerin bugünkü durumunun bilinmesi, Almanya içindeki köylerin yaşayış ayrılıklarının ve ayrı ayrı köy tiplerinin tanınması; herbir insan tipinin ya müşahhas monografiler

veya ilmî bir çalışma=tez şeklindeki etüdlerini yapmakla uğraşıyorlar; ve bu, bizim çalışmalarımızın en muteber ödevi kalacaktır diyorlar.

«Dorfkirche» dergisinin şimdiye kadar çıkmış olan 23 yıllık sayılarında Alman çiftçi köyü ve köylüsü üzerine birsıra kıymetli etüdler çıkmıştır.. Alman Caritas derneğinde toplanmış olan katolik papazlar da «Köy Kilisesi» mensubları gibi veya onlara yakın bir yolda çalışmak istiyorlar. Kilise dışında da saygı ve takdir ile karşılanan, kültürel işlerle uğraşıyorlar. Köyün yeni bir durum almasında veya yeni duruma uymasında kilisenin çalışmaları büyük önemi haiz bir eğitim aracı rolünü oynayacaktır.

4. Okul ve kilise çalışmalarının genişletilmesi

Öğretmen ve papaz ertik ve ödevleri dolayısiyle köyün eğitmenidirler. Yukarda anlattığımız gibi köyle alâkadar olurlar ve tam olarak köysel kendinegörelikten işe başlayarak çalışırlarsa onların yalnız kültür veya kilise idarelerinin kendilerinden istedikleri şeylerle yetinmelerine, ve bu suretle ödevlerini hakkiyle yaptıklarına inanmalarına imkân yoktur. Zaten onlar kendilerini hiçbir zaman birer işyar, bir hükümet ile bir mukavele yapıp kendini kiraya vermiş bir ajan saymıyacaklar; köyün ve köytopluluğunun hizmetcisi, bekcisi bileceklerdir. Onlar bu durumdan doğan mesuliyeti daima meşûr olacaklar ve bütün hayatları süresince toplu-luk teşkil edici olarak müessir olacaklardır. Bugün bile çok sık olarak karşılaşmakta olduğumuz köy öğretmeniyle köy papazı arasındaki yarışma ve hattâ zıddiyet ortadan kalkmalıdır. Artık onların birbiriyle alâka ve münasebet duymadan yanyana ve birbirine karşı çalışmalarına katlanılamaz. Her ikisi de bir vücudun uzuvları gibi beraberce ve birbiri için çalışmalıdır. Bu maksat, kilise nekadar çok okul üzerinde egemenlik iddiasından vazgeçer ve köy öğretmeninin eğitim ve öğrenimi nekadar çok yükselirse okadar kolay olarak imkân dahiline girmiş olacaktır.

Papaz ve öğretmenin kendi özel ertik işlerinden başka yapmak yükümünde oldukları bir sıra da köye ait işleri vardır. Eğer bunlar köy ile birlikte yaşıyorlarsa kendilerinden her gün yeni yeni işler istenecektir. Her ikisinin görmekte olduğu iş de kültür ve

ruh bakımıdır. Çok vakit yaptıkları iş en lüzumlu ve kıymetli olan yaşayış için yardım, sıkıntıyı ve yokluğu giderme işidir. Bugün vuku bulmakta olan köylüsel ekonomik yaşayışın yeni durum alması sırasında onlar takdir edilemiyecek kadar büyük kıymette hizmet ifa edebilirler. Her iki köy yolgöstericisinin de birlikte yardımda bulunması köyün yeni hayat şekilleri için yapmakta olduğu savaşta; köy kültürüyle şehir kültürünün birbiriyle karşılaşıp çarpışmaları sırasında bilhassa önemli olacaktır. Sıksık yapılmakta olduğunu gördüğümüz iki yanlıştan sakınılmalıdır. Çok büyük bir hayranlıkla şehirsel olan şeyler mutlaka daha kıymetli imiş gibi telâkki edilmektedir. Keza yanlış ve mânasız bir gurur ve tepeden bakış ile köysel dinçlik ve sağlık, tabiilik iddiasında direnmek ve şehirsel olan herşeyi hasta, bozuk ve zararlı sayarak beğenmemek de doğru değildir. En doğru olan hareket tarzı herşeyi şuurlu olarak ele alıp incelemek, ancak ondan sonra köy hayatının bünyesine uyan ve bu itibarla kullanılmaya elverişli ve kıymetli olan şeyi almak, faydasız veya zararlı olan şeyleri ise koğmaktır.

Öğretmen ve papazlar için en önemli çalışma alanlarından biri de köysel gençlik bakımıdır. Okulu yeni bitirmiş gençler artık bundan sonra köyün içinde yalnız ve başıboş bırakılmış kalamaz. Papaz ve öğretmen onlarla alâkadar olmalıdır. Eğer okul ve kilise içindeki, çocuk için çalışmalar doğru ve iyi idiyseler gençlik çağı için yapılacak çalışmalar kolaylıkla bunlara eklenebilir. Bu alanda da köyün kendi öz malı olan, köye uyan şekiller bulunmalıdır. Gençlik için yapılan çalışmalar, yapmacık, uydurma şeyler olmamalıdır. Bir parça içten doğma ve köklü şeyler olmalıdır. «O, köyün içinde yabancı bir varlık olamaz. Bilâkis köy hayatı ile uzvi olarak bağlanmalı, kaynaşmalı, köy adetiyle kardaşçasına birleşmelidir.»

Bugüne kadar görmekte olduğumuz şehirden kapma erkek ve kız gençler birlikleri genel olarak denebilir ki ödevlerini başaramamışlardır. Onlar gençliğin sevinç ve neşesine gençlik heves ve dileklerine çok az yer vermişlerdir. Bence Birlik şekli, köy gençlik bakımı için hiçbir zaman uygun değildir. Bu, eğer mevcut arkadaşlıklar üzerine kurulursa çok sade, çok daha tabiî bir şekilde temin ve ifa edilmiş olur.

Köy gençliği çalışmaları çokdefa yalnız fırsat ve lüzum oldukça yapılacak, maksadı temine yarayan şuurlu bir uyandırma ve cesaretlendirme şeklinde olursa, devamlı bir yol göstericiliğe ve bakıma ihtiyac yoktur. Yalnız o mevcud kuvvetleri geliştirmeli ve doğru yollara yöneltmelidir. Herşeyden önce köy gençliğine, köyde de yaşayışına başka bir şekil verebileceği ve bu hususta birçok şeyler yapabileceği gösterilmelidir. Her genclik bakımı işinde ancak bütün köy iyi yetişmiş ve terbiye edilmiş, köysel topluluk hayatı zengin ve güzel olduğu takdirde gençliğin en iyi bir şekilde eğitilebileceğini iyice kafamıza yerleştirmeliyiz. Gençlik ve topluluk bakımı birbiriyle elele vererek yürürler ve bu suretle karşılıklı olarak birbirini tamamlarlar. Gençlik bakımı, erginler üzerinde ve erginler ile yapılmakta olan işlerle, halk eğitimi çalışmaları ile devam ettirilmiş olur. Bu sahada da büyük teşkilâta ve ve birliklere lüzum yoktur. Öğretmen ve papaz yaraştığı yerde ve zamanda işe el atarlar ve yardım ederler. Ekonomik hayatta da yardım ve birlikte çalışmak suretiyle kooperatifler işinin yürütülmesi, tarımsal işletmenin zamana uygun bir şekil alması için şevk ve heves uyandırmalı, kadınların yüklerinin azaltılması için tasalanma işlerine önem vermelidir. Ekonomi alanına ait olanlardan başka işler için de yer ve vakit bulmasına; köylünün ekonomik hayatın tekniklerine hâkim olabilmesine ve bu suretle diğer işler için vakit kazanmasına yardım etmelidir. Bilhassa bu şekildeki bir ekonomik yardıma karşı köylü çok minnettardır ve eğer bu sahada onun itimadı kazanılacak olursa artık onunla bütün diğer alanlarda da birleşme ve beraberce yürüme temin edilmiş demektir. İktisadî yardım ile yetinmeyip herşeyden önce şenlik verici toplanmalar: türkü, şarkı ve oyunlar, danslar, bayram ve törenlerle köylü hayatına temiz bir neşe ve sevinç havası vermeye çalışmalıyız.

Bütün eğitim çalışmaları, ister köy gençliğiyle, isterse erginlerle yapılsın bir yaşayışa yardım, hayata şekil verme; aile, köy ve yurd bayatını düzenlemeğe ve hayat standardını yükseltmeğe yardım işi olmaktan başka birşey değildir. Ancak bu gayeyi elde edecek şekilde müessir olduğu takdirde mânası ve kıymeti vardır.

5. Köy Kitablığı

Köylerde kitablık işi henüz ilk başlangıçlarında, emekleme çağındadır. Bunun sebebi yalnız en lüzumlu vasıtaların bile mevcud olmaması değil, herşeyden önce kitablık işlerine bakanların çok defa hemen plânsız bir şekilde tatbik ettikleri ödevlerini tam olarak kavramamış olmalarıdır. Ancak kaynakları Leipzig ve Stettin şehirleri olan halk kitablıkları işinin ileri yürütülmesi çalışmalarının köylerde de kıymet ve önem ile karşılanması üzerine. dir ki kitablık işleri düzelmeye başlamış; kitaplıklar sırf bir hoşca vakit geçirme yeri olmaktan çıkarak önemli birer eğitim kurağı olmuşlardır. Köy kitablığının vazifesi köylü okuyucuya ruhî ve fikrî durumuna uyan, onun sosyal ve kültürel görüş ve kavrayışını genişleten kitablar temin etmek, gerek kendi milletinin ve gerekse diğer milletlerin bellibaşlı eserlerini tanıtıp onu şahsiyetinin gelişmesine hizmet ettirmektir. Bu itibarla kitablık yönetgeri kitablarını olduğu kadar okuyucularını da gayet iyi tanımalıdır. Herşeyden önce halkın okuma ihtiyacını tesbit etmek gerekir. Köylü halk eğer sayısı oldukça az olan ilgi ve duygusu körleşmiş insanlardan sarfınazar edilirse çok kuvvetli bir okuma ihtiyacına sahiptir. Benim idare ettiğim bir kitablıkda her yaştaki çiftci okuyucular en fazla okuyanlardır. Okuyucunun okuma ihtiyacını temin tarz ve şekli, ona sunduğumuz şeylere bağlıdır. Fakat çokdefa ele geçen ve ilgiyi çeken herşey seçime tâbi olmadan okunmaktadır. Ancak zaman geçtikçe okuyucuların bazıları kendi özel isteklerine uyup uymadığına o kadar önem vermeden kitabın içindekilere bir göz atmaktadırlar.

Köylünün başlıca okuduğu şeyler gazeteler, dergiler ve yıllıklardır. Gönül eğlemeye yarayan kitablar köylünün evinde pek bulunmaz. Fakat buna mukabil dinî ve hakikî hayata yarayan kitablara sıksık rastlanır.

Son 20 yıl içinde okuma ihtiyacının ve bu ihtiyacı karşılama işinin gelişmesini şu suretle tesbit ve izah edebiliriz. 20 yıl önce, çocuklu bir küçükçiftci ailesinde çocukların okula gittikleri sıralarda şunlar okunurdu:

Gazete ve dergilerden: Haftada dört defa çıkan 2-3 yapraklı resmî gazete ile Protestan Pazar gazetesi ve aydabir çıkan köy gazetesiyle Çocuk Misyonu gazeteciği. Yaz mevsimi için bunlar kâfi idi. Kış için ayrıca Çiftciler Derneğinin yıllığı, çocukların okuma kitabları, babanın ve büyük babanın mektebe gittikleri zamandan kalma birkaç okuma kitabı okunurdu. İki yahut üç defa da küçük köy kitablığından kitab alındığı olurdu. Okumak hemen yalnız gönül eğlemeye, bilhassa topluca vakit geçirmeye yarardı. Gazeteyi bile çokdefa bir kişi okur, diğerleri dinlerdi. İhtisas ilimlerine ait kitablar okunmazdı.

Bugün biri kız diğeri erkek olan çocuklar daima evde kaldıkları halde ailenin okuduğu şeyler çok esaslı şekilde çoğalmıştır. Devamlı olarak şunlar okunmaktadır: (Çiftci Derneğinin organı olan) Schwäbische Tageszeitung, çok çeşitli ve biraz edebî değeri olan ilâveleriyle, Ziraat gazetesi, Tarımsal Evkadınları Birliğinin bildirisi, Alman köykadınları Derneğinin haftalık gazetesi, meyvacılık adlı aylık dergi, Alman Çiftci Kooperatifinin bildirisi (haftadabir 24 sahife) Tarım ve Teknik adlı haftalık resimli ziraat gazetesi, Schwab Köy Gençliği adlı ve Württemberg Genç Köylüler Birliğinin gazetesi, ayrıca eskiden olduğu gibi din ve kilise gazeteleri ve Missiyon Yaprakcığı. Köylüler Birliğinin yıllığından başka Scholle=Toprak adlı tarımsal - teknik yıllık ve Schwab - Yurd Yıllığı.

Kitab rafı üzerinde de dinî kitablarla birlikte bir tarım elkitabı, bir meyva yetiştirme kitabı, bir yem alfabesi, meyva nevilerini gösteren bir resimli atlas, O. Wildermuth'dan iki cilt ve Genç Köylüler Birliğinin tavsiyesi üzerine satınalınmış olan) G. Schröer'in Schulze Von Wolfenhagen adlı kitabı.

Ailenin herbir uzvunun neler okumakta olduğunu araştırmak da merak edilmeğe değer. Yalnız günlük havadisler yüksek sesle okunarak dinlenir, diğer zamanlarda herkes kendi kendine okur. Dergi ve gazetelerin gönül eğleyen kısmını baba, ana ve kız tamamen, oğul ise vakti oldukça ve kısmen okur, fakat o baba ve kızın kısmen okuduğu, annenin ise hiç okumadığı politika, ticaret ve ihtisas ilmine ait kısımlarını tamamen okur. Din ve kilise

gazeteleri yalnız ana tarafından tamamen baba ve kız tarafından kısmen okunur. Oğul böyle şeyleri hemen hiç okumaz. Meslek kitablarından yalnız oğul faydalanır. Diğer kitabları hemen hepsi okurlar. Yazın yalnız kız, o da pazar günü öğleden sonraya münhasır kalmak üzere kitap okuma imkânını bulur.

Kışın pek çok kitap okunur. Kitabları, eskimiş kitablar olduğu ve hiçbir propaganda da yapmadığı cihetle köy kitabliğimdan pek istifade edilmez. Ailenin okuduğu kitabları ben okul kitabliğimdan temin ederim. En çok sevilerek okunan kitaplar Paul Lang, Reyhing, Lämmle, Schieber, H. Kurz, Fink ve Schmitthenner'in yurd kitablarıdır. Fakat Freytag, Keller, C. F. Meyer, Storm, Frenssen (Jörn Uhl) in kitabları da çok okunurlar. Bu kitabların çoğu mütaakıp yıllarda gene istenir ve defalarla okunur. Modern köylü romanları da büyük bir rağbet bulmaktadır. İlk olarak E. Gross'un gayet sade olarak yazmış olduğu Der Lehrer von Hartenhausen ile işe başladım. Bu kitab Alman küçükçiftcisinin 19. asır sonlarına doğru çekmiş olduğu sıkıntıları anlatır ve kooperatifcilik yoluyla birleşilerek işlerin düzeltilmesi propagandasını yapar. İlk olarak oğul tarafından okundu. Sonra onun öğmesi üzerine baba tarafından okundu ve diğerleri dinlediler .Okadar çok heyecana gelmiş ve sevmişlerdi ki birçok yıllar defalarla okudular. Komşularına ve köylülerine de tavsiye ettikleri bu kitab elden ele dolaştı.

Rosegger'in «Jakob der Letzte» si, ve «Büttnerbauer» adlı eser de aynı rağbeti gördü. İlk olarak bir günlük gazetede tefrika edildiği zaman, sonra da kitap şeklinde çıkınca okundu. Gotthelf'in en çok küçük hikâyeleri okunur. Uli der Paechter, Uli der Knecht» i de çok okundu. Fakat en çok hoşa gidenler bilhassa Schrott-Fiechtl'in Moderne Bergbauern'i, Moeschlin'in Amerikajohann'ı Skjoldborgun Neue Geschlechti Bojer'in Auswanderer'i, Gillhof'un Jürn Jakob Swehn'i gibi daha yeni kitablardır. Nexö'nün Im Gottesland'ı ve Svend Fleuron'un Die Färse vom Ohlhof'u da okunuyor fakat diğerlerinin gördüğü rağbeti bulamıyor. Anlaşılan pek çok olan yabancı adlar ve yabancı muhit okumayı güçleştiriyor. Keza bu gibi kitabların ihtiva ettiği düşünme ve görüş şekli

de müsaid bir tesir yapmıyor. Bu hüküm Weismantel'in Das alte Dorf'u hakkında da vâridir.

Kitab karşısında almakta oldukları durum bakımından köylü okuyucu tiplerini şu suretle ayırabiliriz:

1. Salt okuyucu; henüz istikametini almamış genç okuyucular, kadınların en çoğu ve erkeklerin birçoğu bu gurupa girer. Onların kitabdan istedikleri bir tek meziyet: sarıcı ve çekici=enteresan olmasıdır. Eğer kitablar onlardan yüksek yeti isterlerse bunlar o gibi kitabları okuyamazlar. Bu yüzden Leipzig prensiplerine göre kurulmuş bir kitablık bu gibi okuyucularla çok güç olarak çalışılabilir. Çünkü bunlar aynı zamanda çok okuyucudurlar.

2. Tenkidci durumu alan yaşlı köylü okuyucular; sabit estetik bir kavrayış, ahlâki bir cephe alışla kitabı eline alır ve bu itibarla modern kitabların çoğunu reddeder. Büttnerbauer gibi seyri kendisini fevkalâde çeken bir kitabı bile o, ergeç kötüler. Onun için de modern olarak kurulmuş bir kitablık ağır ödevler karşısında kalır.

3. Modern köylü okuyucu; o, yalnız gönül eğlemeye, hoş vakit geçirmeye yarayan kitabı beğenmez. O, kitabdan birşey öğrenmek, modern yaşayış savaşında vereceği karar ve hükümler için yardım görmek ister. O hayatının derd ve dâvalarına uyan ve bu dâvaların çözülüş şekillerini öğreten ve istikbal yolunu aydınlatan kitablar ister. O, modern köylü romanları ile işe başlayarak kolaylıkla (Volk ohne Raum) gibi siyasal ve sosyal kitablara ve tabiat ilimlerine, iktisada; fakat hepsinden önce tarım, tarih ve siyasete ait öğretici mahiyetteki kitablara giden yolu kendikendine bulur. Kitab karşısında fikrî durumu ve kendi kendini eğitmek cehd ve iradesi bakımından o, işçi cephesindeki, sınıf şuurunu kalbinde yaşatan sosyalist okuyucuya benzer. Çok yazık ki bu gibi haris ve iyi okuyucular için elimizde pek az kitab vardır.

Burada arz ettiğimiz okuyucu tipleri arasında çok değişiklikler gösteren geçiş tipleri vardır. Bunlara tarım işçisi, elsanatı erbabı, ve işyarlar arasındaki muhtelif okuyucu gurupları da katılırlar. Bütün bu insanların ruhî ve fikrî ilgilerini karşılayacak şekilde hareket etmek çok vakit cidden güçtür. Bu itibarla bilhassa ki-

tab işleri için birkaç köyün biraraya gelerek çalışmaları çok faydalıdır. Leipzig'deki Alman Halk Kitablıkları idare merkezi ile Stettin'deki Kitablıklar ve Eğitim bakımı Yaymevinin çıkarmış oldukları kataloglar kitablıkların çalışmaları için kıymetli birer dayanaktır.

6. Köylerde Halk yüksek Okulu

Köy halk yüksek okulu oldukca yeni bir teşekküldür. Hernekadar bu sahadaki ilk adım Genel Savaştan önce atılmış ise de asıl inkişaf harbden sonra yani fikri, ahlâkî dinî sukut yüzünden kilise ve okuldaki eskiden kalma terbiye vasıtalarının işlemedikleri ve her gün yeni yeni eğitsel ödevlerin çözülmelerini bekledikleri bir devirde oldu. Ancak o zaman hatırlandı ki aşağı yukarı aynı durumda bulunmuş olan Danimarka köylülerine kurtuluş ve yardımı Halk yüksekokulları getirmişlerdir. Bu suretle muhtelif Alman illerinde bu okullar açıldı. Uzun yılların geçmesiyle bunlar müstakil olarak inkişaf ederek kendilerine mahsus bir köylü halk yüksek okulu tipi yarattılar. Şüphesiz ki bu tip tamamiyle birdenbire değildir. Her okul başındaki Direktör ve Kurucu ile, hizmet etmek istediği halkın damgasını taşıyor.

Halk yüksekokulları erginler için açılmış okullardır. Talebeleri meslek ve maişet hayatı içinden gelirler. Onlar temel tahsillerini halkokulunda ve köy ikmal okulunda almışlardır. Ve çokdefa da bir tarım ertik okulunu (Kış okulunu) bitirmişlerdir. Şimdi halk yüksek okuluna gelerek her günkü hayatlarında karşılaşmakta oldukları, içlerini dolduran ve yakan soruların cevaplarını almak isterler.

Eğitim işinin doğrudan doğruya talebenin yaşayış gerçekliği üzerine kurulması halk yüksek okulu için bilhassa karakteristik bir vasıftır: O, köylünün yaşayış alanı ortasına konmuş bir yaşama okuludur. Fakat onu en çok alâkadar eden sorular tarımsal derdlerden ziyade genel insanlık gerçekliklerinden doğmuş olanlardır. Öğretim «Ferdin, mesleğin ve halkın hayatı bakımından köylüye ait meseleleri» «hayatın mânası ve gerçek gidiş ve şekli meselesini», «halk içinde muhtelif zümre ve meslekler erbabının beraberce çalışmaları meslesini», «devlet ve halkın mahiyet ve funksiyonları

sorusunu» araştırır. Halk ve ertik okulunda da daha önce işlenmiş olan bu sorular asıl şimdi müessir ve feyiz verici bir şekilde ele alınıp işlenebilirler, çünkü talebe birçok meslek ve hayat tecrübeleri toplamıştır ve canlı bir alâka ile ezeldenberi kendilerinin başında olan bu soruların çözülmesinde beraberce çalışabilirler.

Öğretim çokdefa okulda olduğu gibi değildir. İçinde serbest münakaşa ve mübahaselerin bilhassa kıymetlendirildiği iş ve çalışma birliği şeklinde yapılır.

Çok değerli olan diğer bir özellik de halk yüksek okullarının aynı zamanda içinde oturulup yatılan, yatılı okullar oluşudur. Bu suretle o talebelerini hergünkü iş hayatının sinirleri geren havasından, köyün çokdefa ağza ve başa gem vuran bağlarından kurtarmış ve böylelikle bütün konuşmaların serbest, maksadı temine yarar bir şekilde akmasına imkân vermiş olur. Buna ayrıca arkadaşlık ve her an hizmete hazır oluş ruhu ile ev ve aile hayatının, çok feyizli bir tesiri olan, eğitimi de katılır. Talebelerinin büyük bir ekseriyeti için halk yüksek okulu yurdu, asîl bir ruh taşıyan halk hayatiyle ilk defa temasa geldiği biricik yerdir. Burada onlar gerçek eğitim ve kültürün ne olduğunu öğrenmek fırsatını da kazanmış olurlar. Bilhassa kızlar için bu Ev-Yurd kültürünü tanıyıp öğrenme çok önemlidir.

Halk yüksek okulundan, hayatın mukadderat üzerinde rol oynayan gerçek varlıkları için keskin bir duyarlık, gelişkin düşünme, ve tesir altında kalmayan bir muhakeme, yanlış ve gerçek olan şeyler için ince bir sağduyu; kendi cinsinden olan insanları anlamak ve saymak için kararlı bir istek ile tekrar yurdköyüne dönen bu genc insanlar bütün köy için birer iyi örnek olabilecekleri gibi yeni köysel hayat şekilleri için açılan savaşta da en ön safta yer alır, birer akıncı olurlar.

Köysel eğitim ödevlerinin çözülmesi bakımından köy öğretmeni ve papazı için onlar kavrayışlı ve gönüllü birer yardımcıdır. Köy halk yüksek okulu vasıtasiyle bütün kurum ve teşekküllerden daha çabuk ve daha köklü olarak köy derdinin dinmesini temin edecek bir mânevi fikri önşart temin edilmiş olur. Eğer ertikokulları, köylülüğümüzün başaracakları ağır savaş için lâzım olan silâh ve vasıtaları veriyorlarsa, halkokulu ve kilise ile birlikte halk

yüksek okulu da bu savaşın yönetimi için gerekli olan fikrî ve ahlâkî enerjileri doğuracak ve besleyeceklerdir. Bugün içinde yaşadığımız buhran, fikrî ve ahlâkî kuvvetlerin çoktaraflı ve en şiddetli bir işleyiş ve etkinliği temin edilmeden imkânı yok atlatılamaz. Halk yüksek okulunun, doğru ve tam olarak çalıştığı takdirde, bu alanda hakikaten kıymetli yardımlarda bulunabileceğini, halk yüksek okullarının eski talebeleri üzerinde yapılmış olan sınamalar bize göstermiştir: Halk Yüksekokulundan döndükten sonra, çokdefa onların ana ve babalariyle kardaşlarına karşı olan durumlarında iyilik görüldüğü, meslekî ödevlerine de yeni bir şevk ve gayretle sarıldıkları bildirilmektedir.

Halk Yüksekokulları çalışmalarının nekadar iyi takdir edilmekte olduğunu, devamlı olarak gelişmeleriyle ölçebiliriz. Talebesini Württemberg küçükçiftcileri arasından almakta olan Serach'daki Protestan köylü okulu, 1925 yılında kurulduğundanberi iktısadi durumun daima fenalaşmakta olmasına rağmen talebesini yıldan yıla artırmıştır. (1925 de kurs başına 10, 1930 da ise 31 talebe). Halk Yüksekokulu çalışmasının tesiri, talebe mektubları, dergiler, talebelerin sözleşip bir yerde toplanmaları ve serbest zamanlar, tatiller gibi vesilelerle bu okulların talebeleriyle devamlı olarak temasta kalmaları hasebiyle çok artmaktadır. Köy kültürünün ve bütün halk kültürümüzün faydası bakımından, gönül ister ki şehirler dışında Köy halk yüksekokulları daha iyi ve gür olarak gelişsinler ve şimdiye kadar olduğundan daha çok bütün halkın ilgi ve yardımını kazansınlar.

7. Köy Eğiticileri için yetiştirme kursları

Her türlü köysel kültür çalışmaları, daha çok ferdlerle uğraşan şehir çalışmalarından, az veya çok canlı bir topluluk işi olması itibariyle ayrılır. Köy hayatının hususi bir cephesine veya bir tek ferde bile müteveccih olsa o, bütün köy topluluğu, bütün köy hayatı üzerinde müessir olur. Zira çiftçi köyü, içinden hiçbir ferdin kendi dileğiyle ayrılamayacağı bir uzviyettir. Köy topluluğunun ve herhangibir köylünün hayatı öyle bir bütünlük teşkil ederler ki onların içindeki en küçük bir kısım bile ancak bütünle olan münasebeti bakımından anlaşılabilir. Köy işini kâfi derecede de-

rin olarak kavrayan bir insan, esas itibariyle tetkik nazarını köyün yalnız bir tek cephesine çevirmiş bile olsa, zaruri olarak tedricen köy hayatının bütün saha ve safhalariyle de uğraşacaktır. Aynı hüküm köy kilisesi hakkında olduğu kadar, köyokulu, köy bütünleme okulu hakkında, keza halk yüksek okulu ve diğer köy kültürü işleriyle uğraşan değişik dernekler için de vâriddir. Köy işi kendisiyle uğraşacak olanlardan bütün köysel hayatın kavranmasını ve tanınmasını istediği cihetle çok ağır ve güçtür. Köysel kültür çalışmalarının keudinegöreliği, köy işinin bugünkü durumunu anlamaklığımıza yarar:

1. Teorik esasları, yalnız bu sahanın hemen hiç ilmî bir şekilde tetkik edilmemiş olmasından değil, aynı zamanda ve her şeyden önce, bizim içinde yaşadığımız bu, dar bir alanda derin bilgi edinme devrinde bir tek insanın bu kadar geniş ve çapraşık bir teşekkül olan köyü işleyebilmesi hemen imkânsız olduğu için, bugün de çok eksiktir.

2. Köy işinin tatbikat cephesinin, tamamlanmak bekliyen sayısız eksiklikleri vardır. Çünkü bu işin omuzlarına yükletildiği insanlar bilhassa köye ait ödevleri için çokdefa pek noksan olarak hazırlanmışlardır. Bu noksanları tamamlamak imkânına nadiren maliktirler. Çokdefa bu eksiklik köy hayatının kapalılığı içinde büsbütün artar. Köy yol göstericilerinin - öğretmen, papaz, nahiye müdürü - ayrı ayrı yetişmiş, değişik okullarda tahsil görmüş olmaları, karşılıklı olarak yardımı ve beraber çalışmayı güçleştirmekte dir. Bunlar köytopluluğuna hizmet etmek üzere elele, başbaşa vererek çalışacakları yerde, çokvakit birbirinden ayrı olarak yanyana ve hattâ sıksık köy hayatını sarsacak şekilde birbirlerine karşı cephe alarak çalışmaktadırlar.

Kültürel köy işlerinin esaslı surette yürümesi, köy hayatında yolgöstericilik rolü almış olan bütün bu insanların hep birlikte iştirak edecekleri yetişme imkânları hazırlanmakla, eğitim toplantı veya kursları açılmakla olur. Bu gibi toplantı ve kurslarda bugünkü köy hayatını ilgilendiren bütün sorular, muhtelif cephelerden işlenebilir. «Halk araştırmaları ve erginler terbiyesi için Alman okulu» adını taşıyan bu gibi kurs ve toplantıları programına koymuş olan, Rendsburg, Halk Yüksekokulunda - Köysel Eği-

tim İşi Akademisi - adı altında yapılan denemeler başariyle neticelenmiştir. Buna benzer kurs ve toplantılar Viyana dolayında Hubertendorf'taki Köylü Halk Eğitimi kurağiyle Graz civarında St. Martin'de Avusturya Kültür Bakanlığı tarafından yapılmakta ve gayet ustalıklı bir şekilde müdavimlerini köy hayatının ve köysel eğitim işinin büyük alanına ulaştırmaktadır.

Württemberg'deki halk eğitiminin yükseltilmesi için çalışan Birlik tarafından kurulan - köy haftaları - da bu maksada hizmet ederler. Ortada yetecek kadar umut verici başlangıçlar vardır, bunları bir plân altında yürüterek tamamlamak, olgunlaştırıp daha iyi meyva verecek bir hale eriştirmek lâzımdır.

SÖNSÖZ

Köyün bir eğitim yeri olması bakımından gözden geçirilmesi, bize köyün ve köysel hayatın, yeni bir nesil yetişmesi için müsait imkânlar vermekte olduğunu gösterdi. Aynı zamanda köy hayatının bazı eksikliklerini de görmüş ve köyde çözülmelerini bekleyen birçok ödevler olduğunu da inceden inceye araştırarak gözönüne koymuş olduk. İktisaden çokvakit pek fena ve sıkışık bir durumda bulunan küçükçiftçi yalnız başına bu ödevlerin hakkından gelemez. Onun kendisine müzaheret edecek, gideceği yolu gösterecek, ve onu tedricen kendi kendine yardım etmeye kabiliyetli kılacak yardımcı ve yolgöstericilere ihtiyacı vardır. Köylülerin ilk ve son yolgöstericileri köypapazı ve köy öğretmenidir. Onların üzerine büyük bir mesuliyet yüklenmektedir, onlar şahsi menfaatten âri hizmetleriyle birçok şeyler yapmışlardır. Fakat daha yapılacak pek çok iş vardır. Bunların ödevlerini başarırken köy halkından yardım ve müzaheret beklemeleri pek tabiîdir. Keza devletten de işlerinin, emeklerinin tanınmasını ve ileri götürülmesini haklı olarak dilerler.

Çok uzun zaman devlet, köyleri orduları için bir acemi efrat ve erzak yetiştirme bölgesi, bir beylik çiftlik olarak görmüştür, ve köye karşı ifa etmek mecburiyetinde olduğu kültür ödevlerini - yukarda gördüğümüz gibi - ihmal etmiştir. Bu itibarla «Köylü halkın büyük kütlesinin fikrî hayatın önemli meselelerine ve dev-

let mefhumu içinde birleşmiş olan topluluğun talihine faal bir surette iştirakinin; devletin asgarî isteklerine bile cevap verecek bir durumda olmamasına; cemiyet ve devlet hayatı için, kültür için bu kadar hayatî bir kıymeti olan, köy halkında uyuyan istidatların yetecek kadar gelişmemiş olmasına hiç de hayret etmemeliyiz».

Devlet köylülük üzerinde bir soyguncu işletmesi yapmış, gelecek için hiç tasa ve kaygı duymadan, yarını hiç düşünmeden, bugün mümkün olan en büyük çıkarı zorla sağlamağa çalışmıştır. Artık onun yeni durum ve şartlara uyması zamanı gelmiştir. Her ulusun kuvvetinin kökleri köylülüğündedir. Köy, insan sarf ve istihlâk eden büyükşehirler için bir hayat ve enerji kaynağıdır. Bu, yalnız fizyolojik ve biyolojik bakımdan değil, mânevi, fikrî bakımdan da böyledir. Fr. Giese «Köy ve fikir kılavuzlarının çıkağı» adlı araştırmasında köyün göze batacak kadar yüksek nitelik ve nicelikte yol açıcı adamlar yetiştirdiğini bize delilleri ile göstermiştir. «Bizim (Din, insan yetiştirme, dünyayı ve hayatı görüş ve kavrayış) gibi en yüksek kültür sahalarımızın bugünkü yol gösterici şahsiyetleri hep köysel muhitlerden çıkmışlardır.» «Şehir kültürü gerek en iyi özü ve gerekse ekonomik, fizyolojik, biyolojik ve sosyal ön şartları itibariyle sayesinde geçinmekte olduğu köy kültürüne bağlıdır.» Eğer ulusumuz köylülüğün kuvvet kaynağını ve bu suretle de kendi kendini korumak ve yaşatmak isterse köylü için fedakârlık yapmak, her şeyi göze almak mecburiyetindedir.

Son onyılların ekonomik ve kültürel gelişmesi köylü halkı ağır surette zarara sokmuştur ve köylülüğü mahvolmak tehlikesiyle tehdit etmektedir. Bu noktada yardım etmek kesin olarak gerekmektedir.

En iyi yardım, köy halkına kendi kendine yardım etmek imkânını verecek olan iyi bir köysel eğitimin, bilfiil yardım görmesi ve desteklenmesi, yürütülüp yükseltilmesi ile olur. «Ulusal varlık içinde Alman köylülüğünün yaşayış kabiliyetinin ve iç sağlamlığının kalım ve gelişimi, Eğitim sorusunun geciktirilmeden ve maksadı temine yarar bir şekilde halledilmesine bağlıdır.»

Çok becerikli ve azimli insanların bu eğitim probleminin halli için çalışmaya can atmalarını, çalışmalarında gerek devlet ve gerekse köylü halk tarafından içten gelen bir istekle yardım görmelerini ve bu suretle de artık Alman köylüsünün iç ve dışyüz bakımından hür ve özgür olmasını, bütün ulusun saadet ve selâmeti için, dileriz.

D. BİBLİYOGRAFYA

Köybilgisi, köyeğitbilimi, köytoplumbilimi, köyokulunun teori ve pratiği, köyekonomisi ve psikolojisi; yurd ve halkbilgisi, kültür tarihi ve politikası konularına ait

I. Almanya, Avustur'ya ve Almanca konuşan İsviçrede basılan eserler.

1. Sözlükler ve müracaat kitabları. (Genel yardımcı araclar)

Sprach-Brockhaus, Deutsches Bildwörterbuch. 3. Aufl. 1938.

Der nene Brockhaus. Allbuch in vier Baenden. 2. Aufl. 1941-42.

Handbuch der Erziehungwissenschaft. hrsg. v. Eggersdorfer, Raederscheidt u. a. (eser 5 bölümden ve her bölüm birçok cildlerden mürekkeptir.) 1930 —

Handbuch der Paedagogik. hrsg. v. Nohl und Pallat. 5 Bde. 1928-33.

Lexikon der Pädagogik der Gegenwart. 2 Bde. 1930-32.

Rein, W.: Enzyklopaedisches Handbuch der Paedagogik. 2. Aufl. 10 Bde. 1902-10.

Schmidt, H.: Philosophisches Wörterbuch. 9. Aufl. 1934

Handbuch der Arbeitswissenschaft, Bd 7: Arbeistpaedagogik. Bd 8 und 9: Soziologie der Arbeit.. Bd 10: Philosophie der Arbeit. hrsg. v. Fritz Giese. 1931 —

2. Kitab ve broşürler; ayrıbasılar.

Aereboe, Fr.: Agrarpolitik. Berlin 1928.

Baeunard, Aug.: Die Erneuerung der Landschule. Wien 1924.

Becker, C. H.: Das Türkische Bildungsproblem. Bonn 1916.

Baltacıoğlu, Ismayıl Hakkı: History of public instruction in Turkey. in: Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft. Heft 3, 1935.

Das landwirtschaftliche Bildungswesen in Preussen. Denkschrift des Ministers für Landwirtschaft.

Blau, Jos.: Der Heimatforscher. 3. Aufl. Prag 1922.

Bode, P. und H. Fuchs: Psychologie des Landkindes. 2. Aufl. 1928.

Boje, A., Borup u. a.: Die Volkserziehung in Daenemark. 1931.

Bopp, L.: Das Jugendalter und sein Sinn. 1926.

Bottai, G.: Die Grundlegenden Ideen der Italienischen Schulreform. Wien 1939.

Böhm, Karl: Der Lehrer als Verkehrserzieher. 1938.

Böttner, Joh.: Gartenbuch für Anfänger. 21. Aufl. 216.–250. Tsd. 1939.

Brückl, Hans: Gesamtunterricht im ersten Schuljahr. 1933.

Bühler, Ch.: Kindheit und Jugend. 3. Aufl. 1931.

—, Karl: Die geistige Entwicklung des Kindes. 6. Aufl. 1930.

Busemann, A.: Paedagogische Milieukunde. 1927.

Caro, K.: Winke und Wege zur Hebung allgemeiner Dorfbildung. 1930.

David, E.: Sozialismus und Landwirtschaft. 2. Aufl. 1922.

Dessauer, F.: Kooperative Wirtschaft. Bonn 1929.

Deutzmann, F.: Milieufaktoren eines rheinischen Dorfes. 1931.

Diekmann, W. und Hertlein: Schulgartenkunde. 1933.

Dümmler, H.: Die ungeteilte Schule. 1929

Eberhard, O.: Bildungswesen und Schulreform in der neuen Türkei. 1916.

Eckhardt, K.: Die Landschule. 1931.

—, — : und Konetzky: die Landschule. 1931.

Fischer, A.: Psychologisch-ethische Vorfragen der Heimaterziehung. in: Schoenichen, W.: Handbuch der Heimaterziehung. 1924.

Frey, G.: Hygienische Erziehung im Volksgesundheitsdienst. 3. Aufl. 1934.

Freyer, H.: Soziologie als Wirklichkeitswissenschaft. 1930.

Frölich-Zollinger: Die Schule als Erziehungs- und Bildungsstaette. 10. Aufl. Zürich 1931.

Fuchs, H.: Psychologie der Jugendlichen des Landes. 1928.

—, — : Erziehung zum Lande. 1933.

Gartenanlage, Gartenbau, Gartenpflege. Prakt. Handbuch für Siedler und Eigenheimer. Berlin 1932.

Giese, Friedr.: Türkisches Schulwesen. in: Rein: Enzyklopaedisches Hanbuch der Paedagogik. Bd 10.

Giese, Fritz: Das Land und die Herkunft geistiger Führer. in: Unter der Schullinde, Jahrg. 1. 1920.

Gotthelf, Jeremias: Leiden und Freuden eines Schulmeisters. 2 Bde (Volks-Gotthelf)

Grimm, V.: Der Kampf des Bauerntums mit der Gross-stadt. 1929.

Grüneberg, H.: Landschaftliche Schulpolitik. 1933=Beitraege zur Landschulreform, Heft 4.

Günther, H. F. K.: Das Bauerntum als Lebens-und Gemeinschaftsform. L.. Teubner 1939.

Güttenberger, H.: Das Landkind nach Umwelt und Eigenart. 1925.

Hagemann, G.: Baeuerliche Gemeinschaftskultur. 1931.

Haralambides, Theodor: Die Schulpolitik Griechenlands. 1821-1935. Berlin 1935.=Neue Deutsche Forschungen.

Hartmann, Max: Geist und Kraft unserer Volksschule. Zürich 1930.

Hauck, E.: Zur differenziellen Psychologie des Industrie- und Landkindes. 1929.

Hellpach, W.: Die geopsychischen Erscheinungen: Wetter, Klima und Landschaft in ihrem Einfluss auf das Seelenleben. 3. Aufl. 1923.

—, — : Elementares Lehrbuch der Sozialpsychologie. 1933.

Herbst, Kurt: Die laendliche Maedchenfortbildungsschule. 1930.

Hessen, Sergius und N. Hans: Fünfzehn Jahre Sowjetschulwesen.

Heymann, E.: 150 Jahre Balkan. 1938.

Hoffmann, A. H.: Die Daenische Volkshochschule. 3. Aufl. 1928.

Holtz, Gottfried: Die soziale Umschichtung der Bauerndörfer. 1930.

Huber, Franz: Die wenig gegliederte und ungeteilte Schule. 1931.

Ipsen, Günther: Das Landvolk. Ein sozilogischer Versuch. Hamburg 1933.

Kade, Fr.: Stimmen zur Landschulreform. 1932.

—, — : Die Wende in der Maedchenerziehung. 1937.

—, — : Versuchsarbeit in deutschen Landschulen. 1932=Heft 3 der Beitraege zur Landschulreform.

Kade, Fr.: und Kaufmann: Die neue Dorfschule, 1930.
Kaiser, E.: Landschulreform. 2. Aufl. 1936.
Karstaedt, Otto: Methodische Strömungen der Gegenwart. 20. Aufl. 31.
Kartzke, Gg.: Das amerikanische Schulwesen. 1928.
Keller, F.: Grundzüge der Dorfcaritas. 1924.
Kesrschensteiner, G.: Über eine zweckmaessige Gestaltung des laendlichen Schulwesens. in: Deutsche Schule, Jg. 1909.
—, —: Grundfragen der Schulorganisation. 6. Aufl. 1931.
—, —: Theorie der Bildung. 3. Aufl. 1931.
Koch, Georg: Volksbildungsarbeit als Grundlage nationaler Erneuerung. 1925.
Kölling, H.: Die Landschule als Arbeits-und Produktionsschule. 24.
Kretschmann, J.: Natürlicher Unterricht. 1932.
Kreuzberg, Peter: Die laendliche Volksbildung in ihrer zeitgemaessen Gestaltung. hrsg. v. Heft 1-9.
—, —: Die zeitgemaesse Landschule, Heft 1-19. 1930.
Krieck, Ernst: Bildungssysteme der Kulturvölker. 1927.
—, —: — — — Naturvölker. 1927.
—, —: Philosophie der Erziehung. 1930, (3. Aufl. 1935).
—, —: Menschenformung. 1925.
—, —: Nationalpolitische Erziehung. 20. Aufl. 1937.
Kroh, Osw.: Die Psychologie des Grundschulkindes. 10. Aufl. 1931.
—, — Psychologie der Oberstufe. 4. Aufl. 1933.
Kühne, Alfred: Handbuch für das Berufs und Fachschulwesen. 2. Aufl. 1929.
Die Landschule, Denkschrift des Deutschen Lehrervereins. 1926.
— — hrsg. v. d. Paedagogischen Akademie in Elbing. Berlin 1927.
Lassmann, A.: Unsere Landgemeinde und das Gemeindeideal. 1920.
Lehrplan für die Volksschule auf ganzheitlicher Grundlage. 2. Aufl. Dortmund
L'Houet (Boree): Die Psychologie des Bauerntums. 3. Aufl. 1937.
Lindner, W. u. a.: Das Dorf, seine Pflege und Gestaltung. 1938.
Löwenkampf, G.: Bauernschulung. 1930
Lüpke, H. v.: Die deutsche Volkshochschule auf dem Lande. 3. Aufl.

Mahr, G.: Persönliche Religion im Bauerntum. 1910.
Meitzen, A.: Siedlung und Agrarwesen der Westgermanen und Ostgermanen, der Kelten, Finnen und Slaven. Berlin 1895.
Mayer, W.: Ein Niedersaechsisches Dorf am Ende des 19. Jahrhunderts.
Montessori, M.: Betaetigungsdrang und Erziehung. 1926.
Naumann, H.: Die Grundzüge der deutschen Volkskunde. 1922.
Neugestaltung des laendlichen Schulwesens. Jahrbuch für Wohlfahrtsarbeit auf dem Lande. 1920.
Nordström, Das Volk der Zelte. Sommer in Lappland 1927.
Oldenburg, G.: Der Ausbau des landwirtschaftl. Unterrichts- und Beratungswesens. 1920.
—, —: Entwicklung, Stand und Zukunftsaufgaben des landwirtschaftlichen Unterrictswesens in Preussen. 1927.
—, —: Das landwirtschaftliche Unterrichtswesen in der Türkei und seine Zukunftsaufgaben. Berlin 1928.
—, —: Handbuch für das laendliche Fortbildungsschulwesen in Preussen. 1932.
Ollsson, O.: Praktische Volkserziehung in Schweden.
Otto, Berthold: Volksorganisches Denken. 3 Bde.
Paulsen, Fr.: Dorf und Dorfschule als Bildungsstaette. 1912.
Peerz, R.: Grundlinien für den Abteilungsunterricht. 1919.
Petersen, P.: Schulleben und Unterricht einer freien allg. Volksschule... (Jena-Plan). 1930.
—, —: Das gestaltende Schaffen im Schulversuch der Jenaer Universitaetsschule 1925-1930. (Jena-Plan 2).
—, —: Die Praxis der Schulen nach dem Jena-Plan. Bd 3. 1934.
Pipke: Die Pflichtberufsschule. 1936.
Popp, O.: Die neue Landschule im Geiste d. preuss. Richtlinien.
Popowitsch, Alex.: Die Grundlagen der Sowjetpaedagogik. 1934.
Riehl, W. H.: Naturgeschichte des Volkes, Bd 1: Land und Leute. Bd 2: Die bürgerliche Gesellschaft. Bd 3: Die Familie. 12. Aufl. 1925.
Rodiek, Diedrich: Der baeuerliche Lebenskreis und seine Schule. 2. Aufl. 1934.
Rottenmanner, Fr.: Die Landschule. Graz 1920.

Sassenhagen, R.: Über geistige Leistungen des Landkindes und Stadtkindes. 1926.

Rumpf, Max: Das gemeine Volk. Ein soziologisches und volkskundl. Kulturgemaelde. Bd 1 und 2.

Schmidt, Franz: Türkisches Unterrichtswesen. in: Leipziger Illustrierte Zeitung, Nr. 3803, 18.5.1916, S. 29.

Schneider, E.: Bauernnot und Rettung.

Schriewer, F.: Das laendliche Volksbüchereiwesen. 1938.

Schulz, Kurd: Bauernromane. Stettin 1933.

Schüssler, H.: Bildungsplan für die Grundschule auf gesamtunterrichtlicher Grundlage. 2. Aufl. 1936.

Seedorf, W.: Die Forderungen des Landes und der Landwirtschaft bei der Reform des Schulwesens. in: Das Land, Jg. 28, Berlin 1919.

—, — : und Schröder: Dem Landvolk die Landschule. 1934.

Senner, A.: Naturkunde auf Grundlage der heimatlichen Scholle. 7. Aufl. 1936.

—, — : und Spilger: Heimatnatur. 6. Aufl. 1936.

Sohnrey, H.: Wegweiser für laendliche Wohlfahrtsarbeit. 4. Aufl. 1932. 5. Aufl. 1939.

Spiess, K.: Bauernkunst, ihre Art und ihr Sinn. 1925.

Spranger, E.: Volk, Staat, Erziehung. 1932.

—, — : Lebensformen. 7. Aufl. 1930

—, — : Bildungswert der Heimatkunde. in: Schoenichen, W.: Handbuch der Heimaterziehung. 1923/24.

Springenschmid, K.: Das Bauernkind (in den Alpen). 1926.

Staar, Paul: Bildungssorgen, Erfahrungen zu den Grundfragen d. heimatlichen Volksschulwesens. Luxemburg: Bourger 1936.

Stieger, G.: Der Mensch in der Landwirtschaft. 1925.

Thiele, Ad.: Arbeisthygiene Arbeiterschutz. 2. Aufl.

Tonnesen und Iversen: Die religiöse Erziehungsaufgabe im heutigen Bauerntum. 1930.

Landwirtschaftliche Unfallverhütung. 2. Ausg. Berlin 1930.

Leitfaden für praktische Unfallverhütung in landwirtschaftlichen Betrieben.

Wege aus der Not des Landvolkes. Berlin: Deutscher Verein für laendliche Wohlfahrts- und Heimatpflege. 1931.
Weigert, Jos.: Das Dorf entlang. Ein Buch vom deutschen Bauerntum. 5. Aufl. 1923.
—, — : Die weibliche Jugend auf dem Lande. 1931.
—, — : Untergang der Dorfkultur. 1930.
Weiler, J.: Neuzeitliche Dorfführer. 1925.
Wiese, Leopold von: Das Dorf als soziales Gebilde. 1928.
—, — : System der allgemeinen Soziologie als Lehre von den sozialen Prozessen und den sozialen Gebilden des Menschen. 2. Aufl. 1933.
Wilhelm, T.: Lehrerberuf und Lehrerbildung in der Sowjetunion. in: Internation. Zeitschrift für Erziehungsw. 1941.
Witt, G. A.: Bauernnot und Bauernkultur. Wien: Agrarverl. 1932.
Wittmann, J.: Theorie und Praxis eines analythischen Unterrichts in der Grundschule und Hilfsschule. 2. Aufl. 1933.
Wolf, P.: Wohnung und Siedlung.
Wolff, M.: Die Volksschule auf dem Lande. 1925.
Zimmermann, G.: Neuzeitliche Landschularbeit. 1931.
Zörner, H.: Probleme der baeuerlichen Wirtschaft in Deutschland. 1931.

3. Dergi ve gazeteler.

Die Arbeitsschule, Monatsschrift d. dtsch. Vereins für werktaetige Erziehung. gegr. 1886. 12 Nrn. hrsg. O. Scheibner.
Berner Schulblatt. gegr. 1868. Bern (haftalık gazete)
Die Dorfgemeinschaft: Monatsschrift für Landkunde und laendliche Erziehung. hrsg. Dietz und Kade. 1933-1937.
Die Dorfkirche. gegr. 1907.
Die Erziehung, Monatsschrift f. d. Zusammenhang v. Kultur und Erziehung in Wissenschaft und Leben. gegr. 1925.
Die Gestaltende Hand, Monatsschrift f. Werkunterricht, Zeichen und Kunsterziehung. Berlin Vereinigung Deutscher Werklehrer 1926.
Kölner Vierteljahrshefte für Soziologie. Red.: L. Von Wiese. München: Duncker 1921 —

Das Land. begr. v. H. Sohnrey. seit 1892.

Die laendliche Fortbildungsschule, nebst Landjugend-Freizeit hrsg. v. H. Sohnrey, geleitet v. Kurt Herbst, 1910 —

Die neue deutsche Schule, Monatsschrift für alle Fragen der Volksschule. hrsg. v. Georg Raederscheidt. 1927 —

Die neue Erziehung. hrsg. v. Paul Oestreich. (aylık) 1919 —

Die Praxis der Landschule. Die neuzeitliche paedagogische Monatsschrift für den Landlehrer. gegr. 1891 -Goslar: mit den Beilagen: die laendliche Berufsschule und Schule und Heimat. hrsg. v. Martin Spielhagen.

Die Quelle. Monatsschrift 1922. (Eduard Burger ve Richard Rothe tarafından çıkarıldığı müddetce) Wien.

Der Werklehrer. Monatsschrift für Werkunterricht in der Arbeitserziehung. Leipzig 1929 —

Die Scholle. Monatshefte f. aufbauende Arbeit in Erziehung und Unterricht gegr. 1924. nebst «Die Landschule», die von A. Strobel geleitet wird.

Die Schweizer Schule, nebst Beilagen. 1914 —. Halbmonatsschrift (24 sayı). Olten: Walter.

Schweizer Erziehungs-Rundshau. 1928.

Die Volksschule. gegr. 1904. 24 Hefte. Langensalza.

Das Werdende Zeitalter. Monatsschrift f. Erneuerung der Erziehung. 1921.

Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft.

International Education Review. Revue internationale de pedagogie. begr. u. hrsg. v. Friedr. Schneider. -Köln: Bachem 1931 —

II. Amerika Birleşik Devletlerinde basılan eserler.

1. Sözlükler, müracaat kitabları (Genel yardımcı araclar).

Winston dictionary, encyclopedic ed. — NY. 1945.

Webster, Noah: New Webster dictionary for home, office and school. — N. Y.: World Syndicate 1938.

—, — : New international dictionary of the English language, a Merriam-Webster. 2. rev. unabr. ed. —Springfield: Merriam

Funk and Wagnalls College Standard dictionary of the English language. — Chicago: Wilcox 1943.

Dictionary of education. Carter V. Good (ed.) — NY.: McGraw 1945.

Warren, Howard C. (ed.): Dictionary of psychology. — Boston: Houghton 1934.

Dictionary of sociology. ed. by Henry Pratt Fairchild. — NY.: Philosophical Libr. 1944.

Cyclopedia of education. ed. by P. Monroe. 3 vol. — NY.: Macmillan.

Robertson, Dav. A.: Standard terminology in education. — Washington 1927.

Encyclopedia of the social sciences. ed. by J. Seligman. 15 vol. — N. Y.: Macmillan 1937.

American educator encyclopedia. 10 vol. — Chicago: United Educators Incorporation 1937.

Thorndike, E. L.: A teachers wordbook... — NY.: Teachers College

Encyclopedia of modern education. ed. by H. N. Rivlin and H. Schueler. — NY.: Philosophical Library 1943.

Black's gardening dictionary. — NY.: Macmillan.

Sorokin, P. A., Zimmerman and Galpin: A systematic source book in rural sociology. 3 vol. — Minneapolis: Univ. of Minnesota Press 1930-1932.

2. Kitab ve broşürler, ayrıbasılar.

Alford, H. D.: Procedures for school district reorganization. 42.

Almack, J. and Bursch: Administration of consolidated and village schools. 1925.

American Association for Adult Education: Handbook of adult education in U. S. 1936.

American Country Life Association: National planning and rural life — Chicago: Univ. of Chicago Press 1935.

American (National) Country Life Conference: Rural home. 1923. Farm youth. 1927.

American Council of Education, Comm. of Teacher Education: Cultural and social elements in the education of teachers. — Washington, D. C.: The Council 1940.

Amis, O. C.: Dynamic education. A handbook for rural school administrators. — Chicago: Quarrie 1940.

Association for childhood education. Records and reports. — Washington 1942.

Baldwin, B. T. and others: Farm children. An investigation of rural child life.. — NY.: Appleton 1930.

Beard,: Rise of American civilization. 1927.

Blauch, Lloyd E.: Educational service for Indians. — Wash. 1939.

Bogoslovsky, B. B.: The ideal school. — NY.: Macmillan 1936.

Bollinger, E. Wm. and Weaver: Occupational instruction, how to analyze and organize for teaching. — NY.: Pitman 1945.

Boot, Charles D. G.: Cooperation or chaos. 1937.

Borders, K.: Village life under the Soviets. 1927.

Bowen, G.: Living and learning in a rural school. — NY.: Macmillan 1945.

Breed, Frederick S.: Education and the new realism. — NY.: Macmillian 1939.

Brunner, E. de S.: Rural Australia and New Zealand. 1938.: Institut of Pacific Relations.

—, — : Village communities. 1927.

— — and Lorge: Rural trends in depression years. 1937.

Burton, W. H.: Introduction to education. 1934.

Butterworth, J. E.: Principles of rural school administration. — N.Y: Macmillan 1926.: Rural education serie.

Campbell, T. M.: Rural life at the crossroads. 1927.

—, — : The movable school goes to the Negro farmer. 1936.

Cary, M. B.: Bibliography of the village press 1903-1938.

Chancellor, John: Helping adults to learn, the library in action. — Chicago: American Library Association 1939.

Chapman, E. M.: New England village life. 1937.

Chenoweth, L. B. and Selkirk: School health problems. 2. ed. 1940.

Chicago University, Library Institut: Role of the library in adult education 1937.

Child growth and development emphases in teacher education. 1944. — New York: American Association of Teachers Colleges

Cillié, F. S.: Centralization or decentralization? 1940.

Clapp, E. R.: Community schools in action. — NY.: Viking Press 1939.

Cole, P. R.: Rural school in Australia. 1937.

Committee on revision of courses in rural education: Suggested program for the training of teachers for rural schools. 3. edition 1938.

Cook, E. T.: Gardening for beginners. A handbook. 8. ed. 1936.

Cooperative supervision in the public schools. Myers, A. F. a. o. — NY.: Prentice 1938.

Corning, Hobart M. and others: Schools in small communities. — American Association of school administrators, 17th yearbook, 1939.

Coyle, David Cushman: Rural youth in action. — Washington: American Council of Education 1942.

Cressmann, L. S.: The social composition of the rural population of the United States. 1925.

Cubberley, Ellwood P.: Public education in the United States. 1934.

—, — : The history of education. 1920.

Dawson, Howard A.: The organization and financing of rural schools.

Dewey, John: Impressions of Soviet Russia and the revolutianary world. 1929.

—, — : The school and society. — Chicago: Univ. of Ch. Press.

Diederich, Paul B.: Reading in relation to experience and language. — Chicago: UCP. 1944: Suppl. Education. Monographs, No. 58.

Dudley, L. L.: School and the community. Harvard Univ. Press 1933.

Dunn, F. W.: Four years in a country school. — NY.: Teachers College, Columbia University 1926.

—, — (editor): Guidance in rural schools. = Yearbook of the Departm. of Rural Education, National Education Association of the United States, Febr. 1942.

Edwards, N.: Economic and social factors in planning an educational program in rural communities.

—, — : Schools and the social order. — Chicago: Houghton 1941 = Basic professional courses in education

Eldridge, Seba: Problems of community life.

Ely, Mary L.: Adult education in action. 1936.

Euler, H. L.: County unification in Kansas. 1935.

Field, A. Education in the Soviet Union. A list of source material in English. — NY.: American-Russian Institut 1935.

Foster, J. C. and Mattson: Nursery-school education. 1939.

Frasier, G. W. and Armentrout: An introduction to the literature of education. — Chicago: Scott 1931.

Fry, C. Luther: American villagers. 1926.

—, — : Rural social problems. 1924.

—, — : My drift into rural sociology. 1938.

Gesell, Arnold a. o.: Infant and child in the culture of today. The guidance of development in home and nursery school. — N.Y.: Harper 1943.

Giles, Harry H.: Teacher-pupil planning. — NY.: Harper 1941.

Gillette, J. M.: Rural sociology. 3. ed. 1936.

Hamblly, W. D.: Origins of education among primitive peoples. 1926.

Handbook for rural elementary schools. — New York: (State) University, Rural Education Bureau, Rural school Syllabus Comm.

Hatcher, O. L.: A mountain school. — Richmond, Va. 1930.

—, — : Guiding rural boys and girls.. 1930.

—, — : Rural girls in the city for work. 1930.

Hawthorne: The sociology of rural life. 1926.

Hoffer, C. R.: Introduction to rural sociology. rev. ed. 1934.

Jenkins, D.: Growth and decline of agricultural villages. 1940.

Johnson, Alvin: The public library, apeople's university. 1938.

Judd, Charles H.: Education and social progress. 1934.

—, — : Educational psychology. — Chicago: Houghton 1940.

Kandel, I. L. (editor): Postwar educational reconstruction in the United Nations. — NY.: Teachers College 1944.

Kilpatrick, W. H.: Educational frontier. in collab. by Boyd, H. Bode, John Dewey, etc.. 1933.
—, — : Group education for a democracy.
—, — : The teacher and society. First yearbook of the John Dewey Society. — NY.: 1937.
Kolb, J. H. and Brunner: A study of rural society, its organization and changes. 1940.
Lane, R. H.: The progressive elementary school — Boston 1938.
Lewis, C.: Rural community and its schools. 1937.
Marshall, M. V.: Education as a social force. Harvard Univ. 1931.
Matthews, M. T.: Experience-worlds of mountain people. 1937.
Mayhew, K. and Edwards: Dewey school; the laboratory school of the University of Chicago. 1936.
Melvin, Bruce L.: The sociology of a village and its surrounding territory.
Olsen, E. G. a. o.: School and community. 1945.
Pre-service education of elementary teachers. Report.. 1944
Reeves, F. W.: Education for rural America. — Chicago 1945.
Russell, John Dale and C. H. Judd: The American educational system. An introduction to education. — NY.: Houghton 1940.
Sadiq, I.: Modern Persia and her educational system. 1931.
Sarafian, K. A.: History of education in Armenia. 1930.
Seay, M. F. and others: Elementary education in two communities of the Tennessee valley. 1942.
Slacks, J. R.: Rural teachers work. 1938.
Sorokin, P. A.: Social and cultural dynamics. 3 vol. 1937.
Struck, F. T.: Creative teaching, industrial arts and vocational education 1938.
Terpenning, W.: Village and open- country neighborhoods. 1931.
Tead, Ordway: The art of leadership. NY.: McGraw 1935.
Washington, Booker T.: Up from slavery. An autobiography. 1945.
Washburne, Carleton: Adjusting the school to the child. 1932.
Webster, Donald Everett: The Turkey of Atatürk. Social process in the Turkish reformation. — Philadelphia 1939.
Williams, James M.: Our rural heritage, the social psychology of rural development. NY.: 1925.

Wofford, Kate V.: Modern education in the small rural school. 1938.
—, — : Preparation of teachers for rural schools. in Teacher-Education Journal, 3 (Dec. 1941), 123.
Works, George A. and Lesser: Rural America today, its schools and community life. — Chicago: Univ. of Chicago Press 1942.
Zimmerman, C. C.: The changing community. — NY.: Harper 1938.

3. Dergi, gazete ve yıllıklar.

Agricultural education magazine. m. vol. 19, 1946.
American journal of psychology. q. vol. 59, Jan. 1946.
— — sociology. iki ayda bir. 1895'denberi. (vol. 52)
— — sociological review. iki ayda bir Washington: 1936 —
Annual report, American Council of Education. — Washington:
Childhood education. monthly. vol. 24, 1946.
Classified list of educational periodicals. — Washington 1941.
Cooperative farmer. Onbeş günde bir. 1929.
Country book. A digest of country living from the country.
Education, devoted to the science, art, philosophy and literature of education. m. (Sept.-Je.) — Chicago: Univ. 1880 —
Education digest. 9 Nos. vol. 12, 1946.
Educational forum. 1936 — 4 times yearly.
Educational yearbook of the International Institute of Teachers College.
Elementary school journal. m. 10 Nos. (Sept.-Je.) — Chicago: U. C. P. 1900 —
Home and school. m. 26. yıl, 1946.
Journal of educational sociology. m. (Sept.-May) 1927 — NY.: Payne Educational Sociology Foundation.
— — experimental education. Quarterly vol. 15, 1946.
— — educational research. 9 Nos. m. 39th year, 1946.
— — health and physical education. m. 10 Nos. — Wash.: 1896 —
Mental hygiene. q. 30. yıl, 1946. 4 Nos.
Nation's schools. m. vol. 35, 1946.

National parent-teacher magazine. m.

Peabody Journal of education. 6 Nos. 24th year, 1946.

Record of current educational publications. — Washington.

School (Elementary edition). m. 10 Nos. 1912 —

School arts. m. (Sept.-Je.) 1901 —

Review of educational research. — Washington: American Educational Research Association. Five times yearly. 1937 —

School and community. m. (Sept.-May) 1915 —

— — society. weekly. — Lancaster, Pa.

— — — monthly. 62th year, 1946. (vol. 59)

— library yearbook. — Chicago: American Library Association review. m.

Rural sociology. (Rural Sociological Society) quarterly. 1936 —

Social education. m. (Sept.-May) — Washington.

Teachers College Record. m. (Oct.-May) 1900 —. Teachers College, Columbia University, New York.

Yearbook of American Ass. of Teacher Colleges. — NY.: S. T. C. 25. yıl.

Yearbook of the Dep. of elementary school principals. — Wash. 1926.

United States Office of Education Bulletin. — Washington.

III. İngiltere'de basılan eserler.

1. Sözlükler, müracaat kitabları (Genel yardımcı araçlar).

Concise Oxford dictionary of current English. — London: Oxford University Press 1945.

The Oxford English dictionary, in 12 vol. and a supplementary vol. 1933.

Watson, Foster: Encyclopaedia and dictionary of education. 4 vol. — London: Pitman 1921-22.

Baldwin: Dictionary of philosophy and psychology. (Bibl. in 3 vol.)

Besemer, T. J.: Dictionary of terms relating to agriculture, horticulture, forestry, ... in English, French, German and Dutch. — L.: Allen

The English catalogue of books for 1945. — London: Publishers' Circular 1946.

2. Kitab ve broşürler, ayrıbasılar.

Abbot, B. A.: Education for industry and commerce in England.
Adams, J.: Modern developments in educational practice. 1936.
Adamson, J. E.: The individual and the environment. 1921.
Adler, Alfred: The education of children. — L.: Allen
Allen, A. B.: Art and artistic handicrafts for the school. 3 vol. — L.: Harrap 1932.
Alverdes, F.: Social life in the animal world.
Anand (Mulk Rej): Village. 1939.
Baden-Powell, Sir R.: Scouting for boys. — L.: Pearson.
Ballard, P. B.: Changing school. — L.: Univ. of London Press 1934.
Batsford, H.: How to see the country. 1940.
Becker, H.: German youth. — L.: Routledge 1945.
Birchenough, C.: History of elementary education in England and Wales.
Bloom, U.: The changed village. 1945.
Blunden, Edmund: English villages.
—, — : İngiliz köyleri. 1945.
Board of Education, Committe on Public Schools: The public schools and the general educational system. — L.: 1944.
—, — : Educational pamphlets No. 46.: Rural education.
Boyd, W.: The history of Western education. — L.: Black 1921.
Bray, Reg.: The town child. 2. ed. 1928.
—, S. E.: School organization. 4. ed. — L.: Univ. Tutorial Press.
Brayne, F.: Indian and the English village. — L.: O. U. P. 1933.
Burlington, D. and Anna Freud: Infant without families. — L.: Allen 1945.
Burton, M. McGuire: The education of the countryman. — L.: Kegan 44.
Chapple, E. J.: Attractive and useful school garden. bks. 1-2. 1938.
Charques, R. D.: Soviet education. 1932.
Clarke, F.: The study of education in England. — L.: O. U. P. 1943.

Country planning. A study of rural problems. — Oxford: Agricultural Economics Research Institute.
Darling, F. Fraser: The farmyard. 1945.
Dent, H. C.: The countryman's college. (village colleges).
Edmonds and Waterfall: Pratical and artistic activities in the schools. — L.: Allen.
Embree, J. F.: A Japanese village (Suye Mura). — L.: Routledge 1943.
Ernle, Lord: The land and its people. Chapters in rural life and history.
Fediaevskaia, V. M. and Hill: Nursery school and parent education in Soviet Russia. 1936.
Fleming, C. M.: Social psychology of education. —L.: Kegan 1945.
Fordham, M.: A short history of English rural life. — L.: Allen
Fox, C.: Educational psychology, its problems and methods. 3. ed. 1935.
Freud, Sigmund: Group psychology and the analysis of the ego. — L.: Hogarth 1945.
—, — : Psychoanalytical study of the child. — L.: Imago 1945.
Furniss, D.: A new complete drawing course for children between the ages of 5 and 16 years. 3 vol. — L.: Harrap 1934.
Gaunt, W. English rural life in 18. century. 1925.
Geddes, P.: The village world. in «Sociological Review», April 1927.
George, H.: Social problems. 1939.
Gibbs, Evelyn: The teaching of art in schools. 3. rev. ed. 1945.
Giles, G. C. T.: The new school tie. 1945.
Glover, A. H.: Teaching for a new age. — L.: Nelson 1945.
Gomme, G.: Village community. 1913.
Green, Ernest: Education for a new society. — L.: Routledge 1942.
Grump, G. H.: Bedales since the war. — L.: Chapman 1936.
Hourani, A. H.: Syria and Lebanon. — L.: O. U. P. 1945.
Humphrey, Z.: City people and country folk. in «Country Life» 1920.
Infield, H. F.: Cooperative communities at work. — L.: Routledge 1945.

Jacks, M. L.: Education as a social factor. 1937.
—, — : Total education. — L.: Routledge 1945.
Leavis and Thompson: Culture and environment.
Lindsay, Kenneth: English education.
Livingstone, R.: The future in education. — Cambridge 1943.
Lowndes, G. A. N.: The silent social revolution. 1937.
Lynch, A. J.: The Dalton-Plan in the elementary school.
—, — : Individual work and the Dalton-Plan. 1925.
MacIver, R. M.: Community, a sociological study. — L.: 1924.
Maine, H. S.: Village communities in the East an West 7. ed.
Miller, N.: The child in primitive society. 1928.
Morgan, A. E.: Rise and progress of Scoth'sh education. — Edinburgh 27.
—, — : The needs of youth. — L.: O. U. P. 1939.
Morris, H.: The village college. 1924.
Myres, J. L.: Mediterranan culture. — L.: Cambr. U. P.
Northcroft: Writing for children. — L.: Black.
Nunn, Sir Percy: Education, its data and principles. 3. rev. ed. — L.: Arnold 1945.
Odhe (Thorsten): Finland, a nation of cooperators. — L.: 1931.
Ogburn, W. F. and Nimkoff: Handbook of sociology. — L.: Routledge 1945.
Orwin, C. S.: Farms and fields. 1945.
Pakington, Humphrey: English villages and hamlets. — L.: Scribner 1935.: English Countryside Serie.
Pinkevitch, A. P.: The new education in the Soviet Repulic.
Pritchard and Ashford: An English primary school. — L.: Harrap.
Rasmussen, V.: Primary school child, age 7-11 years. 1931.
Report of the Departmental Committee on the training of the rural teacher. 1927.
Rush, R. R.: The philosophical basis of education. — L.: U. L. P.
Russell, E. John: English farming.
—, —,: The farm and the nation. 1933.
Sackville-West: English country houses.
Salmon: Social education. 1938.

Sanderson, Dwight and Polson: Rural community organization. 1939.
Sayers, W. C. B.: A manual of children's libraries. — L.: Allen
Seebohm, Frederick: The English village community in its relations. 4. ed. — L.: Cambridge Univ. Press 1926.
Sharp, Thomas: Village planning. 1945.
Stapelton, R. G.: The land, now and to-morrow. 1935.
Stead, H. G.: The education of a community. To-day and to-morrow. — L.: Univ. of London Press 1944.
Thomas, F.G.: The village. — L.: O. U. P. 1944.
Tomlin, E. W.: Life in Turkey. — L.: Nelson 1945.
Turner, C. E.: Personal and community health. 1944.
Turner, D. M.: The training of teachers in Australia. L.: O. U. P.
Uttley, Alison: Country child. — L.: Faber.
Viola, W.: Child art. — L.: O. U. P.
Ward, H.: Educational system of England and Wales and its recent history. — L.: Macmillan 1935.
Williams, James : Education in Egypt. 1939.
Wilson, M.: School library management. 1931.
Wise, M.: English village schools.
Woods, K. S.: Köy topluluklarında okul.: İngiliz Pedagoji Bülteni, sayı 1, 1945.
Wright, F. B.: Rural water supply and sanitation. 1939.

3. Dergiler, yıllık ve gazeteler.

Adult education. — London: yılda 4 sayı. vol. 19, 1946.
British journal of educational psychology. yılda 3 sayı. 16. yıl, 1946.
Child education. Aylık. — London: Evans.
The journal of education. Aylık. — Oxford
The New Era. (devoted to progressive education). Aylık. —London.
School government chronicle. Aylık. — London.
The schoolmaster. Haftalık. — Edinburgh.
Education, Official organ of Association of Education Committees. Haftalık. — London.
Year book of education. — L.: Evans.
International statistical year book.
The Times educational supplement. Haftalık. — L.: Times Publ. Co.

IV. Fransa, Belçika ve Fransızca konuşan İsviçre'de basılmış olan eserler.

1. Sözlükler ve müracaat kitabları. (Genel yardımcı araclar)

Augé, Cl.: Nouveau petit Larousse illustré. Paris: Larousse 1945.

Gazier, A.: Dictionnaire classique illustré. Paris: Colin

Littré, E. et Beaujean: Abrégé du dictionnaire de la langue française. Paris: Hachette.

—, — : Dictionnaire de la langue française. 4 vol. et supplements. Paris: Hachette.

Adeline, Jules: Lexique des termes d'art. Gründ 1927.

Dictionnaire d'éducation. (Encycl. 2e serie. Bibl. Abbé Migne) 3 vol. Paris: Garnier.

Dictionnaire de philosophie. (3e serie. Bibl. Abbé Migne)

Dictionnaire de sociologie familiale, politique, économique. 1933.

Wolff, M.: Encyclopédie de l'éducation. 15 vol. Paris: Ed. du Loup

Blanc, Mgr Elie: Dictionnaire de philosophie ancienne, moderne et contemporaine.

2. Kitab ve broşürler; ayrı baskılar.

Alengry, F.: Psychologie et éducation. 3 vol. 1924.

Becker, C. H., Falsky, Langevin et Tauney: La réorganisation de l'enseignement public en Chine, Paris: Pedone 1937.

Belliot, A.: Manuel de sociologie. 1927.

Bouché, B.: Un plan de l'organisation de l'enseignement en Belgique. 1923.

Bouglé, Célestin: de la sociologie à l'action sociale. Pacifisme, féminisme, coopération. 1923.

Bouton, André: L'exode rural et ses causes. «L'Economist Européen» Paris 67, 1718, 87-88.

Claparéde, E. Psychologie de l'enfant et pédagogie experimentale. 8e ed. 1920.

—, — : L'éducation fonctionnelle. 1931.

Collection d'actualités pédagogiques. Genève: Institut des Sciences de l'Education.

Decroly, Ovide et Monchamps: L'initiation à l'activité intellectuelle et motrice par les jeux éducatifs. 1925.
Delacroix, H.: Le langage et la pensée. 1930.
Delon, Ch.: Les paysans. (histoire d'un village).
Descoeudres, Al.: Le developpement de l'enfant de deux à sept ans. 2e ed. Neuchâtel.
Dottrens, R.: Le progres à l'école.
Devaud, E.: La pédagogie scolaire en Russie soviétique. Paris 1932.
Duine, F.: Les communes rurales en Bretagne. Guipel des origines jusqu' à nos jours. Rennes 1924.
Durkheim, E.: Education et sociologie. 2e ed. 1926.
Ehm, A.: L'éducation nouvelle. 1937.
Ferrière, Ad.: L'Ecole active. 2 vol. 3e ed. 1922
—, —: La pratique de l'Ecole active. 1924.
—, —: L'aube de l'école sereine en Italie. = Monographies d'éducation nouvelle. 1927.
Gobé, J.: Histoire du paysan français à travers les âges. 1926.
Gueritte, T. G.: L'éducation dans la famille.
Guillaumin: Notes paysannes et villageoises. = Bibl. de Education.
Gusti, Demetrius: Mélanges. 25 ans d'enseignement universitaire, 1910-1935. (Coll. Archives pour la science et la reforme sociales). Alcan 1937.
Hamaide, Amélie: La méthode Decroly. 1922.
Huisman, V.: La question scolaire. Bruxelles 1923.
Knbler, L. et Kuntz: Les cours d'adultes ruraux. Strasbourg 1935.
Laurin: L'Ecole rurale. = Bibl. d'Education.
La Vaissiére, J. de: Psychologie pédagogique: 1926.
Le Bon, Gustave: Psychologie du socialisme. 1925.
Lévy-Bruhl: Les fonctions mentales dans les sociétés inferieures.
—, —: La mentalité primitive. 1925.
Malche, A.: L'enfant et son quartier. Genéve 1919.
Melinnes, Maurice: Technique d'applicatio pratique des nouveaux plans d'études. 1937.

Mignon, Henri: Education psychologique de l'enfance. 1930.
—, — : — — — la jeunese. 1936.
Mees, Fréderic de: L'école active par la méthode Decroly. Gand 1936.
Muresanu, C.: L'éducation de l'adolescent par la composition libre.
Piaget, J.: Le langage et la pensée chez l'enfant. 2e ed. 1924.
Rouma, G.: Pédagogie sociologique. Les influences des milieux en éducation. Neuchâtel 1914.
Saunier, Baudry de: Education sexuelle. 1930.
Smits-Jenart: Le systéme pedagogique de Winnetka. Bruxelles 1934.
Toussaint, N.: Bilinguisme et éducation. Bruxelles: Lamertin 1935.
Uri, Pierre: La reforme de l'enseignement. 1937. = Coll. Pré-occupations de notre temps.
Valran: Problémes sociaux agricoles en France. «Revue de l'Institut de Sociologie». Bruxelles, Nov. 1921.
Vandervelde, E.: L'exode rural et le retour aux champs. Paris 1903 et 1910.
Velut, J. et Ansay-Terwagne: Pédagogie nouvelle. Théorie et pratique. Liége: Desoer 1937.
Wilbois, Jos.: L'éducation nationale. 1922.
Worms, René: Etudes d'économie et de législation rurales. 1900.
—, — : La conception américaine de la sociologie rurale. 1919.
—, — : L'enseignement de la sociologie rurale aux Etats-Unis.
—, — : Philosophie des scienses sociales. 3 vol. 1913-1920.

3. Dergi ve gazeteler.

Annuaire de l'instruction publique en Suisse. Lausanne: Payot 1910 —
L' Education. 1910 —
L'Ecole Nouvelle. Lille: Groupe du Nord des Amis de l'Ecole Nouvelle.
L' Enseignement Public. Paris.
Pour l'Ere Nouvelle. Paris 1921 —
Revue internationale de l'enfant. Genéve
Vie agricole et rurale. Hebdomadaire..

V. Avrupa Kuzey Ülkeleri, (Danimarka, Finlandiya, İsveç ve Norveç)

1. Sözlükler, müracaat kitabları (Genel yardımcı araclar).

Norstedts Uppslagsbok. Red.: Gunnar Gunnarsson. — Stockholm: Norstedt 1942.

Siegberg, S.: Suomalais-saksalainen sanakirja. (Fince-Almanca sözlük). 1931. — Helsinki: Akateeminen Kirjakauppa

Höst's Dansk-norsk-tyske ordbog. 3. Oplag. — Kobenhavn. 1930.

Magnusson, J. J. and others: Danish-English dictionary. 4. ed. 1937.

Auerbach: Svensk-tysk ordbok.

Psykologisk-pedagogisk uppslagsbok. Bd 1-4. Red.: G. Mattson. — Stockholm: Natur och Kultur 1944-1945.

Finland, The. Country, its people and institutions. — Helsinki: Otava 1926.

2. Kitab ve broşürler, ayrıbasılar.

Ahlberg, Alf.: Folkhögskolan och de svenska folkrörelserna.

Anderberg, R.: Psykologiska problem och pedagogiska reformtankar. — Uppsala 1931.

Andersson, Arvid: I en finsk landbygdsskole. i Folkskollärarnas Tidning, Nr. 50, 1943.

Autonen-Cavonius- Gideon Sandell: Skolornas arbetskartor. 1-3. — Helsingfors: Nordiska Pappers Kompaniet 1934.

Blomstedt, Yrjö, Edvin Hämäläinen, Valarinta: Maalaiskansakoulun kuvaanto ja käsityösarjat. (Köy halkokulunun resim ve iş serisi. Fince) — Porvoo.

Bergström, Erik: Nomader. In S. T. F. Arsskrift, 1929.

Brandell, Gunnar: Svensk folkskolungdom av i dag.

Byström, Hilja: Bondfolk. 1943.

Campbell, Ake: Vara bondgardar.

Carlsson, Elsa: En skola skapas. Sthlm.: Natur och Kultur 1938.

Castrén, L. A.: Kokoelma k. — lakeja ja — asetuksia. (Fince: Halkeğitimi üzerine kanun ve yönetmelikler).

Cavonius, Gösta: Folkskollararnas föregangare i Finland. 1943.
Christiansen, A.: Ungdom i bryttningsaren, en psykologisk handbok.
Elgström, Ossian: Karesuando-Lapparna. Etnografiska skisser. — Stockholm: Akerlund 1922.
Erixon, S.: Bygg bättre samhällen. 1943.
Erman, A.: Människan i samhällskrisen. 1943.
Etelälahti, Eemeli: Maalaiskansakoulun Jalko-Opetus. (Fince: Halkokulunun bütünleyici öğretimi) Helsinki 1925.
Ett skolsekel. — Stockh.: Folkskollärarnasförbund 1944.
Finnlands Schulwesen, 1920–25. Kurzer Bericht ausgearb. f. d. 12. Nordischen Schulkongress in Helsinki. 1925.
Folkskolförfatningar. — Stockh.: (18. uppl. 1932)
Frensson, E.: Är demokratin pa glid? 1944.
Gadolin, C. A.: Finland av i gar och i dag. 1938.
Ginman, L. och Gideon Sandell: Arbetsuppgifter. Helsingfors 1934.
Grundström, Harald: Ante Pirak, en nomad och hans liv. 1933.
Gustafsson, b.: Intryck av finske skolproblem. i Folkskollär. tidn. No. 20–21, 1944.
Heurlin- Sahlström: Landbygdens skolproblem.
Holmström, Kally: Nomadskola. En lapplärarinnas upplevelser.
Jotuni, Alfred: Kansakoulun maantiede. 21. painos. 1934. (Fince: Halkokulunun yurd ve dünyabilgisi).
Kokbok jämte hemmets ekonomi, närings och födoämneslara. 1941.
Laati, Iisakki: Social legislation and activity in Finland. — Helsinki: Oy Suomen Kirja 1939.
Lane, Homer: Barnets fyra aldrar. 2. uppl. — Stockh.: Natur och Kultur 1944.
Lehmann, Edvard: Uppfostran till arbete (Stockholm 1909). Opdragelse til arbejde (Kobenhavn 1910), Erziehung zur Arbeit (Leipzig 1914).
Lois sur l'enseignement public. — Kristiania: Grondahl 1900.
Lov om folkeskolan pa landet med tillegslover. — Oslo: Grondahl 1934.
Lundberj, J. E.: Sveriges folk- och smaskolor. 1944.
Lundgren, Edvin: Folkundervisningen i Tyrkiet. i Folkskoll. Tidning, No. 41, 1941.

Malmsten: Bilder av ny svensk skolslöjd. — Sthlm.: Norstedt.
Noponen, Alpo ja V. Tarkiainen: Koti ja koulu. (Fince: Ev ve okul). 1928.
Nylund, Sven: Smaskollärarutbildningen i Sverige. 1944.
Nyman, Alf.: Nya vägar inom psykologien. 2. uppl.
Ottelin, A. K.: Pedagogikens grunddrag. — Helsingfors 1931
—, —,: Vart samhälle. — Helsingfors: Söderström.
Pehrsson, Arvid: Gossarnas yrkesval. 5 uppl. 1932.
Pedagogiska skrifter. utg. av Sveriges Allmänna Folkskollärareföreningens Litteratursälskap, No. 1- (seri).
Pettersen, H.: Kommunalkunskap. 1943.
Petterson, G.: Arbetsmetoden i landbygdens folkskolor. En orientering för läraren. Sthlm.: Norstedt.
Prytz, E. K.: Oversikt over det Norske fagskolevesen. — Oslo: Norges Handverksforening.
—, Ingrid: Vara norska barn. 1944.
Rimby, Hjalmar: I trafikvimlet. 15. uppl. — Sthlm.: MHF's forl. 1939.
Rundt, A.: Människan göres om. — Sthlm. 1932.
Romming, Chr.: Hvad skal du bli? 2. oplag. — Oslo: Forskolen for boktrykkere
Sandell, Gideon: Arbestbok i hembygdsundervisning.
Salomon, Otto: Slöjd och folkskola. Nääs 1883.
Sjöholm, L. G.: Fran arbetslivet i skolan. (Pedagogiska skrifter No. 183-184) — Sthlm.: Svensk Lärartidnings F. 1944.
—, — and Goes: Handledning vid undervisningen i hembygd kunskap. 2. uppl. haft 1-3. — Sthlm.
—, —: Arbetsövningar (tysta övninger) i georgrafi, i historia,.. — Göteborg: Skriv och Ritboks A. G. 1933-1934.
Sjöstrand, W. Den pedagogiska utvecklingen i SSSR. i Folkskoll. tidning Nr. 12, 13, 1944.
Sjösvard, John: Mönsterteckning för folk- och fortsättningsskolan. — Stockholm: Bonniers 1924.
Skolväsendet i tio länder. Sthlm. 1931.
Soininen: Handarbetsundervisningen vid folkskola. Kommittébetänkande Nr. 10=Helsingfors 1913.

Sanglekar fran Nääs. häft 1-3. Nääs, Floda Station: Seminariet 1934.
Tarjanne, A. J., Ahtiala, Noponen.: Suomen kansakoulu 1866-1916. (Fince: Fin halkokulu 1866-1916). — Helsinki 1916.
Tegen, Einar: Psykologiska grundvalar för en federativ världsorganisation. — Stockholm 1944.
Thörnberg, E. H.: Folkrörelser och samhällsliv i Sverige. 1943. = Orientering i aktuella amnen.
Thorslund, J. och Aberg: Vilket mal, vilken väg? 3. uppl. 1933.
Thuri, Johan: Muittalus samid birra. (Lapp dilinde: Bir Lapp tarafinnan Lapplarin hayatının tasviri. 1910).
Tollner, Ture: Historia och samhällslära för folkskolan. Del 1, 2.
Vara yrken. En handbok i yrkesvägledningens tjänst. — Sthlm. 1941.
Undervisningsplan för rikets folkskolor. — Sthlm.: Norstedt
Vesterinen, Emil: Turkin metsät. (Türk ormanları). Suomen Puu (Fince: Fin ağacı dergisi, No. 15-16, 1936. — Helsinki.
Vesterinen, Emil: Suomen Metsätalous=Fin ormancılığı dergisinde ağaç sevgisi ve ağaçokulu, korular h. yazılar.
Wagnsson — Wikström — Wirgin: Folkskolestadgan och andra författningar rörande folkundervisning och folkbildning. 1939.
Wiener, Peter F.: Hur ett herrefolk uppfostras? — Stockholm: Natur och Kultur 1944.
Wiklund, K. B.: Lapparna och stora världen. Artikel i Svenska Turistföreningens Arsskrift 1929.
—, —: Nomadskolans läsebok. — Uppsala 1921.
Zander-Nilsson: Kommunallagarna för landbygden. 4. uppl. 1937. = Landkommunernas Förbund.

3. Dergi, gazete ve yıllıklar.

Bygd och natur. Tidskrift för hembygdsvard. — Stockholm.
Dansk Slöjdlaererskole. Dir.: G. F. Krog Clausen. 16. Aarsberetning. — Kobenhavn 1934.
Dagens Nyheter. — Stockholm. Politiken, Aftonbladet, Uusi Suomi gibi Şimalin en büyük kültür ve fikir gazetelerinden.
Fenno-Ugrica, IV, 1931.

Folkeskole. Kobenhavn.

Folkskolans vän. — Helsinki

Folkskolans Arsbok, argang 26, 1946. Red. Johan Forsell och Leander Wallerius.

Folkskollärararnas tidning. Örgan för Sveriges Folkskollärararnas förbund. (haftalık öğretmen gazetesi).

Kasvatus. (Fince: Eğitim). 1932 —

—. — ja koulu. (Fince: Eğitim ve okul). aylık, 1914 —

Mellemfolkligt samarbete. 1938 —. — Stockholm.

Nordisk slöjd. 1929 —. — Stockholm.

Norsk pedagogisk arsbok. — Oslo.

Norsk skoleblad. — Oslo:

Skola och samhälle. utg. av L. G. Sjöholm. — Göteborg 1920 —

Slojdbladet. udg. af «Slojdföreningen af 1902». Red.: Olaf Christensen. — Koge, Danmark.

Suomen Kasvatusopillisen yhdistyksen aikakauskirja. 1864 — (Fince=Finlandiya Eğitim Birliğinin dergisi). — Helsinki, 1864'denberi yılda 4 sayı.

Svensk lärartidning. 1881 — Red. Tore Stigbrand. — Stockholm. (Kuzey Avrupa'nın en çok okuyucusu olan haftalık okul ve öğretmen gazetesi.)

Tidskrift för folkskolan. 1894 —. Organ för Finlands Svenska Folkskollärarförening. — Helsingfors.

Arsberetning. Oslo Fag- og Forskoler for handverk og Industri. Direktor J. G. Lund. 1938.

VI. Türkiye'de basılmış olan eserler.

1. Sözlükler ve müracaat kitabları. (Genel yardımcı araclar)

Türkçe sözlük. — Ankara: T. D. K. 1944-1946.

Felsefe ve gramer terimleri. — Ankara: T. D. K. 1942.

Cuvillier, A.: Küçük felsefe sözlüğü. çev. Osman Pazarlı. — Ankara: Maarif Vekilliği 1944.

Moran, A. Vahit: Türkçe-İngilizce sözlük. — Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı 1945.

Okçugil, Vasıf: Büyük İngilizce-Türkçe lûgat. cilt 1 ve 2. İstanbul: Kanaat Kitabevi 1943.

Ömer Faik: Almancadan Türkceye lûgat kitabı. — İstanbul 1898: Matbaayi Osmaniye. (Bu lûgatın yenibaştan işlenerek bugünkü ihtiyacı karşılayacak şekle sokulması gerçekleşmek üzeredir.)

Güntekin, Reşat Nuri, Ali Süha, İsmail Hami Danişmend ve Nurullah Ata: Fransızca-Türkçe büyük dil kılavuzu. cilt 1, 2, 3. İstanbul: Kanaat Kitabevi 1935-1936.

2. Kitab ve broşürler; ayrı baskılar.

Ağaoğlu, Ahmet: Gönülsüz olmaz. 2. bası — Ankara 1943.

Ahmet Şerif: Anadoluda Tanin. — İstanbul 1326 (1910).

Aile bütcesi karnesi. — Ankara: Konjonktür Müdürlüğü 1938.

Alptekin, Şükrü: Köyün kitabı.

Aran, Sadri: Evedik Köyü. Bir köy monografisi. — Ankara: YZE. 1938.

Atay, C.: Köy idaresinin tarımsal ödevleri.

—, — : Köy muhtarının kültürel ödevleri.

Aydemir, Şevket Süreyya: İktisat mücadelesinde köy muallimi. Kısım 1 ve 2. — Ankara: Maarif Vekâleti 1933.

—, —,: Mektep kooperatifciliği ve tasarruf terbiyesi. 1932.

Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı: Jean-Jacques Rousseau, terbiye felsefesi.

—, — : İçtimaî mektep. 1933.

—, — : Sosyoloji. 1943.

—, — : Türke doğru. — İstanbul: Yeni Adam 1943.

Baymur, A. Fuat: Hayatbilgisi öğretimi. — Ankara 1937.

Bergama Halkevi: Bergamada köyler. Kitap 1-4. 1944.

Berkes, Niyazi: Bazı Ankara köyleri üzerine bir araştırma. 1942.

Boran, Behice Sadık: Toplumsal yapı araştırmaları. İki köy çeşidinin mukayeseli tetkiki. — Ankara 1945.

C. H. P. Kongreleri tutanakları.

Cahun, Leon: Gök bayrak. çev.: Galip Bahtiyar. 1933.

Çağlar, Kerim Ömer: Bozkır hazinesi. — Ankara 1933.

Demirkan (birzamanlar: Kandemir): Salâhaddin: Köy nasıl tetkik edilmelidir? — İstanbul: Eminönü Halkevi 1942.

Duru, Muhittin Celâl: Köy sağlık korucularına sağdıç. — Ankara: Sağlık Bakanlığı 1938.
—, —: Sağlık bakımından köy ve köycülük. — Ankara: C. H. P. 1941.
Dünyada zirai buhran. çev. ve çıkaran: T. C. Ziraat Bankası — Ankara 1932.
Ergin, Necmettin: Köy idaresi.
Ergin, Osman Nuri: Türkiye maarif tarihi. cilt 1, 2, 3, 4,— İst.
Erginöz, O. Necati: Köyeğitiminde yaşanmış realiteler. Bursa. 1943.
Eşberk, Tevfik: Türkiye'de köylü elsanatlarının mahiyeti ve ehemmiyeti. 1939.
Evliya Çelebi seyahatnamesi. cilt 1-10.
Falke, Friedrich: Köylünün mahiyeti. — Ankara: YZE. 1935.
—, —.: Die Gestaltung der Schulbildung und Aufklaerung der Landbevölkerung in der Türkei. — Ankara 1937.
Gras, N. S. B.: Ekonomik sosyolojiye giriş. — Ankara 1941.
Güleç, Alâettin: Küçükyozgat köyü. (köy tetkiki) — Ankara: Halkevi 36.
Gündoğan, Salim: Köycülük ve köy dâvası. — Aydın 1944.
Güney, Fuat: Köy kalkınmasının ana yolları. 1945.
Halkevleri ve odaları tarafından yayımlanan kitab ve broşürler.
Hilmi (Mektubcu): Köycülük. — Gaziantep 1934.
İleri, Suphi Nuri: Kooperatifcilik. (tercüme) — İst.: Yeni Adam 1937.
—, —: Kooperatifler. 2. bası. 1941.
İnan, M. Rauf: Birinci sınıfta çocuğa göre mektep. — İst. 1933.
Kanad, Halil Fikret: Pedagoji. cilt 1 ve 2. 3. bası — Ankara: Gazi Terbiye Enstitüsü 1945.
—, —: Milliyet ideali ve topyekûn millî terbiye. 1942.
Kandemir, Salâhaddin: Köy işlerinde kılavuz.
Kansu, Nafi Atuf: Türkiye Maarif tarihi. cilt 1 ve 2. 1930-32.
—, —: Pedagoji tarihi. 1945.
[Karan,] Hayrettin: Köy işleri komisyonuna Bilecik mebusu Hayrettin beyin raporu. — Ankara 1933.
Karslı, Ferit: Bir köy öğretmeninin anıları. Ankara 1935.
Kepirden köylere. — Kepirtepe Köy Enstitüsü 1945.

Kessler, Gerhard: Kooperatifcilik. 1940.
—, — : İçtimaî siyaset. çev. Orhan Tuna. 1945.
Köy, bir eğitim topluluğu. Dietz'den 1939.
Köy eğitmeni yetiştirme kursları müfredat programı. 1941.
Köy Ensfitüleri. — Ankara: Maarif Vekilliği 1941. ve 1944.
Köy Enstitüleri öğretim programı. 1943.
Köy evi ve müştemilâtı. çev.: A. Macit Gören. 1944.
Köy ve Bölge meslek kursları övretim programı taslağı. 1944.
Köylerimiz. (Köy Kanunu tatbik olunan ve olunmayan köy isimlerini alfabe sırası ile gösterir). — Ankara: Dahiliye Vek.
Köylüye faydalı bilgiler. — Ankara: Y. Ziraat Enstitüsü yayınlarından.
Köymen, Nusret Kemal: Toprak ve köy. — İstanbul 1945.
Köymen, Nusret Kemal: Cemiyet teşkilâtlanmasında köy ve şehir, yahut devletciliğin esasları. — Ankara 1939.
—, — : Halkcılık ve köycülük.
—, — : Köycülük esasları. 1934.
—, — : Köycülük programına giriş. 1935.
—, — : Köycülük rehberi. 1934.
—, — : Harpte köycülük. 1939.
—, — : Meksika'da köycülük.
—, — : Türk köyünü yükseltme çareleri.
Millî gelir. — Ankara: Ekonomi Bakanlığı Konjonktür Servisi 1938.
Olcaytuğ, Rükneddin Fethi: Doğu köylerinde tetkikler. 1938.
Önay, Hakk: Köy ülküsü. — Balıkesir: Türk Pazarı 1936.
Özgürel, Handan: Kooperatiflerin önemi. (tercüme) Karınca Dergisi. sayı 101, 1945.
Petrof, Grigori: Beyaz zambaklar memleketinde = Finlandiya. 3. Tabı 1940.
Peyami Safa: Türk inkılâbına bakışlar. — İstanbul
Raşonyi, L.: Dünya tarihinde Türklük. — Ankara 1942.
Reşit Galip: Köy muallimlerile sıhhi musahabe. 1928.
Saylam, Mithat: Köy ve köylü önünde düşüncem. 1936.

Scarseth, George D.: Fakir toprakları zenginleştirmek kabil. — İzmir: Yeni Asır Gazetesi, Şubat 1946.

Soylu, Gafur: Köyün devlet hizmetleri. 1941.

—, — : Köy nedir ve nasıl idare olunur? 3. bas. 1941.

Soysal, M. Emin: İlköğretim olayları ve Köy Enstitüleri. 1945.

—, — : Kızılçullu Köy Enstitüsü sistemi. cilt 1 ve 2. — Bursa 1940 ve 1943: Yeni Basımevi.

—, — : Köy Enstitüleri tarihcesi ve Kızılçullu Köy Enstitüsü. — Bursa 1943.

Tankut, Hasan Reşit: Köylerimiz. Bugün nasıldır, dün nasıldı, yarın nasıl olmalıdır? — İstanbul: Kenan 1939.

Tonguç, İ. Hakkı: Köyde eğitim. — Ankara: Kültür Bakanlığı 1938.

Tonguç, İ. Hakkı: Canlandırılacak köy. — İstanbul 1939.

Tökin, İsmail Husrev: Türkiye köy iktisadiyatı. 1934.

Tör, Vedat Nedim: Dinimiz. (bir taslak). = Yedigün neşriyatı.

Trakya Umumi Müfettişliği yayınları. (Kâzım Dirik).

Tarhan, Toker: Dünkü, bügünkü Türk köylüsü. Kars 1939.

—, — : İnkılâbın köy muallimi. — Denizli 1935.

Türk çiftcisinin istihsal ve geçinme vaziyeti. kitap 1: Orta Anadolu. — Ankara: Konjonktür Müdürlüğü 1938.

Sözeri, Salâhattin: Türkiyede istihlâk kooperatifleri. — Ankara 1945. = Türk Kooperatifcilik Dernegi yayınlarından.

Türk İktisat Cemiyeti konferansları. sayı 1-. Ankara 1940

Türk Kooperatifcilik Kongresi, Birinci. Ankara 1945.

Türkiyenin iktisadî bakımdan umumi bir tetkiki. — Ankara 1933-1934. 3 cilt.

Uz, Galip: Korkudeli Yavuz Köyü. — Antalya 1938.

Yalman, Ahmet Emin: Yarının Türkiyesine seyahat. — İstanbul: Vatan gazetesi 1944.

Yüksek Z. Enstitüsü çalışmaları serisi. — Ankara 1934- sayı 1-150

Çifciye öğütler serisi, 1-16

Köylüye faydalı bilgiler serisi, sayı 1-46

Ders kitabı serisi

Talebe ders kılavuzları serisi.

Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği yayınları: Öğütler, sayı 1-45. iş kitapları, sayı 1-12.
Ziraat Vekâleti Köy Araştırmaları Bürosu yayınları. cüz 1-
Ziraat Vekâleti Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi kararları.
Ziraat Vekâleti Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi yayınları.

3. Dergi ve gazeteler.

Çalışma (Bakanlığı Dergisi). — Ankara 1945. (iki ayda bir)
Çığır. Millî kültür dergisi. — Ankara 1933 Aylık
Çiftçi. Aylık pratik çiftcilik dergisi. — Ankara 1945.
Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi. — Ankara 1943.
Doğuş. Aylık fikir dergisi. 1944. — Ankara.
Dönüm. Aylık dergi. — Ankara. 1936'ya kadar 44 sayı.
Fikirler. Aylık dergi — İzmir
Halkbilgisi dergisi. — İstanbul: Eminönü Halkevi.
Halkevleri tarafından çıkarılan dergiler.
Hep bu topraktan. Senede 3 sayı. İstanbul 1943 —
İktisat Fakültesi Mecmuası. 6. yıl. yılda 4 sayı. — İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi.
İleri Yurd dergisi. — Ankara 1945 —
İlk Öğretim gazetesi. — Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı (15 günde bir)
İngiliz pedagoji bülteni. Üç ayda bir: Ankara 1945 —
İş. Felsefe, ahlâk ve içtimaiyat Mecmuası: 12. yıl — İstanbul: Üniversite Kitabevi
İzmirde Köycülük. — İzmir: Vilâyet Köy Bürosu 1944 — Aylık.
Karınca. Kooperatif postası. — Ankara: Türk Kooperatifcilik Cemiyetinin aylık dergisi. 1934 —
Konjonktür. dergi, yılda 4 sayı. — Ankara: Ticaret Bakanlığı 1940
Kooperatif. Aylık dergi. — Ankara 1946 —
Köy Enstitüleri Dergisi. — Ankara, Hasanoğlan Köy Enstitüsü 1945 — yılda 4 sayı.
Köy Postası. Aylık köy ve kültür dergisi. — Edirne 1944 —
Köye Doğru. Fikir ve iş mecmuası. — İstanbul 1940 — Bütün köy meselelerinden bahseder. (15 günde bir)
Kültür. Aylık dergi. — İzmir.

Kültür Bakanlığı Dergisi, özel sayı. — Ankara 1937.
Memleket. Aylık dergi. — Ankara 1943-1944, sayı 1-16.
Millet. İlim, Fikir, Sanat Mecmuası. — Ankara 1942 — Aylık.
Maarif Vekâleti Mecmuası. — Ankara
Muallimler Mecmuası. — İstanbul: Muallimler Birliği
Okul ve Öğretmen. Haftalık gazete. — İstanbul: Ülkü Yurdu
Öğretmenler gazetesi. sayı 1-32. İst. Sinan M. 1935-37.
Terbiye Mecmuası. — Ankara.
Türk Ekonomisi. Aylık iktisat ve maliye dergisi. — Ankara 1943
Ülkü, Halkevleri dergisi. — Ankara 1932. Onbeş günde bir
Varlık. Onbeş günde bir — Ankara 1933 —
Yeni Adam. Haftalık fikir gazetesi. — İstanbul
Ziraat Dergisi. Aylık. — Ankara: Y. Z. Mühendisleri Birliği

VII. Öbür Ülkeler.

1. Kitab ve broşürler.

A general survey of education in Japan. — Tokyo 1935.
Ananjin, W., A. Lawrentjef ve M. Filjinkof: Köy ve şehir. (Rusca) — Moskova 1927.
Bekjef, M. M.: Okulodasından tabiatın kucağına. (Rusca) — Leningrad.
Blanco, R. Y Sanchez: El ano pedagogika Hispanoamericano. 1925. 1, 1920=Monografias Pedagogicas. — Madrid.
Blonskij, P. P.: (üretici çalışma=) İşokulu. 1. ve 2. kısım (Rusca)
Bogdanof, A.: Eski ve yeni köy. (Rusca) — Leningrad 1927.
Bustos, A. O.: Principios y técnica de la escuela activa. — Santiago 1944.
Dijkhuis, P.: Stad en platteland. — Leens 1924. (Hollanda).
Education in Japan under the Department of Education. — Tokyo 1937.
Galla, Karel: Sociology of the co-operative movement in the Czechoslovak village. — Praha 1936.
Gerkan, L.: Köyde kış sporu ve eğlenceleri. — Leningrad 1926.
Goad, H. and Catalano: Education in Italy. — Rom 1939.

Gusti, Demetrius: Dorfmonographien. 1925 — — Bucureşti: Univers. Institut für Sozialwissenschaften.

Idenburg, Philip. I.: Les ecoles des Pays-Bas. — La Haye: Van Stockum 1937.

Kislianski, S. S.: Yeni köyün kurucuları. (Rusca) — Leningrad 1927.

Malherbe, E. G.: Education in South Africa (1651-1922). — Cape Town 1925.

Murakami, K.: Das japanische Erziehungwesen. — Tokyo.

Nikoforof, S.: Topluöğretimde anadili ve halkedebiyatı. (Rusca)

Pribylof, K. ve Dobrowolski: Köylü gencler için beden eğitimi. (Rusca) — Moskova.

Radford, W.: Educational needs of a rural community. — Melbourne: Melbourne University Press 1939.

Schapoval, M.: Stadt und Land. hrsg. vom Ukrainischen Intitut. — Prag 1926 —

Socialiste Féderative des Soviets de Russie. L'instruction publique dans la Republique. 2. éd. — Moscou 1928.

Thompson, A. B.: Adult education in New Zealand. — Wellington, New Zealand: Council for Educational Research 1945.

Wolynski, W. J., Solowjef etc.: Yeni köy. (Rusca) — Leningrad 1928.

2. Dergiler ve yıllıklar.

Anales de instruccion primaria. — Montevideo 1904 — ·

Escuela moderna, La. — Madrid: 1900 —

Druştveni z t. (Toplumsal yaşayış). — Bograd, Yugoslavya. Red.: Mirko ... Kosič.

Educational review. m. (Sept.-Je.) Barnes and Co., Saint John, N. B. (Canada).

Escuela rural. 1941 —. — Habana, Cuba.

Johann Friedrich Dietz'in eserleri.

Das Dorf als Erziehungsgemeinde.

Landpädagogik.

Die Landschulengemeinschaft.

«Die Neue Deutsche Schule» ve «Die Dorfgemeinschaft» dergilerinde çıkan makaleler.

M. Ali Akademir'in yazıları.

1. Güneş saati. Muallimler Mecmuası 1927.
2. Köy mektebinde serbest toplu-tedris. J. Kretschmann'dan. İstanbul: Muallimler Mecmuası 1928 (1933)
3. Ein türkisches Dorf: Gürleyik und seine Schule. Bonn 1932.
4. Türkiye orta tedrisat mekteplerinde resim dersleri. İzmir: Fikirler Mecmuası 1933.
5. Terbiye tarihi, genel kültürün ve iş eğitiminin inkişafı gözönünde tutularak. -ders notları- Ankara 1933-1935.
6. Modern resim öğretiminde yeni yollar. Malik Aksel ile. basılmamıştır.
7. Yazı, kitab ve kütübhâneler. Konferans. Stummvoll'dan. Ankara 1935. basılmamıştır.
8. Beştepeler, Ankara ve civarının öntarihine ve Hüyük sözünün etimologisine ait bir araştırma. 1934. basılmamıştır.
9. Sağlık en büyük saadettir. Resimli sağlık alfabesi. basılmamıştır.
10. Bir eğitimtopluluğu olması bakımından köy. Dietz'den. 1935. 2. basılış. Ankara: Akademir 1946.
11. Schiller und sein unvollendetes Werk: Demetrius. Ein literaturgeschichtliches Referat. Ankara 1938. basılmamıştır.
12. Geometri dersleri, 4. ve 5. sınıflar için. Şinasi Barutcu ile. 1938. basılmamıştır.
13. Türk elyazısı, öğrenim ve öğretimi. Şinasi Barutcu ile. basılmamıştır.
14. Halkalfabesi. Ş. Barutcu ile. basılmamıştır.
15. Elişleri terimleri. Ankara: Türk Dil Kurumu 1933.
16. Aşılanıyorum. Çiçek hastalığı ve aşısı h. Ankara: İlk öğretim gazetesi 1943. sayı: 123-124.

17. Geçinme masraflarının yeni bir şekilde hesablanması. Ankara: Ticaret Vek. Konjonktür Dergisi 1943. No. 1-6.
18. Memeçağındaki Türk çocuklarında ağırlık ve boy inkişafı. A. Eckstein ve J. Eppenstein'den. Galibe Akademir ile. 1944.
19. İkinci Cihan Harbinin malî cephesi. Türk Ekonomisi Dergisi, No. 10 ve 12, 1944.
20. Uçuculuk üzerine en güzel masallar.
21. Kendime ve arkadaşlarıma öğütler. İsveçceden. İlk Öğretim gazetesi 1946. Sayı
22. Kültür hayatı ve insan karakteri üzerindeki tesiri. S. Passargé'den.

Fiatı: 8 Lira

-7-